

Om

den anden eller den sakiske Art

af Akhæmenidernes Kileskrift.

- Af

N. L. Westergaard.

(Forelagt i det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Møde den 24de Februar 1854).

1. **B**landt de Minder, som Akhæmeniderne have efterladt sig om deres Storhed og Magt, ere deres Indskrifter de mærkeligste og vigtigste, saavel ved de Bidrag de afgive til Oplysning om Persiens gamle Historie og Forhold, som ogsaa derved, at de aabne Vejen til Læsningen af de endnu ældre og betydeligere Indskrifter fra de vestlige Nabo-Riger, som den senere Tid atter har fundet eller bragt for Dagens Lys i Susiane, Babylonien, Assyrien og Armenien. Disse Indskrifter ere ligesom Akhæmenidernes affattede med samme Skriftart, hvis væsenligste og oprindelig eneste Bestanddel er en Figur af Kileform, der anvendt i forskjellig Størrelse og forskjellig Stilling tjener til at danne en stor Mængde særskilte Tegn, saavel for enkelte Bogstaver, som for Stavelser og hele Ord. Denne Skrift, hvis Oprindelse er indhyllet i Oldtidens Mørke, har udviklet sig i flere Arter, der afvige indbyrdes meget, endog undertiden aldeles, i de forskjellige Lande, hvor denne Skrift hører hjemme. Akhæmeniderne anvendte jævnsides tre højst forskellige Arter i deres Indskrifter, til Gjengivelse af de tre Sprog, som de brugte for at gjøre Indskrifternes Indhold forstaaeligt, i det mindste for de grundforskjellige Folkeslag, der udgjorde Midtpunktet af deres vidtstrakte Rige. De tidligste Rejsende i Persien, som Chardin og Lebrun, havde gjort opmærksom paa disse Levninger fra Persiens Oldtid; men de første nøjagtige og paalidelige Afskrifter hjembragtes af Carsten Niebuhr fra den Rejse, han foretog paa Frederik den Femtes Bekostning til Arabien og omliggende Lande. De tre Arter af Kile-skrift paa de persiske Mindesmærker vare let gjenkjendelige, idet de adskilte sig ikke blot ved de enkelte Tegns ydre Form, men ogsaa ved det forskjellige Antal af disse, der ledte Fr. Münter (1802) til at antage, at den ene Art var en Bogstavskrift, den anden en Stavelse- og den tredie en Ordskrift; men skjönt man ved Akhæmenidernes Indskrifter næsten overalt havde saa at sige en Original ledsaget af tvende Oversættelser, vare de dog alle, disse saavel som hin, lige mystiske og uforstaaelige. Det første Skridt til deres Dechiffriering gjordes omtrent samtidigt af O. Tüchsen og Fr. Münter, som rigtigheden udfandt, at en hyppigt forekommende skraaliggende Kile \sphericalangle var brugt som Skjelnemærke mellem de enkelte Ord i den af disse Skriftarter, som ikke blot ved Tegnenes Antal og Form var den simpleste, men som tillige var anvendt i den af de tre jævnsides anbragte Indskrifter, der altid

indtog den første eller mest iøjnefaldende Plads, og derved antydede sin Karakter af at være Originalen for de tvende andre Indskrifter, hver affattet med sin ejendommelige Skriftart. Münter anede alt i denne første og simpleste Art Betydningen af den Samling af Kiletegn, som udtrykte Ordet Konge, der i de tvende andre Arter kun er gjengivet ved et enkelt Tegn. Støttet herpaa, lykkedes det G. F. Grotefend kort efter, ved en Række af geniale Slutninger, at opdage Navnene Hystaspes, Darius og Xerxes, hvorved han lagde en fast Grundvold for videre Fremskridt, idet han ved denne Opdagelse baade paaviste hine Indskrifers Tidsalder og Ophavsmænd, og udfandt den virkelige eller omtrentlige Betydning af de Tegn, som udgjøre hine Navne i den første Art af akhæmenidisk Kileskrift. Videre kunde Grotefend, som nyligt efter et langt og hæderligt Liv er bortkaldt fra Videnskaberne, dengang ikke gaae, og naar han forsøgte paa ogsaa at gjette de øvrige Tegns Betydning, maatte hans Bestræbelse ligefrem mislykkes, da disse Tegn i Antal langt oversteg dem, til hvis Betydning han havde en Vejledning i hine Navne, og da han derhos savnede, ligesom næsten hele hans Samtid, al Kjendskab til Indiens og Iráns gamle Sprog, hvorpaa i Mangel af let gjenkjendelige og bekjendte Navne, den videre Dechiffriering nödvendigen maatte bygges. Omtrent tyve Aar efter Grotefends mærkelige Opdagelse fandt man en Vase, der var forsynet med en lille Indskrift: Xerxes den store Konge, i de tre vanlige akhæmenidiske Skriftarter og ledsaget med en Hieroglyph-Oversættelse. Heraf tog Saint-Martin 1823 Anledning til at optage Undersøgelsen paa ny, men var ikke heldigere end sin Forgænger, naar han gik udenfor de Tegn, der fandtes i de bekjendte Navne. Det næste væsenlige Fremskridt skyldes derfor Rask, der 1826 i sin Afhandling om Zendsprogets og Zendavestas Ælde og Ægthed, ved en heldig Gjetning udfandt den rette Betydning af tvende vigtige og hyppig forekommende Tegn, hvorved tillige allerførst Sprogets japetiske Natur kom tilsyne. Rask forfulgte ikke videre det fundne Spor, og dog var det netop dette, der førte hans Efterfølgere til langt større Opdagelser. Grotefend, der ikke opgav dette Æmne, paaviste 1832 i Göttinger gelehrten Anzeigen flere geographiske Navne i en af Niebuhrs Indskrifter fra Persepolis, uden dog derved at komme synderligt videre frem, og denne hans sidste Opdagelse blev upaaagtet og var aldeles forglemt, da to af de største Kjendere af Indiens og Iráns Oldtid, Burnouf i Paris og Lassen i Bonn nogle Aar derefter, samtidig men uafhængig af hinanden, paa ny optog denne Undersøgelse. Støttet paa Grotefends og Rasks Opdagelser lykkedes det dem 1836 at finde den samme Folkefortegnelse i hin Indskrift fra Persepolis, og fornemmelig ved Hjælp heraf vare de i Stand til at bestemme rigtigheden eller tilnærmelsesvis Betydningen af de fleste Tegn, og at give et anskueligt Billede af Sprogets Karakter, saameget mere som de begge i overordenlig høj Grad vare hjemme i de Sprog, hvorpaa Undersøgelsen i denne Retning væsenlig maatte grunde sig. Det ringe Omfang af Indskrifter og de forholdsviis endnu faa bekjendte Navne, der stode til deres Raadighed, gjorde det ligefrem

umuligt for dem i et og alt at træffe det rigtige, men hvad de leverede er fuldkommen tilstrækkelig til at sikkre dem en varig Plads i denne Opdagelses Historie. Herved blev nu ogsaa dette Æmne Gjenstand for Undersøgelser i videre Kreds end tidligere. Kort efter (1837) gjorde Beer i Leipzig og Jacquet i Paris, der begge bortreves altfor tidligt fra Videnskaberne, betydelige Fremskridt, idet de paaviste nøjagtigen Betydningen af flere vigtige Tegn. Ved min Hjemkomst fra Persien 1844 overlod jeg Lassen de Afskrifter jeg havde taget af denne Art af akhæmenidiske Indskrifter, hvilke han kort efter offentliggjorde og fortolkede*). Da jeg kjendte de Resultater hvortil man den Gang var kommen, og i det mindste de forskjellige Tegns ydre Form, maatte disse Afskrifter være nøjagtigere end mine Forgængeres, og hertil kom den betydeligere Indskrift paa Darius' Gravhule ligeover for Persepolis, som ingen tidligere havde forsøgt paa at afskrive, da den er anbragt højt oppe paa Ydersiden af Bjerget, hvortil det ikke vel er muligt at komme uden ved Hjælp af kostelige Stilladser, men som jeg afskrev saa godt jeg kunde igjennem et Telescop; hvorfor denne Afskrift mangler, navnlig paa bröstfældige Steder, den Grad af Nøjagtighed, som det ene er muligt at opnaae, hvor man baade med Öje og Haand kan undersøge Indskriftens hele ydre Form**). Skjønt Omfanget af Kileindskrifter herved næsten blev fordoblet, var det dog endnu langtfra tilstrækkeligt, til derved at kunne fuldende Opdagelsen af denne Art af Kileskrift. Æren herfor tilhører Rawlinson. Han havde alt 1835, som ung engelsk Officer, ansat i Persisk Tjeneste, benyttet sin Fritid i Kermanshåh til at afskrive den største Del af den meget vidtløftige Indskrift ved Behistån samt de to mindre paa Alvand ved Hamadån, og i disse to sidste var det lykkedes ham 1836, uden at kjende de europæiske vundne Resultater, ved en lignende Række af Slutninger, som Grotefend, at opdage Navnene Hystapes, Darius, Xerxes, og han havde paa egen Haand og uafhængig af sine Samtidige gjort betydelige Fremskridt, för Burnoufs og Lassens Arbejder kom ham i Hænde. Rawlinsons Undersøgelser fortsattes i Bagdåd, men bleve afbrudte ved hans Kaldelse til at beklæde en vigtig Post i Kandahår under den engelske Occupation af Afghanistan. Da denne var opgivet, blev han paa ny ansat i Bagdåd, hvor han gjenoptog sine Undersøgelser i denne Retning; og, da han i Begyndelsen af 1846

*) Die altpersischen Keilinschriften nach Hrn. N. L. Westergaard's Mittheilungen i hans Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, 6te Bind.

***) Jeg skal her bidrage mit til at bevare Navnet paa en senere Rejsende i Persien, en ung Englænder, *Tasker*, som 1848 med en hartad utrolig Dristighed lod sig nedhisse ved et Toug fra Overkanten af Klippen til Indskrifterne, og i denne forvovne Stilling havde Sindsro nok til at tage en omhyggelig Afskrift af disse. Denne er nu i Rawlinsons Besiddelse, men endnu ikke offentliggjort. Han selv faldt desværre kort efter i det nærliggende Shiráz som Offer for Egnens usunde Klima, der omtrent tredive Aar tidligere i samme By havde bortrevet *Rich* og længe fængslet *Ker Porter* der til Sygelejet; begge to berømte Rejsende, hvis Afskrifter i Nøjagtighed staae ved Siden af Niebuhrs.

offentliggjorde den store Indskrift ved Behistán, var han naaet langt forud for alle sine Forgængere, væsenlig ved Besiddelsen af et henved fem Gange større Stof, hvori fandtes en Mængde af gjenkjendelige Egennavne. Ved fortsat Granskning lykkedes det Rawlinson endnu samme Aar at udfinde Skriftens virkelige Natur og de enkelte Skriftegns indbyrdes Forhold, hvorved han fuldendte denne Skriftarts Opdagelse, af hvis Historie jeg har givet et kortfattet Omrids. Sproget, som er affattet med denne Kileskriftart, er nærmest beslægtet med det nordiranske Zendsprog, hvori de ældste Zoroastriske Levninger ere bevarede, og man har derfor med Rette henført dette Kileskriftsprog til det vestlige Irán, navnlig til Persien, Hovedlandet i det akhæmenidiske Rige, hvorfra Sproget i det tilgrændsende og med Persien nøje forenede Medien næppe kan have været meget forskjelligt. Derimod er Slægtskabet med Zendsproget ikke saa nært, og disse to kunne ikke opfattes som to Dialecter af et Sprog, eller som to Sprog af samme Sproggren; de maa meget mere betragtes som hørende til to Sprogstammer af samme Klasse, saa at Forholdet imellem dem bliver som det imellem de nordiske og germanske Sprog, skjönt Forskjellen ikke er saa fremtrædende, da vi kjende hine fra en Tid, der er mere end et Aartusende ældre end disse. Til Fortolkningen af de oldpersiske Indskrifter ere der foruden af de før nævnte Lærde leveret værdifulde Bidrag af Benfey, og navnlig af Oppert, der i en Række af Artikler i *Journal asiatique* 1851—52, har underkastet disse oldpersiske Indskrifers Sprog en grundig og omhyggelig Drøftelse.

2. Da Indskrifterne i de to andre Arter af akhæmenidisk Kileskrift, paa meget faa Undtagelser nær, kun ere ligefremme Oversættelser af de jævnsides med dem anbragte oldpersiske, have de i historisk Henseende kun for saa vidt Betydning, som de ikke sjælden tjene til at udfylde den persiske Text, hvor denne ved Tidens ødelæggende Indflydelse er bleven beskadiget eller tilintetgjort. Desto vigtigere ere de i andre Henseender. Den tredie Art, der baade ved Tegnenes ydre Form og deres Antal er den mest indviklede og complicerede, adskiller sig næsten ikke uden i calligraphisk Henseende fra den Skriftart, der findes anvendt i de baade ældre og betydeligere assyriske og babylonske Indskrifter, men er i det væsenlige identisk dermed. Det samme er ogsaa Tilfældet med Sproget, hvorpaa de alle ere affattede, og som hører til den østlige Gren af den semitiske Sprogfamilie. De akhæmenidiske Indskrifter i denne Art, hvis Indhold følgerlig er bekjendt fra den ledsagende persiske Text, afgiver derfor en fast Grundvold og Udgangspunkt for Dechiffreringen af hine. Hertil have alt navnlig Hincks, Rawlinson og de Saulcy leveret saadanne Bidrag, at der er grundet Udsigt til inden ret lang Tid, at kunne føje mange nye, men samtidige Blade til Historien om Assyriens og Babyloniens ældgamle Riger og deres Forhold til og Indvirkning paa de omliggende Lande; og saaledes i betydelig Grad at udvide vor Kundskab til Menneskeslægtens ældste Historie og Udvikling. Denne samme Skriftart findes derhos udenfor Assyriens og Babyloniens Grændser, anvendt i en lidet forskjellig Form til

to Sprog, der ikke høre til den semitiske Familie. Af disse findes det ene navnlig i Indskrifterne ved Van-Söen, hvis Kjendskab vi skyldte den i Kurdistán 1829 myrdede Schulz, og selv efter det lidet vi kjende til dette ved de af Hincks anstillede Undersøgelser, bærer det tydelige Kjendetegn paa at tilhøre vor japetiske Sprograce, og fölgelig til den Sprogklasse, der ved sin geographiske Beliggenhed har udfyldt Rummet imellem den iránske, thrakiske og slaviske Sprogklasse. Det andet Sprog findes i flere Indskrifter, som i den seneste Tid ere opdagede i det gamle Elymais, hvoraf ikkun to ere blevne offentliggjorte i den Samling af Kileindskrifter opdagede af Layard, som det britiske Museum udgav 1851. Flere andre senere fundne ere i Rawlinsons Besiddelse, og ham skyldte vi den Underretning, at Sproget i disse, skjönt Skriften er höjst forskjellig, i det væsenligste er identisk med det der findes i de akhæmenidiske Indskrifter af anden Art; hvorfor disse ville afgive den vigtigste Grundvold for Fortolkningen af hine, der maa have tilhört en Tid ældre end Akhæmeniderne, medens deres rette Læsning beroer paa Dechiffringen af den babylonske og assyriske Kileskrift.

3. Den anden Art af Akhæmenidernes Kileskrift findes ikkun i disses Indskrifter, der paa to Undtagelser nær, ere Oversættelser af de jævnsides anbragte oldpersiske, til Udfyldningen af hvis Indhold de afgive flere vigtige Bidrag end de babylonske Oversættelser, da de ere blevne mere skaanede af Tiden og ere bedre bevarede end disse. Medens disse Indskrifter med Hensyn til Akhæmenidernes Historie ere af underordnet Betydning, ere de i sproglig og ethnologisk Henseende af den höjeste Vigtighed. De give os nemlig Prøver paa et gammelt Sprog, der har været talt af et Folk, som ikke blot maa have spillet en Rolle i Persiens Historie för Akhæmenidernes Tid, men som derhos maa have udgjort en, om end ikke betydelig, saa dog betydende og vigtig Del af Perserriket, eftersom selv Cyrus og Darius ligesom deres Efterfølgere have indrømmet dette Folks Sprog den anden Plads i deres Indskrifter med Fortrin for det babylonske. Dette Sprog er i sit Væsen aldeles grundforskjelligt fra den japetiske og semitiske Sprograce, hvoraf vi have samtidige Repræsentanter i den förste og tredie Art af de akhæmenidiske Indskrifter. Det besidder tværtimod tydelige og aabenbare Kjendetegn paa at tilhøre den tredie store Sprograce, som i forskjellige Sprogfamilier udbreder sig norden og östen for den japetiske fra Lapland og indtil Chinas Grændser, som indtager den sydlige Del af den indiske Halvö, og endnu den Dag i Dag ligesom i Oldtiden stöder i Persien sammen med de to andre Sprogracer, den semitiske og japetiske. Denne Sprograce, som Rask med et mindre heldigt Navn har kaldt den skythiske*); synes aldrig at have besiddet

*) Dette Navn tilhörer nemlig et enkelt bestemt Folk, der kaldte sig selv *Skoloto* (Herodot IV. 6.), og som Darius benævner *Skudra*, hvorvel det alt af Grækere og Romere overførtes som almindeligt Navn paa

eller udviklet nogen betydelig ejendommelig Cultur. Skjønt denne Races forskjellige Folkeslag ofte have grebet ind i Historiens Gang, ere de dog væsenlig kun optraadte som ødelæggende og erobrende, og selv som Sejerherrer og Herskere, have de maatte bøje sig under den fremmede Cultur, hvormed de kom i Berørelse. Saaledes have Finnerne og Magyarerne underordnet sig den christelig-europæiske Civilisation, Tyrkerne den arabisk-muhamedanske, Mongolerne den buddhistiske, Mandshuerne den chinesiske, og Dekhanerne alt fra gammel Tid den brahmanske. I ældre Tider træffe vi Partherne, der søge at tilegne sig den græske Cultur, hvormed de vare komne i Berørelse, og endnu ældre finde vi dette skythiske Folk, hvis Sprog er bevaret i Kileindskrifterne, endog før Akhæmenidernes Tid i Berøring med Babylonerne, fra hvem det maa have modtaget mere end den Skrift, som findes i dets ældste Indskrifter, og som danner den Grundvold hvorfra den Skrift har udviklet sig, som er anvendt af Akhæmeniderne. I den Form, hvori denne Kileskrift forekommer i disses Indskrifter, indtager den ved sit Ydre en Plads midt imellem den persiske og den babylonske, idet den baade med Hensyn til Tegnenes Form og deres Antal ikke er saa simpel som hin, medens den paa den anden Side langt fra er saa indviklet og compliceret som den babylonske.

4. I denne anden Skriftart havde alt *Grotefend* paavist og forsøgt at læse de Navne, som fandtes i de af Niebuhr hjembragte Indskrifter; men da han var indskrænket til ikkun fem Navne, og ikke engang kjendte disses rette oldpersiske Form, kunde han naturligvis, paa Grund af Skriftens complicerede Natur ikke komme videre end til en omtrentlig Bestemmelse af enkelte af de i disse Navne forekommende Tegns Betydning; hvilken Grund ogsaa afholdt andre fra at inklade sig paa dette Æmne. Det første virkelige Skridt til Dechiffreringen af denne Skriftart gjorde jeg 1844 i *Lassens Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* og kortefter i *Mémoires des antiquaires du Nord* 1844. Opdagelsen af den oldpersiske Skrift og Fortolkningen af de oldpersiske Indskrifter var den Gang skredet betydelig frem, og jeg var derhos i Besiddelse af et større Stof, som jeg selv havde hjembragt fra Persepolis, og som indeholdt en Del Egennavne, hvorfra Dechif-

alle lignende Folkeslag, ligesom Perserne paa samme Maade brugte Navnet *Saka* (Herodot VII. 64), og som det synes Assyernerne og Babylonerne Navnet *Kimri*, hvormed det persiske *Saka* gjengives i den babylonske Oversættelse. *Pritchard* har i Mangel af bedre foreslaaet *Allophylisk* for denne Sprograce; dette Navn er imidlertid i og for sig allfor ubestemt og omfattende, og kan med samme Føje anvendes til hvilkensomhelst anden Sprograce. Da man har Navnet Semitisk for den ene og har anvendt hvad der ogsaa er det mest passende Navn, Japhetisk eller Japetisk efter Japhet og Grækernes Japetos paa den anden, vilde man vel ogsaa kunne finde i den græske Mythologi et passende Navn for den tredie Sprograce, hvormed den japetiske stadig har staaet i Berøring, og hvis Folkeslag i det mindste i Norden og i Indien nu og da i Folketroen er sammenstillet med de rent mythiske Jætter. Indtil da bruger jeg, ligesom Rask, det af ham anvendte skythiske Navn for denne Sprograce.

freringen maatte gaae ud. Dette satte mig i Stand til at levere et Dechiffrerings-Forsøg af den Kileskrift-Art, som hos mine Efterfølgere har fundet større Velvillie, -end jeg nu troer at det egenlig fortjente, og som derhos har dannet Grundvolden for disses senere Fremskridt og övet saavel ved sine Fortrin som sine Mangler en betydelig Indflydelse paa deres Arbejder, hvorom de fölgende Blade ville bære tilstrækkelige Vidnesbyrd. Denne Skriftart havde alt Saint-Martin og senere Beer henført til Medien, som det andet Hovedland i det akhæmenidiske Rige efter Persien. Jeg bibeholdt dette Navn, hvad der ikke var uden Indflydelse paa mit förste Forsög, hvorvel jeg udtrykkelig gjorde opmærksom paa, at Meder og Perser maa efter alt hvad vi kjende til dem, antages for at have talt næsten samme Sprog, medens det lidet der med fuld Sikkerhed kunde læses i den anden Skriftart, tydede hen paa et fra det oldpersiske aldeles forskjelligt Sprog, der snarere havde Charakter af at tilhøre den skythiske end den jæpæriske Sprograce. Navnet medisk er desuagtet blevet almindeligt brugt af alle, som senere have beskæftiget sig med dette Æmne, med Undtagelse af Norris, og tildels af Rawlinson, hvorvel det aabenbart maa ansees som aldeles urigtigt, ligesom alle de Hypoteser som ere blevne byggede paa denne Antagelse. *Fr. de Saulcy* gjenoptog denne Undersögelse i sin Helhed i to Artikler i Journal asiatique 1849-50, men da han var indskrænket til det selv samme Stof som jeg havde benyttet, og gik ud fra de samme Grundsætninger jeg havde opstillet og som han skjænkede sit fulde Bifald, kunde han ikke naae synderligt videre, med al sin store og vel bekjendte Skarpsindighed og Lærdom. Vi gik saaledes begge ud fra den Forudsætning, at Skriften, skjönt Stavelseskraft, ikke havde Tegn for andre Stavelser, end de aldeles simple, der bestaae af en Consonant med en fölgende Vocal, og kun undtagelsesvis for saadanne, som bestod af en Vocal med en fölgende Consonant. Ved at fastholde den sidste Antagelse og ved at udvide den förste ogsaa til Stavelser bestaaende af to Consonanter med en Vocal til Midtlyd, saaledes som tydeligt baade var og maatte være Tilfældet i den tredje Kileskriftart, lykkedes det *Hincks**) at gjöre væsenlige Fremskridt, og derved ogsaa i denne Retning at sætte sig et varigt Minde om sine Fortjenester af Kileskriftens Dechiffrering. Ogsaa *Grotefend***)) henvendte atter sin Opmærksomhed paa denne Art af Kileskriften, men da han antog, at samme Lyd kunde betegnes ved forskjellige Tegn, og at Sproget i disse Indskrifter nærmest maatte forklares af det semitiske, forfejlede han Vejen, og hans Arbejder i denne Retning ere kun et Minde om den Kjærlighed og Interesse, han til sit Livs sidste Dage bevarede til den Gjenstand, hvortil han som Yngling et halvt Aar-

*) Transactions of the Royal Irish academy. Vol. XXI-XXII.

**)) Abhandlungen der Göttinger königl. Gesellsch. der Wiss. 1850-52.

hundrede tidligere havde vist Vejen. Dernæst har *Holtzmann**) i Carlsruhe leveret fortrinlige Bidrag til den rette Udtydning af flere Tegn, og han vilde vistnok have naaet langt videre paa denne Bane, hvis han ikke var gaaet ud fra den Forudsætning, at Sproget i disse Indskrifter tilhørte den jæpeticke Æt. Skjønt Rawlinson var i Besiddelse af et langt større Stof, har dog denne Skriftart aldrig tiltrukket sig hans alvorlige Opmærksomhed; idet al hans Tid snart blev optaget med den alt store og næsten daglig voxende Masse af assyriske og babylonske Indskrifter, der lovede et vigtigere og herligere historisk Udbytte. Men kort før sin Afrejse fra England 1851 havde han den heldige Tanke, at overlade de Aftryk han havde taget af Behistán Indskriften til *E. Norris*, der har benyttet denne Lejlighed til at give Verden et nyt Bevis paa sin vidunderlige Skarpsindighed i at opdage ubekjendte Skriftarter, sin store Combinationsevne og omfattende Sprogkundskab. Hans Dechiffrening af denne anden akhæmenidiske Art er udgivet ifjor i *Journal of the Royal Asiatic society*. Vol. XV., og jeg troer med langt større Føje at kunne sige om dette hans Arbejde, hvad der om mit første Forsøg er blevet sagt af *de Sauley*, hvis Ord**) jeg her afskriver: „je ne saurais le dire trop haut, quand on examine ce travail de plus près, on reconnait bien vite qu'il n'est pas possible de trouver, sur un sujet aussi difficile, un essai philologique qui présente des indices plus nombreux, plus constants veu-je dire, d'une enseigne bon foi, d'une inaltérable loyauté et d'une vaste erudition.” Imidlertid forekommer det mig, at han nu og da i sine Forsøg er standset for tidlig og ikke gaaet saa vidt som jeg troer det er muligt at naae, hvilket undertiden grunder sig paa at han formeget har støttet sig til mit Arbejde. Formedelst den Andel jeg har havt i denne Skriftarts Dechiffrening, har jeg ikke villet nægte mig den Fornøjelse atter at optage denne Undersøgelse i sin Helhed. Hvorvel Stoffet nu ved Offentliggjørelsen af Behistán Indskriften er blevet fire til fem Gange større end før, er det dog endnu langt fra tilstrækkeligt til med Fuldstændighed at læse Skriften i sin Helhed. Imidlertid kunne vi næppe vente at finde flere Indskrifter i denne Skriftart, og dog vil dennes rigtige Læsning, hvad der i linguistisk Henseende er af højeste Vigtighed, give et Billede af et skythisk Sprog, der er en to tusende Aar ældre end noget som helst andet vi kjende af denne Sprogace, ligesom den er nødvendig til Fortolkningen af de endnu ældre, med babylonsk Skrift affattede Indskrifter i Susiane, og Skriften derhos, formedelst sit Slægtskab med de øvrige Kileskriftarter i Babylonien, Assyrien og Armenien, afgiver væsentlige Bidrag til disses rette Udtydning. Norris har tillige den Fortjeneste aldeles at have brudt med det tidligere anvendte Navn medisk og de dertil knyttede Forestillinger. Efter Rawlinsons Forslag har han anvendt Navnet skythisk, i den samme omfattende Betydning hvori Rask har brugt det i Modsætning

*) Zeitschrift d. D. morgenländischen Gesellschaft. 1851. V. 1852. VI.

**) Journal Asiatique. 1849. XIV. S. 94.

til jædetisk og semitisk, og uden derved paa nogen Måade at ville henføre denne Skriftart og dette Sprog til de Skyther, der hos Herodot optræde som et bestemt Folkeslag med en bestemt geographisk Bolig, og naar jeg i det følgende bruger Navnet Sakisk er det væsenlig, fordi dette efter persisk Sprogbrug var enstydig med Skythisk hos Grækerne.

5. Denne Skriftart findes kun i Akhæmenidernes Indskrifter fra Cyrus, Perserrigets Stifter, og indtil Artaxerxes Mnemon. Fra de følgende Akhæmenider haves kun en eneste oldpersisk Indskrift fra Artaxerxes Ochus, der ikke er ledsaget af nogen sakisk eller babylonsk Oversættelse, med mindre en lille Vase-Indskrift paa de sædvanlige tre Sprog, ogsaa skulde hidrøre fra ham. De sakiske Indskrifter vi have ere derfor først og fornemmelig den store Indskrift ved Behistân, der indtager de tre Spalter Kileskrift til venstre for den oldpersiske Indskrift. Den anden Spalte er paa et enkelt Ord nær fuldkommen bevaret, hvilket desværre langt fra er Tilfældet med den første og endnu mindre med den tredje, da det ovenfor opsamlede og derfra nedflydende Regnvand i Aarhundreders Løb har ødelagt mere eller mindre fuldstændigt store Stykker i næsten aldeles lodrette Striber. De tre sakiske Spalter, der i det følgende ere betegnede ved $B\alpha$, $B\beta$, $B\gamma$, eller blot ved α , β , γ , oversætte de fire første oldpersiske. Den femte persiske, som øjensynlig først senere er indhuggen, mangler de tilsvarende Oversættelser. Derimod findes der til højre af det Basrelief, der forestiller Darius med de af ham overvundne Hövdinge eller Oprørere, to Spalter Kileskrift, der efter Rawlinsons Angivelse synes at være sakisk, men som ere næsten aldeles ulæselige. Paa selve dette Basrelief findes over eller under de afbildede Personer Angivelse af deres Navne og Daad (betegnede ved Ba — Bk), og der findes ligeledes en lille sakisk Original-Indskrift (Bl), der ikke er ledsaget af nogen Oversættelse. De øvrige Indskrifter ere af forholdsvis ringere Betydning, og ved disse bibeholder jeg paa faa Undtagelser nær den samme Talbetegnelse, hvormed Norris har mærket dem og Rawlinson de tilsvarende persiske, kun skal jeg for større Tydeligheds Skyld foran Tallet tilføje Begyndelsesbogstavet af vedkommende Konges Navn. Disse Indskrifter ere: fra

Cyrus (560—529 f. Chr.)

(C. 1) den lille Indskrift paa Pillerne ved Murghâb eller Pasargadæ.

Darius Hystapes' Søn (521—485 f. Chr.)

(D. 2) Ensydende Indskrift paa begge Dörvæggene i den af ham opførte Bygning i Persepolis, mærket G paa Niebuhrs Plan.

(D. 3) Original Indskrift paa den sydlige Mur af Terrassen i Persepolis, der bærer de forskjellige Bygninger. Til venstre for denne findes de persiske Indskrifter 3 og 4, der ligeledes ere uden tilsvarende Oversættelser.

(D. 5) Indskriften ved Alvand i Nærheden af Hamadân.

(D. 6) Gravindskriften over Nakshi Rustam, ved Siden af Basrelieffet.

- (D. 7) Den nedre Gravindskrift ved Siden af Døren til Gravhulen. Den er saa godt som aldeles forsvundet, og jeg kunde kun skimte enkelte Tegn hist og her.
- (D. 8—9). To smaa Indskrifter; den ene paa en babylonsk Cylinder i det britiske Museum, indeholder blot de Ord: Jeg Darius Konge. Den anden findes paa en Sten ved Suez, nærved Mundingen af den gamle Kanal, der førte fra Nilen til det røde Hav, og lyder: Darius den store Konge. Den sakiske Oversættelse synes ikke at være offentliggjort.
- (D. 10). Enslydende Indskrift over alle Vinduerne i Darius's Palads (Niebuhrs G.) Denne tilligemed de to foregaaende kunne stamme fra den senere Darius (423—405 f. Chr.), da de ikke angive Faderens Navn.

Xerxes, Søn af Darius (485—465 f. Chr.)

- (X. 11). Indskriften ved Alvand, med Undtagelse af Navnene, enslydende med Faderens (D. 5).
- (X. 12). En ofte forekommende Indskrift paa Dörvæggene, de blinde Vinduer, den afbildede Konges Klædebon i Xerxes's Palads (Niebuhrs J) i Persepolis.
- (X. 13). Indskrift paa Pillerne i samme Palads og paa Ydersiden af de to Dobbelttrapper, der føre op til dette.
- (X. 14). Indskriften paa Trappen, der fører op til den store Søjlehal i Persepolis, er kun til i den persiske Original, dens Oversættelser ere ikke blevne udførte, hvorvel Plads til at modtage dem er blevet tilberedt.
- (X. 15). En fire Gange gjentaget Indskrift paa Portalerne ved den store Trappe, der leder op til Terrassen, hvorpaa alle Bygninger ere opførte.
- (X. 16). Indskriften ved Van Söen i Armenien, hvoraf en Afskrift skyldes den 1829 i Kurdistan myrdede Schulz, hvilken er temmelig unöiagtig, væsenlig fordi den maatte tages i en betydelig Afstand.
- (X. 17). Paa en enestaaende Pille i det sydvestlige Hjørne af Darius's Palads (Niebuhrs G), og enslydende paa den sydlige Side af Terrassen, der bærer denne Bygning.
- (X. 18). Indskriften paa Pariser Vasen, indeholdende de Ord: Xerxes den store Konge, og ledsaget af en Hieroglyph-Oversættelse.

Artaxerxes Mnemon eller den anden (405—361 f. Chr.) Af denne er i den seneste Tid fundne to Indskrifter i Susa, nemlig

- (A. 20) rundt om Foden af en Søjle, som blot indeholder de Ord: Jeg Artaxerxes den store Konge, Kongernes Konge, Søn af Kong Darius;
- (A. 21) paa Fodstykket af en Søjle. Denne er af større Udstrækning og Vigtighed, men affattet i en egen Afart af akhæmenidisk Kileskrift og i et højst barbarisk Sprog, ligesom den tilsvarende persiske Original, og den persiske

Indskrift (A. 19) fra Sönnen Artaxerxes den tredie i Persepolis, som ikke er ledsaget af nogen Oversættelse. De i disse Indskrifter forekommende Uoverensstemmelser med Sproget hos Darius og Xerxes, ere imidlertid ikke af den Art, at de kunne, hvad man har troet, tjene til at vise det persiske og fölgelig ogsaa det sakiske Sprogs Forfald under de senere Akhæmenider; de ere ligefremme Fejl, der ikkun röbe Affatterens eller Indhuggerens Vankundighed i disse Sprog; f. Ex. Genitiv paa *hyá* brugt for Nominativ, og dens Endelse *hyá* endog föjet efter en virkelig Nominativendelse f. Ex. *Dárayavushyá* o. s. v., som om man vilde böje *dominusi* for *domini*.

(A. 22). En lille Indskrift paa en Vase i Venedig, opdaget af Sir Gardener Wilkinson og först offentliggjort af Adrien de Longpérier i *Revue archéologique* Octobr. 1844. Den lyder: Artaxerxes den store Konge, og er ledsaget af en Hieroglyph-Oversættelse. Da Ægypten, der lösrev sig under Artaxerxes den förste, og var uafhængig 414—359 f. Chr., igjen blev undertvunget af Artaxerxes den tredie, maa denne Vase paa Grund af Indskriftens Barbarismer vel nærmest henføres til den sidste (361—338 f. Chr.); hvorvel Letronne slutter af archæologiske Grunde, at Vasen tilhörer Artaxerxes den förstes Tid (465—425 f. Chr.)*).

I.

6. Om den sakiske Skrifts Omfang, eller dens Rigdom paa særskilte Lydtegn kan man danne sig i det mindste et foreløbigt Begreb ved at jävnføre Antallet af de Tegn der forekomme i de mindre Indskrifter i Persepolis, Pasargadæ, ved Alvand og Van, som jeg benyttede 1844, med det der findes i den langt betydeligere ved Behistán. I hine Indskrifter fändt jeg den Gang, foruden to ikke phonetiske Tegn, 80 Lydtegn, som jeg ansaae for ægte. Herfra maa der nu imidlertid drages Tegnet $\text{V}\rightarrow\text{V}\text{V}$ eller $\text{V}\rightarrow\text{V}\text{V}$ i X15,11, (thi den sidste Form nedskrev jeg paa Stedet som mulig forekommende, uden at kunne

*) Om den saakaldte Indskrift fra Tarku har Holtzmann meddelt en lille interessant Afhandling i *Zeitschrift d. D. Morg. Gesellschaft* 1852, VI. S. 379, hvori han oplyser, at den hidrörer fra de Papirer, som S. Flower, det ostindiske Compagnies Agent i Persien havde efterladt sig, og at den först er offentliggjort i *philosophical Transactions* Juni 1693. Denne lille Indskrift skal stamme fra Persepolis, hvor S. Flower skal have afskrevet den i November 1667; den er en forunderlig Blanding af Skriftegn af alle tre Arter, hvorfor den af Grotefend og de fleste andre er bleven betragtet som uægte, idet man har troet, at denne Optegnelse kun var bestemt til at give Pröver paa disse da aldeles ubekjendte Skriftegn. Holtzmann söger paa en særdeles skarpsindig men yderst dristig Maade, at forsvare dens Ægthed og at tolke dens Indhold, og han henförer den til Arses, en Sön af Artaxerxes den tredie og Persiens Konge fra 338 til 336, da han blev myrdet af Gildingén Bagoas.

afgjøre hvilken der var den virkelige, da dette Sted i alle fire Indskrifter var beskadiget; men jeg oversaae det ved min tidligere Afhandling), og da Tegnet kun forekommer paa dette ene Sted, skyldes det rimeligvis en Unøjagtighed fra Indhuggerens Side i Stedet for det oftere forekommende $\text{V}=\text{V}$. Derhos anførte jeg 12 Tegn, som jeg troede vare fremkomne enten ved Fejltagelser i Afskrifter, eller ved forskjellig Slags Beskadigelser af selve Indskrifterne, og som jeg derfor ansaae at være enten tvivlsomme eller uægte. Dette kan imidlertid nu kun gjælde om sex af disse tolv Tegn, $\text{E}=\text{E}$ eller $\text{E}=\text{E}$, $\text{E}=\text{E}$, $\text{E}=\text{E}$, $\text{E}=\text{E}$, $\text{E}=\text{E}$ og $\text{E}=\text{E}$, hvoraf det sidste ved Beskadigelse af Klippen har faaet samme Udseende, som et andet kun ved Behistán forekommende Tegn. De fem andre ere derimod virkelig ægte, skjönt tildels først i en noget fuldstændigere Form, (nemlig: $\text{E}=\text{E}$, $\text{E}=\text{E}$, $\text{E}=\text{E}$, $\text{E}=\text{E}$ og $\text{E}=\text{E}$), og det tolvte $\text{E}=\text{E}$, er en ligefrem Variant i Indskriften D5 til et andet Bogstav $\text{E}=\text{E}$, og skyldes sagtens ene Indhuggerens Unøjagtighed eller Lune. Til disse 84 bestemt forekommende Tegn, hvoraf imidlertid et Tegns ydre Form er uvis (jfr. 113), maa fremdeles føjes tvende, som jeg for ansaae for identiske med tvende andre, der bestaae af samme Antal Kiler, næsten i samme Stilling, men hvoraf Norris alt med Rette har adskilt $\text{E}=\text{E}$ og $\text{E}=\text{E}$, medens han endnu sammenstiller som identisk $\text{E}=\text{E}$ og $\text{E}=\text{E}$, skjönt de vistnok ere forskjellige. Endelig kan man nu med fuld Sikkerhed paavise Tilstedeværelsen af et Tegn $\text{E}=\text{E}$ i Indskriften X 16, omend der deraf kun findes enkelte utydelige Spor i den af Schulz tagne Afskrift. I de mindre Indskrifter finde vi saaledes 87 ægte og sikre Lydtegn. Af disse indeholde de tidligst bekendte Indskrifter 77 Tegn, hvoraf fire ere ejendommelige for den originale D3, og et findes ikkun i X16. Darius' Gravindskrift over Nakhsi Rustam, der i Indholdets Omfang og Afvexling omtrent er lige saa stor som de andre tilsammentagne, har med disse 68 Tegn tilfælles, og medens der fattes 9 af de der forekommende, frembyder den 10 nye Tegn. Indskriften ved Behistán, der i Omfang er mere end fire Gange saa stor som alle de andre tilsammen, fattes fem i hine forekommende Tegn, hvoraf de to ere ejendommelige for den ene D3; den har saaledes 82 tilfælles med hine, og frembyder 22 nye Tegn, der alle kun sjælden forekomme, undertiden kun i enkelte Ord, og hvoraf et eller to endda ikke ere fuldkommen sikre. Det er saaledes, da hver ny Indskrift tillige bringer os nye Tegn, paa den ene Side ikke rimeligt, at vi med de nu kjendte 109 Lydtegn besidde Skriften fuldstændig i dens hele Omfang, saa meget mere som vi kun have en ubetydelig Del af Sproget, og ethvert Sprog har Bogstavforbindelser, der kun sjælden, ofte yderst sjælden komme til Anvendelse. Men paa den anden Side, da Tilvæksten af nye Tegn staaer i omvendt Forhold til Tilvæksten af Texter, turde deraf fremgaae med høj Grad af Sandsynlighed, at vi alt have de allerfleste Tegn, og navnlig dem der udtrykke de i Sproget almindelige og mindre sjælden forekommende Lydforbindelser, og at Skriften ikke har havt noget betydeligt større Omfang end det vi nu kjende. Vel indeholder den større Indskrift fra Artaxerxes Mnemon enkelte

tilsyneladende nye Tegn, men den frembyder i alle Henseender saa mange Særegenheder eller Særheder endog med Hensyn til Skrivemaaden af vel bekjendte Tegn og Ord, at derpaa intet med Bestemthed kan bygges, ligesom denne Indskrift overhovedet udførder en egen Behandling.

7. Den ydre Form af de den sakiske Kileskrift tilhørende Tegn er nøje og fast bestemt med Hensyn til Antallet, Størrelsen og den indbyrdes Plads af de enkelte Bestanddele eller enkelte Kiler, der tilsammen danne hvert særskilt Tegn. Dog finder man nu og da navnlig i forskellige Indskrifter en ringe Afvigelse i Skrivemaaden af hvad der i Virkeligheden kun er et og samme Tegn, hvilket især er Tilfældet med en lille Tyvarkile, der forekommer i Enden af nogle Tegn efter en lodret staaende større Kile, og snart har sin Plads ved Foden af denne, snart midt for den, som 𐎶 og 𐎷 . En anden Afvexling med Hensyn til de enkelte Kilers Stilling i samme Tegn frembyder Behistán Indskriften, idet den lader de liggende Kiler noget convergere, som i de andre Indskrifter løbe parallelle, som 𐎶 og 𐎷 . Undertiden findes vistnok enkelte Tegn skrevne paa forskjellig Maade, saaledes som det før omtalte 𐎶 i Alvand-Indskriften i Stedet for det ellers overalt forekommende 𐎶 , og 𐎶 og 𐎷 i Bd for 𐎶 og 𐎷 , men dette kan kun hidrøre fra Indhuggerens Skjodesløshed og Fejltagelse; kun i et Tilfælde er Forskjellen gennemgaaende, ved 𐎶 der saaledes udelukkende bruges i Behistán, medens dette Tegns Form ligesaa bestemt er 𐎶 i Persepolis. I Reglen er selv en ringe Afvexling i Tegnenes Ydre tilstrækkelig til at danne særskilte Tegn, der udtrykke højst forskjellige Lyde eller Lydforbindelser, hvad enten nu denne Afvexling og Forskjellighed finder Sted i ensartede Kilers indbyrdes Plads (som 𐎶 ti og 𐎷 pi, 𐎶 s og 𐎷 ka, 𐎶 pa og 𐎷 as, 𐎶 i og 𐎷 sa, 𐎶 vn og 𐎷 'a, 𐎶 par og 𐎷 mas), eller i Kilernes Antal (som 𐎶 mar og 𐎷 m, 𐎶 su, 𐎷 rap, 𐎶 tar), eller i deres Størrelse (som 𐎶 t og 𐎷 ka, 𐎶 yi og 𐎷 sä o. s. v.) Derfor kan man fra Lighed i Tegnenes ydre Form aldeles ikke drage nogensomhelst Slutning med Hensyn til Overensstemmelse i de Lydforbindelser, der ere udtrykte ved saadanne Tegn. I denne Henseende yder hellerikke den oldpersiske Kileskrift nogen Hjælp; thi af de 37 Tegn, som denne indeholder findes kun sex (𐎶 , 𐎷 , 𐎸 , 𐎹 , 𐎺 , 𐎻) med samme ydre Form som i den sakiske; men af disse har kun det sidste nogen Lighed i Betydning (s, sa i Persisk, as i Sakisk); de to første udtrykke højst forskjellige Lyde b og t, r og pa, det tredie 𐎸 er, hvis det virkelig forekommer i Persisk, aabenbar Tegn for en fremmed Lyd, og skjönt de to andres 𐎹 , 𐎺 Betydning i Sakisk er ubekjendt eller tvivlsom, saa kan man dog med Sikkerhed sige, at den ikke har noget Slægtskab med det n, na og k, ka, som de persiske Tegn udtrykke. Noget større Lighed findes derimod i denne Henseende med den assyriske-babylonske Skrift, idet der ere nogle Tegn, som enten baade i Form og Betydning ere

fælles for begge Skriftarter, som <Y- si, >Y an, >>Y ap, >>Y tu, >>>Y vn, eller som med samme Betydning kun frembyde en lidet forskjellig Form, saaledes svare

de babilonske: >Y<, >>Y, >>>Y, <>>, Y, >>> til

de sakiske: >Y<, >>Y, >>>Y, <>>, Y, >>>.

Disse Tilfælde ere imidlertid ikke mange, men vise dog at der har fundet et nærmere Slægtskab Sted mellem disse to Skriftarter, saa at de vel kunne tjene til gjen- sidig at oplyse hinanden, hvor Betydningen af et fælles Tegn er bekjendt i den ene eller anden. Dog maa saadan Overensstemmelse benyttes med Varsomhed; thi der gives ogsaa fælles Tegn for Ex. >Y eller >Y, <<, >>, >Y, som baade Rawlinson og Hincks tillægge i det babilonske en Betydning, de paa ingen Maade kunne have havt i det sakiske.

8. Det egenlige og væsenligste Grundlag for Dechiffringen af den sakiske Kileskrift afgive de Egennavne, som findes i Indskrifterne, og hvis sakiske Form vel maa antages i Hovedsagen at svare til den bekjendte persiske, saa vidt som Sprogets eller Skriftens Natur tillod det, og saaledes at give i det mindste et omtrentligt Begreb af de deri forekommende Tegns Betydning. Imidlertid maa man ikke lade ude af Betragtning, at flere Navne i Virkeligheden vare fremmede for Perserne, og de kunne gjerne i deres egenlige, hjemlige Form have indeholdt Lyde, der vare ubekjendte for Sproget eller manglede Betegnelse i den oldpersiske Skrift, uden at dette var Tilfældet med den sakiske. Hertil kommer, at dette Folk synes at have hentet sit Kjendskab til i det mindste enkelte større geographiske Navne fra Babylonerne; saaledes gjengives det persiske Navn *Gandára* i den babilonske Oversættelse af Behistán-Indskriften efter Rawlinsons Læsning ved *Paruparaesanna*; det tilsvarende Navn i den sakiske er næsten forsvundet, men de faa Spor, der ere tilbage, vise hen til samme eller en lignende Form, aldeles forskjellig fra det persiske Navn, som imidlertid er bibeholdt og nøje gjengivet i Gravindskriften. Foruden disse Navne forekommer der i de sakiske Indskrifter flere Ord, der ligefrem ere laante fra det persiske, undertiden endog med Bibeholdelse af Bøjningsendelserne, og som derfor ogsaa yde et vigtigt Bidrag til Bedømmelsen af sakiske Tegns Betydning. Disse to Arter af persiske Navne og Ord, tilligemed deres tilsvarende sakiske Former, skal jeg her anføre samlede og ordnede omtrent efter den indiske Bogstavfølge, saaledes som Rawlinson alt har fulgt den, dog med den Forskjel, at jeg har stillet *h* og *y* umiddelbart efter Selvlydene *a* og *i*, samt *r* efter *n*, hvorved *v* kommer til at følge efter *m*, hvad der stemmer bedst med disse to Bogstavers Slægtskab i det sakiske, og af lignende Grund har jeg flyttet de to persiske Bogstaver, der svare til de indiske Ganelyde, ned til de egenlige Hvislere. Den latinske Omskrivning er den samme, som Rawlinson og Norris have anvendt, kun har jeg for saavidt som muligt at have enkelte Bogstavtegn til Betegnelse af enkelte Lyd, foretrukket de af Rask foreslaaede og brugte Tegn *c* og *s* for *ch* og *sh*, ligesom ogsaa *p* til Gjen- giveelse af det beaandede Tandbogstav *th*, *θ*, og som Følge heraf udtrykt det persiske

Lydtegn $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ ved $\text{f}r$. Den oldpersiske Kileskrift har den Ejendommelighed, at den ikke paa nogen Maade udtrykker n , s , t i Slutningen af Ord, hvor de dog aabenbart maa have lydt i Sproget. Ligeledes undlader den at betegne et n i det indre af Ord foran en anden Medlyd, hvad ogsaa er Tilfældet i den noget yngre ariske eller gandáriske Skrift, hvilket derimod ikke finder Sted i den sakiske, ligesom vi ogsaa ved de samtidige eller omtrent samtidige Former som Grækerne og Inderne og undertiden ogsaa Zendávesta har overleveret til os, med Bestemthed kunne paavise Tilstedeværelsen af dette Bogstav; saaledes skrives *Hiduś*, *Zaraka* i Stedet for *Hinduś*, *Zaranka*, og dette udeladte n har jeg gjengivet med et cursivt n , hvor Skriften er antiqua og omvendt. Af enkelte persiske Navne haves ikkun Brudstykker; det manglende er da betegnet ved Prikker. Navnenes og Ordenes Grundform er kun anført, undtagen hvor den tilsvarende sakiske Form har bibeholdt den persiske Bøjningsendelse. Ved de sakiske Former har jeg angivet de Steder hvor de forekomme i Indskrifterne enten fuldstændige eller, hvor en Beskadigelse har fundet Sted, saa tydelige, at der ingen Tvivl kan være om deres virkelige Form, samt tilføjet indenfor Parenthestegn de Steder, hvor ikkun Brudstykker, større og mindre, endnu ere tilbage. De enkelte rent forsvundne Tegn i kun en Gang forekommende Navne ere antydede ved Stjerner. De persiske Egennavne og Ord, som findes i sakiske Indskrifter ere:

Aina . .	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. α ,59. (Det første Tegn er højst utydeligt; det tilsvarende assyriske Navn læser Rawlinson <i>Haniri'a</i>).
Autiyára	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. β ,45.
Auramazdá	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. ofte.
Ařagina	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. D10,1.
Ařurá	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. α ,11. β ,2. 41. D6,21.
Ařrina	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. α ,56, 58, 63.
	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. c,1. (γ ,50).
Ařriyátiya	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. α ,70. β ,84.
Ařukani	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. β ,53.
Anámaka	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. β ,19, 43, γ ,96 (α ,76).
araika	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. γ ,79.
Arakadriś	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. α ,27.
Arakhá	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. γ ,36, 38, 44, 45, 58, i,1.
Ařiya	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. D6,11, og Ef. Fl. $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. γ ,77, 79, svarende til en persisk Form <i>ariyánám</i> .
Ařiyáramna	$\overline{\text{f}}\overline{\text{r}} \overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{f}}\overline{\text{r}}$ $\overline{\text{a}}$. α ,4.





- Artavartiya $\rightarrow \overline{\text{III}}$. Resten forsvundet $\gamma, 6$.
- ardastána $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. D10,1.
- Arbáya $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. D6,21 ($\alpha, 11$).
- Arbirá $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\beta, 66$.
- Armina, Arminiya $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\alpha, 12, \beta, 22, 24, 26, 29, 33, 38, 40, 48, \gamma, 36, 58$; D6,22.
- Arśádá $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\gamma, 31$.
- Arśáma $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\alpha, 2$, eller $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\alpha, 3$.
- Asagartiya $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\beta, 59, \gamma, 56, g, 4$.
- Hakhámanis $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\alpha, 5$.
- Hakhámanišiya $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. D1,1. 2,5. 3,5. 5,20. 6,10. X12,4. 13,9. 17,15. ($\alpha, 5$).
- Hagmatána $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\beta, 56, 57$.
- Hañdita $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\gamma, 36$. (Det persiske ñ er et tvivlsomt Bogstav.)
- Haraiva $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. D6,17.
- $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\alpha, 13$. De to sidste Tegn ere utydelige; det næstsidste er vel snarest $\rightarrow \overline{\text{III}}$, saa at det svarer til et persisk Folkenavn Háraiviya, det græske *Ἀρσίοι* (Oppert. Journal Asiat. 17. 280.), dannet som Máciya af Maka.
- Harauvatis $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\alpha, 14, \gamma, 31, 34$. ($\gamma, 21, 24, 25$).
- $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. D6,19.
- Hindus * $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. D6,19; utydelige ere det første, der syntes mig at være $\rightarrow \overline{\text{III}}$ eller $\rightarrow \overline{\text{II}}$ eller $\rightarrow \overline{\text{I}}$, og det tredje Tegn, hvoraf Spor til $\rightarrow \overline{\text{I}}$ syntes at kunne skimtes.
- Humava.... $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. D6,20. (jfr. § 83).
- Imaniš $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\beta, 6, f, 3$ ($\gamma, 53$).
- yanaiy $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. X16,22.
- Yauna $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. D6,23, 24.
- $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\alpha, 11$. Det første Tegn utydeligt.
- Yutiya $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\gamma, 1$. Begyndelsen mangelfuld.
- Utána $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\gamma, 90$.
- U...áma $\rightarrow \overline{\text{III}} \rightarrow \overline{\text{II}} \rightarrow \overline{\text{I}}$. $\beta, 33$. Det tilsvarende babylonske er forsvundet.



- Upadr̥ma** $\Rightarrow \Rightarrow \Upsilon \leftarrow \Rightarrow \Upsilon \Upsilon$. $\alpha_{,56}$. (Det persiske Navn er tidligere læst Upadarma, hvilket er altfor indisk til at det kan være rigtigt, da han tilhørte et Land, hvis Befolkning væsenlig var semitisk).
- Ufrātu** $\Rightarrow \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \dots$. $\alpha_{,72}$. Resten af Ordet er tabt, og begge de tilbageblevne Tegn ere noget utydelige.
- Uvakhs̥ātara** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\beta_{,10}$, 60, $\gamma_{,54}$, 55, $\epsilon_{,3}$, $g_{,3}$.
- Uvárazmiya** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\alpha_{,13}$.
- Uvárazmiš** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. D6,18.
- Uvaja** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\alpha_{,10}$, 57, 63. $\beta_{,2}$, 5. 6. $\Rightarrow \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\beta_{,7}$. $\Rightarrow \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. D6,17.
- Uvajiya** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\alpha_{,57}$, 58. $\gamma_{,50}$. 53 som Flertal; i Enkelttal forekommer Ordet $\alpha_{,56}$ $\gamma_{,50}$, men paa begge Steder er det sidste Tegn (efter $\Upsilon \Upsilon$) utydeligt, saa at det $\alpha_{,56}$ syntes for Norris at være $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$, men det maa efter Sporene her have været $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$, og $\gamma_{,50}$ $\Upsilon \Upsilon \leftarrow$, hvoraf kun $\Upsilon \Upsilon$ er tilbage.
- Katpatuka** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\alpha_{,12}$. $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. D6,22, hvor det tredje og fjerde Tegn ere utydelige.
- Kápisakániš** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\gamma_{,24}$.
- Kanbujiya** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\alpha_{,22}$, 24, 29, 31, 34. ($\alpha_{,23}$, 28, 33).
- Kanpada** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\beta_{,20}$.
- Karka** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. D6,25.
- Kuganaká** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\beta_{,5}$.
- Kuruš** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\gamma_{,50}$, 58. $b_{,2}$, $h_{,4}$. C1,1.
- Kušiya** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. D6,25. Det første Tegn er mangelfuldt.
- Khamaspáda** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\beta_{,61}$, 63.
- Khśaḥarita** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\beta_{,16}$. og $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\epsilon_{,2}$.
- Khśaḥrapávan** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\beta_{,80}$.
- Khśyárśá** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. X12,1, 13,4, 17,5. $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. X15,4, 6, 15; begge Former i de forskjellige Indskrifter af X17,9.
- Gaumáta** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\alpha_{,37}$, 42, 53, 55. $\gamma_{,49}$, 92. $b_{,1}$. ($\alpha_{,27}$, 32, 34, 40, 49).
- Gaubaruva** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\gamma_{,90}$.
- Gandára** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. D6,19.
- Gandutava** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\gamma_{,98}$. Det sidste Tegn er utydeligt og et synes at mangle derefter.
- Garmapada** $\Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon \Upsilon$. $\alpha_{,31}$. $\beta_{,76}$. $\gamma_{,16}$.





Gundürüş	$\overline{\Upsilon}\overline{\Xi} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. β ,50.
takabara	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. D6,24.
Takhmaspáda	see Khamaspáda.
Táravá	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. γ ,1.
tacaram	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. D2,6.
Tigra	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. α ,66, 69, β ,29.
Tigrakhauda	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. D6,21.
Ṭáigarcis̄	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. β ,35.
Ṭatagus̄	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. β ,3. $\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. α ,14, D6,19.
Ṭukhra	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. γ ,90.
Ṭuraváhara	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. β ,27, 31, 47.
dahyáuš	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. β ,20, 77, 78, 85. γ ,31, 65. og svarende til dahyáva. α ,50.
dahyu	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. svarende til dahyáum D6,44; dahyáva α ,15, 17, 25, 30, γ ,61, D6,33, 32. (α ,9, 35. β ,1); dahyúsuvá α ,26. $\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$ i visadahyum X15,12.
dahyunám	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. samt $\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. D2,3, 3,3, 6,8. X13,6, og $\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. D5,14, begge i Indskrifterne X17,11.
dátam	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$ * D6,16. Det sidste Tegn utydeligt.
Dádaršis̄	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. β ,21, 23-25, 28, 32, 36, 80. $\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. β ,80.
Dáduhya	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. γ ,91.
Dárayavus̄	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$, ofte i alle Indskrifter, undtagen C. 1.
dipi	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. γ ,66, 67, 70, 84, 85.
Dubaña	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$ *. γ ,37. (Resten mangler; det sidste Tegn er utydeligt, og ñ er et tvivlsomt Bogstav i det Persiske).
Patigrabaná	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. β ,75.
patiyávahaiy	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. α ,40. Det første Tegn er utydeligt (jfr. § 26.)
paru	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. D5,15 X13,7, 15,8. $\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. X11,16.
Paraga	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$ * $\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. γ ,14. Det andet Tegn er aldeles forsvundet, det første utydeligt og kan ogsaa være $\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$ efter Norris' Bemærkning S. 173.
Parpava	$\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. α ,12, β ,3, D6,17. $\overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon} \overline{\Upsilon}\overline{\Upsilon}$. β ,68, 69, 71, 75, 78.

- Pársa (*Persien*) $\rightarrow \lll$. $\alpha, 1, 10, 50, \beta, 2, 5, 12, 60, 73, \gamma, 19, D6, 14, 37, (\alpha, 25, 30, 31, \gamma, 2, 7, 35.)$
 $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. X15,13.
- (*en Perser*) $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\beta, 13, 38, 80, \gamma, 6, 21, 52, 57, 91, D6, 11, 35, 37. (\gamma, 92.)$
- Puliya * $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. D6,24. Det første Tegn utydeligt, jeg syntes at skimte $\rightarrow \rightarrow$. (Jfr. § 26).
- Fráda $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\beta, 79, j, 1, (\gamma, 56.)$
- framátáram $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. D5,11, X13,5, 17,8.
 $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. X15,6.
- Fravartiš $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\beta, 9, 50, 52, 54, 68, \gamma, 53, e, 1.$
- Bákhtariš $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. D6,17.
 $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\alpha, 13, \beta, 80, 85.$
- Bágayádiš $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\alpha, 41.$
- Bagabigna $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\gamma, 91.$
- Bagabukhša $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\gamma, 91.$
- Bábiru $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\alpha, 61, 62, 78, 80, \beta, 1, 49$ o. s. v. D6,21.
- Bardiya $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\alpha, 23, 24, 38, 39, \gamma, 9, 20, 49, 57, b, 2, h, 3. (\alpha, 23, 28, \gamma, 2.)$
- Naditabira $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\alpha, 59, 65, 75, 80, d, 1. (\alpha, 66, 73, 76, 78; \alpha, 61, 69, \gamma, 51.)$
- Nabukudracara $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\alpha, 60, 65, 73, \gamma, 37, 51. (\gamma, 44, 59.)$
 $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. d,3.
 $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. i,2.
- Nabunita $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. i,3, d,4. ($\alpha, 61, \gamma, 38, 59.$)
 $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\gamma, 52.$
- Nisáya $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\alpha, 43.$
- Rakhá og Ragá $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\beta, 54, 73, \gamma, 8.$
- Maka $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\alpha, 14.$
- Maguš $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\alpha, 37, 47, 49, \gamma, 19, b, 1, (o. s. v. see Gaumáta.)$
- Máda $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\beta, 2, 9, 11, 12-17, o. s. v. ofte. D6,17.$
- (Maruš) $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\beta, 16.$ (Det persiske Navn forsvundet.)
- Marguš $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\beta, 3, 79, 82, \gamma, 56, j, 2.$
- Martiya $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\beta, 4, 7, \gamma, 52, b, 1.$
- Marduniya $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. $\gamma, 91.$
- Máciya $\rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$. D6,25. (Det første Tegn er utydeligt, og Begyndelsen af det andet er forsvundet.)

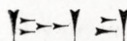
Zaranka





 D6,18. Det første Tegn mangelfuldt.

* * 

 α,12. Begyndelsen mangler, og begge de andre Tegn noget utydelige.

9. Det store Antal af sakiske Tegn, som vi kjende, antyder strax, hvad Münter forlængst har bemærket, Skriftens Natur som en Stavelseskrift, omtrent af samme Art. skjönt langt fra saa compliceret som den assyriske og babylonske Kileskrift. Hvorvel den oldpersiske Kileskrift stærkt nærmer sig en egenlig Bogstavskrift, har den dog bibeholdt enkelte Træk af samme System, idet saavel de fleste Tegn, ved Siden af at udtrykke de enkelte Consonanter, tillige betegne de simple Stavelser bestaaende af Medlyden med et følgende kort *a*; som ogsaa enkelte Medlyde udtrykkes ved forskellige Tegn i deres forskellige Vocalforbindelser, saaledes f. Ex. betegne  Lydene *d*, *m* og Stavelserne *da*, *ma*, medens de samme Medlyde foran *i* og *u* udtrykkes ved   og , og saadanne Tegn anvendes undertiden skjönt ikke hyppigt, med Udeladelse af den følgende Vocalbetegnelse, som rene Stavelsetegn. Det oldpersiske Alfabet indeholder saaledes, foruden særskilte Tegn for 3 Vocaler og 20 Consonanter, tillige 11 Tegn, der udtrykke Consonanterne *d*, *m*, *v*, *j* foran et følgende *i*, og *k*, *g*, *t*, *d*, *n*, *m*, *r* foran *u*; hvorhos det besidder et Tegn for en dobbelt Consonantlyd (*pr*) og et eller to Tegn for Lyde, der synes at være af fremmed Oprindelse. Den sakiske Stavelseskrifts virkelige Natur maa fremgaae som Resultat af den følgende Undersøgelse; men det er i nogle Henseender nödvendigt og gjørligt at danne sig et almindeligt Begreb saavel om Stavelsernes Betegnelsesmaade og deres Omfang, som ogsaa om Beskaffenheden af disses enkelte Bestanddele eller Lyde. Sammenligne vi de ovenfor anførte persiske Ord med de tilsvarende sakiske, finde vi f. Ex. i Sakisk to Tegn til at gjengive de persiske tvestavelsesord *Máda*, *paru*, *Kurus*, tre Tegn til trestavelses Ordene *Arbáya*, *Ariya*, *Gandára*, fire Tegn til firstavelses Ord som *Kanbujija*, *Hagmatána* o. s. v. Det fremgaaer alt heraf, at Skriften ikke blot indeholder Tegn for de simple Stavelser, der bestaae af en Medlyd med en følgende Selvlyd, som *má*, *ru*, *ku*, *ri*, *ji*, saaledes som jeg i 1844 ene troede at være Tilfældet, hvilken Antagelse nödvendigvis maatte öve en væsenlig Indflydelse paa mit tidligere Forsög, ligesom paa de senere af de Saulcy og Grotefend, der begge hyldede samme Grundsætning; thi det er klart, at der ogsaa findes Tegn saavel for Stavelser, der begynde med en Selvlyd og ende paa en Medlyd, som *ar* (i *Arbáya*), som for Stavelser der bestaae af tvende Medlyde med en mellemliggende Vocal, som *kan*, *gan*, *rus* (i *Kanbujija*, *Gandára*, *Kurus*); til hvilket Resultat saavel Hincks som Norris alt ere komne. Men paa den anden Side fremgaaer det af Gjengivelsen af Navne som *Magus*, *Tigra* eller *Kanpada*, *Dádaršís* eller *Ardastána* o. s. v., hvori vi have tre, fire eller fem Tegn til at udtrykke Ord, der i det persiske ikkun bestaae af to, tre eller fire Stavelser, at Skriften

ingenlunde er nogen fuldkommen ren Stavelseskrift, hvori hver enkelt Stavelse havde sit ejendommelige og bestemte Tegn, og hvert enkelt Tegn udtrykte en hel Stavelse, men at Stavelser ogsaa kunne udtrykkes ved tvende Tegn, hvilket leder til Antagelsen af Tegn for enkelte, vocallöse Consonanter ved Siden af de egenlige Stavelsetegn.

10. Ved Betegnelsen af Stavelsernes enkelte Bestanddele har denne Kileskrift en Ejendommelighed, som er af gjennemgribende Betydning og derhos fremtræder saa klart og tydeligt, at den ikke tillader nogensomhelst Tvivl. Den adskiller nemlig ikke de haarde Medlyde fra de tilsvarende bløde (som *k-g, t-d, p-b*) ved særskilte Tegn; en Ejendommelighed, som denne Skrift har tilfælles med den tamuliske, hvad enten den nu grunder sig paa at Sproget selv ikke bestemt gjorde en saadan Adskillelse, eller derpaa at Skriften fandt det unødvendigt, fordi Bogstavernes Plads i Ordene var tilstrækkeligt her som i det tamuliske til at vise deres virkelige Lyd*). Nogle faa Exempler ville tilstrækkeligt vise denne Ejendommelighed, og vi finde saaledes, at *gu* i Maguś, *gan* i Gandára, *dá* i Dára-yavuś, *di* i Bardiya, *bá* og *bi* i Bábiru, udtrykkes ved de samme Tegn, som *ku*, *kan*, *tá*, *tí*, *pá*, *pí* i Kuruś, Kanbujija, framátáram, Tigra, Pársa, Ciśpiś. Det er ogsaa Tilfældet med de Bogstaver, der svare til de indiske Ganelyde, hvorpaa de anførte Navne Kanbujija og Ciśpiś give Exempel ved den fælles Betegnelse af *ji* og *ci*; og det synes ligeledes at finde Sted ved de egenlige Hvislere, saaledes gjengives f. Ex. *z* i Uvárazmiś ved samme Tegn som *s* i Sparda. Ligesaa lidt udtrykkes de persiske beaandede Medlyde ved særskilte Tegn, de synes endog at have manglet aldeles i Sproget; og vi finde saaledes de to Tegn  anvendte til at gjengive ikke blot Stavelserne *raka* og *raga* i Navnet paa Bjærgtet Arakadriś og den mediske By Ragá, men ogsaa til *rakha* i Arakha og den persiske By Rakhá; ligesom det persiske *þ* ofte gjengives ved samme Tegn, der svare til de persiske Hvislebogstaver. Heller ikke gjør Skriften nogen Forskjel i Betegnelsen af *m* og *v*, som Navnene Maguś og Parþava, Vaumisa og Vidarna, Martiya og Fravartiś udvise, hvor Stavelserne *ma-va*, *mi-vi*, *mar-var* gjengives ved samme Tegn. Det er deraf klart, at Antallet af de i den sakiske Skrift ved særskilte Tegn udtrykte Consonanter kun kan være af meget ringe Udstrækning; thi mere end to Trediedele af de hidtil bekjendte Tegn forekomme i Gjengivelsen af persiske Egennavne, medens de Tegn, som ikke forekomme paa denne Maade, forholdsvis ere faa og sædvanligst af sjælden Anvendelse, saa at de kunne heller ikke antages at ville afgive Exempler paa mange andre Consonanter, der vare ejendommelige for det sakiske Sprog. Dog er det ingenlunde aldeles usandsynligt,

*) The letters *k, t, p* are at the beginning of a word pronounced hard, as in table, but in the middle they are pronounced soft, like *g* with an aspirate, *th* and *b*. Rhenius, grammar of the Tamil language, Madras 1836. S. 15.

at saadant virkelig kan have været Tilfældet med enkelte Lyde; navnlig ligger den Antagelse nær, at dette Sprog har besiddet den *l*-Lyd, som fattes i Oldpersisk og Zendsproget. Ligeledes kan ogsaa i det mindste Skriften fra den assyriske og babylonske, hvorfra den er udgaaet, have bibeholdt enkelte Tegn for Lyde, der ere ejendommelige for den semitiske Sprogfamilie, og anvendt dem ved Gjengivelsen af derfra hentede Ord, selv om man ikke dertil kunde knytte nogen særegen Betydning, ligesom f. Ex. vort Alfabet besidder flere saadanne egenlig overflødige Tegn (*c, q, w, z*), men til lignende Anvendelse. Af Selvlyde maa vi naturligvis vente at finde de tre oprindelige *a, i, u*, hvorfor den persiske Kileskrift ikkun har særegne Tegn. Derimod kunne vi ikke vente at finde egne Tegn til Betegnelse af Vocalernes Længde, i det mindste finde vi i Gjengivelsen af persiske Navne, hvor Vocallydens forskellige Længde er betegnet i Skriften, ikke en saadan Adskillelse; saaledes er f. Ex. *bá, má* i *Bábiru, Máda*, gjengivet ved samme Tegn som *ba, ma* i *Bagabigna, Maguš*. Foruden disse tre Selvlyde, der betegnedes i Skriften, har det oldpersiske (ligesom det nordlige Söstersprog *Zend*), endnu de to Lyde *e* og *o* eller *æ* og *å*, der udtrykkes der ved *ai* og *au*, men hvis Betegnelse imidlertid i de Tilfælde, hvor der ikke er særegne Tegn for Consonanterne til deres Forbindelse med Vocalerne *i, u*, falder sammen med disse og ikke ved Skriften selv kan adskilles derfra. Den sakiske Skrift har i et bestemt Tilfælde udtrykt det persiske *gau (go)* i *Gaumáta, Gaubaruva* (hvor denne Lyd udvises af Skriften) med et Tegn, der er forskjelligt fra det som svarer til den persiske Stavelse *gu* i *Maguš*. Men paa den anden Side findes denne diphthongagtige Lyd i *Tigrakhauda, Vaumisa*, ligesom i det persiske, gjengivet ved Tilføjelsen af et nyt Tegn til det foregaaende for Stavelsen paa *a*; medens samme Lyd i *Auramazda* er gjengivet ved det Tegn, der svarer til persisk *hu* i *Humavarga, Vahuka*; og fremdeles er det persiske *ai (e)* i *Haraiva, araika*, hvor denne Lyd, skjönt ikke udtrykkelig betegnet i Skriften, fremgaaer af Sammenligning med *Zend*, tilligemed det foregaaende *r* gjengivet med samme Tegn, der svarer til *ri* i *Ariya, Bákhtariš*; hvoraf det kunde synes som om Skriften ikke havde særegne Tegn for disse Lyde. Vel vide vi ikke hvilket Folk der har talt dette Sprog, der er optegnet i *Akhæmenidernes* Indskrifter; men det er dog en højst sandsynlig Forudsætning, at det har tilhørt en eller anden af de mange Nomadestammer, som under forskjellige Benævnelser fra umindelige Tider have dvælet i *Irán* sammen med jæpatiske Folkeslag, og udbredt sig over de store Stepper nord for dette Land. Denne Gruppe af Folkestammer maa efter deres geographiske Beliggenhed og Udstrækning antages, enten at have udgjort en egen Sprogfamilie, der atter nærmest maa have været beslægtet med den fra Nord og Öst tilgrændsende finske og tartariske Sprogfamilie, eller dog at have dannet en egen Sprogklasse, henhørende til en af disse to Familier. Men i begge Tilfælde vilde det være naturligt, om dette Sprog havde haft Ejendommeligheder, som begge disse nu have tilfælles. En af disse af væsenlig Betydning

grunder sig netop paa Vocalernes Natur, og denne er som det synes stærkest udpræget i den tyrkiske Sprogklasse, hvor, uafhængig af Vocalernes Antal, disse stedse dele sig i to Klasser, som man har kaldt de stærke og svage eller haarde og bløde*); og disse ere her saa uensartede, at de i Sproget selv ikke samtidig kunne taales i samme Ord, hvorvel dette ikke altid er betegnet i Skriften. Det samme, om end maaskee ikke saa stærkt og bestemt udpræget, kan have fundet Sted i dette akhæmenidiske Sprog. Norris har ogsaa paa flere Steder hentydet hertil og gjort opmærksom paa, at i de Tilfælde hvor en og samme persisk Stavelse gjengives paa forskjellig Maade, turde dette hidrøre snarere fra en Forskjellighed ved Vocallyden end ved Consonanten i de anvendte Stavelsetegn. Han har imidlertid foretrukket overalt at antyde denne Afvexling ved Anvendelsen af forskellige Medlydstegn, som har ledet ham til undertiden at opstille og søge at begrunde sideordnede Rækker af næsten enslydende Consonanter; men denne Antagelse er unødvendig, hvis den antydede Forskjel i Vocallydenes Natur har gjort sig gjældende i Sproget og i det mindste i nogle Tilfælde har fundet et Udtryk i den for dette ejendommelige Skrift. Jeg kommer naturligen i det følgende flere Gange ved de enkelte Bogstavklasser tilbage til dette Spørgsmaal, og paa dette Sted har jeg blot villet hentyde til den Mulighed, at vi kunne finde i Skriften flere ved egne Tegn udtrykte Vocallyde, end der findes betegnede i den oldpersiske, især da Antagelsen af denne Mulighed, som bestandig er gaaet klarere op for mig, skjönt jeg i Begyndelsen aldeles forkastede den, har havt og maatte have en væsenlig Indflydelse paa den følgende Undersøgelse.

11. Retskrivningen er fast og bestemt uddannet; de samme Ord skrives overalt hvor de forekomme paa samme Maade og med samme Tegn. Undtagelser fra denne almindelige Ensformighed findes vel, men i meget ringe Omfang, og langt sjældnere end man skulde have ventet det ved Nedskrivningen af et udannet eller kun lidet dannet Sprog, og det derhos med en som det synes nylig indrettet Skrift. Denne Ensformighed i Retskrivningen tjener i højeste Grad til at bestyrke den Grundsætning, hvorfra jeg alt gik ud i mit første Forsøg, og som saa godt som alle, der senere have behandlet dette Æmne, have fastholdt, nemlig saavel at hvert Tegn maa antages at have havt en bestemt Lyd, som at hver Lyd eller Lydforbindelse kun er blevet udtrykt ved sit ejendommelige Tegn, saa at hverken et og samme Tegn kan antages at have betegnet forskellige Lyde, eller samme Lyd at være bleven udtrykt ved forskellige Tegn. Hvor vi derfor finde enten en persisk Stavelse gjengivet paa forskjellig Maade, eller en Afvexling af Tegnenes Brug, maa vi nødvendig antage, at der da tillige har fundet en Forskjel Sted i de betegnede Lyde, hvad enten nu denne

*) Jfr. f. Ex. O. Böhlingk, über die Sprache der Jakuten. St. Petersburg 1851. S. 7 flg.; Rœhrig i Journal asiatique 1850. XVI. S. 293.

Forskjel ligger i den paa forskjellig Maade betegnede Stavelses Consonant eller i dens Vocal.

12. Idet jeg nu efter disse foreløbige Bemærkninger gaaer over til Undersøgelsen om den Lyd, de forskjellige Tegn maa antages at have udtrykt, skal jeg kortelig angive Gangen i den følgende Undersøgelse. Da jeg for ti Aar siden behandlede dette Æmne med det ringe Stof, som da stod til min Raadighed, var intet i Forvejen sikkert og bestemt uden det almindelige, at Indskrifterne i den anden akhæmenidiske Art i Reglen vare ligefremme Oversættelser af de hosstaaende oldpersiske. Jeg maatte da begynde med at udpege de enkelte Navne og Ord, der syntes at have størst Lighed med de tilsvarende persiske, for ved Bestemmelsen af de i disse forekommende Tegns Betydning at vinde et Grundlag for Dechiffringen af de øvrige Tegn, som fandtes i Egennavne og optagne persiske Ord; derefter søgte jeg ved og under Analyseringen af selve Indskrifterne at paavise med større eller mindre Sandsynlighed Betydningen af nogle af de Tegn, som ikke vare anvendte uden i sakiske Ord. Hvorvel ikke alle af mine Resultater eller Formodninger vare rigtige, var der dog ved mine Undersøgelser i det mindste vundet et fast Grundlag for Dechiffringen, og baade de Saulcy og Norris, de eneste der efter mig offentlig have behandlet dette Æmne i dets Helhed, kunde derfor følge en kortere Fremgangsmaade. *De Saulcy* gennemgaaer først kortelig alle de Tegn, som forekomme i de da bekendte Navne, hvorefter han, ligesom jeg, ved Analyseringen af Indskrifterne søger saa vidt muligt at fastsætte eller antyde de Lyde, der maatte være udtrykte ved de øvrige. *Norris*, hvem et langt betydeligere Stof stod til Raadighed, har valgt at gennemgaae hvert for sig alle de Tegn, som ere kjendte i denne Skriftart, og ved hvert enkelt saa vidt muligt at fastsætte dets Betydning. En saadan Fremgangsmaade har sine store Fortrin, men ogsaa sine væsenlige Mangler, idet den lettelig forleder til at tillægge Tegn en Betydning, som er uoverensstemmende med hvad der finder Sted i andre aldeles ensartede Tilfælde; den har saaledes f. Ex. forledt *Norris* til at opstille to Tegn for Stavelser, begyndende med et beaandet Tandbogstav (*th*), hvorvel der efter den Maade, hvorpaa det persiske *þ* ellers er gjengivet, er den største Sandsynlighed for at denne Lyd har været aldeles fremmed for Sproget. Dechiffringen af en ubekjendt Skrift, tilmed en compliceret Stavelseskrift anvendt paa et ubekjendt Sprog, maa visselig gaae som oftest møjsommeligt frem fra Tegn til Tegn; men de enkelte Tegns Betydning bliver først sikker og vinder sit rette Lys ved Gjennemskuelsen af Skriften i sin Helhed og ved Erkjendelsen af den Plan, der har ligget til Grund for Indrettelsen af en saadan Stavelseskrift. Der er i det mindste med Hensyn til denne anden Art af akhæmenidisk Kileskrift, med dens faste, bestemte og ordenlige Retskrivning, aldeles ingen Sandsynlighed for at antage, at Indretteren deraf, i hvo han saa end var, skulde lunefuldt have valgt sine Lydtegn aldeles iflæng uden Plan og Orden, og uden i Forvejen at have gjort sig saa klart som muligt

sit Sprogs Ejendommeligheder i denne Henseende; vi vilde da vistnok have truffet i Anvendelsen af Tegnene til Sprogets Lyde Uorden og Vilkaarlighed, som i de europæiske Sprog, da de først begyndte at nedskrives med den latinske Skrift, medens vi nu tværtimod overalt i den sakiske Retskrivning møde Orden og indbyrdes Overensstemmelse. Jeg troer derfor, at der er al Grund til at antage, at den, som indrettede denne Kileskrift, har havt en klar Forestilling om sit Sprogs Lyd-ejendommeligheder, har været sig bevidst det Maal han vilde naae, nemlig Indrettelsen af en Skrift saa simpel og tydelig, som en Stavelseskrifts Natur tillod, og at han i Virkelighed har lagt en fast Plan for sit Arbejde, som han stedse har havt for Öjet under dets Udförelse. Dette er en Forudsætning som ligger til Grund for den fölgende Undersögelse, ligesom ogsaa Bestemmelsen af mange Enkelt-heder væsenlig afhænger af den Forestilling, der lidt efter lidt har dannet sig hos mig om denne Plans Beskaffenhed. Forat fremstille denne tydeligst, skal jeg gaae ud fra de persiske bekjendte Navne, og først undersøge, hvorledes de persiske Lyde ere blevne gjengivne i det sakiske, idet jeg tillige skal paavise de til Gjengivelsen af hine Navne anvendte Tegns Forekomst udenfor disse i Sprogets hjemlige Ord, navnlig i alle saadanne Tilfælde, hvor man fra Navnene ikke kan hente den fuldstændigste Sikkerhed. Da mere end to Trediedele af de nu kjendte Tegn forekomme i hine för anförte Navne, ville vi ved Bestemmelsen af disse faae en nogenlunde fuldstændig Forestilling om Skriftens Ejendommelighed og Omfang. Jeg skal derefter, stöttende mig paa det da vundne Resultat, undersøge de övrige Tegns Brug og paavise de Spor, der kunne lede til Opdagelsen af deres Betydning. Da vi have for os en Stavelseskrift, kunne vi kun vente at finde Vocalerne udtrykte ved særegne Tegn i de Tilfælde, hvor de udgjöre en egen Stavelse, og deres Tegn ere fölgelig af sjældnere Forekomst, hvorhos der, som jeg för antydede, er Mulighed for at det sakiske Vocalsystem har været forskjelligt fra det persiske; jeg skal derfor begynde med Consonanterne, og da disse derhos, som jeg för paaviste, i sakisk Skrift kun kunne være faa i Antal, vil Beskaffenheden og Forskjelligheden af Vocallyden i de ved enkelte Tegn udtrykte Stavelser lettere lade sig paavise.

13. Af de Bogstaver, som svare til de indiske Strubelyd eller som ellers almindelig kaldes Ganebogstaver, har det Persiske, ligesom Græsk, de tre *k*, *kh*, *g*, med særskilte Former, men uden forskiellig Lyd, for *k* og *g*, naar de forbindes med et fölgende *u*. Disse ere i det sakiske gjengivne ved Consonantlyden i fölgende Tegn: 𐎧 13, 𐎧𐎫 , 𐎧𐎵 14, 𐎧𐎵𐎫 15, 𐎧𐎵𐎵 16, 𐎧𐎵𐎵𐎫 17, 𐎧𐎵𐎵𐎵 18, 𐎧𐎵𐎵𐎵𐎫 19, 𐎧𐎵𐎵𐎵𐎵 20, 𐎧𐎵𐎵𐎵𐎵𐎫 22; og desuden i 𐎧𐎵𐎵𐎵𐎵𐎵𐎫 37, og 𐎧𐎵𐎵𐎵𐎵𐎵𐎵𐎫 70. — Det förste af disse, 𐎧 , svarer til persisk *ka* i *Katpatuka*, *Kampada*, *takabara*, *Karka*; til *ká* i *Varkána*, *Kápišakániš*; til *kha* i *Tigrakhauda*, til *khá* i *Hakhámanišiya*; til *ga* i *Bagabigna*, *Bagabukhsá*, *Parağa*. Derhos forekommer

dette 𐎠 efter et foregaaende Tegn, som ender sig paa en *k*-Lyd, i *Saka*, *Maka*, *Arakadriš*, *Rakhá*, *Arakha*, *Hakhámaniš*, og afvexlende i *Hakhámanišiya*, ligeledes svarende til *ka*, *kha* og *khá*, samt svarende til *gá*, *ga* i *Ragá* og i *Kuganaká*. Dette Tegn 𐎠 viser saaledes alt, at Skriften ingen Forskjel gjorde i Betegnelsen af de forskjellige Strubelyd *k*, *kh*, *g*, men udtrykte alle ved samme Tegn 𐎠 . Da fremdeles den tilsvarende persiske Vocal i alle Tilfælde er *a*, enten kort eller lang, maa dette 𐎠 med fuld Føje antages at have betegnet en Stavelse, der bestod af Vocalen *a* efter et Strubebogstav, altsaa *ka* eller *ga* (eller ogsaa *kha*, hvis Sproget har havt saadanne beandede Medlyde). Dette Tegn 𐎠 er derhos, som man maatte vente af en saa simpel Stavelse, af hyppig Forekomst ikke blot i sakiske Ord, men ogsaa i Bøjningsendelser, som i det verbale 𐎠 , og ved Navneordene i 𐎠𐎠𐎠 𐎠 *ikka*, der undertiden findes i Stedet for det hyppigere 𐎠𐎠𐎠 𐎠𐎠𐎠 .

14. Tegnet 𐎠𐎠𐎠 svarer til persisk *ku* i *Kuruš*, *Nabukudaracara*, (*Kušiya*, *Skudra*); til *gu* i *Gundurúš*, *Maguš*, *Marguš*, *Ṭataguš*, ligesom i Forbindelse med et følgende 𐎠𐎠𐎠 (18) til *ku* i *Kuganaká*. Det maa derfor, i Overensstemmelse med hvad ovenfor er bemærket, have betegnet Stavelserne *ku*, *gu*, og er ligesom 𐎠 hyppigt anvendt udenfor Navne i hjemlige Ord, som *kutta* derhos, og *kus* medens, indtil, der begge begynde med dette 𐎠𐎠𐎠 ; hvilket endvidere findes i det navnlig i de mindre Indskrifter ofte forekommende 𐎠𐎠𐎠 . 𐎠𐎠𐎠 , og endelig i de to Navne *Kušiya* og *Skudra*, hvori de tiloversblevne Spor kun kunne have tilhørt et 𐎠𐎠𐎠 . — Det persiske *gau* (*go*) gjengives i de to Navne *Gaumáta*, *Gaubaruva*, hvori denne Stavelse ene findes, ved 𐎠𐎠𐎠𐎠 , hvilket Tegn Norris derfor tillægger Betydningen *gau*. Det er, som ovenfor bemærket, imidlertid tvivlsomt, hvorvidt den sakiske Skrift med Bestemthed tør antages at have havt egne Tegn til at udtrykke den persiske Lyd *au* eller *o*, hvilken Lyd man snarest maa antage i Lighed med hvad der finder Sted ved *ai*, at have været udtrykt ved samme Tegn som Vocalen *u*, hvor det ikke skeer ved to Tegn, (som i *Tigrakhauda*). Da nu imidlertid Tegnets Strubelyd omtrentlig fremgaaer af dets Forekomst i hine to Navne, og vi have et andet Tegn for Stavelsen *ku*, *gu*, det nys anførte 𐎠𐎠𐎠 , hvorfra 𐎠𐎠𐎠𐎠 maa have været forskjelligt, kan Forskjellen have grundet sig paa selve Consonanten, idet den kunde have været hvad der nærmest svarede til eller ligefrem var den semitiske Strubelyd; men dette er mindre sandsynligt, i det mindste er der ellers kun *faa* og det tilmed højst usikre Spor, der kunde lede til at bestyrke Antagelsen af disse Lyds Tilstedeværelse i Sproget eller deres Betegnelse i Skriften. Sandsynligere forekommer det mig derimod, at saavel 𐎠𐎠𐎠 som 𐎠𐎠𐎠𐎠 have betegnet samme Medlyd, saa at Forskjellen imellem dem har ligget i den med Consonanten forbundne Selvlyd, men at tillige denne Selvlyd i Virkeligheden har været afvigende fra den Lyd, som det persiske udtrykte ved *au*. Denne formodede og for det sakiske ejendommelige Vocal, skal jeg i det følgende betegne ved *ü*, hvorved jeg imidlertid blot vil tilkjendegive dens Forhold til *u*, og ikke at dens Lyd har været den samme

som det tydske *ü* betegner, da jeg snarere troer, at den maa sammenstilles med det russiske *ю* (omtrent *iu*). Som Følge heraf omskriver jeg Tegnet $\text{>}\overline{\text{E}}\text{<}$ ved *kü*, *gü*. Det findes forresten foruden i hine to Navne, kun i Ordet $\text{>}\overline{\text{E}}\text{<}$ $\text{>}\overline{\text{E}}\text{<}$ $\text{>}\overline{\text{E}}\text{<}$ Hav, der forekommer i B α ,₁₁ og D6,₂₃. Da jeg ved det sidste Sted i min originale Afskrift udtrykkelig har mærket Tegnets Form som $\text{>}\overline{\text{E}}\text{<}$, fremviser det et af de meget faa Exempler paa en Afvexling i det Ydre, som er aldeles overensstemmende med Behistans $\text{>}\overline{\text{E}}\text{<}$, der i Persepolis altid skrives $\text{>}\overline{\text{E}}\text{<}$ (73).

15. Den persiske Stavelse *gi* findes blandt de ovenfor anførte Navne ikkun i *Apagina* i Vindue-Indskriften D10, men den besynderlige Gjengivelse udelader denne Stavelse. Derimod findes Tegnet $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ i Bägayádis svarende til Stavelsen *ga* foran *y*; hvorfor Norris tillægger det Betydningen *ga*. Dette vil imidlertid være aldeles stridende mod Skriftens hele System, der udtrykker de haarde og bløde Medlyde ved samme Tegn, og Betydningen *ga* for dette Tegn vilde derfor ligefrem medføre Betydningen *ka*, og saaledes give os et Tegn aldeles ensbetydende med $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ (13). Vel kunde man formode, at Consonantlyden i dette Tegn var at jævnføre med de semitiske Strubelyd, hvad enten Sproget har besiddet saadanne eller Skriften bibeholdt deslige Tegn. En saadan Formodning kan imidlertid ikke støtte sig til Tegnets $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ Forekomst i Bägayádis, det eneste Navn, hvori det findes; thi ved andre Medlyde finde vi persisk kort *a* foran *y* og *v* tiligemed de med *a* forbundne Consonanter gjengivne ved Stavelsetegn, der ende paa *i* og *u*, saaledes som i Navnene Dárayavuš og Humavarga, hvor Stavelserne *ra* foran *y* og *ma* foran *v* ere gjengivne ved Tegnene for *ri* og *mu*; og der er derfor Grund til at formode, at det samme er Tilfældet her, og at altsaa $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ har betegnet Stavelsen *gi* og fölgelig ogsaa *ki*. Denne Betegnelsesmaade har rimeligvis grundet sig paa, at Vocalerne *i* og *u* i saadanne Tegn tillige have været betragtede som Udtryk for de tilsvarende Halvvocaler *y* og *v*, saa at altsaa f. Ex. $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ baade har betegnet Stavelsen *ri* og *ray* eller rettere i Almindelighed *ry* med mellemliggende Vocal. Tegnets $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ Forekomst i Navnet Bägayádis er tilstrækkeligt til at vise dets Consonantlyd; og at Vocallyden har været *i* fremgaaer tydeligt af dets Forekomst i et Verbum, der betyder at sende, bringe. Den første Person Ent. af Datiden ender sig paa en Vocal som: $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *ütta* jeg gjorde, $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *tiri* jeg sagde, dog saaledes at der efter *i* og *u* kan tilføjes et *ya* og *va* ($\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *tiriya* jeg sagde, $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *rilüva* jeg skrev), der bortfalde i den tredje Persons Ental og Flertal, som ender sig paa *s* ($\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *tiris* han sagde, $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *rilüs* han skrev, $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *alpis* han eller de dræbte). Paa samme Maade danner det omtalte Verbum $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *jeg sendte* (B α ₄₆), $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *de bragte* (B β ₆₅); hvad der viser at $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ maa have havt *i* til Udlyd, da $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *ya* følger efter, og dette bekræftes af samme Verbums Particip $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ (B β ₅₅), da $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ her anvendes efter *i* og *u* ($\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *merrik*, $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ *alpik*, $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$ $\text{>}\overline{\text{Y}}\text{>}$

→𐎠𐎢𐎡𐎠 *rilük*), medens →𐎠𐎢 anvendes efter *a* (→𐎠𐎢𐎡𐎠 →𐎠𐎢 →𐎠𐎢 *ütták*). Tegnet →𐎠𐎢 forekommer desuden i Verbalendelsen →𐎠𐎢→𐎠 *t*, og →𐎠𐎢→𐎠 *tta*, som det synes altid efter en foregaaende Vocal, hvorfor →𐎠𐎢→𐎠 sagtens her har den bløde Lyd *g*, og Endelserne have været udtalte *git* og *gitta* snarere end *hit* og *kitta*. Endelig forekommer det i den første Person af et Verbum →𐎠𐎢 →𐎠𐎢 →𐎠𐎢 *nánki* jeg sagde, (hvis tredje Person er →𐎠𐎢 →𐎠𐎢 →𐎠𐎢𐎠 *nánri*), i Imperativet *nis*→𐎠𐎢→𐎠 *snä* han beskytte, og i det ubekjendte →𐎠𐎢→𐎠 (By₈₂) efter et Tegn, der ender sig paa *k* (18), samt rimeligvis i det mangelfulde →𐎠𐎢 →𐎠 D6,14.

16. Tegnet →𐎠𐎢 er anvendt i Forbindelse med et følgende →𐎠 *ka*, til at gjengive de persiske haarde Lyde *ka*, *khá* i Maka, Saka, Hakhámanis og afvexlende i Hakhámani-siya, hvoraf jeg tidligere sluttede, hvad ogsaa de Sauley gjorde, at →𐎠𐎢 betegnede den blotte Consonant *k* (eller *kh*) uden foregaaende eller følgende Vocal, og at dets Indskydelse her havde til Hensigt bestemt at vise den haardere Lyd i det følgende Stavelsetegn, der begyndte med hvad der kunde være baade en haard og en blød Lyd (*k* eller *g*). Dette kan imidlertid ikke ganske forholde sig saaledes, da →𐎠𐎢 forekommer i Begyndelsen af Hagmatána, svarende til persisk *hag* foran et *m*, hvor følgerig *k* eller *g* maa have været ledsaget af en foregaaende Vocal. Da nu det persiske *ha* i Begyndelsen af Ord gjengives i Sakisk ved samme Tegn, som ogsaa svare til et begyndende *a* (som Haraiva og Ariya, Hakhámanis og Anámaka), viser Gjengivelsen af Hagmatána hen til *ag* og *ak* som den Lyd, →𐎠𐎢 har været bestemt til at betegne. Det anvendes derfor kun efter Stavelser endende paa *a*, saavel i de nævnte Navne som i de øvrige, hvori det forekommer, nemlig Cicakhris, Uvakhšatara og Behistán-Formen af Baktriens Navn, i hvilke det gjengiver det persiske *kh*, ligesom →𐎠 svarer saavel til persisk *ka*, *ga* som til *kha*. Paa samme Maade findes det i egenlige sakiske Ord anvendt efter en Stavelse paa *a*: som 𐎠𐎢 →𐎠𐎢 →𐎠𐎢𐎠 *ságrí* Søn, (saa og *awák*, *ippákra*, *sawákmar*) og i Participier som →𐎠𐎢𐎠 →𐎠𐎢 →𐎠𐎢 *ütták*, gjort, →𐎠𐎢𐎠 →𐎠𐎢𐎠 →𐎠𐎢 *lülwák*, vovet, →𐎠𐎢𐎠 →𐎠𐎢 →𐎠𐎢 *ardák* boet, (*kukták*, *zák*, *satawaták*, *szák*), men ogsaa efter den Vocal jeg betegner med *ä* (o: udtalt omtrent *ia*), hvis virkelig, som jeg formoder, →𐎠𐎢 (102) ender sig paa denne Selvlyd (𐎠𐎢𐎠 →𐎠𐎢 →𐎠𐎢), og derhos i 𐎠𐎢 →𐎠𐎢 efter en *i*-Lyd (jfr. 93), men dette Ords Udtale har muligvis været *ay-ak*. Endelig forekommer det i Begyndelsen af Stedordet →𐎠𐎢 →𐎠 *akka* som, og i det deraf afledte *akkari* enhver, foran et følgende *k*, ligesom i de førstnævnte fire Navne og i Anámaka. Hensigten her med Indskydelsen af →𐎠𐎢 og den deraf følgende Consonant-Fordobling, som ogsaa anvendes ved de andre Consonanter, uden at findes i det persiske, synes vistnok nærmest at være den, bestemt at betegne disses haardere Lyd; men det kan dog næppe have været den udelukkende Hensigt, eftersom vi stundom træffe en Fordobling anvendt, hvor det persiske har bløde Medlyde, som i Gjengivelsen af Dáduhya, Ragá, Patigrabaná, Kuganaká, som ogsaa ved *r* og *n*. Jeg skal senere afhandle den i det sakiske forekommende Consonant-

Fordobling, der dannes enten ved Anvendelsen af Tegn for Stavelser begyndende med *a*, eller ved Indskydelsen af den blotte, vocallöse Consonant, eller for det tredje ved Brugen af Tegn, der udtrykke en trelyds Stavelse, som ender sig paa den Consonant, hvormed den følgende begynder. Derimod skal jeg her bemærke, at Sammenstillingen af to Tegn for Stavelser, hvoraf den ene ender og den anden begynder med *a*, aabenbar kun har tjent til at danne en eneste enkelt Stavelse, som i *Makka*, *Sakka*, der næppe i Udtalen have lydt *Ma-akka*, *Sa-akka*, eftersom vi undertiden finde, at Tegn for Stavelser begyndende med *a*, ligefrem afvexle med Tegn, der ikke kunne udtrykke andet end den blotte Medlyd. I Omskrivningen skal jeg derfor saavidt følge Norris' Exempel, som jeg udelader det ene af to sammenstødende *a*, men betegner det andet med *â*, uden derved i mindste Maade at ville udtrykke andet end netop det, at den Stavelse, hvori *â* forekommer, er dannet ved Tegn for to Stavelser, hvoraf den første ender og den anden begynder med *a*. Dog troer jeg, at Vocalen i saadanne Stavelser har været et klart og rent *a*, hvad enten det svarer til et persisk kort eller langt *a*.

17. Tegnet 𐭠𐭣 eller 𐭠𐭣𐭠 gjengiver det persiske *k* og *g* i (Sikaḥpauvatiš), Baga-bigna, Tigra, Patigrabanâ efter en *i*-Lyd, der er udtrykt i de foregaaende Stavelsetegn (*si*, *bi*, *ti*); og paa samme Maade efter *i* forekommer det i sakiske Ord, som i de för (15) nævnte Participier, i 𐭠𐭣 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣 *pikti* Hjælp. Heraf slutter Norris at 𐭠𐭣 har betegnet Stavelsen *ik*, saa meget mere som de beslægtede Lydtegn 𐭠𐭣 (15) og 𐭠𐭣𐭠 (18) findes anvendte efter *a* og *u*. Men Tegnet 𐭠𐭣 findes ikke udelukkende efter *i*, men ogsaa efter andre Selvlyde, saaledes i det för (14) anførte *rilük* efter *ü*, efter *ä* i 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣 *käk* efter, 𐭠𐭣 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣𐭠 *ñKäk* Himmel, 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣𐭠 *ärsäkkä* meget, og endog efter et tydeligt *a* i Gravindskriftens Form af Navnet Bäkhtariš, hvor 𐭠𐭣 svarende til persisk *kh* forekommer efter et bestemt *a*, som i Persisk og Zend tilmed er langt, og hvis tilsvarende Form i Behistân-Indskriften gjengiver den første Stavelse *bäkh* ved *bäk*. Dette Tegns 𐭠𐭣 Brug er derhos ganske overensstemmende med Brugen af 𐭠𐭣 (35), 𐭠𐭣𐭠 (27), 𐭠𐭣𐭠 (47), og det forekommer mig derfor klart, at 𐭠𐭣 , ligesom disse, hvor det er anvendt i Midten eller Enden af Ord, efter en foregaaende Selvlyd, har betegnet Consonanten *k*, *g* uden foregaaende Vocal; hvad der tilstrækkeligt forklarer saavel dets Forekomst efter alle Selvlyde, som ogsaa det, at 𐭠𐭣 kan udelades foran et følgende *k*, hvilket næppe vilde have været Tilfældet, hvis det havde betegnet en hel Stavelse; saaledes skrives 𐭠𐭣 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣𐭠 *'arikä* tro, B α ₄₂, 𐭠𐭣 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣𐭠 *'arikkä* B β ₁₃, 𐭠𐭣 𐭠𐭣 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣 *'äzäkkä* D5, 𐭠𐭣 𐭠𐭣 𐭠𐭣 𐭠𐭣 *'azäka* X16, 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣𐭠 *ärsäkkä* og 𐭠𐭣𐭠 𐭠𐭣 𐭠𐭣𐭠 *ärsäkä*. I Begyndelsen af Ord findes det persiske *kh* i Forbindelse med et følgende *s* i Khšaparita og Khšaprapāvan; men den persiske Stavelse *khša* er i det første Navn gjengivet blot ved 𐭠𐭣 *sa* med Bortkastelse af *kh*-Lyden, og i det andet ved 𐭠𐭣 𐭠𐭣 *säk*, hvor altsaa *kh*- og *s*-Lydene ligefrem ere ombyttede. Heraf

fremgaaer, at Sproget i Begyndelsen af Ord ikke har taalt nogen haard Forbindelse af to Medlyde, eller i hvert Tilfælde ikke har kunnet udtale en saa haard Stavelse som *khša*, men har undgaaet en saadan Forbindelse paa forskjellig Maade. Naar derfor i Indskriftene fra Xerxes, dennes Navn begynder med 𐎧𐎠𐎡 \approx *ksä* (o: *ksia*), viser dette, enten at man her har bestræbt sig for saa nær som muligt at omskrive hans Navn (*Khšayārsā*) uden Hensyn til Sprogets virkelige Natur, eller at, hvor 𐎧𐎠𐎡 anvendes i Begyndelsen af Ord, er det i Udtalen blevet understøttet ved en kort og svag Vocallyd, en Art Shva, eller ved en fuldstændig Vocal, som ikke kan være andet end *i*, da vi have andre Tegn for *ak* (16) og *uk* (18), saa at Xerxes' Navn har været udtalt omtrent som *ehsa...*, *iksa...*. Det sidste forekommer mig det rimeligste, hvad Norris ogsaa antager ved 𐎧𐎠𐎡 , 𐎧𐎠𐎡 , 𐎧𐎠𐎡 ; men dette gjælder overhovedet om alle lignende Bogstavtegn, som jeg efterhaanden skal vise. Jeg skal her blot antyde, at jeg formoder, at Grunden hertil er den, at disse Tegn virkelig havde en dobbelt Betegnelse, saa at de ikke alene udtrykte de blotte, vocallöse Consonanter (*k*, *p*, *s* o. s. v.) men ogsaa de Stavelser, som dannes ved Forbindelsen af en Slutnings-Consonant med en foregaaende *i*-Lyd, og det ligesom i den babylonske Skrift, hvad enten denne *i*-Lyd er selve Vocalen *i* eller den deraf opstaaede Consonant *y* med en følgende Vocal, som Rawlinson betegner med *a* og Hincks med *e*. Paa denne Maade troer jeg, at Tegnet 𐎧𐎠𐎡 dels har udtrykt Consonanten *k* eller *g*, og dels betegnet det samme som det beslægtede babylonske Tegn 𐎧𐎠𐎡 , nemlig saavel Stavelsen *ik* som trelyds Stavelsen *yk* med mellemliggende Vocal (*yak* o. s. v.), og saaledes de øvrige analoge Tegn. Ved disse skal jeg gjengive den med dem forbundne *i*-Lyd ved *i*, i alle saadanne Tilfælde, hvor de ikke kunne ene have været Tegn for en vocallös Consonant; idet jeg derved tillige vil antyde den Plads, som jeg troer disse Tegn have udfyldt i Stavelse-systemet, og deres Forhold til de øvrige Stavelser bestaaende af en Slutnings-Consonant med foregaaende Vocal eller Halvvocal. Denne Lyd af *ik* maa Tegnet 𐎧𐎠𐎡 antages at have haft ikke blot i den anførte sakiske Gjengivelse af Navnet Xerxes, men ogsaa ved Bøjningsendelse 𐎧𐎠𐎡 𐎧𐎠𐎡 *ikkä* eller 𐎧𐎠𐎡 𐎧𐎠𐎡 *ikka*, i det mindste naar den anvendes ved Ord, der ende sig paa en Medlyd, som efter Flertalsformen paa 𐎧𐎠𐎡 *p*, hvor ellers 𐎧𐎠𐎡 synes at være overflødig; ligesom overhovedet de skythiske Bøjningsaffixer i høj Grad have Egenskab tilfælles med selvstændige Ord.

18. Det persiske *kh* i Bagabukhsa og *g* i Sugda eller Suguda gjengives ved 𐎧𐎠𐎡 foran Tegn for Stavelser begyndende med *s* og *t* (*d*); og paa samme Maade som den sidste Stavelse *ka* i Saka, Maa er gjengivet ved 𐎧𐎠𐎡 𐎧𐎠𐎡 *akka* efter et foregaaende *a*, er den i Vahuka efter *u* gjengivet ved 𐎧𐎠𐎡 𐎧𐎠𐎡 , ligesom fremdeles Tegnet 𐎧𐎠𐎡 er indskudt efter Stavelser paa *u* og foran en følgende Strubelyd i Kuganaka og Pukhra. Formedelst denne dets Brug tillægger Norris dette Tegn Betydning af *uk*, hvad jeg troer omtrent er rigtigt; thi den maa have været noget mere omfattende paa Grund af det Slægtskab, hvori Vocalen

u staaer til Halvvocalen *v*. Hvad der ovenfor er bemærket om den babylonske Skrifts Betegnelse af Stavelser, der begynde med en *i*-Lyd, gjælder ogsaa om *u*-Lyden, eftersom her Stavelser bestaaende af *u* med en følgende Consonant udtrykkes ved samme Tegn som trelyds Stavelser, der begynde med Halvvocalen *v* og ende paa en Consonant med mellemkommende Vocal, som Rawlinson betegner med *a*, Hincks med *e*; som *uk* og *vak*, *vek*; *up* og *vap*, *vep*; *ur* og *var*, *ver*; *un* og *van*, *ven* o. s. v. Det samme antager jeg at være Tilfældet med 𐎠𐎢 , saa at det følgende betegner i Lyden baade *uk*, *ug* og *vak*, *vag*, og til at betegne denne Betydning og tillige at antyde dens Oprindelse kunde *vk*, *vg* være den bedste Gjengivelse, hvor Tegnets Lyd særskilt anføres. Dette er imidlertid her af mindre Betydning; thi medens ved andre Tegn for Stavelser med samme Begyndelsesbogstav, Consonantlyden *v* især er fremtrædende, saa at de ogsaa betegne Stavelser, der begynde med *m* (jfr. 80, 81), saa synes ved dette 𐎠𐎢 (som ogsaa ved 𐎠𐎢𐎣 60), Vocallyden at være den mest fremtrædende, da det i Midten af Ord kun forekommer efter *u*, nemlig i de ovenanførte Navne og i de forskjellige Former af et Verbum 𐎠𐎢𐎣 𐎠𐎢 𐎠𐎢𐎣 *kūhta* at bevare, (hvorimod det næppe har været anvendt i det Ord, som X13,12, 15,18 oversætter *khā-ḥram*; jfr. 50). Jeg skal derfor omskrive dette Tegn 𐎠𐎢 sædvanligst ved *uk*, *ug*, dog saaledes at jeg efter et foregaaende *u*, i Lighed med Betegnelse ved 𐎠𐎢 *ak* (16) udelader det ene *u*, og ved Circumflextegnet over det andet antyder Tilstedeværelsen af *u*-Lyden i Tegnet, saa at jeg skriver 𐎠𐎢̂ 𐎠𐎢 𐎠𐎢̂ *Sūgda*, 𐎠𐎢̂ 𐎠𐎢 𐎠𐎢̂ 𐎠𐎢 *Bagabūksa* o. s. v. Foran *k*-Lydene er det indskudt saavel i *Vahuka* og *Ḥukhra* ved de haarde *k* og *kh*, som ogsaa i *Kuganakā*, hvor det persiske har den bløde Lyd *g*, og her kan dets Indskydelse næppe have været for at betegne den haardere Lyd af det følgende Bogstav, med mindre man vilde antage, at dette Navn paa en persisk By i det sakiske har undergaaet en Lydforandring, hvorved dets Begyndelse er kommet til at lyde *Kukka*; men hint Tegn kan maaskee have været brugt paa denne Maade for at betegne den foregaaende Vocals Korthed. Tegnet 𐎠𐎢 forekommer fremdeles i Begyndelsen af to sakiske Ord, og der rimeligvis ogsaa med Lyden *uk*, foran et følgende *k*, nemlig i 𐎠𐎢 𐎠𐎢 *ukku* og 𐎠𐎢 𐎠𐎢 *ukki*. Men derhos findes det brugt i Navnet *Upadranma**) paa en Maade, som ikke synes at passe til den Lyd *uk*, som dog med saa megen Bestemthed fremgaaer af dets hele øvrige Forekomst. Her bruges det nemlig til Gjengivelse af det persiske *u* foran det følgende *p*, hvor vi efter den sakiske Skrifts hele Natur snarest skulde vente at finde et Tegn, der udtrykte Stavelsen *up*. Imidlertid kan det vel være muligt, at det har været et

*) Da den persiske Skrift ikke betegner et Slutnings-*n* i Ord eller Stavelser, er dette Navn tidligere blevet læst *Upadarma* med et aldeles Indisk-lignende Udseende. Men Tilstedeværelsen af *n* foran *m* fremgaaer klart af den sakiske Gjengivelse, og herved bortfalder af sig selv saavel den indiske Form af Navnet som de Slutninger, man har bygget derpaa.

fremmedt Navn, og at derfor den persiske Form har mindre nøjagtigt gjengivet dets virkelige og hjemlige Lyde. Det tilhører nemlig Faderen til Aþrina, der i den sakiske Indskrift bestemt kaldes en Susier (Ba,56, 7,50), og som opkastede sig til Hersker i Susiana imod Darius. Dette Land var beboet af en semitisk Folkestamme, og den Antagelse ligger nær, at den, som bragte Landet til at rive sig løs, tilhørte samme Stamme, og at saavel hans Navn, skjönt af persisk Udseende (Aþrina), har været af semitisk Oprindelse, som ogsaa Faderens Upadranma eller Upadaranma. Uheldigvis er dette Navn forsvundet i den babylonske Oversættelse, men det kan muligvis som sin første Bestanddel have indeholdt det semitiske 𐤁𐤁 Tjener, og vilde saaledes have begyndt med en for det persiske ubekjendt Lyd, som ogsaa manglede der en egen Betegnelse; hvorfor man vel kunde have søgt tilnærmelsesvis at gjengive den med *upad*. Da det Folk, hvis Sprog Akhæmeniderne have benyttet, endog før disses Tid maa have dvælet i Susiana, og vel ogsaa hersket over i det mindste en Del deraf, saaledes som det fremgaaer af de her fundne Indskrifter, kan den semitiske Lyd 𐤁 næppe antages at have været ubekjendt for dets Öre; men naar den fattedes i Sproget og manglede Betegnelse i Skriften, vilde man kun tilnærmelsesvis kunne antyde den, hvor man vilde udtrykke den, og det kan ikke være usandsynligt, at netop 𐤁𐤁 *ukpa* eller rettere *ugba* frembyder et Forsög paa tilnærmelsesvis at udtrykke et 𐤁𐤁. Dog staaer endnu den Mulighed tilbage, at 𐤁𐤁 ikke har betegnet *uk*, *vk*, men ligefrem har udtrykt saavel det semitiske 𐤁 forbundet nærmest med Vocalen *u*, som ogsaa den dermed beslægtede haardere Lyd, der findes i det arabiske ځ og vel ogsaa i ځ med fölgende *u*, Stavelser, som jeg for Tydeligheds Skyld skal betegne ved *'u*, *gu*, *qu*, eller ogsaa de blotte vocallöse Consonanter ع, ځ, ځ, höjst med en forangaende Vocallyd (17), hvad enten nu disse Lyde i Virkeligheden have været tilstede i Sproget, eller man i det mindste i Skriften har fra det babylonske bibeholdt Tegn til at udtrykke dem med. En saadan Betydning for Tegnet 𐤁𐤁 kunde vel passe til dets övrige Forekomst i de ovenanförte Navne og Ord, dog langt fra saa godt som den der anförte, der tilmed stemmer med Skriftens hele indre Natur. En Betydning af *'u*, *gu*, *qu* istedet for *uk*, *ug* vilde gjøre den i det persiske enkelte Stavelse til en dobbelt i det sakiske (som Vahu'uka), og en Betydning af den blotte Gutturalmedlyd vilde frembringe en Consonantfordobling dannet ved en semitisk og en indisk Strubelyd, eller som man ogsaa kunde sige, ved en Strubelyd og Ganelyd, hvorpaa vi ikke have andre Exempler, end netop dem, som denne Betydning for 𐤁𐤁 vilde give i dets Forekomst foran *k*-Lydtegn. Hertil kommer, at de Spor, som kunde synes at lede til Antagelsen af semitiske Strubelyd, ere yderst faa og utydelige; det tydeligste vilde 𐤁𐤁 afgive ved dets Anvendelse i Upadaranma, hvis den Antagelse skulde være ugrundet, hvad jeg ikke troer, at vi her ikkun have et Forsög paa tilnærmelsesvis og saa godt som muligt at udtrykke en fremmed Lyd, som ikke fandtes i det sakiske ligesaa lidt som i det persiske, og at dette tillige er Grunden til den forskjellige Beteg-

nellesmaade i disse to Skriftarter. Til Slutning skal jeg blot bemærke, at det ikke maa forvexles med 𐎠𐎡 (83), der bestaaer af samme Antal liggende Kiler i noget forskjellig Stilling, hvad jeg undertiden har gjort i mine Afskrifter. Ligeledes findes dette Tegn 𐎠𐎡 aabenbar i D6,18; vel var jeg, da jeg tog min Afskrift, usikker med Hensyn til Tegnets Form, og min Lithographi har ikkun et utydeligt 𐎠𐎡 , men i min originale Afskrift har jeg tillige anført 𐎠𐎡 som muligt forekommende, hvad jeg undlod at bemærke ved min Lithographi, fordi jeg den Gang antog det ene saavel som det andet for Spor af det velbekjendte og sikke 𐎠𐎡 *gu, ku*.

19. De persiske Stavelser *kan* og *gan* i Kanbujija og Gandára, hvor Tilstedeværelsen af *n*, der ikke er betegnet i det persiske, bevises af de tilsvarende græske og indiske Former, gjengives i det sakiske ved 𐎠𐎡𐎢 . Den samme Betydning har det ogsaa, skjönt kun svarende til persisk *ka, kha, ga*, i Adukanis, Viyakhana, Kuganaká, hvor det følgende Tegn begynder med *n* (na), og giver ogsaa derved et Exempel paa en i det persiske ikke forekommende Consonantfordobling, dannet derved, at det ene Tegn ender paa den Medlyd, hvormed det følgende begynder. Denne Fordobling synes ved dette Tegn at være indskrænket til de Tilfælde, hvor Vocallyden foran *n* er kort *a*; thi i Kápisakániš og Varkána, hvor langt *á* i det persiske gaaer foran *n*, er Stavelsen *ká* ikke udtrykt ved 𐎠𐎡𐎢 *kan*, men blot ved 𐎠𐎡 *ka*. Da fremdeles Stavelsen *gun* i Gunduruš er gjengivet ved to Tegn 𐎠𐎡𐎢𐎣 , maa det omhandlede Tegn antages nærmest at have havt Betydning *kan, gan* og *kán* omskrives paa denne Maade. Da imidlertid den sakiske Skrift overhovedet ikke, saaledes som den babylonske, har adskilt trelyds Stavelser, bestaaende af samme Consonanter men med forskjellig Midtvocal (*tak, tuk* o. s. v.), ved særskilte Tegn, men kan anvende samme Tegn for trelyds Stavelser uden Hensyn til Midtvocalen, skjönt den som oftest i Virkeligheden har været *a* (jfr. f. Ex. 𐎠𐎡𐎢 68) — saa skal jeg gjengive 𐎠𐎡𐎢 ved *kn* eller i Forbindelse med andre Tegn ved *ken, gen*, og bruge samme Betegnelsesmaade ved lignende Tegn, hvor derfor *e* ikke betegner denne Vocals virkelige Lyd, men ikkun antyder, at Vocallyden tilligemed den foregaaende og følgende Consonant er udtrykt ved et eneste Stavelsetegn. Udenfor Navne forekommer 𐎠𐎡𐎢𐎣 *kn* i Verbet 𐎠𐎡𐎢𐎣 𐎠𐎡 *kennä*, der ogsaa skrives 𐎠𐎡 𐎠𐎡 *kanä*, hvilket rimeligvis kun er en dobbelt Betegnelsesmaade af samme korte Vocallyd, og i det dermed, som det synes, beslægtede 𐎠𐎡𐎢𐎣 𐎠𐎡 *kenna* Bβ,7, hvis Betydning dog er noget uvis. I Gjengivelsen af Gandutava er det første Tegn rigtignok 𐎠𐎡𐎢 , men dette kan, som Norris alt har bemærket, ikkun hidrøre fra en Uagtsomhed hos Indhuggeren, der har forglemt den ene staaende Kile. Den første Stavelse i Kanbujija har sagtens i Udtalen lydt *kam* ligesom i det græske Καμβύσης, hvorvel den i det persiske kun er betegnet ved *ka* og i det sakiske gjengivet ved *kan*. Derimod er den samme Stavelse i Kanpada, der ligeledes i Persisk er udtrykt ved *ka*, gjengivet ved 𐎠𐎡 𐎠𐎡𐎢 , *o*: bestemt ved *kam*.

20. I Slutningen af Landenavnene Katpatuka og Zaranka gjengives det persiske *ka* i D6 ved 𐎧𐎡 , men i Behistán-Indskriften ved 𐎧𐎡 , ligesom ogsaa i Maanednavnet Anámaka efter et foregaaende 𐎧𐎡 *ak*. Skjønt dette Tegn ikke findes anvendt udenfor disse tre Tilfælde, er det dog klart af disse, at det maa have udtrykt en Stavelse, der begynder med en *k*-Lyd. Da Flertalsendelsen *pā* tilføjes ved de to Landenavne, maa 𐎧𐎡 udgjøre Slutningen af den sakiske Ordstamme. Med Rette har fremdeles Norris gjort opmærksom paa, at Maanednavne, der i det persiske ende sig paa *a*, her alle, med Undtagelse af *ḥuravāhara*, tilføje et *s*, der enten findes i Slutningstegnet (som ved *Garmapada*), eller er udtrykt ved et særskilt Tegn, som ved *Viyakhana*, *Margazana*, *Apriyātiya*, hvortil ogsaa maa henføres den sakiske Form af *Adukani*, der her ender sig paa *nas* udtrykt ved to Tegn. Det samme er ogsaa stundom Tilfældet med Landenavne, som i Gjengivelsen af *Kampada* og *Parḥuva*, og grunder sig vel egenlig derpaa, at det sakiske i Reglen optog de persiske Ord og Navne i den Form, de der havde i Nominativ, og bibeholdt dennes Endelse som en Del af det optagne Ord, og endogsaa ved en misforstaaet Analogi overførte den til Steder, hvor den ikke hørte hjemme (som ved *Yutiyā*). Denne Bibeholdelse af den persiske Nominativ-Endelse findes ikke blot i Navne, men ogsaa ved laante persiske Ord, som *siyatis*, *da'ius*, og saaledes ogsaa ved Ordet *zana*, der i Flertallets Ejeform derved er kommet til at lyde *zānas-pāna* eller *zānās-pāna*. Vel udtrykker den persiske Kileskrift ikke denne Endelse efter *a* ved noget Tegn; men ligesom *s* er den virkelige Endelse for Entallets Navneform ved *Hankjōnsord* paa *a* baade i Sanskrit og Zend, saaledes har den vistnok ogsaa været det i Persisk, hvorvel den gjerne, ligesom i de to andre Sprog, ved Ordenes Forbindelse i Sætningen kan have undergaaet enkelte Forandringer ifølge Vellydens Fordringer. Herodot anfører derhos udtrykkelig (I, 139) som en Bysynderlighed hos Perserne, de ikke selv, men han derimod havde lagt Mærke til, at alle saavel Personers som Værdigheders Navne ligne hverandre deri, at de endes med Bogstavet *s*. Hans Angivelse er aabenbar altfor almindelig, og den kan navnlig, som A. W. Schlegel forlængst har bemærket, kun gjælde om Nominativ, og maa for de Æmners Vedkommende, som ende sig paa *a*, indskrænkes til *Hankjōnnet*; men dens Rigtighed i sidste Tilfælde bestyrkes ved de Former, hvori det sakiske har optaget persiske Ord. Med Rette har derfor Norris tillagt Tegnet 𐎧𐎡 Betydning af *kas*, men efter hvad jeg ovenfor har bemærket ved 𐎧𐎡 (19), udtrykker jeg dette Tegn ved *ks* eller *kes*, *ges*. Da Stavelsen *gus* i *Marguš*, *Maguš* er udtrykt ved to Tegn 𐎧𐎡 𐎧𐎡 , tyder dette endvidere, ligesom ved Gjengivelsen af *Gundurur* (19), hen til at Skriften ikke har besiddet særegne Tegn for saadanne trelyds Stavelser med en Midtlyd *u*.

21. Af andre trelyds Stavelser, der begynde med et Strubebogstav, have vi *kug* i *Kuganakā* (18) udtrykt, ligesom *gun* (19), *gus* (20), ved to Tegn 𐎧𐎡 𐎧𐎡 ; og om denne maa det samme gjælde, som er bemærket ved de to andre. Ligeledes findes udtrykt

ved to Tegn Stavelsen *kat* i Katpatuka (𑂔𑂩 𑂔𑂩 eller 𑂔𑂩 𑂔𑂩𑂔𑂩), samt *kat* 𑂔𑂩𑂔𑂩 𑂔𑂩 i det sakiske *kutta*, og *git* 𑂔𑂩𑂔𑂩𑂔𑂩 𑂔𑂩 i Verbalendelsen *git* eller *gitta*. Heraf kunne vi imidlertid ikke med Sikkerhed drage den Slutning, at Skriften har manglet Tegn for Stavelsen *kt* (eller *ket*), da vi finde enkelte Exempler paa, at man undertiden har skrevet lignende trelyds Stavelser snart med to Tegn og snart med et enkelt Stavelsetegn; saaledes er i de to ovenfor anførte Former af Uvárazmis og Uvárazmiya den til *raz* svarende Stavelse gengivet ved 𑂔𑂩𑂔𑂩 og ved 𑂔𑂩𑂔𑂩𑂔𑂩 . I Kápiśakániś gjengives den første Stavelse *ká* foran *p* ved 𑂔𑂩 𑂔𑂩𑂔𑂩 *káp* (efter den Betegnelsesmaade jeg i § 16 har angivet); men hellerikke heraf kan man slutte sig til Manglen af et eget Tegn til at udtrykke Stavelsen *kp*, tilmed da her Midtvocalen svarer til et persisk *á*, og vi i dette samme Navn og Varkána have Exempler paa, at en Stavelse, der i det persiske indeholdt et *á*, ikke er bleven udtrykt med samme Tegn, som den tilsvarende Stavelse med kort Midtlyd (19). Derimod er det højst sandsynligt, at Skriften har manglet Tegn ikke blot for Stavelsen *kam*, der i *Kampada* eller, som det vel har lydt, *Kampada*, er udtrykt ved 𑂔𑂩 𑂔𑂩𑂔𑂩 , men overhovedet for alle Stavelser, som endte sig paa *m*; thi da *m* og *v* ifølge Skriftens Natur udtryktes med Undtagelse af selve Bogstaverne *v* og *m*, hvorfor særskilte Tegn havdes, ved samme Tegn, maatte Tegnet for *kam* og lignende Stavelser paa *m*, hvis saadanne gaves, tilligehave betegnet de tilsvarende Stavelser paa *v*, som *kav* o. s. v.; men saadanne Stavelser synes, efter hvad der er bemærket i § 15, at have været udtrykte ved de Tegn, som betegne Stavelser paa *u*; og idet herved en ny Række af Tegn gjordes overflødig, blev det tillige nødvendigt, hvor man med Bestemthed vilde udtrykke Stavelser endende med *m*, at anvende to Tegn, hvorom det nærmere vil blive behandlet ved Tegnet 𑂔𑂩𑂔𑂩 i § 84.

22. Synes Skriften i disse Tilfælde at have manglet egne Stavelsetegn, viser der sig en tilsyneladende Overflødighed i Henseende til Gjengivelsen af de persiske Stavelser *kar* og *gar*. I *Asagartiya* og *Garmapada* gjengives *gar* ved 𑂔𑂩𑂔𑂩𑂔𑂩 , medens den samme Stavelse i *Īáigarcís* betegnes ved 𑂔𑂩 , som i *Karka* svarer til persisk *kar*, og i *Īukhra* med forangaaende 𑂔𑂩 (18) til *kh* foran en *r*-Lyd og derfor her ligeledes har betegnet en Stavelse *kr*. Hvorvel disse to Tegn begge-bruges til at gjengive samme persiske Stavelse, blive de dog ingenlunde brugte i Flæng, men uden indbyrdes Forvexling i forskellige Ord, og det er derfor klart, at de maa i en eller anden Henseende have afvejet fra hinanden, medens det dog ingenlunde er nogen let Sag at afgjøre, hvori denne Forskjel har bestaaet. Dersom imidlertid disse to Tegns forskellige Brug ikke beroer paa en orthographisk Bestemmelse, men paa en tilsvarende Forskjel i Tegnenes Lyd, er kun tre Tilfælde mulige, idet denne Forskjel maa have grundet sig paa Beskaffenheden enten af Begyndelses- eller af Slutnings-Consonanten eller af den mellemliggende Selvlyd. Forskjellen synes ikke at have kunnet grunde sig paa Begyndelses-Consonanten, idet begge Tegn gjengive Stavelsen *gar*, og efter Skriftens hele Natur altsaa ogsaa Stavelsen *kar*,

om end 𐎠𐎡𐎢 kun findes svarende til den første i de to Navne, hvori det ene og alene forekommer. Vel staaer ogsaa her den Mulighed os aaben, at antage Tilstedeværelsen af de egenlige semitiske Strubelyd i Sproget eller i Skriften; men dels er det, som jeg ovenfor har bemærket, meget tvivlsomt, om vi af de faa tilsyneladende Spor, der ellers findes, ere berettigede til at opstille en saadan Antagelse, dels, hvad der er en vægtigere Modgrund, findes en lignende Dobbeltthed ogsaa ved de to andre Klasser af stumme Consonanter, *t* og *p*, hvor vi finde 𐎠𐎡 og 𐎠𐎢 , 𐎡𐎢 og 𐎡𐎣 ligeledes som det synes med samme Betydning. Vi kunne vistnok skille imellem 𐎠𐎡 og 𐎠𐎢 ved en lignende Antagelse, som mellem 𐎡𐎢 og 𐎡𐎣 , ved at sammenstille Begyndelsesbogstavet i det ene enten som Norris har foreslaet med de indiske Tungebogstaver, eller med det semitiske 𐤁 , der forholder sig til 𐤂 , omtrent som de semitiske Strubelyd til 𐤃 ; men ogsaa denne Antagelse bröster os ved Adskillelsen af de to andre, 𐎡𐎢 og 𐎡𐎣 , da vi, i det mindste ikke i noget af Nabofolkernes Skrift, endog i en vid Omkreds, træffe nogetsomhelst Tegn for en Lyd, der forholder sig til Læbebogstaverne (*p*, *b*), omtrent som de indiske Tungebogstaver til de tilsvarende Tandlyde, eller som i de semitiske Sprog 𐤁 og 𐤂 til 𐤃 og 𐤄 . Kan derfor Forskjellen mellem de to Tegns Lyd, 𐎡𐎢 og 𐎡𐎣 , ikke antages at ligge i Begyndelsesbogstavets Beskaffenhed, ledes vi hen til Formodningen om, at den har grundet sig paa Slutningsbogstavets Forskjellighed. Det oldpersiske Sprog har ikke havt *l*-Lyden, ligesaa lidt som dets Skrift har besiddet noget Tegn for den, men gjengivet denne Lyd, hvor den fandtes i fremmede Ord, ved *r*; hvorimod der ikke er nogen Grund til forud at nægte Muligheden af, at det sakiske baade kan have havt og i Skriften betegnet *l*-Lyden, saa at Forskjellen i de to Tegn 𐎡𐎢 og 𐎡𐎣 , som her behandles, kunde have været den, at det ene udtrykte Stavelsen *kr*, *gr*, det andet *kl*, *gl*, og derfor anvendtes til at betegne den Forskjel, der virkelig fandtes i Navnenes Lyd, men som den oldpersiske Skrift ikke kunde udtrykke. Det ene af disse to Tegn 𐎡𐎣 findes ikkun i de to Navne, Asagartiya og Garmapada, hvis *r*-Lyd tydelig fremgaaer af Herodots *Σαγάριοι* og det indiske *gharma*, hvorfor 𐎡𐎣 ikke kan antages at have endt sig paa *l*. Det andet Tegn 𐎡𐎢 findes gjengivende *gar* i Maanedsnavnet *𐎠𐎡𐎢𐎣*, som vi kun kjende fra Darius' Indskrifter, og som derfor ikke yder os nogen Hjælp her. Det andet Navn, hvori 𐎡𐎢 forekommer svarende til persisk *kar*, er *Karka*, der betegner et Land, om hvilket det endnu er uvist, hvor det med Bestemthed skal söges. Lassen (über die Keilinschriften, 1845, S. 98) tænkte nærmest paa Landskabet *Καλαρικὴ* hos Ptolemæus VI, 3 ovenfor Adiabene i Assyrien; jeg (Mémoires des antiq. du Nord. 1844. S. 305) henførte det til Colcherne; Rawlinson (Journ. royal Asiatic Soc. XIII, S. 99) tænkte først paa Grækerne, siden paa *Καρχίοι*, som nævnes af Polybius (V. 5) paa Mediens Sydvestgrændse i Forbindelse med Kossæer og Corbiene; Benfey (die persischen Keilinschriften 1847, S. 60) sammenstiller det med *Χαλκίς*, Hovedstaden i *Χαλκιδικὴ* i Macedonien; Oppert (Journal asiatique, 1852, XIX S. 164) henfører det til

Carthago, hvis semitiske Navn var קרתחדשת, og Grotefend endelig (Götting. Gesellsch. Abh. 1853, V, S. 292) til Karien. Hvorvel jeg endnu ikke kan andet end ansee min tidligere Formodning, der sammenstillede Karka med Kolchierne, for den sandsynligste*), er det dog klart, at man af et saa ubestemmeligt Navn ikke kan gjøre nogen sikker Slutning med Hensyn til, om Slutningsbogstavet 𐤀 har været et *l*; og dette modsiges endelig af det tredje Navn, hvori dette Tegn 𐤀 forekommer, nemlig 𐤏𐤕𐤗𐤓 , der er Navnet paa en Perser, og fölgelig derfor ikke kan have indeholdt noget *l*. Skjønt Tegnet 𐤀 saaledes ikke kan antages udelukkende at have betegnet Stavelsen *kl*; kan man paa den anden Side heller ikke med afgjort Sikkerhed paastaae, at det ene har betegnet *kr*, paa Grund af den Omstændighed, at der i Gjengivelsen af 𐤏𐤕𐤗𐤓 efter 𐤀 følger 𐤏𐤕𐤗𐤓 (65), og at der ligeledes i det sakiske Ord 𐤏𐤕𐤗𐤓 𐤏𐤕𐤗𐤓 (af uvis Betydning) og i Verbalformen *tiras* 𐤏𐤕𐤗𐤓 *kitta* (Bγ79), følger 𐤏𐤕𐤗𐤓 *ra* efter 𐤀 paa begge Steder; da 𐤏𐤕𐤗𐤓 ved Siden af sin sikke Betydning af *ra* tillige meget vel kan antages at have haft en Betydning af *la*. Da imidlertid de andre dobbelte Tegn i Tand- og Læbebogstavernes Række anvendes i Ord med sikker *r*-Lyd, maa saavel 𐤏𐤕𐤗𐤓 som 𐤀 antages at have udtrykt en Stavelse, der begyndte med *k*, *g*, og endte med *r*, og naar derfor disse Tegns forskjellige Brug ikke skulde hidrøre fra en ukjendt orthographisk Bestemmelse, saa kan den Forskjel, der har været imellem de ved disse to Tegn udtrykte Stavelser, ene have grundet sig paa Midtvocalens Forskjellighed, omendskjønt de övrige Trelyds-Stavelsetegn synes at have været brugte uden Hensyn til Midtvocalen for alle i övrigt ensartede Stavelser. Men dette Spørgsmaal kan kun afgjøres senere i Forbindelse med de aldeles analoge Tegn i Tand- og Læbebogstavernes Række (22, 30) og tildels med 𐤏𐤕𐤗𐤓 og 𐤏𐤕𐤗𐤓 (73, 74). Her skal jeg blot bemærke, at jeg for at antyde

*) Dette Navn Karka findes kun i Darius' Gravindskrift over Nakhshi Rustam, hvis Folkeliste slutter med de fire Navne: Putiyá, Kushiyá, Máciyá, Karká. Det første af disse Navne er beskadiget baade i den persiske og sakiske Text, men dog kun saaledes at de gjensides udfylde hinanden. Dette Folk og det fölgende Kushiyá har alt Hitzig (die Grabinschrift des Darius) skarpsindigen identificeret med Biblens פִּוּנִי וְכוּשִׁי Libyer og Æthioper. Det tredje Navn, hvis rigtige Form skyldes Tasker, der har godtgjort, at det tredje Bogstav ikke var 𐤏𐤕𐤗𐤓 , som min Af-krift havde, men 𐤏𐤕𐤗𐤓 , har derfor Rawlinson (Journal roy. As. Soc. XII) med fuld Føje jävnført med det i de to andre Fortegnelser forekommende Landenavn Maka, hvoraf Máciya regelret er dannet som Folkenavn, og dette giver os altsaa Beboerne af en Del af det nuværende Mekran, Herodots *Μύζοι* eller *Μέζοι* og vel ogsaa hans asiatiske Æthioper (Lassen, über Keilinschr. S. 64). Folkefortegnelsen slutter saaledes med Folkeslag i det yderste Vesten, Syden og Östen af det persiske Rige og vel tildels endogsaa udenfor dette. Da alle tre Fortegnelser föolge en vis geographisk Orden, forekommer det mig sandsynligt, at vi i det fjerde Navn Karka have et Folk i det yderste Norden, og netop der paa den sydlige Side af Kaukasus, til hvilket Bjerg efter Herodots Bgretning (III. 97) det persiske Herredømme strakte sig, træffe vi Kolcherne, som, hvad Herodot ligeledes beretter (III. 97), bragte Perserkongen hvert femte Aar bestemte Foræringer, og altsaa dog paa en Maade erkjendte hans Overherredømme.

Forskjelligheden af disse to Tegn, omskriver, efter hvad jeg ovenfor (19) har anført, $\text{z}\text{y}\text{z}\text{y}$ ved *kr* eller *ker*, *ger*, og zz ved *kër*, *gër*. Det første $\text{z}\text{y}\text{z}\text{y}$ forekommer ene og alene i de to anførte Navne, Asagartiya og Garmapada; zz derimod foruden i de tre Navne og de to anførte sakiske Ord, endvidere i $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}\text{y}$ *kërtes*, *Hæder*, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *kërpi*, en Haand, og endelig i $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ et Bjerg; det andet Tegn i det sidste Ord udtrykker Stavelsen *as*, og denne Forbindelse af Stavelsetegn (*kër-as*), der ellers er højst usædvanlig, synes at tyde hen paa, at Vocalen i zz har været eller har kunnet været en svag og næsten forsvindende Lyd, og at Udtalen af $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ har lydt næsten som *kras*; med mindre Tegnet yz i dette Ord, der kun findes et Sted ($B_{\alpha,27}$), er en Unøjagtighed istedetfor yz .

23. Som Udlyd forekommer *k* i de ovenfor gjennemgaaede Tegn $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *ak* (16) og $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *vk* (18), og desuden i to andre $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *tk* (37) og $\text{y}\text{z}\text{y}\text{z}\text{y}$ *rk* (70), som siden skulle blive afhandlede ved de Bogstaver, hvormed de begynde. I Forbindelse med disse giver den foregaaende Undersøgelse (13-23) som Resultat 13 Tegn, et for den blotte Consonant, otte Tegn for Stavelser begyndende med *k* og endende sig enten paa en Vocal eller en Consonant, og endelig fire Tegn, hvori *k* er Udlyden, nemlig:

$\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *k*; $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *ka*, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *ki*, $\text{y}\text{z}\text{y}\text{z}$ *ku*, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *kü*;
 $\text{z}\text{y}\text{z}\text{y}\text{z}$ *kr*, zz *kër*, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *kn*, zz *ks*;
 $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *ak*, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *vk*, $\text{y}\text{z}\text{y}\text{z}\text{y}$ *rk*, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *tk*.

Til disse Tege, der alle forekomme i Navne, maa fremdeles, som jeg siden skal vise, endnu føjes $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *kä* (100), hvis Betydning med Bestemthed lader sig paavise, samt muligvis ogsaa de tre, ligeledes ene i sakiske Ord forekommende Tegn: $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *kk* (117), $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *kt* (119), og $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *kp* (122).

24. Af Læbebogstaver har det persiske, ligesom af Strubebogstaver, de tre *p*, *f*, *b* (π , φ , β), hvoraf *f* er af meget indskrænket Brug. Til at udtrykke disse har Skriften ikkun tre Tegn, der anvendes uden Forskjel foran alle Selvlyde. Disse persiske Læbebogstaver gjengives ved Consonantlyden i følgende 12 sakiske Tegn, der forekomme i Egennavne og optagne Ord, nemlig: $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ 25, zz 26, $\text{y}\text{z}\text{y}\text{z}\text{y}$ 27, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ 28, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ 29, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ 30, samt $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}\text{y}\text{z}$, $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ og $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$. — Det første $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ gjengiver det persiske *pa* i *Katpatuka*, *Upadaranma*, *paru*, *Vištäspa*, *vispa*; *pä* i *Pärsa*, *Takhmaspäda*, *khsäpärpävan*, *Vispäuz* . . . ; *ba* i *Bagabigna*, *Bagabukhsä*, *Dubañä*; og *bä* i *Bäbiru*, *Bägayädiš*, *Arbäya*. Det svarer derhos i Forbindelse med et følgende $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *ak* eller $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *k* til *bäkh* i *Bäkh-tariš*, og efter $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$, der endes med en Læbelyd (71), til *ba* i *Patigrabanä*. Stavelsen *fa* eller *fä* forekommer ikke i det persiske, ligesom overhovedet denne Lyd i de Indskrifter, vi have, kun findes i Slutningen af Ordet *kauf*, et Bjerg, og i Begyndelsen af Ord foran et *r*. Det sakiske $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ maa nærmest sammenstilles med $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$, da det, ligesom $\text{z}\text{z}\text{y}\text{z}$ *ka*, *ga*,

baade gjengiver den haarde og den bløde Lyd uden Forskjel med følgende kort eller lang *a*-Lyd, og alle have ogsaa været enige i at tillægge Tegnet 𐤀 Betydningen af *pa* og *ba*; dog har Norris foretrukket at gjengive det overalt ved *ba*, for at adskille det fra 𐤁 , som han mindre rigtig omskriver ved *pa*. Udenfor Navne forekommer det ligeledes hyppigt: som i Begyndelsen af 𐤀 *tin* Provinds, 𐤀 *ter*, 𐤀 *lüva*, og i Midten af 𐤀 *ruri* en Tjener, 𐤀 *mes* Underkastelse, 𐤀 *ka*; samt efter et foregaaende *p* eller et Stavelsetegn endende paa dette Bogstav, som i Gerundierne 𐤀 *lup*, 𐤀 *pätip*, 𐤀 *päplup*, 𐤀 *përru-ärsärrap* eller 𐤀 *përru-ärsärrap*, og saaledes ogsaa i 𐤀 *repka*, og endelig foran et følgende 𐤀 *ak* i 𐤀 *ip* 𐤀 *ra* (*ippákra*). Hvilke Exempler tillige bekræfte den 𐤀 tillagte Betydning *pa* og *ba*, der dog alt tilstrækkelig fremgaaer af dette Tegns Forekomst i Egennavne.

25. Det persiske *pi* gjengives ved 𐤀 i *Cispiš*, og efter foregaaende Tegn endende paa *p* i *Kápisakániš* og *dipi*. Det gjengiver derhos Stavelsen *bi* i *Bábiru*, *Bagabigna*, hvoraf det tilstrækkeligt fremgaaer, at dette Tegn 𐤀 har den det almindeligt tillagte Betydning *pi*, *bi*. I sakiske Ord forekommer det derhos efter *p*, som i *rip* 𐤀 , *äp* 𐤀 , i Stordet *ap* 𐤀 *n* og Flertalsformen 𐤀 *Náp* 𐤀 *pä*. Desuden findes det i Begyndelsen af Ord, som 𐤀 *kli*, 𐤀 *rka*, og i Midten eller Enden af 𐤀 *pä*, 𐤀 *kër* 𐤀 , 𐤀 *al* 𐤀 , og det tvivlsomme 𐤀 𐤀 𐤀 *p* eller 𐤀 𐤀 𐤀 𐤀 *p*, 𐤀 𐤀 𐤀 𐤀 , 𐤀 𐤀 𐤀 𐤀 ; og endelig som relativ Partikel, hvis Brug senere vil blive behandlet. — Ligesaa sikker er Betydningen af 𐤀 , skjønt det ikke forekommer saa hyppigt og kun findes i tre Navne, hvor det gjengiver *bu* i *Kanbujiya* og *Nabunita*, og samme Stavelse i *Bagabukhsa* foran det følgende 𐤀 *ek*. Hvorvel det saaledes ikke gjengiver det persiske *pu*, der, som det synes, i *Putiya* er udtrykt ved to Tegn 𐤀 𐤀 , som om det persiske egenlig havde lydt *pau*, kan der dog ingen Tvivl være om, at det i Lighed med de øvrige Tegn har udtrykt saavel Stavelsen *pu* som *bu*. I sakiske Ord forekommer det efter et foregaaende *p*, i *ap* 𐤀 *ka* för, og desuden findes det i Begyndelsen af de tre Ord 𐤀 *ttana*, 𐤀 *traska* og 𐤀 *nkätä*, og endelig i det mangelfulde 𐤀 *kitta* (jfr. 106).

26. Tegnet 𐤀 forekommer sikkert i fire Navne, hvoraf det i de to, nemlig *Patigrabaná* og *Garmapada*, gjengiver persisk *pa*, og ligesaa i Omskrivningen af det persiske *patiyávahaiy*, hvor imidlertid Norris' Lithographi har et utydeligt 𐤀 (jfr. § 103), medens det i de to andre, *Arbira* og *Naditabira*, svarer til det persiske *bi*, eller maaskee snarere til *bai* (o: *be*), som denne Stavelse ogsaa kan læses i disse to sidste Navne, hvoraf det første er det græske 𐤀 , og det andet i den babylonske Text endes med et Ordtegn for Guden *Belus*, 𐤀 sammentrukket af 𐤀 𐤀 𐤀). Af disse Navne er det klart, baade at 𐤀

*) Gesenii Lexicon Hebraicum ved dette Ord.

ikke kan have betegnet en trelyds Stavelse, da det i disse Navne forekommer foran forskjellige Consonanter *t*, *d*, *r*, og at den Stavelse, det udtrykker, begynder med et Læbebogstav; hvilket derhos bestyrkes af Flertalsformen $\text{p} \text{p} \text{p} \text{p} \text{p}$ af Stedordet $\text{p} \text{p} \text{p} \text{p}$, der viser, at p maa have begyndt med samme Medlyd som p , altsaa med *p*, *b*. Den derpaa følgende Vocal er tvivlsom, men da vi have sikkre Tegn for Stavelserne *pa*, *pi*, *pu*, kan ingen af disse have været udtrykt ved dette Tegn p . Norris omskriver det vel ved *pa*, men, som för bemærket, nærmest for at adskille det fra p og p , hos ham *ba* og *fa*; men han bemærker derhos, at det vel var muligt, at det ene af disse Tegn kunde have indeholdt en snævrere og det andet en aaben Selvlyd, altsaa udtalt som *pe* og *pa*. Efter hvad jeg ovenfor har berört (10), er det ikke usandsynligt, at det sakiske Sprog virkelig har besiddet en lignende Vocalejendommelighed, som den, der findes i andre skythiske Sprog, og at det har kjendt en lignende Forskjel, som den imellem haarde og blöde Selvlyde, og udtrykt den ved særegne Tegn. Navnlig troer jeg, at det fremgaaer af Bruugen af Tegnet p til Gjengivelse baade af *pa* med kort *a* og af *bi* eller *bai*, at dettes Vocallyd hverken har været *a* eller *i*, men en Mellemtung imellem begge, som jeg derfor her og i lignende Tilfælde betegner med *ä*, uden derved at ville tilkjendegive, at det netop har havt denne Lyd, idet jeg er mere tilbøjelig til at ville sammenstille det med den russiske Vocallyd Я. Jeg omskriver derfor p ved *pä*, *bä* efter dets forskjellige Forekomst. Det forekommer hyppigt i Begyndelsen og Midten af Ord foran Tegn, der udtrykke enten den blotte Consonant eller en Stavelse begyndende med en Medlyd, som foran *p* (p) i p og andre Former af samme Verbum, p , p , p , p , p eller p foran andre Medlyde som p , p , p , p ; derimod foran et følgende Selvlydstegn findes det kun i Verbalformen p (*By, 67*), og maaskee i Gjengivelsen af Navnet *Putiya* i Gravindskriften, da jeg med Norris anseer det for höjst sandsynligt, at det meget utydelige p , hvormed Ordet begynder i min Afskrift (skjönt Lithographien kun har et utydeligt p) har været dette p . Tegnet p findes ogsaa efter et foregaaende p , som i Stedordet p (eller p), *innip* o. s. v. Dette p udtrykker fremdeles en Casusendelse, hvis Brug skal afhandles i næste Afsnit, da den ingen Oplysning yder til Bestemmelsen af Tegnets Betydning, og det er en Endelse for Flertallet saavel ved sakiske Ord, som i Folkenavne, hvor imidlertid Behistán-Indskriftens Brug afviger noget fra Gravindskriftens. I hin er p anvendt i *Mada* Mederne, *Säkka* Sakerne, medens Gravindskriften danner *Tigrakhaudap* (p), *Kerkäp* (p) og *Umuvergap* (p), efter de samme Stavelser, som ende *Mada* og *Säkka*; derimod danner denne Indskrift Flertallet *Takaberra*, medens *Assura*, som ogsaa endes med *ra*, i Behistán-Indskriften danner Flertallet *Assurap*. Tegnet p findes derhos i samme Egenskab i Stedordene *akka*, *üpi* og Ordet *näppi* (Guder), hvor det foregaaende *i* synes at være en Bindelyd, der tillige har

udstødt det *ä*, hvormed Entallet *üpä*, 𐎠𐎡𐎢 𐎠 , ender; fremdeles i *ta'ip* 𐎠 de andre, *Mergus* 𐎠 Märgianas Beboere, *Pertüves* 𐎠 Partherne (B β ,⁶⁸) og ved de to fra Persisk optagne Ord, der ende sig paa *s*, nemlig: *da'ius* 𐎠 , *zänäs* 𐎠 eller *zänas* 𐎠 ; og endelig afvexlende med 𐎠𐎡𐎢 efter 𐎠𐎡 (*sü*), da vi finde 𐎠𐎡𐎢 𐎠 *ilyisüpä* ved Siden af 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡 𐎠𐎡𐎢 *anküsüp*. Som Flertalsendelse findes 𐎠 *pä* saaledes brugt efter *da*, *ka* og efter en Consonant, samt afvexlende med 𐎠𐎡 *ap* efter *da*, *ka*, og afvexlende med 𐎠𐎡𐎢 efter *ga*, *ra* og *sü*.

27. Tegnet 𐎠𐎡𐎢 findes ikkun i et eneste Navn Ufrátu, hvoraf den sakiske Text blot har bevaret Begyndelsen 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 , og heri ere tilmed begge Tegn noget utydelige, men dog ikke saa meget, at der kan være Grund til at tvivle om deres virkelige Forekomst her. I dette Brudstykke svarer 𐎠𐎡𐎢 nærmest til persisk *f*, hvad der henfører Tegnet til Læbebogstavernes Række. Norris gjengiver det ved *fa*, men mere forat adskille det fra 𐎠𐎡 og 𐎠 , hos ham *ba* og *pa*. Det kan imidlertid ikke antages at have udtrykt den beaandede Lyd *f*, da Skriften ellers udtrykker de persiske beaandede Bogstaver ved samme Tegn som de ubeaandede, eller rettere da Sproget overhovedet synes at have manglet saadanne; heller ikke kan 𐎠𐎡𐎢 have betegnet en Stavelse paa en Vocal og endnu mindre en trelyds Stavelse, da der i X15,² findes 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 𐎠 istedetfor det almindelige 𐎠𐎡𐎢 𐎠 *üpä*, hvor, efter Skriftens hele Natur, det indskudte Tegn 𐎠𐎡𐎢 , der ikke kan hidrøre fra en forskjellig Ordform, maa have endt med samme Consonant, hvormed det følgende 𐎠 begynder, altsaa *p* eller *b*. Det samme fremgaaer af Flertalsformen 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡 𐎠𐎡𐎢 𐎠 , da 𐎠𐎡𐎢 her ligeledes er indskudt og ikke forekommer i Entallet, og fremdeles deraf, at det ligefrem afvevler med 𐎠𐎡 *ap* i Gerundivformen *përru-ärsärra-𐎠𐎡𐎢* 𐎠𐎡 eller 𐎠𐎡 𐎠𐎡 (B β ,^{24,28}); ligesom Gravindskriften danner Flertallet af to Folkenavne Putiya og Máciya ved 𐎠𐎡 , medens Behistán-Indskriften anvender 𐎠𐎡𐎢 i lignende Navne, der endes paa *ya*, som Asagartiya, Haraiviya o. s. v. Det er et af de hyppigst forekommende Tegn og findes anvendt efter forskjellige Vocaler i Midten af Ord, som, foruden de nysnævnte, i *ri 𐎠𐎡𐎢 pi* ödelægge, *pä 𐎠𐎡𐎢 lü 𐎠𐎡𐎢* slagne, *lü 𐎠𐎡𐎢 pa* gaaende, og navnlig som Flertalsendelse efter alle Selvlyde, aldeles overensstemmende med Brugen af 𐎠𐎡 *k* og lignende Tegn, saa at det er klart, at 𐎠𐎡𐎢 ikke kan have betegnet andet end netop det blotte Læbebogstav uden foregaaende eller følgende Selvlyd, hvorfor jeg omskriver det ved *p*, *b*. Ligesom 𐎠𐎡𐎢 i det indre af Ord, paa Grund af denne sin Betydning, ikke forekommer efter andre Medlyde, saaledes findes det heller ikke nogen- sinde som Flertalsendelse brugt, som 𐎠 (26), efter en consonantisk Udlyd, men derimod kun efter en foregaaende Vocal, og det saavel i Folkenavne som i egenlig sakiske Ord. Saaledes danner *Pertüva* Flertallet *Pertüva 𐎠𐎡𐎢*, men Biformen *Pertüves* derimod *Pertüves 𐎠, og saaledes findes 𐎠𐎡𐎢 anvendt efter *ya* i *'Ariviya*, *Virhaniya*, *Assagertiya*, *Arminiya*, *Muzerriya*, *Arbaya*, endvidere efter *na*, *va* (*Iya'una*, *Pertüva*), *ra* (*Assura*,*

medens efter det lignende *Takaberra* Gravindskriften anvender $\rightarrow(\leftarrow)$ og *ga* i Gravindskriftens *'Umuverga*, og endelig efter *lü* og *ti* i *Babilü* og *'Aperti*. I sakiske Ord anvendes det i samme Egenskab efter *a* i *aütta* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ de bleve, efter *ä* i *ärsäkä* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ Hövdinge, efter *i* i *päti* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ Oprørere, *sinni* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ de kom, efter *ü* i *tavvälü* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ hjælpende, *taü* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ Hjælpere, og *ankü* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$, (medens det andet Ord paa $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$, $\leftarrow\rightarrow\rightarrow$ $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$, danner Flertallet ved $\rightarrow(\leftarrow)$). I det Indre af Ord findes dette $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$, *p*, fremdeles brugt foran andre Medlyde, ikke blot foran *p*, som i *lü* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *pa*, *ri* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *pi*, men ogsaa foran *t*, *r*, *l*, som i *pä* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *tis*, *pä* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *raka*, *pä* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *löp*, *pä* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *lästa*. Endelig forekommer det ogsaa ligesom $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ i Begyndelsen af et Ord $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *pákra* (*B_{7,80}*) foran *pa*, og maaskee i det højst utydelige $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ $\leftarrow\rightarrow\rightarrow$ (*B_{8,7}*) foran *ni*, og her maa det sagtens, som ovenfor formodet ved $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$, i Udtalen have været understøttet af en foregaaende Vocallyd og derfor ogsaa antages at have udtrykt Stavelsen *ip*, *yp* (*yap*) i hvilket Tilfælde jeg betegner det (jfr. 18) ved *ip*, og følgelig omskriver ved *ippákra* det første af de to sidstnævnte Ord, og det andet ved *ipnip*, hvis det virkelig saaledes har staaet der. Til Slutning skal jeg blot tilføje, at naar jeg i mit første Forsøg tillagde $\rightarrow(\leftarrow)$ Betydningen *tu* og $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *th*, grundede dette sig ene, da jeg ikke havde fundet dem i noget Egennavn, paa en Række af Slutninger, hvis Urigtighed nu er öjensynlig, men som dog vise, at man fra Tegnenes Forekomst og indbyrdes Forbindelse kan slutte sig til deres indbyrdes Forhold og Slægtskab med større eller mindre Sikkerhed, efter Beskaffenheden af det Grundlag, hvorfra man har at gaee ud i hvert enkelt Tilfælde.

28. Tegnet $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ forekommer, ligesom det foregaaende, kun i et eneste Egennavn, *Kápisakániš*, hvor det er indskudt imellem de to Tegn, der have Betydning af *ka-pi*, og hvoraf det da tilstrækkelig fremgaaer, at det maa henføres til Læbebogstavernes Klasse, og at det enten maa have betegnet den blotte Consonant *p* eller, i Lighed med $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$, Stavelsen *ap*. Til den første af disse to Antagelser var jeg alt kommen i mit første Dechiffreringsforsøg, formedelst dette Tegns $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ Forekomst i Ordet Gud $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$, der i Indskriften X13,1 skrives med et tilføjede $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *pi*, som ogsaa findes i Flertalsformen foran dennes Endelse $\rightarrow(\leftarrow)$ efter de tre anførte Kilegrupper, og dette tydede paa, at Ordstammen, som den sædvanligt skreves i Entallet, maatte indeholde et *p*, som en enkelt Gang var udtrykkeligt tilføjede og som altid fandtes i Flertallet. Da vi alt have et sikkert Tegn for den blotte vocallöse Consonant *p*, kan det ikke have haft samme Betydning, men vel den af *ap*; hvilket fremdeles viser sig deraf, at hvor dette Tegn afvexler med $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *p* i de ovenfor (26, 27) anførte Exempler, er dette i alle efter et foregaaende *a*, ligesom det paa samme Maade forekommer i Flertalsformen af Folkenavnet $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *Kérkáp*, og i Ordene *äwa* $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *tusta* og $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ *šáp* efter et *a*. Betydningen *ap* for $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ bestyrkes tildels af dets Forekomst i Artaxerxes Indskrift (A 21,3), hvor $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ (*appa*) gjengiver det persiske *apa* i Ordet *apanayaka*, og allsaa $\rightarrow\rightarrow\rightarrow$ svarer til *a* foran et følgende *p*,

hvorvel man ellers ikke med Sikkerhed tør bygge paa denne Indskrifts besynderlige Skrivemaade af Kiletegnenes Form, idet denne blandt andet anvender i Navnet Hakhámanisiya, i det mindste tilsyneladende, samme Tegn 𑀓𑀡 til Gjengivelse nærmest af Stavelsen *ni* efter *ma*, hvis dette ikke er en ligefrem Følge af Indhuggerens Ukyndighed, som Sproget i denne Indskrift tilstrækkelig lægger for Dagen, og af en Skjødesløshed, hvorved han har forglemt Tegnet for *ni* og indhugget 𑀓𑀡 isedetfor 𑀓𑀡𑀢 . Derimod skyldes det en aabenbar Uagtsomhed fra Indhuggerens Side, hvad Norris alt har bemærket, at Tegnet 𑀓𑀡 findes Bh i Navnet Vahyazdáta istedetfor 𑀓𑀡𑀢 , hvormed dette Navn ellers skrives, idet han nærmest har forglemt de to smaa Tværkiler, som det sidste Tegn indeholder mere end det første. Forresten forekommer 𑀓𑀡 hyppigere end 𑀓𑀡𑀢 *ak* i Begyndelsen af Ord, især foran et følgende *p*, nemlig i 𑀓𑀡𑀢 *puka* för, 𑀓𑀡𑀢 *pallä*, 𑀓𑀡𑀢 *patna*; fremdeles i de forskjellige Former af det demonstrative Pronomen 𑀓𑀡𑀢 med eller uden tilföjet 𑀓𑀡𑀢𑀣 , og endelig i det sandsynligvis sammensatte Ord 𑀓𑀡𑀢𑀣 *watas* og det relative Pronomen 𑀓𑀡𑀢𑀣𑀤 *apnu*.

29. I Navnet *Kanpada* gjengives det persiske *pa* ved 𑀓𑀡𑀢 foran *da*, der her er udtrykt ved 𑀓𑀡𑀢𑀣 . Dette Tegn 𑀓𑀡𑀢 findes ikke anvendt i noget andet Navn, men dets Forekomst her viser, at det har hört til Læbebogstavernes Række, og fölgelig har det neppe betegnet andet end, hvad Norris alt har formodet, den trelyds Stavelse, der ender sig paa den Consonant, hvormed den fölgende begynder, altsaa *pt* eller *pd* med mellemliggende Vocal, som jeg, i Henhold til hvad jeg ovenfor (19) bemærkede, omskriver ved *pt* eller *pet*, *bet*, *ped*, *bed*. Naar derfor dette 𑀓𑀡𑀢 i de to andre Ord, hvori det anvendes, forekommer foran *l* og *n* (*ap𑀓𑀡𑀢lä* og *ap𑀓𑀡𑀢na*, kan dette kun tjene til at vise, at *t*-Lyden ogsaa kan umiddelbart forbindes med disse to Consonanter. Den ved Anvendelsen af Tegnet 𑀓𑀡𑀢 foran en Tandlyd i Navnet *Kanpada* frembragte Consonantfordobling er analog med den som findes i Gjengivelsen af *Kuganaká* (18), *Ragá* (70) og *Dáduhaya* (35), og den kan vel neppe her have været bestemt til at betegne Tandbogstavets haardere Lyd, da det tilsvarende persiske har den blöde, uden man vilde antage, at Udtalen af dette Navn paa et medisk Landskab har lydt forskjelligt i de to Sprog. Snarere synes her Consonantfordöblingen, ligesom jeg ovenfor bemærkede ved Strubelydene (18), at skulle antyde den foregaaende Vocals kortere Lyd, hvorfor vi ogsaa finde det persiske *pa* i *Garmapada* gjengivet med 𑀓𑀡𑀢𑀣 *pä*, medens *pá* (med langt *á*) i *Takhmaspada* udtrykkes ved 𑀓𑀡𑀢𑀣𑀤 *pa*. Den forskjellige Gjengivelsesmaade af det persiske *pa* foran *d*, *t* ved 𑀓𑀡𑀢 og 𑀓𑀡𑀢𑀣 i *Garmapada*, *Kanpada*, og ved 𑀓𑀡𑀢𑀣𑀤 i *Katpatuka* viser imidlertid, at vi ikke af den Omstændighed, at et Tegn for en trelyds Stavelse ikke er anvendt, kan slutte at et saadant har manglet i Skriften. Derfor kunne vi ikke af Skrivemaaden i de med de nysanföerte Navne analoge *Bagabigna*, *Bagabukhsá*, drage den Slutning, at Skriften har manglet Tegn for Stavelsen *bag* (eller *pk*). Naar derimod trelyds Stavelser,

som begynde med et Læbebogstav og indeholde en anden Vocal end *a*, findes udtrykte med to Tegn, og det samme finder Sted med lignende Stavelser med andre Begyndelsesbogstaver, maa dette vistnok antages tydeligt at vise, at Skriften har manglet særegne Tegn til at udtrykke saadanne Stavelser, og har været nødt til, hvor disse bestemt skulde udtrykkes, at betjene sig af to Tegn. Saaledes finde vi udtrykte ved to Tegn af *pk*-Rækken de trelyds Stavelser *big*, *buk*, *pik* i Bagabigna, Bagabukhśa, pikti; af *pt*-Rækken *put* i puttana; af *pp*-Rækken *pāp*, *pīp* i päpti, päplūppa o. s. v., pippi eller ärpippi; af *ps*-Rækken *pis* i Cispiś; af *pn*-Rækken *pun*, *pin* i punkätä, appin. Den dobbelte Skrive- maade af det sidst anførte Stedord $\Rightarrow\Upsilon \Upsilon\Leftarrow$ *appin* og $\Rightarrow\Upsilon \Leftarrow\Leftarrow$ *apn* eller *apin*, der uden Forskjel bruges, turde forresten vise, ikke blot at *i* er en Bindelyd i dette Ord, ligesom i Flertalsformerne *ūp-i-pā*, *nNāpp-i-pā*, men ogsaa at Consonantfordoblingen, tværtimod hvad der synes at være Tilfældet med Gjengivelsen af Kampada, væsentlig har været nødvendig for i Skriften bestemt at antyde den haardere Consonant, saa at følgelig en Consonant, der i Skriften staaer alene imellem to Vocaler, i Reglen maatte antages at have havt den blødere Lyd, som Tilfældet er i den tamuliske Skrivebrug.

30. Ligesom der ved Strubebogstaverne findes for den trelyds Stavelse, endende med *r*, to Tegn, som ere vanskelige at adskille, saaledes er det samme Tilfældet her med $\Leftarrow\Upsilon$ og $\Leftarrow\Upsilon$. Det første af disse gjengiver persisk *par* i Parḥuva, Sparda og *pār* i Pārśa, hvoraf fremgaaer, at $\Leftarrow\Upsilon$ har betegnet en Stavelse *pr*, hvilket ogsaa udvises af de Navne, hvor $\Leftarrow\Upsilon$ svarer nærmest til persisk *pa*, *ba* foran et *r*, hvormed i deres Gjengivelse det følgende Tegn begynder, nemlig i *paru*, *Gaubaruva*, *Takabara* og sandsynligvis ogsaa i *Vayaspara* og *Paragā*, skjönt her det efter $\Leftarrow\Upsilon$ følgende Tegn er forsvundet og det foregaaende $\Leftarrow\Upsilon$ er utydeligt i begge Navne, og endog i *Paragā* kan have været et $\Leftarrow\Upsilon$ efter Norris' Bemærkning S. 178. Endelig findes $\Leftarrow\Upsilon$ foran et følgende *r* i Navnene paa Mederen *Vindafrā* og Perseren *Vindafranā*, det græske *Ἰνταφέρνης*, der begge i det sakske gjængives ved $\Leftarrow\Leftarrow\Leftarrow \Leftarrow\Leftarrow\Leftarrow \Leftarrow\Leftarrow\Leftarrow \Leftarrow\Leftarrow\Leftarrow$ $\Leftarrow\Upsilon$ $\Leftarrow\Leftarrow\Leftarrow$, som om den sidste Halvdel snarere havde lydt *farnā* som i Græsk end *franā*. Hvorvel dette er det eneste Navn, hvori Begyndelsesbogstavet af $\Leftarrow\Upsilon$ svarer til et persisk *f*, viser det dog, at man her ligesom ved Strubelydene uden Forskjel har kunnet gjengive det beaandede Bogstav ved samme Tegn som de ubeaandede; hvad der bestyrkes af det Brudstykke, vi have tilbage af Gjengivelsen af *Ufrātu*, hvori $\Upsilon\Leftarrow\Leftarrow\Leftarrow$ enten svarer til persisk *f* eller er indskudt foran et nu forsvundet Tegn, der da maa have været enten $\Leftarrow\Upsilon$ eller $\Leftarrow\Upsilon$. I de tre andre Navne, hvori den persiske Stavelse *fra*, *frā* findes, nemlig *Fravartiś*, *framātāram* og *Frāda*, gjængives Stavel- sen *fra* ved to Tegn $\Leftarrow\Upsilon ru$ og $\Leftarrow\Upsilon ra$, og her synes $\Leftarrow\Upsilon$ ligefrem at svare til persisk *f*. Jeg tillagde derfor ogsaa lidligere dette Tegn denne Betydning af *ph* og *f*, hvori jeg fulgtes af de *Saulcy*, *Hincks* og *Grotefend*. Men imod denne Antagelse taler nu ikke blot *Analogien*, der vel kunde tænkes overtraadt i et enkelt Tilfælde, men ogsaa, og det paa det

bestemtteste, dette Tegns 𐎠 Forekomst i Ordet Bardiya, hvori det gjengiver den Stavelse *bar*, der i Gaubaruva var udtrykt ved det andet Tegn 𐎡 , ligesom det ogsaa muligvis findes som første Tegn i Paragá svarende til persisk *par*. Dette synes tillige at vise, at *fra* (*pra* eller *bra*) overhovedet var en Lydforbindelse, som Sproget ikke taalte, hvorfor man har søgt at nærme sig denne Lyd i Gjengivelsen af persiske Navne og Ord saa godt man kunde, enten, som i Vindafrana, ved et Tegn 𐎡 , der ellers syarer til persisk *par* og *bar*, eller, som i de tre andre Navne, med to Tegn, hvoraf det første ligeledes bruges til at gjengive persisk *bar*, og det andet er *ra* eller *ru* efter Beskaffenheden af Begyndelsesbogstavet i den følgende Stavelse. Hvorvel disse to Tegn 𐎡 og 𐎠 saaledes gjengive samme persiske Lyd, og ellers forekomme i flere sakiske Ord, er dog deres Brug bestemt adskilt, uden at de nogensinde forvexles med hinanden, saa at der maa have været faste Regler for disse Tegns Anvendelse, skjönt det ligesom ved 𐎠 og 𐎡 er vanskeligt at afgjøre, hvori de egenlig have bestaaet. Forskjellen imellem disse kan ikke have ligget i Slutningsbogstavet, thi begge Tegn gjengive Stavelser, som ende sig paa *r*, der er udtrykt i de tilsvarende græske Navne, som *Πέρσις*, *Παρθαία*, *Γωβρούας*, *Ἰνταφέρωνης*, *Φραόριτης*, *Σμέρδις*, saa at intet af disse to Tegn kan antages at have indeholdt en *l*-Lyd, ligesom ogsaa i det mindste Stavelsen *päl* er i päkka udtrykt ved to Tegn. Heller ikke kan Forskjellen beroe paa Begyndelsesbogstavet, saaledes, som Norris troer, at det ene 𐎡 nærmest betegnede *par* og det andet *far*; thi som alt ofte bemærket, den sakiske Skrift udtrykker de beaandede Lyd paa samme Maade som de ubeaandede, eller rettere, Sproget har aldeles manglet de beaandede Lyd; heller ikke have vi her den mulige Udvej, som synes at staae aaben ved lignende dobbelte Tegns Forekomst i Strubebogstavernes og Tandbogstavernes Rækker, da der, i det mindste ikke i noget af de nærmeste Sprog eller Skriftarter, findes nogetsomhelst Bogstav, der kunde forholde sig til Læbelydene *b*, *p* paa samme Maade som 𐎠 , 𐎡 til de semitiske Ganelyd, eller som 𐎠 og de indiske Cerebraler til *t*, *d*. Hertil kommer, at det fremgaaer af det af Stedordet 𐎠𐎠𐎠 𐎠 𐎠 𐎠 afledte 𐎠𐎠𐎠 𐎠 𐎠𐎠𐎠 , dannet som *akkari* af *akka*, at 𐎠 maa have indeholdt samme Consonant som 𐎠 , altsaa *p* eller *b*, ligesom begge Tegn gjengive en persisk Stavelse *bar* og maaskee ogsaa *par*, samt tjene til at udtrykke den persiske *f*-Lyd. Den forskjellige Anvendelse af Tegnene 𐎡 og 𐎠 maa derfor enten have beroet paa en forskjellig orthographisk Brug eller paa Midtvocalens Forskjellighed. Dette kan kun afgjøres i Forbindelse med de övrige lignende Tegn, og jeg skal derfor her blot tilføje, at jeg, som ved 𐎠 og 𐎡 , for at adskille dem, omskriver 𐎡 ved *pr*, *per*, *ber*, og 𐎠 ved *për*, *bër*. I sakiske Ord anvendes foran et følgende *r* baade 𐎠 i 𐎠𐎠rusta (B7,81), sa𐎠𐎠rakm Slag, og 𐎠 i det før nævnte Stedord 𐎠𐎠𐎠𐎠ri , 𐎠𐎠ru-ärsarra , og det tvivlsomme Ord i D6,27, der begynder med 𐎠 𐎠𐎠𐎠𐎠 *përra*. Foran andre Consonanter forekommer 𐎡 maaskee foran 𐎠 *ms*, *ws* D6,36, medens 𐎠 forekommer foran 𐎠 *sa* i Begyndelsen af de forskjellige Former af det Ord, der oversætter det persiske *duraiy* (33),

og foran $\mathbb{V}\mathbb{E}\mathbb{V}$ (*va, ma*) i $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ $\mathbb{V}\mathbb{E}\mathbb{V}$ $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ $\mathbb{B}\alpha_{14}$; hvorimod det er uvist, hvilket af disse to Tegn, $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ og $\mathbb{Z}\mathbb{V}$, der begynder det Ord $\mathbb{B}\gamma_{43}$, hvis övrige Bestanddel er *pis* (*perpis* eller *pērpis*). Endelig findes $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ i forskellige Gjengivelser af Navnet *Uvája*, som, da de ikke bidrage til Oplysning af dette Tegns Betydning, skulle blive afhandlede ved Tegnet $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ (103). Tegnet $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ anvendes i *Pársa* til Gjengivelse af Stavelsen *pár*, medens man derimod har gjengivet ved to Tegn Stavelsen *bákh* i *Bákhtariš*.

31. Læbelyden *p, b* forekommer endelig som Slutningsbogstav i de tre Tegn $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{Z}$ *tp* (38), $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}$ *rp* (71), $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *np* (62) og sandsynligvis i $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{Z}$ *sp* (55), som ville blive nærmere undersøgte ved deres Begyndelsesbogstaver. Ved de tolv eller tretten Tegn, som indeholde en Læbelyd og forekomme i Navne, udtrykkes saaledes den blotte Consonant, fire Stavelser paa en Vocal, tre Stavelser begyndende med en Læbelyd, og fire Stavelser, som ende dermed; nemlig:

$\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{V}$ *p*, $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *pa*, $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *pä*, $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *pi*, $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *pu*,
 $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{Z}$ *pt*, $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *pr*, $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *pēr*,
 $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *ap*, $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{Z}$ *tp*, $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}$ *rp*,
 $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *np*, ($\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{Z}$ *sp*).

Til denne Række er, med større eller mindre Grad af Sandsynlighed, endnu at henføre følgende fem Tegn: $\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{Z}$ *pü* (106), $\mathbb{V}\mathbb{Z}\mathbb{Z}$ eller $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{Z}\mathbb{Z}$ *ps* (113), $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *wp* (114), $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *pp* (121), $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *kp* (120), der ene findes i sakiske Ord.

32. Af Tandbogstaver har det persiske, ligesom af Strube- og Læbelyd, de tre *t, þ, d*, der nærmest svare til de græske *τ, θ, δ*, men til at udtrykke dem anvendes sex Tegn, idet *t* foran *u*, og *d* foran *i* og *u* betegnes ved særegne Tegn. De sakiske Tegn, som i Egennavne og Ord gjengive disse Lyde, for saa vidt som de maae antages at indeholde et Tandbogstav, ere: $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}$, $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ 33, $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{V}$ 34, $\mathbb{Z}\mathbb{V}$, $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{V}$ 35, $\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{V}$ 36, $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{Z}$ 37, $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{Z}$ 38, $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{V}$ 39, $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{Z}$, $\mathbb{V}\mathbb{Z}\mathbb{Z}$ 40, samt $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\mathbb{Z}$ 29. — Det første af disse $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}$ forekommer meget hyppigt og gjengiver persisk *ta, tá, da, dá* i *Takabara, Hañdita, Nabunita; Hagmatána, ardistána; Vindafraná, Takhmaspáda, Máda, Fráda, Sugda, Sparda, Auramazda; Dárayavuš, Dádaršiš, Gandára, Aršádá*; og det svarer i Forbindelse med andre forangaaende eller følgende Tegn til de samme Stavelser i *Gaumáta, Khšaþarita, Þatagus, framátáram, Utána, tacaram, dahyu, Vištásþa, Vahyazdáta, Dáduhaya*. Der kan derfor ingen Tvivl være om, at Tegnet $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}$ virkelig, som almindelig er antaget, har betegnet saavel den haarde som den bløde Tandlyd med et følgende *a*, altsaa Stavelsen *ta, da*, uden Hensyn til Vocalens Lydlængde, som ogsaa var Tilfældet med $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *ka* og $\mathbb{Z}\mathbb{V}$ *pa*. Dette Tegn $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}$ findes derhos meget hyppigt i sakiske Ord, som $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{Z}$ *ka*, $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{Z}$ *ak*, $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{Z}$ *ka*, $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{Z}$ *ka* o. s. v., og navnlig som et Bøjningsaffix $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}$, og i den anden Persons Endelse $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}\mathbb{Z}$ $\mathbb{Z}\mathbb{V}\mathbb{V}$, hvis Brug vil blive afhandlet i det følgende.

33. Den persiske Stavelse *ti* gjengives ved 𐎠𐎢𐎽 i Tigra, Patigrabaná, Fravartiš, Harauvališ, šiyātiš, Apriyātiya, Autiyára, Putiya, Yutiya, Asagartiya, Martiya; og ved det samme Tegn 𐎠𐎢𐎽 gjengives persisk *di* i Bágayádiš, Naditabira, Bardiya, Hañdita. Betydningen af dette Tegn 𐎠𐎢𐎽 er derfor sikkert *ti*, *di*, hvad ogsaa af alle er antaget. Det forekommer hyppigt i sakiske Ord, i 𐎠𐎢𐎽ri at sige, 𐎠𐎢𐎽thāmes Løgn, pa-𐎠𐎢𐎽n Landskab, ku-𐎠𐎢𐎽s de bragte, pik-𐎠𐎢𐎽 , päp-𐎠𐎢𐎽s , o. s. v., samt i den anden Persons Endelse 𐎠𐎢𐎽𐎠𐎢𐎽 𐎠𐎢𐎽 og det verbale Affix 𐎠𐎢𐎽 . Det Ord, som oversætter det persiske duraiy, skrives i Darius' Indskrifter med 𐎠𐎢𐎽𐎠𐎢𐎽 (*pērsatanāka*), men hos Xerxes med 𐎠𐎢𐎽 (*pērsatināka*), med eller uden et foran dette 𐎠𐎢𐎽 indskudt 𐎠𐎢𐎽𐎠𐎢𐎽 eller 𐎠𐎢𐎽 (jfr. § 35).

34. Det persiske *tu* gjengives i Katpatuka (B α ,¹²) ved 𐎠𐎢𐎽 , hvilket Tegn ligeledes gjengiver *du* i Adukanis, Marduniya, Dubāna, Gandutava, og med foran indskudt 𐎠𐎢𐎽𐎠𐎢𐎽 i Dáduhaya. Da det nu derhos med et følgende 𐎠𐎢𐎽𐎠𐎢𐎽 gjengiver *hu* i Pukhra, viser det, at man ogsaa ved Tandbogstaverne har kunnet benytte samme Tegn saavel til de beaandede som de ubeaandede Bogstaver. Tegnet 𐎠𐎢𐎽 forekommer i flere Ord som 𐎠𐎢𐎽nis , 𐎠𐎢𐎽wi𐎠𐎢𐎽 , 𐎠𐎢𐎽wāp𐎠𐎢𐎽sta , og der kan ingen Tvivl være om, at dette Tegn udtrykker en Stavelse, bestaaende af et Tandbogstav med en følgende *u*-Lyd, hvorimod der vel kan være Spørgsmaal om Beskaffenheden af denne *u*-Lyd. Thi 𐎠𐎢𐎽 gjengiver vel ligefrem det persiske *u* i de nævnte Egennavne; men den første Person i Flertallet af Verbalstammen *ūt* (gjøre) skrives af Darius *ūttaūt* (B β ,⁵¹) eller *ūtliūt* (B β ,⁵³), medens den i X^{15,16}, forbundet med Affixet *ta*, skrives *ūt𐎠𐎢𐎽tta*, hvad der synes at vise, at Vocallyden i 𐎠𐎢𐎽 snarere har været, hvad jeg betegner ved *ü* (omtrent *iu*), end det rene *u*. Da imidlertid ved Anvendelsen af dette Affix *ta* den foregaaende Stavelse sammentrækkes og forkortes (som *ūtta-s*, men *üttes-ta*), kan man vel ikke med Sikkerhed bygge paa hin Flertalsform i Xerxes-Indskriften 15, og da det derhos findes hyppigere brugt end Tegnet 𐎠𐎢𐎽𐎠𐎢𐎽 (39), der ogsaa maa have udtrykt den omtrentlige Lyd *tu*, foretrækker jeg at gjengive 𐎠𐎢𐎽 ved *tu*, *du*, navnlig fordi det forekommer i Pukhra foran et følgende 𐎠𐎢𐎽 *vk*; hvorvel jeg ingenlunde vil nægte, at den anden Betydning *tü*, *dü* kan være ligesaa sandsynlig og maaskee endogsaa bestyrkes derved, at af de tilsvarende to babylonske Tegn 𐎠𐎢𐎽𐎠𐎢𐎽 og 𐎠𐎢𐎽 udtrykker det første *tu* og det sidste *du* efter Rawlinsons og Hincks overensstemmende Antagelse.*) De persiske Stavelser *tu*, *du* forekomme endelig i de to Navne Katpatuka og Hinduš i Darius' Gravindskrift, hvor imidlertid det Tegn, som gjengiver disse to Stavelser, paa begge Steder var beskadiget. I det første Navn kunde jeg kun see tydeligt den sidste Kile 𐎠𐎢𐎽 , og de øvrige tilbageblevne Spor i Forbindelse med dette 𐎠𐎢𐎽 syntes nær-

*) Rawlinsons Liste i Journ. roy. As. Soc. XIV. Nr. 37, 40. Hincks i Transact. roy. Irish Acad. XXII. Nr. 111 og 25, S. 340, 319.

mest at lede til ᳚᳚ , der ogsaa forekom mig at kunne skimtes i det andet Navn, Hinduś; men da dette Tegn ᳚᳚ afgjort udtrykker en Nasallyd, og jeg af andre Grunde, navnlig forfört af en Sanskrit-Analogi, — thi dengang anede jeg kun Sprogets skythiske Natur, — havde tillagt ᳚᳚ Betydningen *thu*, troede jeg at kunne restituere de utydelige Spor i disse to Navne til ᳚᳚ , hvorved dette Tegns formodede Betydning fik en væsenlig Bestyrkelse. Denne min Gisning og Rettelse har vundet Bifald hos de Saulcy, Hincks og endog hos Norris, hvorvel ᳚᳚ ellers ikke findes i noget bekjendt Navn, og de have alle derfor tillagt ᳚᳚ Betydning af *tu, du*. Desuagtet nærer jeg nu ingen Tvivl om, at min Rettelse er aldeles urigtig, og at de tilbageblevne Spor i Gravindskriften paa begge Steder, saaledes som Holtzmann*) har formodet, tilhøre det ᳚᳚ , der findes i Katpatuka paa tilsvarende Sted i Behistán-Indskriften, hvor det andet Navn Hinduś ikke forekommer, saa meget mere, som jeg siden (102) skal vise Sandsynligheden af, at ᳚᳚ saavel med Hensyn til Consonanten som Vocalen har betegnet en helt anden Stavelse end *tu*, nemlig *lä* eller *la*.

35. Tegnet ᳚᳚ forekommer foran et fölgende *t* i Gaumāta, Vahyazdata og foran et fölgende persisk *d* i Dáduhaya, i alle tre Navne efter et Stavelsetegn paa *a* (᳚᳚ *ma* og ᳚᳚ *da*), der i disse tre Navne svarer til et persisk langt *a*. Paa samme Maade findes det, afvexlende med ᳚᳚ , indskudt foran en Tandlyd i ᳚᳚ Pataguś og i Khśaḥarita, samt i Katpatuka, gjengivende persisk *t* foran en uensartet Consonant, men i alle tre efter et kort *a*. Det andet Tegn ᳚᳚ forekommer, foruden i disse tre Navne, endvidere dels indskudt foran en fölgende Tandlyd i Utána, og i den ene Form af Khśaḥarita og framátaram (medens det foran samme Bogstav er udeladt i den anden), dels gjengivende persisk *t, d* foran en uensartet Consonant i Naditbira, Skudra. Begge Tegn maa derfor have udtrykt en Tandlyd med eller uden foregaaende Vocal, og da nu ᳚᳚ ene forekommer efter Vocalen *a*, ᳚᳚ derimod ogsaa efter *i* og *u*, maa disse to sammenstilles med ᳚᳚ *ak*, ᳚᳚ *ap* og ᳚᳚ *k*, ᳚᳚ *p*, saaledes at ᳚᳚ har udtrykt Stavelsen *at*, og ᳚᳚ den blotte Consonant *t, d*. Alle de Navne, hvori ᳚᳚ eller ᳚᳚ er indskudt foran et Tandbogstav, have i det persiske den haardere Lyd *t* (Gaumāta, Vahyazdata, ᳚᳚ Pataguś, Utána og tildels ogsaa Khśaḥarita), med Undtagelse af Dáduhaya, hvor det persiske har det blöde *d*. Consonantfordoblingen kan derfor heller ikke her antages at have været bestemt til ene at udtrykke den haardere Lyd af det fölgende Tegns Begyndelsesbogstav, med mindre man, som jeg bemærkede ovenfor ved den analoge Gjengivelse af Kanpada (29), vilde antage, at det persiske Navn Dáduhaya havde i det sakiske havt en forskjellig og haard Udtale af Midtstavelsen *du*, til hvilken Antagelse man saa meget lettere kunde komme, som ogsaa dels Slutning er noget forskjellig, og det i Græsk har modtaget den forunderlige Form ᳚᳚ ᳚᳚ , Faderen til en

*) Zeitschrift der D. M. G. 1851. V. S. 175.

Vidensk. Selsk. Skr., 5 Række, histor. og phil. Afd. 2 Bd.

af Darius's Forbundsfæller, Bagabukhsa eller Megabyzos, ved Drabet af den falske Smerdes. Med Hensyn til den foregaaende Vocal indskydes og anvendes begge uden Forskjel, baade hvor den i det persiske er kort, som i Khšāparita, Katpatuka, og hvor den er lang, som i Gaumāta, der skrives med 𐎠𐎡𐎴 , medens efter samme Stavelse i framátaram det andet Tegn 𐎠 indskydes. 𐎠𐎡𐎴 forekommer fremdeles som det midterste Tegn i et Ord (D6,¹⁶) 𐎠𐎡𐎴𐎠𐎡𐎴𐎠𐎡𐎴 (𐎠𐎡𐎴𐎠𐎡𐎴𐎠𐎡𐎴), der synes at være en ligefrem Omskrivning af det tilsvarende persiske dátam, hvor derfor 𐎠𐎡𐎴 nærmest gjengiver det persiske *ta*. Men dette er et aldeles enestaaende Tilfælde, og det er rimeligt, at Indhuggeren har forglemt det følgende 𐎠𐎡𐎴𐎠𐎡𐎴 *ta*, endskjønt man, selv med den almindelige og sikke Betydning af 𐎠𐎡𐎴 *at*, har i *dátm* eller *dátim* en Form, der ikke er meget forskjellig fra *dátam*. I sakiske Ord forekommer 𐎠𐎡𐎴 i Begyndelsen af 𐎠𐎡𐎴 *tata*, 𐎠𐎡𐎴 *tāri*, og i Slutningen af *alā* 𐎠𐎡𐎴 , samt afvekslende med 𐎠 i *pērsa* 𐎠𐎡𐎴 *tināka* eller *pērsa* 𐎠𐎡𐎴 *tināka* i Xerxes' Indskrifter, hvor dette Ord ogsaa skrives uden indskudt Tandlyd *pērsatināka*. Med Undtagelse af dette Ord og maaskee af 𐎠𐎡𐎴 *pāt* (B7,^{48,60}, men hvori det sidste Tegn er noget tvivlsomt), findes 𐎠 ikkun efter *i*, *u*, *ü*, saavel i Slutningen af Ord, i Verbalendelsen *ki* 𐎠 , *ütaü* 𐎠 , *üttü* 𐎠 , *u* 𐎠 , som i det indre, baade foran Tandlyde: i den sammensatte Verbalendelse *ki* 𐎠 *ta*, *pu* 𐎠 *tana*, *ku* 𐎠 *ta*, *ü* 𐎠 *ta*, og foran andre Consonanter: i *tü* 𐎠 *kāmes*, *wi* 𐎠 *kānā*, *ku* 𐎠 *kalārrekkā*; *tü* 𐎠 *resra*, *pu* 𐎠 *reska*, *ü* 𐎠 *reska*; *tü* 𐎠 *mes*. Tegnet 𐎠 forekommer ikke i Begyndelsen af noget sakisk Ord. Det har i sin ydre Form Lighed med 𐎠 *ka*, hvormed det dog ikke af nogen er blevet forvexlet; hvad der derimod er Tilfældet med et andet Tegn 𐎠 , som jeg tidligere ansaae for en blot kalligraphisk Afændring af 𐎠 , ligesom Hincks, Grotefend og Norris senere have gjort, omendskjønt den sidste rigtigheden har bemærket, at Tegnets 𐎠 Forekomst er indskrænket til Begyndelsen af Ord og foran 𐎠𐎠 . Denne bestemte Brug, ligesom ogsaa Forskjellen i den ydre Form, der, som de Saulcy med fuld Føje har bemærket (Journ. asiat. XV, S. 402), er ligesaa stor, som den imellem 𐎠 og 𐎠 , gjør det sandsynligt, at det ikke har haft samme Betydning som 𐎠 , og jeg skal derfor nærmere omtale dette Tegn 𐎠 ved de med Sibilanterne beslægtede Ganebogstaver (50), hvortil jeg nu troer, at det bør henføres.

36. Det persiske *da* gjengives ved 𐎠𐎡𐎴 i Slutningen af Navnet paa Landet Sugda (saaledes som det skrives i Behistān-Indskriften, medens Gravindskriften ender det paa 𐎠𐎡𐎴 *da*), ligesom ogsaa i Navnet paa Landskabet Kanpada og paa Maaneden Garmapada. Efter hvad der ovenfor er udviklet ved 𐎠𐎡𐎴 *ks* (20), anseer jeg den af Hincks og Norris opstillede Betydning *tas* for den rette, kun omskriver jeg den ligesom de andre Tegn for

*) Det sidste Tegn er vel beskadiget, og kun 𐎠𐎡𐎴 var synligt for mig, men det kan neppe have været andet end 𐎠𐎡𐎴 , hvad ogsaa alle have antaget.

trelyds Stavelser ved *ts* og *tes*, *des*. Denne Betydning bekræftes desuden af Tegnets Forekomst i sakiske Ord. Den tredie Person af Verbalstammen *ütta* skrives i Behistán-Indskriften $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *üttas*, men i de andre $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *üttes*, hvor $\llcorner\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ er brugt istedetfor $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$, ligesom ogsaa i Behistán-Indskriften ved Tilføjelsen af Affixerne $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *ta*, $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *ti* dette Tegn anvendes i samme Ord, som $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *üttesta*, $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$. Paa samme Maade afvexler det almindelig forekommende $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *tas* med $\llcorner\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *tes*, Ba, 33, og skjönt Tegnet her er meget utydeligt, er det sikkert forekommet der, som Norris bemærker, saa meget mere som de tilbageblevne Spor, hvad Rummet angaaer, ikke tilstede Muligheden af, at der kan have staaet de to Tegn $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$. Ligesom denne forskjellige Skrivemaade paa den ene Side bekræfter Betydningen af Tegnet $\llcorner\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$, saaledes viser den paa den anden Side, at man, som jeg för har bemærket, ikke deraf, at en Stavelse skrives med to Tegn, kan drage den Slutning, at Skriften overhovedet har manglet et enkelt Tegn for den. Naar nu fremdeles den tredie Person af en Verbalstamme, hvis Udlyd i fremgaaer af dets andre Former, skrives uden Forskjel enten $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *päptis*, Bγ, 52, eller $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *päptes*, Bγ, 53, 54, 59, 61, hvor $\llcorner\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$, der i Verbalstammen *ütta* afvexlede med *tas* udtrykt ved to Tegn, afvexler med $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *tis*, saa afgiver det et tydeligt Exempel paa, at Skriften har kunnet anvende og har anvendt Tegnene for trelyds Stavelser, hvorvel deres Midtlyd egenlig og nærmest eller dog hyppigst var et *a*, ogsaa hvor denne var *i*; medens det tillige bestyrker den för udtalte Formodning, at Skriften har manglet særegne Tegn til at udtrykke saadanne Stavelser med en Midtlyd *i* eller *u*, og derfor har været nödt til, hvor man med Bestemthed har villet udtrykke disse, at benytte sig af to Tegn, som til *tis* i Harauvatis, Fravartis, *dis* i Bägayadiš, og *tus*, *dus* (*tüs*, *düs*) i äwi $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$. Medens jeg ikke troer, at man af Skrivemaaden $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *üttas* og $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *üttesta* med Norris kan slutte, at en Stavelse, udtrykt ved to Tegn, indeholdt et langt *a*, da vi ogsaa finde Stavelser gjengivne paa denne Maade ved to Tegn i Navne, hvor det tilsvarende persiske har en kort Vocal; saa formoder jeg derimod omvendt, at Tegn for trelyds Stavelser har indeholdt en meget kort Midt vocal, og at dette er Grunden til, at de ere blevne anvendte ogsaa til Stavelser, hvis Vocal ikke var *a*, hvorvel man dog paa den anden Side finder nogle faa Exempler paa, at saadanne Tegn ogsaa ere blevne anvendte til Gjengivelsen af Navne, hvor det persiske har et langt *a*, nemlig i Pärša, Tárava og maaskee i Máciya. Tegnet $\llcorner\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ forekommer i Begyndelsen af Ordet $\llcorner\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ foran et *s* (*tessuvp*) og i Slutningen af $\llcorner\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$, $\llcorner\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$, samt af Imperativets anden Person $\llcorner\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ af Stammen *kükta*, hvilken Form tillige bestyrker den Tegnet tillagte Betydning.

37. Tegnet $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ gjengiver i Navnet Cipratakhma det persiske *takh*, og samme Stavelse i Artakhšapra i den senere Indskrift fra Susa (A, 21), skjönt her med en noget afvigende Form $\rightarrow\llcorner\leftarrow\text{𐎠}\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ foran det følgende $\llcorner\text{𐎡}\text{𐎠}\text{𐎠}\text{𐎠}$ *sa*. I den mindre Indskrift fra Susa, hvor det

ligeledes forekommer i samme Navn med et tilføjlet 𐎧𐎠𐎫 k , har det en tredje Form 𐎧𐎠𐎫𐎠 der afviger fra de andre derved, at de liggende Kiler ere blevne noget opreiste. Desuagtet er det aabenbar et og samme Tegn, ligesom ogsaa dets Betydning heraf fremgaaer at være *tak*, som Norris antager, eller, som jeg skriver, ifølge hvad jeg ovenfor ved lignende Tegn har bemærket, *tk* eller *tek*. Vel findes det endnu som første Tegn svarende til persisk *kha* i Gjengivelsen af Navnet paa Mederen Khamaspáda; men Norris har aabenbar Ret, naar han troer, at enten er dette Navn unøjagtigt gjengivet, eller ogsaa maa Indhuggeren i den persiske Text have forglemt et begyndende 𐎠𐎧𐎠 *ta*, hvilket synes mig det sandsynligste, da Navnet kun forekommer to Gange tæt ved hinanden (i den persiske B β ,^{82,85}, hvor Navnets Begyndelse paa begge Steder er tydelig), hvad der kan forklare Gjentagelsen af samme Fejl; tilmed synes mig Takhmaspáda at være mere persisk eller medisk end Khamaspáda eller Khmaçpáda, som Oppert foreslaaer*); uheldigvis er dette Navn forsvundet i den babylonske Oversættelse. Foruden i disse Navne findes Tegnet 𐎠𐎧 kun anvendt i et Ord eller Sætningsdel: *taka* 𐎠𐎧 *tinä* B γ ,⁷⁵, hvor 𐎠𐎧 er utydeligt, medens B γ ,⁸⁷, i hvad der synes at være samme Ord, 𐎠𐎧 er ombyttet med et noget utydeligt 𐎧𐎠 *rs*, (jfr. 95). De lignende Stavelser, med Midtlyd *i* og *u*, ere i Tigra, Patigrabaná, Þukhra udtrykte som sædvanligt med to Tegn.

38. Tegnet 𐎠𐎧𐎠 gjengiver i det optagne persiske Ord dipi den første Stavelse *di*, hvoraf det fremgaaer, at Tegnet har begyndt med et Tandbogstav. Desuden findes det i enkelte Former af det Navn, hvormed det persiske Uvaja oversættes, hvis Bøjningsstamme er 𐎧𐎠 𐎠𐎧 𐎠𐎧𐎠 *'aperti*, og som egentlig betyder en Beboer af Susiana, og derfor forekommer i Nom. sing. 𐎧𐎠 𐎠𐎧 𐎠𐎧𐎠 eller 𐎧𐎠 𐎠𐎧 𐎠𐎧𐎠 eller 𐎧𐎠 𐎠𐎧 𐎠𐎧𐎠 𐎠𐎧 𐎠𐎧𐎠 . (Jfr. 40). Den persiske Sætning: adam khšáyapiya amiy Uvajaiy, jeg er Konge i Susiana, oversættes enten Šümes 'Apër 𐎠𐎧 𐎠𐎧𐎠 𐎠𐎧 *U ütta* (Bcf.) eller Šümes 'Apër 𐎠𐎧𐎠 𐎠𐎧 *U ütta* (B α ,⁵⁷), hvor 𐎠𐎧 *pä* er et Bøjningsaffix, og saaledes 𐎠𐎧𐎠 afvexler med 𐎠𐎧 𐎠𐎧𐎠 *tip*, *dip*. Det samme er Tilfældet foran Bøjningsaffixet 𐎠𐎧𐎠 *na* i de analoge Sætninger: Šümes üpërri 'Apër 𐎠𐎧 𐎠𐎧𐎠 *na üttes*, han blev Konge i Susiana (B α ,⁵⁷) og *U Šü 'Apër* 𐎠𐎧𐎠 *na*, jeg er Konge i Susiana (B β ,¹⁶). Det sidste *p* i 'Apër 𐎠𐎧 𐎠𐎧𐎠 er Flertals-Endelse, saa at Ordet egentlig betyder Susianerne; men Flertalsformen af Folkenavnene bruges ofte i Behistán-Indskriften til Betegnelse af Landet, saaledes findes *Madapä*, *Arminiyap*, *Pertüvap*, *Merguspä*, *Sákkapü* (B α ,¹⁰, β ,²), hvor det persiske har Landenavnene: Mäda, Armina, Parþava, Marguš, Saka. Paa de to sidste Steder oversættes Uvaja ved 'Apër 𐎠𐎧𐎠 , medens den anden Form 'Apër 𐎠𐎧 𐎠𐎧𐎠 baade svarer til Flertallet Uvajiyá (B α ,⁵⁷) og til Uvajam (B γ , 50, 53). Disse to Former 'Apër 𐎠𐎧𐎠 og 'Apër 𐎠𐎧 𐎠𐎧𐎠 kunne kun i orthographisk Henseende afvige fra hinanden, og det er saaledes klart, at 𐎠𐎧𐎠 ved et

*) Journal Asiatique XVII, S. 565.

Tegn har udtrykt den samme Stavelse *tip*, *dip*, som $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}$ ved tvende. Da nu, som oftere bemærket, Skriften har manglet særegne Tegn til Betegnelse af trelyds Stavelser, hvis Midtlyd ene og alene var *i* eller *u*, men har til at udtrykke saadanne kunnet benytte Tegn, som nærmest indeholdt en Midtlyd *a*, maa $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}\text{—}\text{—}$ sammenstilles med de øvrige Tegn for trelyds Stavelser, som $\text{Y}\text{—}\text{Y}\text{—}\text{—}$ *tas*, $\text{—}\text{—}\text{—}\text{—}\text{—}$ *tak*, $\text{—}\text{—}\text{—}\text{—}\text{—}$ *pat* o. s. v. og saaledes betragtes som nærmest og egenlig at have betegnet Stavelsen *tap*, hvorfor jeg i Lighed med hines Betegnelismaade omskriver $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}\text{—}\text{—}$ ved *tp* eller *tep*, *dep*. Forresten findes dette Tegn ikke uden i dette Navn paa Uvaja og det først anførte *dipi*, hvor den derved frembragte Consonantfordobling (*deppi*) kan have været bestemt til at antyde saavel den foregaaende Vocals Korthed, som den haardere Lyd af det følgende Bogstav, da $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{—}$ ogsaa kunde have været udtalt *dibi*. I de øvrige Ord, hvor Stavelsen *tip* forekommer, gjengives den ved de to Tegn, som i den ene Form af *'Apértip*, i *pä* $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}$, $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}$ *pä*, *päp* $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}$; derimod mindes jeg ikke at have fundet Stavelserne *tap*, *tup*. — Norris tillægger Tegnet $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}\text{—}\text{—}$ Betydning af *ti*, idet han gaaer ud fra den Forudsætning, at dette Sprog har besiddet en dobbelt Række af Tandbogstaver, hvoraf den ene nærmest svarede til de indiske saakaldte Cerebraler, der almindelig i latinsk Skrift gjengives ved *t* og *d*, og som, hvorvel sjældent i Skriften adskilt fra de egenlige Dentaler, efter hans Formening skulde være ejendommelig for den skythiske Sprograce og derfra indbragt i Sanskrit og de øvrige dermed beslægtede indiske Sprog. Denne Antagelse støtter han fornemmelig paa den af finske Philologer bemærkede Overgang af *t*, *d* til *l* i skythiske Sprog og Dialekter, ligesom ogsaa Castrén i sin Ostiak-Grammatik (St. Petersburg, 1847) bruger særskilte Tegn til at betegne det cerebrale og det dentale *t*, *d*. Hertil kunde endog tilføjes, at hvis saadanne Lyd virkelig havde været tilstede i det sakiske, vilde Indretteren af Skriften ikke have været i Forlegenhed med at finde passende Tegn til at udtrykke dem, eftersom den phönisciske Bogstavskrift og de deraf afledte semitiske Alfabetter besidde et — til Betegnelse af en egen Art *t*-Lyd, forskjellig fra de egenlige Tandbogstaver — og — , og skjönt Hincks udtrykkelig bemærker, at han hidtil kun har fundet faa babylonske Ord*), hvori han har gjenkjendt det hebraiske — , fremgaaer det dog alt deraf, at den babylonske Skrift har til at udtrykke denne Lyd besiddet egne Tegn, som altsaa Indretteren af den sakiske Skrift meget vel kunde have benyttet. Hovedspørgsmaalet er imidlertid, om vi virkelig finde en saadan Mængde af sakiske Tegn for Tandbogstaver eller de derved dannede Stavelser, som kan berettigge til den Antagelse, at der i Sproget har været en dobbelt Række af disse Lyde. Dette er imidlertid ikke Tilfældet. Vel opstiller Norris en saadan dobbelt Række af 10 Tegn, nemlig:

*) Hincks i Transact. roy. Irish Acad. XXII, S. 323-24.

Dentaler t , ta , ti , tu , tar ,

Cerebraler t , ta , ti , tu , tar ,

men af disse 10 Tegn indeholder t ikke noget Tandbogstav, og t er, som jeg ovenfor har vist, Betegnelsen for Stavelsen *tp*; fremdeles adskille de to første t og t sig ikke ved deres Consonant, der maa have været en og den samme, men forholde sig til hinanden som t og t til t og t , medens derhos t nærmest synes at maatte sammenstilles med kä og pä , og saaledes heller ikke adskiller sig ved sin Consonant, men ved den derpaa følgende Vocal fra det ovenfor staaende ta . Vi have derfor, istedetfor den af Norris opstillede dobbelte Række, med Hensyn til de otte første kun en enkelt, bestaaende af syv Tegn for Lydene: *at, t, ta, tä, ti, tu, tp*, aldeles analogt med hvad der finder Sted ved Læbelydtegnene. Endelig er det heller ikke sandsynligt, at de to sidste Tegn t og t skulde have adskilt sig ved deres Begyndelsesbogstavets Forskjellighed, da de undertiden anvendes det ene for det andet, og Skriften besidder dobbelte Tegn for de aldeles analoge Stavelser *kr* og *pr*.

39. Det persiske p gjengives paa forskjellig Maade. I Pukhra er pu gjengivet ved p , altsaa, ligesom den beaandede Strubelyd, ved samme Tegn som den tilsvarende Stavelse, der begynder med det ubeaandede haarde eller bløde Bogstav; og det samme er ogsaa Tilfældet med Stavelsen par i Khäparita , der udtrykkes ved p (40). Derimod gjengives persisk pu i Aprä ved su ligesom i Babylonsk. Stavelsen pra gjengives i Khäprapāvan ved sa med Omsætning af de to foregaaende Consonanter (*säksa*), og ved ssa i Cipra , Cipratakhma ; Stavelsen pri gjengives ved ssi i Aprina , Apriyātiya , og overensstemmende hermed er Stavelserne *tari* i Bäkhariš , der ved Udstødelsen af *a* vilde blive til pri , gjengivet ved si i den Form af Navnet, der findes i $\text{Behistān-Indskriften}$. Af denne forskjellige Gjengivelse fremgaaer med stor Sandsynlighed, at Skriften har manglet særegne Tegn til Gjengivelse af de med persisk p begyndende Stavelser, hvorfor man kun tilnærmelsesvis har kunnet udtrykke dem, og vi tør vel ogsaa fra denne Mangel paa særegne Tegn og denne forskjellige Omskrivning af samme Lyd slutte os til, at denne overhovedet ikke fandtes i Sproget. Naar vi derfor finde persisk pa og pā i Pātāgus og Pāigarcis gjengivne ved p , og pu , pā i Puravāhara og Parpava ved p , ere vi ikke berettigede til at antage, at disse to Tegn have udtrykt den Lyd, som det persiske p har betegnet, eller et beaandet Tandbogstav, saa meget mindre som disse to Tegn vilde i Skriften være de eneste af denne Art; men vi maae søge at forklare dissers Betydning paa en anden Maade, der mere stemmer med den ellers forekommende Gjengivelse af det persiske p . Af de anførte fire Navne betegne de to Pāigarcis og Puravāhara Maaneder, som i den babylonske Oversættelse ikke fremvise de persiske, men de tilsvarende nationale Benævnelser. De to andre Pātāgus og Parpava ere Benævnelser paa større Lande, og da ved saadanne det sakiske i det hele mere nær-

mer sig til det babylonske end til det persiske (jfr. 8), maae vi der nærmest søge Vejledning til Bestemmelsen af disse to Tegns (𐎶𐎠𐎶 og 𐎶𐎠𐎶) Betydning, saa meget mere de tilsvarende babylonske Tegn i den ydre Form kun afvige ubetydeligt fra de sakiske. Da nu Navnet 𐎶𐎠𐎶 i den babylonske Oversættelse begynder med et Tegn, der udtrykker en Sibilant med følgende *a*, er det rimeligt at antage det samme om det lignende sakiske 𐎶𐎠𐎶 , da ogsaa i andre Navne det persiske 𐎶 er gjengivet ved en Sibilant, hvorfor jeg forbigaaer dette Tegn her, og først senere (53) skal afhandle det ved de med Sibilanterne beslægtede saakaldte Ganelyd, hvortil jeg troer at det bør henføres. Det babylonske gjengiver derimod i det andet Landnavn, Parḫava, Parthien, det persiske 𐎶𐎠𐎶 ved 𐎶𐎠𐎶 , som baade Rawlinson og Hincks læse *tu*, og der er intet i Vejen for at antage, at det lignende sakiske Tegn 𐎶𐎠𐎶 har havt samme eller omtrent samme Betydning, og navnlig at det har begyndt med et Tandbogstav, hvorved Gjengivelsen af Parḫava og 𐎶𐎠𐎶 bliver med Hensyn til Tandlyden aldeles overensstemmende med den i 𐎶𐎠𐎶 og 𐎶𐎠𐎶 . Tegnet 𐎶𐎠𐎶 maa derfor antages at have været forskjelligt fra det før omhandlede 𐎶𐎠𐎶 (34) med Hensyn til Modificationen af Vocallyden, og efter hvad der desangaaende er yttret, omskriver jeg 𐎶𐎠𐎶 ved *tü*, *dü*. Ombytningen i Parḫava (*Perḫava*) af persisk *a* med *ü* er analogt med hvad der finder Sted i Gjengivelsen af Stavelsen *ma* foran *v* ved *mu* i Humavarga, og *ra*, *ga* foran *y* ved *ri*, *gi* i *Darayavuš*, *Bāgayādiš* (jfr. 15), hvorvel man ogsaa heraf muligvis kunde hente endnu en Grund til snarere at antage, at Vocallyden i 𐎶𐎠𐎶 har været *ü*, og at fölgelig det andet Tegn 𐎶𐎠𐎶 har udtrykt Stavelsen *tü*, *dü*; men paa den anden Side, dersom 𐎶𐎠𐎶 𐎶𐎠𐎶 𐎶𐎠𐎶 ($\text{B}\alpha_{52}$) er en Omskrivning af 𐎶𐎠𐎶 (jfr. 50), er *tü* anvendt til Gjengivelse af 𐎶𐎠𐎶 , og dette taler for, at det netop var *tü*, som gjengav den lignende Stavelse 𐎶𐎠𐎶 . Iøvrigt er dette Spørgsmaal af mindre Vigtighed; thi Tegnet 𐎶𐎠𐎶 forekommer ikkun i de to Navne 𐎶𐎠𐎶 og Parḫava og i et sakisk Ord, 𐎶𐎠𐎶 𐎶𐎠𐎶 𐎶𐎠𐎶 *tüpāka* eller *tupaka*, efter den Vocallyd dette Tegn har udtrykt.

40. Det persiske Tandbogstav *d* i umiddelbar Forbindelse med *r* (i hvilken Forbindelse *t* ikke kan forekomme, da det formedelst den aspirerende Kraft i *r* maatte gaae over til 𐎶) findes i Skudra, hvor *dra* ligefrem er omskrevet ved to Tegn 𐎶𐎠𐎶 𐎶𐎠𐎶 med samme Lyd *dra*, og i Mudrāya, hvor *d* er gjengivet ved et Ganebogstav (jfr. 48). Derimod ere i Arakadriš, Upadranma, Gundrus*) *ri*, *ra*, *ru* udtrykte ved *r*-Tegn, og det foregaaende *d* er gjengivet ved 𐎶𐎠𐎶 , der her altsaa er brugt paa samme Maaede som 𐎶𐎠𐎶 i 𐎶𐎠𐎶 og 𐎶𐎠𐎶 i Frāda, og derfor maa antages at have betegnet en Stavelse, som ender

*) De to sidste Navne kunde ogsaa paa Persisk læses Upadaranma og Gundurus. I det sidste kan nemlig 𐎶𐎠𐎶 , der anvendes til Betegnelse af *d* foran *u*, ogsaa betegne Stavelsen *du* med Udeladelse af Vocaltegnet 𐎶𐎠𐎶 .

sig paa *r*. En saadan Stavelse *dar* gjengiver Υ_{-} ogsaa ligefrem i Vidarna, Υ_{-} foran et følgende $\Upsilon_{-}na$, og det svarer derhos foran *r* til *ta* i Uvakhšatara og til *pa* i Khšaparita, saa at dette Tegn Υ_{-} bruges uden Forskjel til at gjengive alle tre persiske Tandbogstaver, *t*, *d*, *p*, og det følger derhos i Khšaparita efter et foran det indskudt $\Upsilon_{-}t$ eller $\Upsilon_{-}at$, hvorved Tegnets Tandlyd end mere bestyrkes. Derimod er Stavelsen *ta* i Bákhtariš og *tá* i Tárava gjengivet med Υ_{-} foran et følgende *r*-Tegn (*ri*, *ra*), ligesom dette Tegn Υ_{-} i Nabukudracara svarer til persisk *d* eller *da* foran et følgende *ra*, *ru*, og endog *dra* eller *dara* uden følgende *r*-Tegn, hvoraf alt følger, at Υ_{-} maa, ligesom Υ_{-} , have betegnet Stavelsen *tr*, hvad tillige fremgaaer deraf, at det i Dádarsiš, saaledes som det almindeligst skrives, gjengiver den Stavelse *dar*, der i Vidarna er udtrykt ved Υ_{-} , hvilket Tegn ogsaa findes paa et enkelt Sted (B β ,₈₀) istedetfor Υ_{-} i Navnet Dádarsiš. Ligesom begge disse Tegn Υ_{-} og Υ_{-} findes afvexlende i dette Navn; saaledes forekomme de paa samme Maade i Entallet af Ordet $\Upsilon_{-}\Upsilon_{-}\Upsilon_{-}$, hvorvel de paa begge Steder, hvor denne Form forekommer, ere noget beskadigede. Paa det ene Sted (B α ,₅₆) er Begyndelsen et ikke utydeligt Υ_{-} uden Spor til nogen foregaaende, men med højst utydelige Spor af nogle følgende Tværkiler, hvad der viser, at Tegnet ikke kan have været Υ_{-} , som Norris formoder, men ene Υ_{-} ; paa det andet Sted (B γ ,₅₆) er Begyndelsen af Tegnet et tydeligt Υ_{-} med tilstrækkelig Plads paa det derefter følgende beskadigede Sted til den lille Vinkel, der i Forbindelse med Υ_{-} danner Υ_{-} , og Ordet er saaledes fuldstændigt enten $\Upsilon_{-}\Upsilon_{-}\Upsilon_{-}$ eller $\Upsilon_{-}\Upsilon_{-}\Upsilon_{-}$. Da Ordstammen af dette Navn endes med *ti*, fordrer Sproget, at denne Entallets Form endes med *tirra*; her er Stavelsen *tir* udtrykt ved Υ_{-} eller Υ_{-} , medens Ordstammens Tandlyd, udtrykt i $\Upsilon_{-}ti$ viser, at begge Tegn maae have begyndt med samme Tandlyd (*t*, *d*), og deres Forekomst i et Ord, der har en Udlyd *i*, afgiver et nyt Exempel paa, at Skriften her, ligesom ved $\Upsilon_{-}ts$ (36), har kunnet benytte saadanne trelyds Stavelsetegn til Gjengivelse af Stavelser, hvis Midtlyd var *i*; og herpaa have vi endnu et Exempel i Participiet af Verbet *tiri* (at sige), der skrives $\Upsilon_{-}rikka$ (B α ,₁₉), men $\Upsilon_{-}rika$ (D6,₁₅), hvilken Afvexling i Skrivemaaden tillige bekræfter Tandlyden i Tegnet Υ_{-} . Det er saaledes klart, at vi ved Tandlydene have de samme dobbelte Tegn Υ_{-} og Υ_{-} , som ved de to foregaaende Bogstavklasser $\Upsilon_{-}\Upsilon_{-}$ og Υ_{-} , Υ_{-} og Υ_{-} , til Betegnelse af Stavelsen *tr*, *dr*, uden at det her er muligt, at Forskjellen i deres Lyd kan have beroet paa Begyndelses-Consonanten, hvis Tandlyd tydelig fremgaaer af Forekomsten af begge Tegn i *Aperti*, af Υ_{-} i Verbet *tiri*, af Υ_{-} ved Indskydelsen af $\Upsilon_{-}at$ eller $\Upsilon_{-}t$ foran det i Khšaparita. Hellerikke kan det ene af disse Tegn have endt sig paa en *l*-Lyd; thi Υ_{-} forekommer i Vidarna, Υ_{-} i Bákhtariš, Υ_{-} i Baxtiá. Forskjellen synes derfor nærmest at maatte ligge i Midtvocalens forskjellige Modification, eller at beroe paa en anden mere orthografisk Bestemmelse, hvis Mulighed jeg senere skal afhandle i Forbindelse med de øvrige

analoge Tegn. I Lighed med 𐎠𐎡𐎣 og 𐎠𐎡 , 𐎠𐎣 og 𐎠𐎡 omskriver jeg derfor 𐎠𐎡𐎣 ved *tr*, *ter*, *der*, og 𐎠𐎣 ved *tër*, *dër*. I sakiske Ord forekommer 𐎠𐎡𐎣 som et Ord, *ter* Søn, og i *pa* 𐎠𐎡𐎣 , 𐎠𐎡𐎣 *na*, 𐎠𐎡𐎣 *rekka* (D6,48), og som det synes i det beskadigede *an* 𐎠𐎡𐎣 *tanti* (D6,48) og *ü* 𐎠𐎡𐎣 *wes* (D6,35,36). 𐎠𐎣 findes i *a* 𐎠𐎣 *rimä*, 𐎠𐎣 *lāk*, 𐎠𐎣 *läka*, 𐎠𐎣 *tī* og 𐎠𐎣 *wa*. I sakiske Ord forekommer saaledes 𐎠𐎡𐎣 foran 𐎠𐎡𐎣 *na* (medens foran samme Bogstav 𐎠𐎣 anvendes i Vidarna), og 𐎠𐎣 foran 𐎠𐎡𐎣 *lä*; begge anvendes foran *r*, foran *ø* eller *m* (𐎠𐎡𐎣 𐎠𐎡𐎣 𐎠𐎣 og 𐎠𐎣 𐎠𐎡𐎣), og foran en Tandlyd (*an* 𐎠𐎡𐎣 *tanti*, 𐎠𐎣 *tī*). Anvendelsen af 𐎠𐎡𐎣 til Gjengivelse af *tā* i Tārava viser (hvis det virkelig forekommer her, thi det første Tegn er noget utydeligt, og Forskjellen mellem 𐎠𐎡𐎣 og 𐎠𐎡𐎣 er ikke betydelig), at Tegn for trelyds Stavelser ogsaa ere blevne anvendte, hvor det persiske har et langt *ā*, hvorvel dette meget sjelden er Tilfældet (jfr. Māciya 85), da saadanne Stavelser med langt *ā* ellers ere gjengivne enten alene ved Stavelsetegnet paa *a*, eller ved to Tegn, selv da, naar Skriften havde et enkelt Tegn for den tilsvarende trelyds Stavelse, som i Varkāna, Kāpīsakānīś (19) o. s. v. Tegnet 𐎠𐎡𐎣 er paa et enkelt Sted (Bd,1) skrevet 𐎠𐎡𐎣𐎣 , hvad kun kan hidrøre fra en Unøjagtighed hos Indhuggeren.

41. *T*-Lyden forekommer som Slutningsbogstav i 𐎠𐎣𐎣 *pt* (29); derimod er af Stavelse-Rækken *tt* udtrykt med to Tegn: *dad* 𐎠𐎡𐎣𐎣 𐎠𐎡𐎣 i Dādūhaya, *dit*, *tīt* 𐎠𐎣 𐎠𐎡 i Naditabiri, *tītkāmes*, og *tut* (eller *tūt*) i *üttutta* (*üttütta*), hvoraf man dog ikke med Sikkerhed tør slutte, at Skriften har manglet Tegn for Stavelsen *tt*. Derhos kan her endnu anføres, at Stavelsen *tīn* i *pa* 𐎠𐎣𐎣 , *tēr* 𐎠𐎣𐎣 𐎠𐎣𐎣 *tī* ere udtrykte ved to Tegn, ligesom ogsaa *taš* i 𐎠𐎡𐎣 𐎠𐎣 *šāram* og *tīm* i *siya* 𐎠𐎣𐎣 𐎠𐎡𐎣 . Ifølge det foregaaende (32—40) findes i Egennavne og optagne persiske Ord 12 Tegn, der indeholde en Tandlyd, af hvilke et betegner den blotte vocalløse Consonant, fire udtrykke Stavelser endende paa en Selvlyd, fem trelyds Stavelser, der begynde med en Tandlyd, og to Stavelser, hvori denne er Slutningsbogstavet; nemlig:

𐎠𐎣 *t*, 𐎠𐎡𐎣𐎣 *ta*, 𐎠𐎣 *tī*, 𐎠𐎣𐎣 *tu* (*tū*), 𐎠𐎡𐎣𐎣 *tū* (*tu*),
 𐎠𐎣𐎣 *tk*, 𐎠𐎡𐎣𐎣 *tp*, 𐎠𐎡𐎣 *ts*, 𐎠𐎡𐎣 *tr*, 𐎠𐎣 *tër*,
 𐎠𐎡𐎣 *at*, 𐎠𐎣𐎣 *pt*.

Hertil blive senere at henføre, da de ene forekomne i sakiske Ord, 𐎠𐎡𐎣 *tā* (101) og 𐎠𐎡𐎣 *tn* (104), samt muligvis ogsaa fem andre sjelden forekommende Tegn: 𐎠𐎣𐎣 *wt* (85), 𐎠𐎣𐎣 *nt* (115), 𐎠𐎡𐎣𐎣 *rt* (111), 𐎠𐎡𐎣𐎣 *tt* (122) og 𐎠𐎣𐎣𐎣 *kt* (119).

42. Af Sibilanter har det oldpersiske tre, som i de foregaaende Lydrækker, nemlig det haarde *s*, det beaandede *sh* eller *ś* og det bløde *z*, hvorimod det mangler det til det sidste svarende beaandede *zh*, som findes i Söstersproget Zend. Til at udtrykke disse har den persiske Skrift ikkun tre Tegn, der forbindes med alle Vocaler. Beslægtede med disse egenlige Hvislelyde ere tildels de saakaldte indiske Ganebogstaver, hvoraf det

persiske har to, det haarde *c* og det bløde *j* (der udtales som engelsk *ch* og *j*) udtrykte ved tre Tegn, idet *j* har et særegent Tegn ved dets Forbindelse med et følgende *i*. Disse to Lydrækker, Sibilanter og Ganebogstaver, synes i det sakiske at løbe noget sammen, hvorfor jeg skal omhandle dem i Forening. De gjengives, for saavidt som de findes i Egennavne, ved Consonanten i følgende Tegn: Υ 43, $\langle \Upsilon -$ 44, $\Xi \Upsilon$ 45, $\Upsilon \Xi$ 46, $\Xi \Upsilon \Upsilon$ 47, $\Upsilon \Upsilon$ 48, $\Xi \Upsilon \Upsilon$ 49, $\Xi \Upsilon$ 50, $\Xi \Upsilon \Upsilon$ 51, $\Xi \Upsilon$ 52, $\Upsilon - \Upsilon \Upsilon$ 53, $\Xi \Upsilon \Upsilon \Upsilon$ 54, $\langle \langle \langle$ 55, samt i $\Xi \Upsilon$ 20, $\Upsilon \Xi \Upsilon$ 36, $\Upsilon \Xi$ 68 og $\Upsilon -$ 81. Norris troer (S. 29), at der, foruden de egenlige Ganebogstaver, har været en dobbelt Række af Sibilant-Tegn, hvis Consonanter kunde have adskilt sig som de arabiske س og ص . Men Antallet af de hertil hørende Tegn er for ringe til at gjøre en saadan Antagelse fornøden.

43. Det persiske *sa* gjengives ved Υ , i Saka i Forbindelse med et følgende $\Xi \Upsilon$ *ak*, i Asagartiya med et foregaaende $\Upsilon \Xi$ *as*, og i Visa, Vaumisa med foregaaende $\Xi \Upsilon \Upsilon$ *s*; og ved Forbindelsen $\Xi \Upsilon \Upsilon$ Υ gjengives ligeledes det persiske *sá* i Nisáya. Tegnet $\Xi \Upsilon$ gjengiver fremdeles *sa* i Pársa (X15,13), samt *śa* og *śá* saavel efter en forskjellig Consonant i Bagabukhśa, Arsádá, Arsáma, Khśayársá, som efter en Vocal i Kápisákáníś, hvor det forbindes med foregaaende $\Xi \Upsilon \Upsilon$, og paa samme Maade efter *r* i den anden Form af Khśayársá. Derhos gjengives ved Υ *śa* i Khśaṣarita og Khśaṣrapávan, dog saaledes at det dermed forbundne *kh* aldeles bortfalder i det første Navn, *Sáttērrita* eller *Sattērrita*, og skifter Plads i det andet, hvis Begyndelses-*khśa* derved bliver til *sák*. Consonanten i Tegnet Υ svarer saavel til det haarde persiske *s* som til det beaandede *ś*, saa at Skriften heller ikke her har gjort Forskjel i Betegnelsen af disse to Lyde, og det er derfor mindre rigtigt, naar jeg og de Saulcy have tillagt dette Tegn Υ Betydning af *śa*, da den maa, i Lighed med $\Xi \Upsilon$ *ka*, fastsættes til *sa*, som Norris har gjort. Dette Tegn Υ findes aldrig brugt til at gjengive det persiske *za*; hvorimod det anvendes med eller uden foregaaende $\Xi \Upsilon \Upsilon$, eftersom det følger paa en Vocal eller en Consonant, til Gjengivelse af persisk *ḥra* i cipra og Khśaṣrapávan; og dette maa grunde sig paa en Forskjellighed i Udtalen af disse Ord, ligesom ogsaa, naar de samme to Tegn gjengive det persiske *ci* i Begyndelsen af Navnet Cicakhriś. I det sakiske forekommer Υ hyppigt saavel ved Verbalendelsen Υ efter et foregaaende *s*, som i Ordstammer, baade foran Tegn, der begynde med *a*, Υ *akri*, Υ *assa*, Υ *pēr* Υ *attināka*, foran $\Xi \Upsilon \Upsilon$ i $\Xi \Upsilon \Upsilon$ *är* Υ $\Xi \Upsilon \Upsilon$ *ra*, og foran andre Consonanter, som i Υ *perrekm*, Υ *tawaták*, Υ *wák*, Υ *rek*.

44. Det persiske *śi* gjengives ved $\langle \Upsilon -$ i śiyáti, Kuśiya, Dádarsíś, og med eller uden foran tilföjet $\Xi \Upsilon \Upsilon$ *s* i Hakhámaniśiya. Da det persiske *śi*, der kun forekommer i et Navn, Sikaṣauvatíś, ligeledes her gjengives ved $\langle \Upsilon -$, er det klart, at dets nærmeste Betydning har været *śi*, og at det ligesom Υ uden Forskjel er anvendt til at gjengive det beaandede *ś* og det haarde *s*. Stavelsen *zi* forekommer ikke i noget Navn. Ligesom Υ *sa* og $\Xi \Upsilon \Upsilon$ Υ *ssa* gjengive persisk *ḥra*, saaledes gjengives af samme Grund Υ *pri* ved $\langle \Upsilon -$ i

Behistán-Formen af Baktriens Navn, *Báksis* (jfr. 39), ved 𐭮𐭲𐭮 $\langle \text{𐭮} \text{-ssi}$ i *Apriyátiya*, og paa begge Maader i *Aprina* ('*Asina* eller '*Assina*). I sakiske Ord findes det saavel i Begyndelsen af Verbet $\langle \text{𐭮} \text{-nni}$ og Adj. $\langle \text{𐭮} \text{-snäna}$, som i det indre af Verbet *ku* $\langle \text{𐭮}$, af '*i* $\langle \text{𐭮} \text{-m}$, og efter 𐭮𐭲𐭮 i Adverbiet *wes-äs* $\langle \text{𐭮} \text{-n}$.

45. Sogdianes Navn begynder i det persiske enten med *su* i Indskriften paa Ydermuren af Persepolis, eller med *śu* i Gravindskriften (i den persiske Behistán-Indskrift er det forsvundet); og det er det eneste Navn, hvori denne Stavelse forekommer. Den gjengives her ved 𐭮𐭲 , og da dette Tegn derhos i Navnet *Apura* bruges efter et foregaaende 𐭮𐭲 *as* til at gjengive Stavelsen *śu*, maa 𐭮𐭲 have havt Betydningen *su*. Udenfor disse to Navne findes det kun i et eneste, men hyppigt forekommende Ord, der oversætter det persiske *kāra*, nemlig 𐭮𐭲𐭮 𐭮𐭲 𐭮𐭲𐭮 , hvor Antagelsen af dets *s*-Lyd tildels bestyrkes derved, at det foregaaende Stavelsetegn ender sig paa *s*, ligesom Tegnets *u*-Lyd bekræftes i Navnet *Sugda* derved, at den følgende Strubelyd er udtrykt ved 𐭮𐭲 *vk* (18).

46. Tegnet 𐭮𐭲 svarer til persisk *s* i *Vištāspa* og i Ordstammen *śānas* (D2,_a), samt i Gravindskriftens 𐭮𐭲𐭮 𐭮𐭲 𐭮𐭲𐭮 , skabte (D6,₂), der, skjönt det har et sakisk Udseende, dog neppe er andet end, hvad Holtzmann alt har formodet, en Omskrivning af *dasta*, som i hvert Tilfælde forekommer i *Zendāvesta* og ikke kan have været fremmed for det oldpersiske som Aorist eller Imperfectum af Roden *dā* skabe, gjøre, der i en anden Verbalform (*adā* 𐭮 : *adāt*) netop bruges paa det tilsvarende Sted i den persiske Text. Tegnet 𐭮𐭲 gjengiver fremdeles *a* i *Asagartiya* og i *Apura*, altsaa, da *śu* er omskrevet med *su* (45), paa begge Steder foran et følgende *s*. Dette Tegn 𐭮𐭲 er i sin Brug saaledes overensstemmende med 𐭮𐭲 *ak*, 𐭮𐭲 *ap*, 𐭮𐭲 *at*, og har derfor betegnet Stavelsen *as*. I sakiske Ord findes det efter *a* i *sa* 𐭮𐭲 *sa*; i Begyndelsen af 𐭮𐭲 $\langle \text{𐭮𐭲𐭮}$ *askä*, og af 𐭮𐭲 𐭮𐭲 *astu* (der oversætter (B₇,₆₅) den pers. Conjunctiv *ahatiy*, og sagtens er en Omskrivning af den persiske Imperativ af samme Rod *as*, være), og maaskee i Slutningen af 𐭮𐭲 𐭮𐭲 (jfr. 22). Endelig findes det, som et selvstændigt Ord 𐭮𐭲 *as*, der (B₂,₄₈) oversætter det persiske *gaišām* Sted, Plads, og i hvad der i *Vindueindskriften* synes at skulle være en Omskrivning af det persiske *apagina*, hvis tilsvarende sakiske Form skrives 𐭮𐭲𐭲 𐭮𐭲 𐭮𐭲𐭲 𐭮𐭲 *ar-as-šn-na*, samt i den senere *Artaxerxes-Indskrift* (A 20), hvor det med foregaaende og følgende 𐭮 *sa* gjengiver Slutningen *śapra* af denne Konges Navn. Derimod forekommer det neppe i Slutningen af det Ord, der oversætter persisk *daraya* (Hav) i *Gravindskriften*, saaledes som min *Afskrift* har det, da dette Ord i *Behistán-Indskriften* (B₂,₁₁) ender sig paa et tydeligt 𐭮𐭲 (109). Det sakiske 𐭮𐭲 er et af de faa Tegn (7), der baade i den ydre Form og tildels i Lyden stemmer med det oldpersiske 𐭮𐭲 *s* eller *sa*.

47. Tegnet 𐭮𐭲 forekommer langt hyppigere end det foregaaende, anvendt i de forskjelligste Forbindelser. Det gjengiver det persiske haarde og ubeaandede *s* i Begyndelsen af *Skudra*, *Spārda*, i det sammensatte *arda-stāna*, og i Midten af *vispa* foran en

anden Medlyd. Dernæst gjengiver $\text{z} \ll \text{y}$ det persiske beaandede z efter i og u , i $\text{Ci}\text{sp}\text{i}\text{s}$, $\text{Vi}\text{st}\text{a}\text{spa}$ foran en anden Medlyd, og især i Slutningen af en Mængde Navne, som: $\text{Ci}\text{sp}\text{i}\text{s}$, $\text{Fravarti}\text{s}$, $\text{B}\text{a}\text{g}\text{ay}\text{a}\text{di}\text{s}$, $\text{D}\text{a}\text{d}\text{ar}\text{s}\text{i}\text{s}$, $\text{D}\text{a}\text{i}\text{g}\text{ar}\text{ci}\text{s}$, $\text{B}\text{a}\text{khtari}\text{s}$, $\text{A}\text{r}\text{ak}\text{adri}\text{s}$, $\text{K}\text{a}\text{pi}\text{s}\text{a}\text{k}\text{a}\text{n}\text{i}\text{s}$, $\text{Uv}\text{a}\text{razmi}\text{s}$, Magus , Hindus , Gundrus , $\text{D}\text{a}\text{rayavu}\text{s}$ o. s. v. Derhos forekommer det i lignende Former efter a i $\text{A}\text{p}\text{ri}\text{ya}\text{ti}\text{ya}$, Viyakhana , Yutiya , og afvexlende med $\text{y} \ll \text{z}$ i Stammen af det optagne Ord zana , hvor det nærmest gjengiver den persiske Nominativendelse s , der ikke betegnedes der i Skriften (jfr. 20). Endelig gjengiver $\text{z} \ll \text{y}$ det persiske bløde z foran m i Gravindskriftens Form af $\text{Uv}\text{a}\text{razmi}\text{s}$ (medens Behistan -Formen udtrykker den hele Stavelse raz ved et Tegn $\text{y} \ll \text{z}$ 68), og Hvislelyden i de to Navne Vayaspara og Vahyazdata , hvis to første Stavelser vayas og vahyaz gjengives i Sakisk paa samme Maade ved $\text{z} \ll \text{y}$ (jfr. 79). Tegnet $\text{z} \ll \text{y}$ gjengiver saaledes alle tre persiske Sibilanter, og da det forekommer saavel efter i og u som efter a , er det klart, at det maa sammenstilles med $\text{y} \ll \text{z}$ k , $\text{y} \ll \text{z}$ p , $\text{z} \ll \text{y}$ t , og at det følgelig har betegnet den blotte vocalløse Consonant s . Dette Tegns $\text{z} \ll \text{y}$ Forekomst i Navne er ikke indskrænket hertil, eftersom det findes, forbundet med et følgende y sa og $\text{y} \ll \text{z}$ si , anvendt til Gjengivelse af persisk sa , sa , sa og si (samt pra og pri) i Vaumisa , visa , Nisaya , $\text{Kapisakani}\text{s}$, $\text{Hakhamani}\text{siya}$, og i de sakiske Former af cipra , Apriyatiya , Aprina efter en Vocal, samt efter et r i Khsayarsa (medens derimod $\text{z} \ll \text{y}$ er udeladt i den anden Form af dette Navn og af $\text{Hakhamani}\text{siya}$ og Aprina). Denne derved opstaaede Fordobling af Sibilanten, der er analog med den, som findes i Gjengivelsen af Asagartiya og Apra (Assagertiya , Assura), kunde synes at have til Hensigt nærmest at betegne den haarde Lyd af Sibilanten, som fandtes i det persiske, hvad enten den var beaandet eller ubeaandet; men hvorvel dette fornemmelig bestyrkes ved dens Anvendelse i Khsayarsa efter et r , synes dette dog neppe ganske at være antageligt, da Sproget, efter hvad jeg i det følgende (48) skal antyde, rimeligvis aldeles har manglet den bløde Lyd z , og det derfor ikke vilde være nødvendigt paa særegen Maade udtrykkelig at betegne den haarde Lyd, som Sibilanten altid havde, selv naar den ikke var understøttet af et foregaaende $\text{z} \ll \text{y}$. Fordoblingen her ligesom ved de andre Consonanter synes snarere at have til Hensigt at betegne den foregaaende Vocals Korthed, eller maaskee rettere den ved den foregaaende Vocals korte og derved ogsaa hurtigere Udtale frembragte bestemte Lyd af den følgende Consonant, der for Øret lettelig kunde fremtræde som en virkelig Consonantfordobling, der da maatte udtrykkes i Skriften ved to Tegn, hvor det ansaaes nødvendigt. Hertil kommer, at den persiske Skrift ikke tillod at anvende en Consonantfordobling, selv der hvor den fandtes i Sproget, og det er derfor meget muligt, at paa flere Steder, hvor en saadan findes i det sakiske, den virkelig ogsaa har været tilstede i den persiske Udtale, skjönt ikke betegnet i Skriften; saaledes har det persiske visa , der er opstaaet ved en Assimilation af vispa (Sanskrit vicva), vistnok lydt vissa med fordoblet s , ligesom den sakiske Form Assura svarer til det græske

Ἀσσυρία; men derimod skrives det persiske Nisáya, hvis sakiske Form lyder *Nissaya*, baade paa Zend og Græsk (*Nisáya*, *Nισαία*) med et enkelt *s*, og en Fordobling kan heller ikke have været i Asagarta og Vaumisa (sakisk *Assagertiya* og *Va'umissa*) at slutte fra de tilsvarende græske Navne *Σαγάρτοι* og *Ἰνίσση*. — Den af det ovenstaaende udledte Betydning *s* for 𐎎𐎌 kan ikke rokkes ved dette Tegns Forekomst i Uvakhšatara, hvor det svarer til *ša* efter den foregaaende Strubelyd og foran et *t*; thi her maa en noget forskjellig Udtale have fundet Sted, hvorved dette Navn, der er det græske *Κυαξάρης*, paa Sakisk har lydt *Váxsterra*, og dette maa ogsaa have været Tilfældet med Navnet Cicakhris, hvis første Stavelse *ci* gjengives ved 𐎎𐎌 𐎎 *ssa* eller *issa* (43, 44). I sakiske Ord anvendes 𐎎𐎌 *s* meget hyppigt, baade i Ordstammer: som *si* 𐎎𐎌 *nina*, *ni* 𐎎𐎌 *ki* 𐎎𐎌 , *alwerri* 𐎎𐎌 , *ku* 𐎎𐎌 , og som Bøjningsendelse for den tredje Person: som *utta* 𐎎𐎌 , *tiri* 𐎎𐎌 , *äwitu* 𐎎𐎌 (*äwitüs*); *tiri* 𐎎𐎌 *sa*, *merri* 𐎎𐎌 *sa*, og i Imperativ *alpi* 𐎎𐎌 , *witä* 𐎎𐎌 o. s. v. Derhos forekommer det i Begyndelsen af Ord foran en Consonant i 𐎎𐎌 *nisnä* (D6,45) og 𐎎𐎌 *resra* (B7,80), hvor det rimeligvis, ligesom jeg ovenfor har bemærket ved 𐎎𐎌 (17) og 𐎎𐎌 (37), har været understøttet ved en forangaaende Vocal *i*, som jeg betegner med *ï*, allsaa *ïsnisnä*, *ïsresra*. Den samme Udtale har vistnok 𐎎𐎌 haft i Begyndelsen af de før anførte Navne Sparda, Skudra og i Navnet paa Sakeren 𐎎𐎌 𐎎𐎌 𐎎𐎌 𐎎𐎌 𐎎𐎌 (iSkunkákka), skjönt det her gjengiver det persiske *s*, og i Gjengivelsen af Cicakhris; ligeledes maa det samme have været Tilfældet i 𐎎𐎌 𐎎𐎌 𐎎𐎌 𐎎𐎌 , da ellers tre *s* vilde støde sammen uden mellemkommende Vocal, og dette Ords Stamme aabenbar er blot 𐎎𐎌 *wes*, hvoraf dannes *wes-nä*, *wes-ri* og det anførte *wes-ïssin*.

48. Det persiske *za* i Zana og i den Stavelse, der i det mangelfulde Vispáuz ... begynder med *z*, gjengives ved 𐎎𐎌 , og de to Stavelser *Zázá* i *Zázána* ved 𐎎𐎌 𐎎𐎌 𐎎𐎌 ; hvoraf det fremgaaer, at 𐎎𐎌 har endt med den samme Consonant, hvormed 𐎎𐎌 begynder. Dette 𐎎𐎌 , der her svarer til persisk *za*, gjengiver i Cicakhris det persiske *ca* foran 𐎎𐎌 *ak*, og i Forbindelse med et foregaaende 𐎎𐎌 samme Stavelse i *tacaram*. Det samme Tegn anvendes saaledes til Gjengivelse baade af den bløde Sibilant *z* og det haarde Ganebogstav *c*, hvorvel disse to ikke staae i det Forhold til hinanden, som de övrige bløde og haarde Bogstaver, *b-p*, *d-t*, *g-k*, der ere udtrykte ved samme Tegn. Da nu endvidere *z* i de 47 anførte Navne Uvárazmis, Vahyazdáta og fremdeles i Auramazda er gjengivet ved samme Tegn, som ellers udtrykke det haarde *s*, medens i den Form af *zana*, 𐎎𐎌 𐎎𐎌 𐎎𐎌 , som findes D6,8 og X17,6, *za* er gjengivet med det endnu mere forskjellige *da*, saa synes det at fremgaae af denne forskjellige Gjengivelse af samme Lyd, at den har manglet i Sproget; og da den er bleven udtrykt ved samme Tegn, som det meget forskjellige, hvorvel beslægtede Ganebogstav *c*, er det ikke usandsynligt, at ogsaa denne Lyd har været fremmed for Sproget, medens dette dog maa antages at have besiddet en fra det haarde *s* forskjellig, ved Tandlyden modificeret, Sibilant, som derved i Lyden berørte baade

de egenlige Sibilanter og de fra den indiske Grammatik saakaldte Ganebogstaver. *) Denne formodede, for det sakiske ejendommelige, men for det persiske fremmede, Lyd har vel sagtens nærmest været det hebraiske ז , omtrent *ts* eller tydsk *z*, og vel ogsaa den tilsvarende bløde Lyd omtrent ז , der paa Italiensk ogsaa, ligesom hin, betegnes med *z*. **) Der vilde saaledes intet være i Vejen for at benytte dette Tegn *z* til Gjengivelse af hin sakiske Lyd og de derved dannede Stavelsetegn, som זז o. s. v. Men da dette er nødvendigt i Persisk til at udtrykke en forskjellig Lyd, skal jeg, formedelst det Forhold, hvori Indskrifterne i disse to Sprog indbyrdes staae, foretrække at betegne det ved den Form, som Bogstavet *z* har modtaget i den saakaldte Schwabackerskrift, nemlig ז , hvad enten det i det persiske svarer til *z*, eller til et haardt eller blødt Ganebogstav. Jeg maa her tilføje, at, medens i den babylonske Oversættelse *ca* i Cicakhris' gjengives ved זז *sa*, begynder *Zazána*, Navnet paa en By i Babylonien ved Euphrat, med זז זז , og dette babylonske זז , der har samme Form som det sakiske Tegn, der anvendes i dette Navn, omskriver Rawlinson (Nr. 148) ved זז *sa*, Hincks (Nr. 32) ved זז *za* og זז *sa* (efter den af dem anvendte Omskrivning), hvoraf det sidste netop er den Lyd, som jeg troer det sakiske זז har betegnet. Derhos findes ogsaa det sakiske זז , der i *tacaram* og *Zázána* er indskudt foran זז , i det babylonske enten med samme Form hos Hincks Nr. 37, eller med en lignende זז hos Rawlinson Nr. 146, og dette Tegns Slutningsconsonant ansees af begge for at være den samme som den, hvormed det babylonske זז begynder, og omskrives derfor af Rawlinson זז *is*, *yas*, af Hincks זז *iz*, *yez*, *is*, *yes*; hvorhos den sidste tilføjer, at det bruges som et Determinativ for Træ, Ved og Ting forarbejdede af Træ, og egenlig er det hebraiske זז et Træ. Begge Tegn זז זז forekomme i Sakisk forenede endnu i tvende Navne. Det ene er Ægypten, *Mudráya*, hvori de svare til *d* foran *ra*, der er udtrykt ved et eget Tegn; men den sakiske Form stemmer i dette Punkt aabenbar mere med den babylonske זז זז , og det sidste af disse to Tegn begynder med samme Consonant som זז , hvis Lyds Beskaffenhed her endvidere antydes af det hebraiske זז . Det andet Navn, hvor זז זז forekomme, er זז זז ($\text{B}\beta_{25}$), hvis tilsvarende Form uheldigvis er forsvundet i den persiske Text; men det babylonske (Lin. 49) begynder og ender med זז , som Rawlinson læser *zu*, og altsaa i hvert Tilfælde indeholder en anden Vocal end det tilsvarende sakiske, hvad der sagtens hidrører derfra, at dette, der er Navnet paa en By

*) Jeg skal her henvise til Rasks Program „de pleno systemate sibilantium in linguis montanis, Havniae 1832”, hvor han klart og tydeligt har fremstillet Sibilanternes indbyrdes Forhold, saavel de rene *s*, *z* med Aspiraterne *s'*, *z'*, som de ved S sammensmeltning og Blanding med Tandyde opstaaede, hvis Lyd omtrent kunne omskrives ved *ts*, *ds*, זז , tilligemed deres tilsvarende Aspirater, hvoraf de to *tsh*, *dsh* ligefrem ere de indiske Ganebogstaver, engelsk *ch* og *j*.

**) Jfr. Rasks Italiensk Formlære S. 6.

i Armenien, har været fremmed for begge disse Sprog; men det tjener dog til omtrentlig at antyde Consonantlyden i 𐎠𐎡 . Dette Tegns Consonantlyd omskriver jeg derfor i Henhold til det foregaaende ved z ; dets Vocal er utvivlsomt en a -Lyd, enten a eller \ddot{a} . Da Tegnet 𐎠𐎡𐎢 (53) maa antages at have udtrykt omtrent samme Stavelse, er jeg mest tilbøjelig til at troe, at 𐎠𐎡 har udtrykt den Stavelse, som jeg i Overensstemmelse med den fulgte Betegnelsesmaade omskriver ved $\text{z}\ddot{a}$, med omtrentlig Udtale $\text{z}\ddot{a}$, idet jeg formoder, at den efter Consonanten følgende svage i -Lyd kan have blødgjort det foregaaende z saameget, at det har nærmet sig i Udtalen til det persiske z . Saavel 𐎠𐎡 (i Cicakhris, *Zázána*) som 𐎠𐎡𐎢 (i *Īatagus*, *záp*, *zák*) forbindes med Tegn, der begynde med a , hvilket viser, at den tvelydtagtige Vocal, som jeg betegner med \ddot{a} , har endt paa en a -Lyd. Et andet Exempel paa en saadan Forbindelse frembyder Tegnet 𐎠𐎡𐎢 (102). Udenfor hine Egennavne findes 𐎠𐎡 ogsaa i egenlig sakiske Ord, efter 𐎠𐎡 i $\text{'a}\text{𐎠𐎡}$ 𐎠𐎡 , og $\text{'a}\text{𐎠𐎡}$ 𐎠𐎡kka (eller $\text{'a}\text{𐎠𐎡ka}$), 𐎠𐎡 𐎠𐎡 wana (X16,22), efter 𐎠𐎡 ws i det utydelige og mangelfulde *palük* 𐎠𐎡 (Ba, 52, 53), samt i 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡 𐎠𐎡 (jfr. 105); fremdeles i Begyndelsen af 𐎠𐎡tis , og af det Ord, der begynder med 𐎠𐎡 𐎠𐎡 𐎠𐎡 = D6,33, samt i det ofte forekommende 𐎠𐎡'uvin , der oversætter persisk *vašnā*; endelig enten begynder eller ender det efter ws et Ord i Forbindelsen $\text{p}\ddot{a}$ 𐎠𐎡 𐎠𐎡 *lānta* D6,38.

49. Den persiske Stavelse *ci* gjengives i *Ciśpiś*, *cipra*, *Ciṣratakhma*, *Īaigarcis* ved 𐎠𐎡𐎢 , der øjensynligt ogsaa findes i det mangelfulde 𐎠𐎡𐎢 i *Máciya*; og dette Tegn 𐎠𐎡𐎢 gjengiver ligeledes det tilsvarende bløde *ji* i *Kanbujiya*. Da jeg imidlertid, efter hvad der er bemærket ved 𐎠𐎡 , formoder, at det sakiske ikke har besiddet de persiske Ganelyd, og da 𐎠𐎡𐎢 , der findes i et Navn 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 , et Landskab i Assyrien, hvis tilsvarende Form uheldigvis er tabt baade i den persiske og den babylonske Text, følger her umiddelbart efter 𐎠𐎡 , og derfor maa ansees for at begynde med samme Consonant, hvormed 𐎠𐎡𐎢 ender, omskriver jeg dette 𐎠𐎡𐎢 ved $\text{z}\ddot{a}$, ligesom 𐎠𐎡 ved $\text{z}\ddot{a}$, enten det gjengiver det persiske *ci* eller *ji*. Udenfor disse Navne forekommer 𐎠𐎡𐎢 $\text{z}\ddot{a}$ i Begyndelsen af Verbet 𐎠𐎡𐎢ya (at see) og Substantiverne 𐎠𐎡𐎢p , 𐎠𐎡𐎢lā ; samt i det indre af $\text{an}\text{𐎠𐎡𐎢ya}$ (Ba,47) og det tvivlsomme $\text{t}\ddot{a}\text{𐎠𐎡𐎢ś}$, B7,19 (jfr. 101), og endelig i Verbet 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 (jfr. 85). Derimod er 𐎠𐎡𐎢 ikke anvendt til Gjengivelsen af den første Stavelse af Cicakhris, hvor *ci* er udtrykt ved 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡 (*ssa*, *šssa*); det derefter i det sakiske forsvundne Tegn har sagtens været 𐎠𐎡𐎢 , som Norris mener, da Navnet i det babylonske lyder *Sinsakhris* (Beh. lin. 41). Om end dette viser, at det persiske Navn egenlig ogsaa har været Cincakhris, saa bliver desuagtet Begyndelsen af Navnet forskjellig i alle tre Sprog (*cinca*, *šsanžā*, *sinsa*), og dette turde vel væsentlig hidrøre fra, at ikke blot det sakiske, men ogsaa det babylonske, manglede den Lyd, som fandtes i Cincakhris eller Cicakhris, et persisk Navn, da det tilhørte Faderen til Perseren Martiya, som stillede sig i Spidsen for en Opstand i Susiana imod Darius.

50. Jeg har alt bemærket (48), at 𐤁 maa indeholde samme Consonant som 𐤁 , eller z , og Spørgsmaalet er blot nu, om det skal jævnføres med $\text{𐤁𐤀} ak$, $\text{𐤁𐤀} ap$, $\text{𐤁𐤀} at$, eller med $\text{𐤁𐤀} k$, $\text{𐤁𐤀} p$, $\text{𐤁} t$, om det betegner Stavelsen $a\text{z}$ eller den blotte Consonant z . Tegnet findes anvendt foran 𐤁 og efter et a i *tacaram* og *Zazána*, og saaledes ogsaa i de sakiske Ord $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁}$ og $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} kka$, hvad der synes nærmest at antyde Betydningen $a\text{z}$ for 𐤁 , da $\text{𐤁𐤀} ak$ ogsaa findes i det hermed analoge Navn *Hakhámáníš* efter $\text{𐤁𐤀} 'a$. Derhos forekommer det foran 𐤁𐤀𐤀 i Begyndelsen af det assyriske Landskabsnavn $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀𐤀} \text{𐤁𐤀}$ ($B\beta_{41}$), og af Ordet $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀𐤀} \text{𐤁𐤀𐤀}$ (et Kors). Men da 𐤁 ogsaa forekommer efter u i *Mudráya* og i Navnet $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀}$ ($B\beta_{25}$), maa dette 𐤁 rettere antages at have betegnet den blotte vocallöse Consonant, z , der i Begyndelsen af Ord, ligesom 𐤁𐤀 , i Udtalen er bleven understøttet af en foregaaende kort Vocallyd eller Shva. Desuden findes dette 𐤁 paa faa tildels tvivlsomme Steder, $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} wana$ ($X16_{22}$), hvor det er uvist om 𐤁 begynder Ordet; dernæst som det synes $B\alpha_{67}$, hvor den lithographerede Text hos Norris har $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀𐤀} \text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀}$ uden nærmere Forklaring; fremdeles $D6_{36}$, hvor min Afskrift har et tydeligt $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀}$. Endelig oversættes i samme Indskrift *gáḫavá* ved $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀}$ i Linie 29-30, og *gáḫum* ved $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀}$ i Linie 34; paa begge Steder har jeg i min originale Afskrift nedskrevet de i dette Ord forekommende Tegn som fuldkommen sikre, med Undtagelse af det sidste Tegn 𐤁𐤀 , som er mærket der som noget utydeligt, og derfor maaskee kan have været 𐤁𐤀 eller snarere 𐤁𐤀 , saa at Ordet blev det samme, $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀}$, som ogsaa findes $D3_{7}$. Da 𐤁𐤀 er et sakisk Bøjningsaffix, vilde $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀}$ eller $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀}$ være det sakiske Ord med samme Betydning som det persiske *gáḫu*. Imidlertid bliver denne Antagelse noget usikker derved, at *gáḫavá* oversættes i $B\alpha_{52}$ ved $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀}$, der synes at være en ligefrem Omskrivning af det persiske Ord, fra hvilken Form Gravindskriften kun afviger deri, at det har 𐤁 i Stedet for Fremhævelsestegnet 𐤁 , som der mangler. Forresten maa jeg endnu tilføje, at Holtzmann betragter 𐤁 ved dette Ord som et Fremhævelsestegn; og dersom dette virkelig skulde forholde sig saa, vilde det være det naturligste at formode et 𐤁𐤀 i det utydelige 𐤁𐤀 $D6_{34}$. Jeg har ovenfor (35) alt bemærket, at baade jeg og Norris have sammenstillet det som identisk med $\text{𐤁} t$, hvorimod de Sauley, hvorvel han har fejlet i at tillægge 𐤁 Betydning af g (*Journ. As. XVII. S. 565*), rigtigere har adskilt disse to Tegn, der i deres Brug aldrig forblandes.

51. Tegnet 𐤁𐤀 forekommer vel ikke i noget Navn, som er bevaret i den persiske Text, men jeg omtaler det dog her, da det babylonske giver os en Anvisning til Bestemmelsen af dets Lyd. Det findes nemlig som første Tegn i Navnet paa den armeniske By $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀}$ ($B\beta_{25}$), der i den babylonske Text (Linie 49) gjengives ved $\text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀} \text{𐤁𐤀}$, hvor altsaa begge Stavelser begynde med samme Consonant, og hvorved tillige antydes, at dette Navn har begyndt med en eller anden Sibilant. Ligesom det babylonske 𐤁𐤀 endes

med *u*, hvad der i dette Navn endvidere tydelig vises ved Tilføjelsen af Vocaltegnet *u*, saaledes fremgaaer Udlyden *u* for det sakiske 𐎠𐎡 af dets Forekomst i Ordet 𐎠𐎡𐎢𐎣 eller 𐎠𐎡𐎢𐎣 (jfr. 60), der X13,12, 15,18 oversætter det persiske *khšāp̄ram*, Rige; eftersom 𐎠𐎡 (*vn*) anvendes til Gjengivelse af *n*-Lyden efter et foregaaende *u* i Gundrus, ligesom 𐎠𐎡 *vk* til *k*-Lyden efter samme Vocal i Bagabukhša, Sugda (18). Tegnet 𐎠𐎡 maa derfor have udtrykt en Stavelse, som begynder med en Sibilant og ender med *u*; og da 𐎠𐎡 maa have betegnet Stavelsen *su* med det rene *s* (45), er det naturligt at antage, at 𐎠𐎡 har indeholdt den blandede Sibilant (eller Ganebogstavet) *ʒ*, og fölgelig udtrykt Stavelsen *ʒu*, hvorved ogsaa i det sakiske begge Stavelser af Navnet *ʒuʒā* begynde med samme Consonant. Desuden findes 𐎠𐎡 anvendt i Verbet *yaʒawā* (D6,11) og i Substantivet 𐎠𐎡𐎢𐎣 (Bl. 5), der intet bidrage til Oplysning om Tegnets Betydning.

52. Tegnet 𐎠𐎡 forekommer blandt Navne kun i *Khšyārsā* eller *Khšayārsā*, hvori det indtager Pladsen mellem 𐎠𐎡 *k* og 𐎠𐎡 *är*, og altsaa nærmest gjengiver *šy* eller *say*. At 𐎠𐎡 betegner en Stavelse begyndende med en Sibilant, fremgaaer desuden af det utvivlsomme Slægtskab, som er imellem de to Afledninger *är* 𐎠𐎡 *ärra* og *ar* 𐎠𐎡 *kkä* eller *är* 𐎠𐎡 *kä*, saa at begge Tegn 𐎠𐎡 og 𐎠𐎡 maae have begyndt med samme Consonant, altsaa med *s*. Med Hensyn til Vocalen i dette Tegn 𐎠𐎡 , da bliver vel det persiske *a* foran *y* i *Bāgayādiš*, *Dārayavuš* udtrykt tilligemed den foregaaende Consonant (*g*, *r*) ved Tegn, som udtrykke Stavelser paa *i* (*gi*, *ri*), hvad der synes at vise, at Slutningsbogstavet her egenlig var *y* (*gy*, *ry*), og Tegnenes Lyd derfor i disse Navne nærmest *gay*, *ray* (15). Ifølge dette kunde Stavelsen *sy*, *say* i Navnet *Xerxes* vel antages at have været udtrykt ved et Stavelsetegn, der havde Betydningen *si*. Denne Betydning *si* tillægger ogsaa Norris dette Tegn 𐎠𐎡 , idet han derhos formoder, at det har begyndt Gjengivelsen af *Hindus* i Gravindskriften L.19 (det eneste Sted, hvor dette Navn forekommer), og at dette Navn fölgelig paa Sakisk har lydt *Sindus*, og saaledes beholdt den indiske oprindelige *s*-Lyd; hvad forresten baade jeg og de *Saulcy* ligeledes tidligere have formodet, da vi begge ogsaa gik ud fra den Forudsætning, at dette Navn begyndte med samme Tegn, som fandtes i *Xerxes*, men derhos forblandede de to Tegn 𐎠𐎡 og 𐎠𐎡 , som dog nøje adskilles i Brugen og aldrig forvexles. Men da det er tvivlsomt, hvorvidt 𐎠𐎡 har begyndt dette Navn (94), kunne vi ikke derpaa begrunde en Antagelse af *si* som dets Betydning; hvortil kommer, at denne Stavelse *si* har sit eget bestemte Tegn 𐎠𐎡 , ligesaavel som Stavelsen *ʒi* 𐎠𐎡 . Vi maatte derfor ved at tillægge Tegnet 𐎠𐎡 en Udlyd *i*, tillige antage, at Skriften havde endnu en tredie Række *S*-Tegn foruden de to *s* og *ʒ*, hvortil vi ellers intet Spor finde. Jeg har imidlertid paa flere Steder gjort opmærksom paa, at Sproget sandsynligvis har besiddet, og Skriften ved særskilte Tegn udtrykt flere Selvlyde end det persiske, og jeg har navnlig søgt at paavise, at 𐎠𐎡 (*pā*) indeholdt en saadan Lyd, hvorved det adskilte sig fra 𐎠𐎡 *pa*. Det samme Forhold, troer jeg, er imellem 𐎠𐎡 *sa* og det her omhandlede Tegn 𐎠𐎡 , der

utvivlsomt indeholder et *s*, og som jeg derfor omskriver ved *sä*. Dersom det endvidere forholder sig, som jeg har yttret paa flere Steder, at de to Vocallyde, som jeg udtrykker ved *ä* og *ü*, have haft en omtrentlig Udtale af *ia* og *iu* med en svag *i*-Lyd, vilde den sakiske Udtale af Xerxes' Navn omtrent have været *iKsiärsa*, hvad der ikke er langt borte fra den persiske Form, og tillige turde vise, at denne snarere har været Khšyársä end Khšayársä. Tegnet 𐎎 findes, foruden i det anførte Navn og Ord, endnu kun i to Ord, nemlig i Verbet $\text{𐎎} \text{𐎎} \text{𐎎}$ *sära* og i det oftere forekommende $\text{𐎎} \text{𐎎}$ (ved Navn); og dette sidste Ord giver tillige et tydeligt Exempel paa, at disse to Tegn ere forskjellige i den ydre Form og ikke maae forblendes, saaledes som jeg gjorde i min tidligere Afhandling, men, som jeg nu seer, ikke i de af mine originale Afskrifter, hvor jeg havde været nær nok ved Indskrifterne til nöje at kunne følge Tegnenes enkelte Træk. (Om $\text{𐎎} \text{𐎎}$ jfr. 122).

53. Jeg har ovenfor (39) anført, at det persiske *há* i *Īáigarcis* og *ha* i *Īatagus* gjengives ved 𐎎 , og at dette Tegn ikke kunde betragtes som indeholdende et beaandet Tandbogstav, men snarere et Ganebogstav eller en blandet Sibilant. Det første af disse to Ord er Navnet paa en Maaned, der i det babylonske gjengives ved den nationale Benævnelse; det andet derimod begynder i den babylonske Text (Behist. Indskr. Lin. 6) med et det sakiske lignende Tegn, som Hincks (Nr. 73) læser *sa* med 𐎎 , men Rawlinson (Nr. 154) *ša* med 𐎎 , altsaa med den samme blandede Consonant, som ogsaa svarer til Begyndelsesbogstavet af 𐎎 . Da det sakiske i Benævnelserne paa større Lande mere stemmer med det babylonske end med det persiske, og da Ordet *Īatagus* ogsaa paa Græsk begynder med et *s* (*Σατταγύδα*), er det sandsynligt, at dette ogsaa er Tilfældet med den sakiske Gjengivelse, og at Tegnet 𐎎 begynder med den blandede Sibilant (𐎎 3). Tegnets Vocal maa have været en *a*-Lyd, eftersom det er anvendt til Gjengivelse saavel af persisk *há* i *Īáigarcis* som af *ha* i *Īatagus*, i hvilket Navns ene Form det derfor forbindes med et følgende $\text{𐎎} \text{𐎎}$ *at*, ligesom i $\text{𐎎} \text{𐎎}$, $\text{𐎎} \text{𐎎}$, $\text{𐎎} \text{𐎎}$ med andre Tegn for Stavelser begyndende med *a* (*ap*, *ak*). Betydningen af dette Tegn maa saaledes have været, hvad jeg ovenfor (48) har bemærket, omtrent den samme som af 𐎎 , og kun forskjellig med Hensyn til Vocallyden. Da jeg har troet det rettest at omskrive 𐎎 ved *zä*, gjengiver jeg fölgelig Tegnet 𐎎 ved *za*. Foruden de anførte Tilfælde findes dette Tegn 𐎎 endnu i $\text{𐎎} \text{𐎎}$ 𐎎 𐎎 *zapis* eller $\text{𐎎} \text{𐎎} \text{𐎎}$ *päzapis* (Bl. 10), og maaskee i $\text{𐎎} \text{𐎎}$ *rista* og $\text{𐎎} \text{𐎎}$ *pti* (Ba, 48, 66), men paa begge disse Steder er navnlig dette Tegn höjst utydeligt. I min Afskrift af D6,19 begynder Navnet *Īatagus* med et tydeligt 𐎎 , hvorover jeg endog har skrevet et *sic*; men der kan dog ingen Tvivl være om, at enten jeg eller Indhuggeren har forglemt efter den første lodrette Kile, som her er Fremhævelsestegnet (129), en lignende Kile, og at Navnet i Gravindskriften har begyndt (eller skulde have begyndt) med samme Tegn 𐎎 som ved Behistán.

54. Ordet Pársa, en Perser, i Entalsformen gjængives ved 𐎠𐎺𐎧𐎺𐎢𐎡 ; da Sproget i dette Tilfælde fordrer en Endelse *r*, og da den rene Sibilant *s*, der findes i det persiske, i den anden Form af dette Ord er gjængivet i 𐎠𐎺 *sa*, udtrykker Tegnet 𐎺𐎢𐎡 her en trelyds Stavelse *sar* eller *sr*. Det samme Tegn 𐎺𐎢𐎡 forekommer i Begyndelsen af Zaranka (thi hvorvel det er noget mangelfuldt, lade dog de tilbageblevne Træk 𐎺𐎢𐎡 i min Afskrift af D6,¹⁸ sig ikke henhøre til noget andet Tegn end netop 𐎺𐎢𐎡). Det gjængiver her det persiske *za* foran *ra*, og svarer altsaa nærmest til Stavelsen *zar*, der i Persisk begynder med det bløde *z*. I Nabukudracara gjængiver det *cara*, eller, da baade den babylonske og hebraiske Form af dette Navn mangler det sidste *a*, rettere blot Stavelsen *car*, der i Hebraisk skrives צָר , og dette Tegn svarer altsaa her nærmest til en trelyds Stavelse *zar*, der begynder med den blandede Sibilant. Det fjerde Navn, hvori dette 𐎺𐎢𐎡 forekommer, er i Gravindskriftens Gjængivelse af Mudráya (thi ogsaa her kunne de tilbageblevne Træk 𐎺𐎢𐎡 kun have tilhørt dette Tegn 𐎺𐎢𐎡), og da det her foran 𐎠𐎺 *ra* gjængiver den Stavelse, som i Behistán udtrykkes ved 𐎠𐎺 𐎠𐎺 𐎠𐎺 𐎠𐎺 *ššä*, udtrykker det ogsaa her nærmest Stavelsen *zar* eller *zr*. Da det ikke er rimeligt, at Consonanten i disse fire Navne har modtaget en og samme Lyd, have vi saaledes samme Tegn anvendt til at udtrykke de tre Stavelser *sar*, *sr* i Parsar, *zar*, *zr* i Zaranka, der begynde med de rene Sibilanter, og *zar*, *zr* i Nabukadracara, Mudráya, der begynder med en blandet, eller rettere blot de to trelyds Stavelser *sr* og *zr*, fordi den bløde Lyd *z* synes at have manglet i Sproget og gjængives afveklende med Tegn for de rene eller for de blandede Sibilanter. Denne Brug af samme Tegn 𐎺𐎢𐎡 til de to trelyds Stavelser *sr* og *zr*, medens tvelyds Stavelserne (*sa-za*, *si-zi*, *su-zu*, *sä-zä*) udtrykkes ved særegne, synes derved at tyde hen paa, at Skriften ikke har adskilt saadanne trelyds Stavelser, men hvad enten de begyndte med det rene *s* eller det blandede *š*, udtrykt dem uden Forskjel ved samme Tegn. Forresten forekommer Tegnet 𐎺𐎢𐎡 ikkun i de fire anførte Egennavne, hvorimod Stavelsen *sar* i 𐎠𐎺𐎢𐎡 𐎠𐎺 𐎠𐎺𐎢𐎡 *ársarra* er udtrykt ved to Tegn, endskjønt dette Ords Dannelse og vistnok ogsaa vedkommende Stavelses Lyd er overensstemmende med 𐎠𐎺 𐎠𐎺𐎢𐎡 *Parsarra* eller, ifølge min her brugte Omskrivningsmaade, *Perserra*. I andre Ord, som 𐎠𐎺 𐎠𐎺 𐎠𐎺 *sarek*, 𐎠𐎺 𐎠𐎺 𐎠𐎺 *taššäram* (persisk *tacaram*), hvor i lignende Tilfælde et trelyds Stavelsetegn ofte er brugt, og vel ogsaa her kunde bruges foran *r*, er kun anvendt Tegn for tvelyds Stavelserne *sa*, *za*. Medens vi saaledes ved hver af de tre foregaaende Bogstavrækker, *k*, *p*, *t*, have to Tegn for trelyds Stavelsen endende med *r*, have vi her ikkun et, og det tilmed et meget sjældent Tegn, som endda synes at udtrykke tvende Stavelser med forskjellig Begyndelsesbogstav (*s*, *š*).

55. Tegnet 𐎠𐎺𐎢 anvendes i Slutningen af Navnet paa Persien, Pársa, gjængivende *sa*, hvoraf det sikkert fremgaaer, at dets Begyndelsesbogstav er *s*. Da vi have andre Tegn for Stavelserne *sa* og *sä*, og der ikke er nogen Grund til at formode en Vocal-

forandring i dette Navn, ligesom vi derhos kjende andre Tegn for Stavelserne *si* og *su*, maa Tegnet <<< have udtrykt en trelyds Stavelse begyndende med *s*. Norris tillægger det Betydning af *san*, fordi Rawlinson saaledes udtyder det babylonske Tegn med samme Form. Vel antager Navnet paa Landet Assyrien (Aþurá) et Slutnings-*n* (B β ,₄₁), ligesom ogsaa Navnene paa Byerne Ragá (B β ,_{54, 73}), Rakhá (B γ ,₁₄), Kuganaká (B β ,₅), og paa Floden Tigra (B α ,₆₆), hvilket *n* er udtrykt ved Tegnet $\rightarrow\Upsilon$ (58); men dette *n* er snarere et Bøjningsaffix, som ikke kan finde Anvendelse ved Navnet Pársa. Overensstemmelsen med det babylonske kan heller ikke afgive noget afgjørende Bevis for de enkelte Tegns Betydning; thi vi have flere Tegn med aldeles samme ydre Form, som desuagtet have højst forskjellig Betydning; saaledes er f. Ex. i Sakisk Υ - utvivlsomt *mas*, Υ - *për*, $\rightarrow\Upsilon$ *pä*, medens disse Tegn i det babylonske udtydes af Rawlinson *mi* (85), *sap* (med \square 151), *bat* (84), og af Hincks *mi* (64), *zab*, *sab* (med z 149), *gi*, *bid*, *mad* (17). Da Navnene paa Landene Zaranka, Katpatuka, Sugda, Parþava og paa Landskabet Kampada i det sakiske endes paa *s*, der er udtrykt i de Stavelsetegn, hvormed disse Navne ende, vilde det have større Sandsynlighed for sig i Overensstemmelse hermed at tyde <<< *sas*. Herimod taler imidlertid den Omstændighed, at Landenavnene i Behistán-Indskriften sædvanligt ere Flertalsord med Tilføjelse af Flertalsendelserne *p* og *pä*, og at Formen $\rightarrow\Upsilon$ <<< ogsaa bruges adjektivisk i Forbindelse med andre Flertalsformer, som: *Tessuwep* $\rightarrow\Upsilon$ <<< 'iak *Madapä* (B β ,_{12, 60, 73}). Da nu Folkenavnet i Entallet utvivlsomt er *Perser*, *Perserra*, *Perserkär*, forekommer det mig sandsynligst, at disse Former forholde sig til $\rightarrow\Upsilon$ <<< paa samme Maade, som *Arminiyarkär*, *Arminiyara*, en Armenier, til *Arminiyap*, Armenierne eller Armenien, som *Babilürkär*, en Babylonier, til *Babilüp*, Babylonierne eller Babylonien, og at følgende Slutningstegnet af $\rightarrow\Upsilon$ <<< indeholder den Flertalsendelse *-p*, der ellers er udtrykt ved Υ - $\Upsilon\Upsilon$ föjet til det foregaaende Stavelsetegn endende paa en Vocal. Denne Betragtning giver os for Tegnet <<< Betydningen *sap* eller overhovedet trelyds Stavelsen *sp*, og da rimeligvis ogsaa *3p*, efter hvad jeg ovenfor (54) har anført. Tegnet <<< findes imidlertid ikke brugt uden i Ordet $\rightarrow\Upsilon$ <<< og maaskee i $\rightarrow\Upsilon$ <<< <<< $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$ (jfr. 123); derimod ere Stavelserne *3ap* og *3ip* i Ordene Υ - $\Upsilon\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$ og $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$ udtrykte ved to Tegn.

56. Som Slutningsbogstav findes *s* i det ovenfor (46) omhandlede Tegn Υ $\rightarrow\Upsilon$ *as*, og endvidere i Tegnene $\rightarrow\Upsilon$ *ks* (20), Υ $\rightarrow\Upsilon$ *ts* (36), Υ $\rightarrow\Upsilon$ *rs* (68), Υ - *ws* (81), saa at vi fra Egennavne og persiske Ord kjende 17 Tegn, hvori der forekommer en Sibilant, ren eller blandet. Af disse udtrykke to Tegn de blotte vocalløse Consonanter *s* og *3*; otte betegne Stavelser, hvori disse ere Begyndelsesbogstaver med en Vocal til Udlyd, nemlig:

$\rightarrow\Upsilon$ *s*, Υ *sa*, $\rightarrow\Upsilon$ *sä*, $\rightarrow\Upsilon$ *si*, $\rightarrow\Upsilon$ *su*;
 $\rightarrow\Upsilon$ *3*, Υ - $\Upsilon\Upsilon$ *3a*, Υ *3ä*, $\rightarrow\Upsilon$ *3i*, $\rightarrow\Upsilon$ *3u*.

Af de övrige syv Tegn ere de fire for trelyds Stavelser endende paa *s* og begyndende

med en uensartet Consonant, et for Stavelsen *as*, og to for trelyds Stavelser begyndende med en Sibilant, nemlig:

$\text{V}\bar{\text{z}}$ *as*, $\text{z}\bar{\text{z}}$ *ks*, $\text{V}\bar{\text{z}}\text{V}$ *ts*, $\text{V}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ *rs*, $\text{V}\bar{\text{z}}$ *ws*;
 $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ *sr*, $\text{z}\bar{\text{z}}$ *r*, \lll *sp*.

Jeg har derhos antydet, at den sidste Række, hvori *s*-Lyden er Begyndelsesbogstavet, er fælles for begge Sibilanter *s* og *z*, og det samme synes at være Tilfældet med den første, hvori *s*-Lyden er Slutningsbogstavet (81). Til disse 17 Tegn kan man med større eller mindre Sandsynlighed endnu henføre $\text{V}\bar{\text{z}}$ *sü* 109, $\text{V}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ *zü* 110, $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ *az* 105, og maaskee $\text{V}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ *sn* 112, $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ *ss* 124, hvilke fem ene findes anvendte i sakiske Ord, og endelig $\text{V}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ eller et lignende Tegn med Betydning *ps* (113). Iøvrigt kan her bemærkes, at i Egennavne udtrykkes ved to Tegn Stavelserne: *sak*, *sik*, *sug* i *sáksapavana*, *Sákka* (Khsáparávan, Saka), *Sikapauvatis*, *Sugda*; *sat*, *zat* i *Sattërritta* eller *Sättërrita* (Khsáparita) og *Sattagus* eller *Sättagus* (Ptagus); samt *sis* i *Dadarsis* og de analoge Stavelser *zaz*, *zis*, *zuz* i *Šazšána* (Zazána), *Šispis* (Cispiš) og *Šuzšä*. Heraf tør vi dog ikke med Sikkerhed slutte, at Skriften har manglet Tegn til at udtrykke trelyds Stavelserne *sk*, *st*, *ss*.

56. Til at udtrykke *n*-Lyden besidder den oldpersiske Skrift to Tegn, hvoraf det ene kun anvendes, naar Vocalen *u* følger derpaa; men den derved dannede Stavelse *nu* forekommer ikke i noget Egennavn. I det sakiske derimod udvise Egennavnene og de optagne persiske Ord otte Tegn, nemlig: $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$, \lll , $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$, $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$, $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$, $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$, $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ og $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ (19), hvori *n*-Lyden udgjör en Bestanddel. — Den persiske Stavelse *na* gjengives ved det første af disse Tegn $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ i *Ainahira*, samt i Slutningen af Ord, dels efter en Selvlyd i *Utána*, *ardastána*, *Hagmatána*, *Vivána*, *Aprina*, *Yauna*, dels efter en uensartet Consonant i *Bagabigna*, *Vidarna*, *Ariyáramna*, og efter *n* udtrykt i det foregaaende Tegn i *Adukana*, *Viyakhana*, *Kuganaká*, (*Apagina*). Paa samme Maade gjengives det persiske *ná* ved Tegnet $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ i *Anámaka*, *Patigrabaná*, og i de af det persiske tilligemed Genitiv-Endelsen optagne Ord *dahyunám*, *zanánám*, samt *ariyánám* (der ikke selv forekommer i det persiske). Dette Tegns Betydning er derfor utvivlsomt *na*, hvad ogsaa almindeligt er blevet antaget. Dog troede jeg tidligere, at $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ ogsaa kunde udtrykke den blotte vocalløse Consonant *n*, eftersom det forekommer paa to Steder i Omskrivningen af *framátáram*, hvis Slutning X15,6 er $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ og X16,10 $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$, medens den ellers skrives $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ *ram*, som i det persiske; idet jeg deraf formodede, at $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ havde været anvendt til en Art Understøttelse af det følgende *m* eller i Stedet for dette, og derfor her ikke kunde have været fulgt af Vocalen *a*. Men da dette vilde være et aldeles enestaaende Tilfælde, hvori $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ anvendtes paa saadan Maade, er der al Grund til snarere at antage, at Indhuggeren har begaaet en Uagtsomhedsfejl ved Indskydelsen af $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ foran $\text{z}\bar{\text{z}}\bar{\text{z}}$ i X15,6, og

enten denne eller Afskriveren ved Ombytningen af 𐎠𐎡 og 𐎠𐎡𐎠 i X16,10. *) Derimod maa Gjengivelsen i Adukani (hvoraf kun findes Genitiven Adukanáís B II, 69) af persisk *ni* ved 𐎠𐎡 na (ligesom omvendt i Naditbira, § 57) snarest ansees at grunde sig paa en noget forandret Udtale, og kan paa ingen Maade afgive nogen Grund til at formode, at dette Tegn 𐎠𐎡 ogsaa skulde have udtrykt Stavelsen *ni*, hvortil der haves et andet bestemt Tegn. I det sakiske findes dette Tegn 𐎠𐎡 na meget ofte anvendt, navnlig som Endelse for Eje forholdet eller Genitiv. Desuden forekommer det ogsaa i sakiske Ord, saavel foran Stavelsetegn begyndende med *a* (som 𐎠𐎡 anri , 𐎠𐎡 ap , 𐎠𐎡 akkaniwa), som foran Tegn begyndende med en Consonant (𐎠𐎡 nta). Derhos findes det baade efter en Vocal: *putta* 𐎠𐎡 , *reswinä* 𐎠𐎡 , *reswä* 𐎠𐎡 , *sisnä* 𐎠𐎡 (hvor det afvexler med 𐎠𐎡 ni), og efter en Consonant *n*, *r*, *t*, i *ken* 𐎠𐎡 , *ter* 𐎠𐎡 , *annáppet* 𐎠𐎡 , og endelig i det tvivlsomme Ord 𐎠𐎡 𐎠𐎡𐎠𐎡 𐎡𐎠𐎡 𐎠𐎡 (Ba,67).

57. Den persiske Stavelse *ni* gjengives ved 𐎠𐎡 i Nisáya, Kápisakániš, Varkániya, Imaniš, Hakhámaniš, Hakhámanišiya, Arminiya, Marduniya, hvoraf dette Tegns, af alle ogsaa antagne, Betydning *ni* tilstrækkelig fremgaaer. Naar dette Tegn 𐎠𐎡 ni anvendes i Begyndelsen af Naditbira til Gjengivelse af persisk *na*, hidrører det derfra, at den sakiske Form har holdt sig nærmere til den babylonske, hvori dette semitiske Navn begynder med et Tegn, som ligner det sakiske 𐎠𐎡 , (§ 61), hvilket Rawlinson udtyder *ni* (Nr. 97) og Hincks (Nr. 67) hellere *ne* eller *no* end *ni*; den lukte Vocal her bestyrkes ved Rawlinsons skarpsindige Fortolkning af dette Navn, idet han jævnfører dets første Del med 𐎠𐎡 hos Ezek. 16, 33, en stor Gave, og derfor udtyder Navnet *Nidita-bel* Guds Gave. **) I sakiske Ord findes 𐎠𐎡 ni hyppigt; det er den anden Persons Pronomen 𐎠𐎡 ni med Accusativ 𐎠𐎡 𐎡𐎠𐎡 nin ; det begynder Flertalsformen af det første Pronomen 𐎠𐎡 𐎡𐎠𐎡 niku (vi), og de possessive 𐎠𐎡 kavi vor, og 𐎠𐎡 tawi hans. Desuden findes dette 𐎠𐎡 ni i andre Ord, i Begyndelsen: 𐎠𐎡 skis , 𐎠𐎡 𐎡𐎠𐎡 , efter en Vocal: *tiriwa* 𐎠𐎡 wen (Ba,5), *innákka* 𐎠𐎡 wa , *tä* 𐎠𐎡 m , 𐎠𐎡 𐎠𐎡 , *tu* 𐎠𐎡 s , og efter en Consonant: *sin* 𐎠𐎡 , *täl* 𐎠𐎡 , og i *s* $\text{𐎠𐎡 snü$ 𐎠𐎡 , hvis sidste 𐎠𐎡 afvexler med 𐎠𐎡 na .

58. Den persiske Skrift udtrykker ikke *n* foran en Consonant, en Egenhed, den har tilfælles med andre, som med den nordvest-indiske Skrift af semitisk Oprindelse. Den

*) Dette vilde ingenlunde være det eneste Exempel paa, at Indhuggerne af Kileindskrifterne ogsaa kunde begaae Fejl. Et af de tydeligste Exempler herpaa afgiver det Exemplar af Indskriften X13, som findes paa den vestlige Trappe, hvor Indhuggeren har glemt 𐎠𐎡𐎠𐎡 i Ordet *sákri* efter 𐎠𐎡 ak , og derefter uden videre indskudt det, ledsaget af et Fremhævelsetegn 𐎡 (𐎡𐎠𐎡𐎠𐎡) midt i det følgende Ord 'Akkamānissiya, efter det samme Tegn 𐎠𐎡 ak .

**) Journ. roy. Asiat. soc. XIV. Analysis of the text. p. 88.

sakiske Skrift derimod udtrykker *n* ogsaa i denne dets Forekomst. Dette *n* gjengives i Hindus, Vindafra ved 𐤎𐤍 ; og ved samme Tegn udtrykkes i Zaranka ($\Sigma\alpha\rho\acute{\alpha}\gamma\gamma\alpha\iota$) *n* foran Strubelyden i Behistán-Indskriften, medens denne Lyd betegnes ved 𐤎 i Gravindskriften. Den samme dobbelte Betegnelse anvendes i Gjengivelsen af Navnet Cifratakhma, idet der imellem *ssa*, der svarer til *ḥra*, og *takhma* indskydes sædvanligst 𐤎𐤍 , men i Bg.₁ 𐤎 , der bestyrker Opperts Formodning (Journ. Asiat. XVII, S. 565) om, at dette Navn er at jævnføre med Herodots (VII, 121) Τριταντάχμη . Af disse Navne fremgaaer det tydeligt, at begge Tegn 𐤎𐤍 og 𐤎 have været *n* eller have endt derpaa, saa at Forholdet mellem disse da vil være det samme som imellem $\text{𐤎𐤍}k$ og $\text{𐤎}ak$, $\text{𐤎𐤍}p$ og $\text{𐤎}ap$, $\text{𐤎𐤍}s$ og $\text{𐤎}as$ o. s. v. Da fremdeles begge Tegn uden Forskjel anvendes i disse Navne efter *a*, men derimod 𐤎𐤍 ogsaa efter *i*, vil fölgelig 𐤎𐤍 have betegnet den blotte Consonant *n* og 𐤎 Stavelsen *an*. Til dette Resultat er Hincks forlængst kommet, og Norris afviger herfra ene deri, at han udtyder det förste 𐤎𐤍 som *in*, ligesom 𐤎𐤍 som *ik*; men begge disse Tegns Forekomst efter et *a* er tilstrækkelig til at vise, at de ikke udelukkende have begyndt med en bestemt *i*-Lyd, hvad der ogsaa fremgaaer af Analogien med de övrige lignende Tegn og af deres Brug i egenlige sakiske Ord. Saaledes forekommer her Tegnet 𐤎𐤍 *n* ikke blot efter *i*: *Pali* 𐤎𐤍 , *si* $\text{𐤎𐤍}ni$, *ni* 𐤎𐤍 , *térti* $\text{𐤎𐤍}ti$, men ogsaa efter *a*, *ä* og *u*, som i *kähta* $\text{𐤎𐤍}ta$, *na* $\text{𐤎𐤍}ta$, *titä* $\text{𐤎𐤍}ra$, *pu* $\text{𐤎𐤍}käta$. Ligesom de övrige Tegn for vocallöse Consonanter, forekommer 𐤎𐤍 i Begyndelsen af Ord foran en Consonant, hvor det, ligesom hine andre, i Udtalen maa have været understöttet af en foregaaende *i*-Lyd, eller været Betegnelse for Stavelen *in* eller efter min Omskrivning *in*; saaledes som $\text{𐤎𐤍}näkkanüwa$, $\text{𐤎𐤍}nä$. Derimod formoder jeg, at i de övrige Ord, som Norris lader begynde med dette Tegn, $\text{𐤎𐤍}palüwa$, $\text{𐤎𐤍}nurukit$, $\text{𐤎𐤍}kanä$, $\text{𐤎𐤍}kennä$, $\text{𐤎𐤍}kenna$, $\text{𐤎𐤍}nippäta$, dette 𐤎𐤍 snarere bör henföres til Slutningen af det foregaaende Ord, som en Art Böjningsaffix; men dette Spörgsmaals Afgjörelse har ingen Indflydelse paa Bestemmelsen af Tegnets Lyd. Tegnet 𐤎𐤍 maa have havt Udtalen *in*, hvor det forekommer som Böjningsaffix, eller som Del af en saadan, efter en foregaaende Consonant; hvad der er Tilfældet ved Flertalsformer paa $\text{𐤎𐤍}p$, hvor 𐤎𐤍 ofte indskydes foran Genitiv-Affixet $\text{𐤎}na$, som om det skulde forebygge et altfor haardt Sammenstöd af Consonanter, f. Ex. *ärsäkköp-üna*, *Šüp-üna*. Den samme Udtale har 𐤎𐤍 vel ogsaa havt i $\text{𐤎}𐤎$ $\text{𐤎𐤍}apn$ eller *ap-in*, der uden Forskjel afvexler med $\text{𐤎}𐤎$ $\text{𐤎}𐤎$ $\text{𐤎𐤍}appin$ (*app-in*).

59. Tegnet 𐤎 *an* findes ene brugt efter et foregaaende *a*, som, foruden i de ovenfor anförte Navn, Zaranka, Cifratakhma, endvidere i Upadaranma, og i de sakiske Ord *na* $\text{𐤎}ri$, *näwa* $\text{𐤎}kä$, og i Ordet 𐤎 𐤎 𐤎 en Dag. Fremdeles forekommer dette 𐤎 efter flere Navne paa *a*, Aḥurá, Ragá, Rakhá, Kuganaká, Tigrá (jfr. 55, hvor dets Tilföjelse snarest synes at være et Böjningsaffix, analogt med den ovenfor antydede Anvendelse af 𐤎𐤍 *n*), og i Begyndelsen af sakiske Ord, $\text{𐤎}ka$ og $\text{𐤎}kärinä$

By⁶⁸, som vel ogsaa i $\rightarrow\Upsilon$ *ziya* $\rightarrow\Upsilon$ (Bd.⁴⁷) og $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$ Hav (see nedenfor). — Men foruden denne phonetiske Betydning har $\rightarrow\Upsilon$ en anden, hvorpaa Holtzmann (Zeitschrift d. D. Morg. G., V. 165-66) især har gjort opmærksom, en ikke-phonetisk, da det bruges i visse bestemte Tilfælde som et Fremhævelsestegn i Lighed med de to andre, Υ og \rightarrow (129). Tegnet $\rightarrow\Upsilon$ forekommer nemlig i Gjengivelsen af Auramazda; og da her det sakiske $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$ svarede til det persiske *aura*, antog jeg i mit første Arbejde, og de Saulcy senere med mig, at $\rightarrow\Upsilon$ betegnede Vocalen *a*. Dette samme $\rightarrow\Upsilon$ begynder Ordene: Gud $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$, og Himmel $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$; og da begge disse, ligesom Navnet Auramazda, fattes det Fremhævelsestegn, som ellers overalt findes foran Navne og betydelige Ord, som Konge, Menneske, Folk, Jord o. s. v., troede jeg, at denne Udeladelse nærmest rejste sig deraf, at disse Ord vare tilstrækkelig fremhævede ved deres Betydning, uden at behøve noget sær-
egget Fremhævelsestegn. Men Tegnet $\rightarrow\Upsilon$ kan ikke have anden phonetisk Betydning end *an*, en Stavelse, som ikke kan have udgjort Begyndelsen af Navnet Auramazda; ligesom der heller ikke er nogen Grund til at antage, at $\rightarrow\Upsilon$ ogsaa betegnede et *a* udtalt gennem Næsen, et nasalt *ã*, saaledes som Norris synes tilbøjelig til at formode; thi det Pehlevi Navn for Auramazda, som han støtter sig til, $\rightarrow\Upsilon$, skylder sin Læsning *Anhuma* ene til de senere Parsers Uvidenhed, der have forglemt, at Υ ligesaavel betegner *r* som *n* og *v*, og dette Navn maa læses ganske ligesom $\rightarrow\Upsilon$ Navnet paa Shahpürs den andens Fader i dennes Pehlevi Indskrift (meddelt i Journ. As. 1841, XI, S. 643). Desuden faae de andre Ord for Gud og Himmel først deres rette Lys ved Udsondringen af det begyndende $\rightarrow\Upsilon$. Ordet Himmel lyder da $\rightarrow\Upsilon$ *käk* og gjenfindes i det tyrkiske $\rightarrow\Upsilon$, hvormed de Saulcy (Journ. As. XIV, S. 159) har jævnført det; medens Ordet Gud, $\rightarrow\Upsilon$ *nâp* eller *nâb*, er ikke blot beslægtet med det babylonske $\rightarrow\Upsilon$, som Holtzmann formoder, (idet han tillige bemærker, at dette Ord ved Siden af at have betegnet en bestemt Guddom tillige i Almindelighed har udtrykt Begrebet Gud, eftersom Navnet Nabunabus synes at betegne det samme som Indernes *devadeva*, *deus deorum*, *dominus dominorum*), men er ligefrem dette Ord optaget i det sakiske, omend i en noget forandret og sagtens bedre lydende Form; og dette Laan afgiver derhos et Bidrag til Oplysning om dette Folks oprindelige Culturtilstand. I den store Behistân-Indskrift findes $\rightarrow\Upsilon$ ikke blot ved Ordene Auramazda og Gud, (Himmel forekommer der ikke), men ogsaa ved Ordet Dag $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$, Maaned $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$, og det tvivlsomme $\rightarrow\Upsilon$ $\rightarrow\Upsilon$ (ved Dag og Nat $\rightarrow\Upsilon$), samt, hvad der tydelig beviser dette Tegns ikke-phonetiske Betydning, foran Maanedernes Navne, der alle ere optagne af det persiske, og som der ikke begynde med nogen Nasal-lyd, ligesom de i det sakiske ikke ere ledsagede af Fremhævelsestegnet Υ . Hertil kommer, at ogsaa det babylonske Tegn $\rightarrow\Upsilon$ baade har den phonetiske Betydning *an* og den ideographiske af Begrebet Gud (Rawlinson Nr. 93, Hincks Nr. 70), og herfra stammer den sakiske Brug af dette Tegn. Jeg tiltræder derfor fuldkommen Holtzmanns sindrige For-

mening om dette Tegns dobbelte Betydning, dels som Stavelsen *an* og dels som et Fremhævelsestegn, der anvendes foran Ordene Auramazda, Gud, Himmel, Dag, Maaned og Maanedernes Navne, og hvor dette $\rightarrow\Upsilon$ forekommer som Fremhævelsestegn uden phonetisk Betydning, omskriver jeg det ved \tilde{n} (et Tegn, som ellers ikke behöves hverken i Sakisk eller Persisk og et stort Begyndelsesbogstav af det derved fremhævede Ord, som $\tilde{n}N\tilde{a}n$, Dag, $\tilde{n}Adukennas$, $\tilde{n}Bagiyadis$ o. s. v. Naar dette Tegn $\rightarrow\Upsilon$ i Indskriften D5 ved Alvend, der begynder med: $\tilde{n}N\tilde{a}p \rightarrow\Upsilon \tilde{a}rsa-\tilde{a}rra \tilde{n}'Uramazda$, ogsaa er anvendt foran Adjectivet *stor*, hidrörer dette vistnok ene fra en Unøjaglighed hos Indhuggeren, fremkaldt derved, at det fölgende Ord, ligesom det förste, skulde begynde med dette Fremhævelsestegn. Ordet Hav $\rightarrow\Upsilon \rightarrow\Xi \rightarrow\Upsilon \rightarrow\Xi$, der begynder med samme Tegn, forekommer to Gange, nemlig B α ,11, hvor Flertallet, ledsaget af et Fremhævelsestegn, $\Upsilon \rightarrow\Upsilon \rightarrow\Xi \rightarrow\Upsilon \rightarrow\Xi \Upsilon \rightarrow\Upsilon \rightarrow\Upsilon$, oversætter det persiske *tyaiy darayahyá*, de paa Havet, og D6,23, hvor det danner Begyndelsen af det Ord, der oversætter den persiske Sammensætning (på)radaraya, de hinsides Havet; her mangler vel Fremhævelsestegnet Υ , men det samme er Tilfældet der i Linie 20 ved tigraka'udáp, og paa begge Steder gaaer det relative Pronomen $\Xi\Upsilon \Upsilon\Xi$ foran. Det er derfor sandsynligst, at $\rightarrow\Upsilon$ i dette Ord (Hav) ikke er et Fremhævelsestegn, men at det har sin virkelige Lyd-Betydning *an*, især da Flodnavnet Ufrátu (Eufrat) er fremhævet ved Tegnet Υ (B α ,72) og Tigrá (Tigris) ved \rightarrow (B α ,66), samt Ordet Flod $\Upsilon\Upsilon \Upsilon\Xi$ 'isü enten ved det sidste Tegn (B α ,66), eller uden noget af disse (B α ,77).

60. Tegnet $\Xi\Upsilon\Upsilon$ findes blandt Navne kun i Gundrus, hvor det udtrykker *n* efter *gu* ($\Upsilon\Upsilon\Xi$), og derfor tyder Norris det *un*, ligesom $\Xi\Upsilon uk$ (18); men i Analogi med dette, maa $\Xi\Upsilon\Upsilon$ snarere antages at have udtrykt trelyds Stavelsen *vn*, der tillige kunde bruges efter *u*, som Tegn for den blotte Consonant, idet Begyndelses-Consonanten opslugtes af den foregaaende ensartede Vocallyd. Det babylonske $\Xi\Upsilon\Upsilon$ med samme Ydre betegner derhos saavel *un* som *van* eller *wen* (Rawlinson Nr. 95, Hincks Nr. 72). Ligesom ved $\Xi\Upsilon vk$, udelader jeg *v* i Omskrivningen af $\Xi\Upsilon\Upsilon vn$, hvor det følger efter et *u*, hvorover jeg anbringer Circumflextegnet (\grave{u}), men ellers omskriver jeg det ved *wen*. I sakiske Ord bruges $\Xi\Upsilon\Upsilon$ til Betegnelse af *n*-Lyd efter et foregaaende *u* i *muru* $\Xi\Upsilon\Upsilon$, og ved den förste Persons Pronomen, hvor det danner en Accusativ $\Upsilon\rightarrow\Upsilon\Upsilon \Xi\Upsilon\Upsilon \hat{U}n$, mig (ligesom *nin*, dig, af *ni*). I X15,17, 13,11 findes endog $\Xi\Upsilon\Upsilon$ alene som Acc. af dette Pronomen, medens denne Casus i samme Sætning D6,42, 3,19 og X17,19 er udtrykt regelret ved $\Upsilon\rightarrow\Upsilon\Upsilon \Xi\Upsilon\Upsilon$; og, da Manglen af $\Upsilon\rightarrow\Upsilon\Upsilon$ findes i alle Exemplarer af de to förstnævnte Indskrifter, tör man ikke antage, at det der er glemt af Indhuggeren, især da den betegnede Lyd neppe har været meget forskjellig, enten den udtryktes ved et eller to Tegn. Fremdeles forekommer $\Xi\Upsilon\Upsilon$ i de to Participial-Flertalsformer *tiriwani* $\Xi\Upsilon\Upsilon$, *üttini* $\Xi\Upsilon\Upsilon$, samt i det Ord, der oversætter det persiske *khšapram*, Rige, og som skrives $\Xi\Upsilon\Upsilon \Xi\Upsilon\Upsilon \rightarrow\Xi$ X13,12 eller $\Xi\Upsilon\Upsilon \Xi\Upsilon\Upsilon \Upsilon\Upsilon\Xi \rightarrow\Xi$

X15,18*), altsaa *zûnmu* eller *zûnkumu*. Denne Indskydelse af *ku* i den ene Form, som fattes i den anden, denne Vaklen i Skrivningen, der neppe kan hidrøre fra Indhuggerens Unøjagtighed, synes at tyde hen paa, hvad Norris ogsaa formoder, at Næselyden i dette Ord har været en Guttural-Nasal *ng* eller *ñ*, saa at Ordet nærmest har været udtalt som *zûñmu*. Dette Exempel vilde tillige vise, at det sakiske Sprog har besiddet denne Nasallyd, som, skjönt sjælden mærket i Skriften ved særegne Tegn, findes ikke blot i de fleste, om ikke alle, japetiske Sprog, men ogsaa, og som det synes hyppigere, i skythiske. Det er fremdeles rimeligt, at samme Guttural-Nasallyd har været i andre Ord, navnlig foran et følgende *k*, som i *Zaranka*, *anka*, og at Skriften har stillet de to *n*-Lyde, *n* og *ñ*, i samme Forhold til hinanden, som de øvrige haarde og bløde Bogstaver, og som *v* og *m*, og derfor udtrykt dem ved samme Tegn.

61. Tegnet 𐎁 findes ikkun i et eneste Navn, Nabunita, hvor det gjengiver det persiske *ni*, uden at det dog kan antages at have betegnet denne Stavelse, da hertil haves et andet Tegn 𐎀 med fuldkommen sikker Betydning. Norris udtyder det *ni* med kort *i*; men dette vilde da være det eneste Tilfælde, hvor Skriften ved særegne Tegn adskilte en kort og lang Vocal. Derfor er denne Betydning ikke sandsynlig, tilmed da 𐎀 i de fleste Tilfælde er anvendt, hvor det svarer til en kort Vocalyd, og begge disse Tegn aldrig forblandes, uden i et eneste Tilfælde, som findes i den i hver Henseende upaalidelige eller besynderlige Artaxerxes-Indskrift (A 21), hvor det Ord, der ellers skrives 𐎀 𐎆𐎗 𐎁𐎆 𐎁𐎆𐎗 *niskis*, i Linie 5, begynder med 𐎁 i Stedet for 𐎀 ; hvorimod de ellers nøje adskilles, selv i beslægtede Ord, som i 𐎀 𐎆𐎗 Familie, Slægt, Æt, men 𐎁𐎆𐎗 𐎆𐎗 𐎁𐎆𐎗 𐎆𐎗 nedstammende fra; fremdeles er den enclitiske Form af den anden Persons Pronomen 𐎀𐎆 altid 𐎁 . Dette Tegn kan derfor ikke antages, kun at have adskilt sig fra 𐎀𐎆 ved den blotte Lydlængde. Heller ikke kan 𐎁 have udtrykt en trelyds Stavelse (f. Ex. *nit*), da det forbinder i Ejeformen af det første personlige Stedord Ordstammen 𐎆𐎗𐎗 *u* med Endelsen 𐎁𐎆 *na* (𐎆 𐎆𐎗𐎗 𐎁𐎆 𐎁𐎆), og der By_{7,83} forekommer 𐎁𐎆 𐎆𐎗𐎗 𐎁𐎆 , hvor to Consonanter (*kt*) følge efter dette Tegn. Det lignende babilonske Tegn udtyder Rawlinson som *ni* (Nr. 97) og Hincks (Nr. 67) tildels ligesaa, skjönt han foretrækker *ne* eller *no*; og dette yder saaledes ingen Hjælp til Oplysning om det sakiske Tegns virkelige Betydning, ligesaa lidt som den babilonske Form af Nabunita, da den sidste Del af dette Navn *bita* her er gjengivet ved 𐎆𐎗𐎗 , hvis phonetiske Betydning er

*) Norris antager det sidste Tegn for 𐎆𐎗𐎗 *vk*; men hvorvel jeg undertiden har forblandet de to Tegn 𐎆𐎗𐎗 og 𐎆𐎗𐎗 , har jeg dog adskilt dem i min Afskrift saavel af det Exemplar af X13, der findes paa Bygningsfundamentet, altsaa lige ved Jorden, som ogsaa af X15, og paa begge Steder endes dette Ord med et tydeligt 𐎆𐎗𐎗 i mine Afskrifter.

i, men som tillige maa have været et ideographisk Tegn for et Ord, der har lydt omtrent *nit* (Rawlinson, Hincks Nr. 3). Nabunita er imidlertid gjengivet ved *Ναβόννητος* hos Herodot, *Ναβόννηδος* hos Josephus (jfr. Rawlinson, Journ. roy. As. Soc. X. 123), hvori det persiske i svarer til græsk *η*, ligesom i Arbira, *Ἀρβήλα*, Naditbira, jfr. *Βήλος*. Da nu i disse to Ord Stavelsen *bi*, *βη* udtrykkes i det sakiske ved $\prec\text{p}\bar{a}$, $\bar{b}\bar{a}$, formoder jeg, at Tegnet $\prec\text{TT}$, der i Nabunita svarer til *ni*, *νη*, har indeholdt den samme Vocallyd som $\prec\text{c}$, altsaa betegnet Stavelsen *nä*, en Lyd, der baade passer ind i de ovenfor anførte Tilfælde og til Tegnets øvrige og ikke sjældne Forekomst, nemlig i Slutningen af *appi*- $\prec\text{TT}$, *in*- $\prec\text{TT}$, *wes*- $\prec\text{TT}$, *isnis*- $\prec\text{TT}$, og i Midten af *a*- $\prec\text{TT}$ *ra*, *pärsatti*- $\prec\text{TT}$ *ka*, *sis*- $\prec\text{TT}$ *na*, *resvi*- $\prec\text{TT}$ *na* (D3,13, beslægtet med *resväna* D3,18). I Begyndelsen forekommer $\prec\text{TT}$ i de før anførte *nävän*, *näkti*, og maaskee i et Ord Bγ,72, hvor det dog er uklart, om Tegnet foran $\prec\text{TT}$ er $\prec\text{TT}$ eller $\prec\text{TTT}$, og om Ordet altsaa er *näpip* eller *ärpip* (Norris S. 197).

62. Tegnet $\prec\text{TT}$ er indskrænket til tvende Navne. I Nabukudracara gjengiver det de to Stavelser *nabu*, medens de samme to Stavelser i Nabunita blive en Gang (γ,53) gjengivne ved $\prec\text{TT}$ $\prec\text{TT}$ *nabu*, men ellers ved $\prec\text{TT}$ $\prec\text{TT}$. Disse to Navne forekomme jævnsides hinanden i Indskrifterne, da Nabunita, den sidste Konge i Babylon, var Fader til Nabukudracara, under hvis Navn to forskellige Oprørere optraadte. Begge Navne begynde baade i det persiske og i det babylonske paa samme Maade, og den forskellige Skrivemaade i det sakiske, idet Faderens Navn her altid efter $\prec\text{TT}$ indeholder et $\prec\text{TT}$ *pu*, *bu*, medens det fattes i Sønnens, kan neppe hidrøre fra andet, end en noget forskjellig Udtale, hvorved Sønnens Navn, af en eller anden Grund, har mistet *u*-Lyden af Stavelsen *bu*. Ifølge dets Forekomst foran $\prec\text{TT}$ *pu*, *bu*, kan Tegnet $\prec\text{TT}$ ikke have udtrykt de to Stavelser *nabu*, ej heller Stavelsen *na*, hvortil et andet Tegn $\prec\text{TT}$ er bestemt; men det maa have betegnet *nab*, *nap*, saaledes som Hincks ogsaa udtyder det samme Tegn i det babylonske (Nr. 183), eller efter min Omskrivningsmaade en trelyds Stavelse *np*, *nep*, *neb*. Tegnet $\prec\text{TT}$ forekommer ene i disse to Navne og ikke i noget sakisk Ord, medens derimod den samme Stavelse *nap* eller den lignende *náp* i \bar{n} *Náp* er udtrykt ved to Tegn $\prec\text{TT}$ $\prec\text{TT}$, som ogsaa *nip* i *tanip*. Det samme er Tilfældet med andre trelyds Stavelser: af *nn*-Rækken *nán*, *nan* og *nin* (*nanta*, *nánri*, \bar{n} *Nán*, *nin* dig), af *nk*-Rækken *nák*, *näk* (*nínákkaníwa*, *näkti*), og af *ns*-Rækken *nas* og *nis* i *Adukennas*, *Nissaya*, *niskis*.

63. Som Udlyd forekommer *n* i Tegnet $\prec\text{TTTT}$ (19), og Egennavnene give os saaledes otte Tegn, der indeholde *n*-Lyden, hvoraf et udtrykker den blotte Consonant, tre Stavelser paa en Vocal, et en trelyds Stavelse, hvori *n* er Begyndelsesbogstavet, og de tre sidste betegne Stavelser, hvori det danner Slutningen, nemlig:

$$\begin{array}{l} \prec\text{TTT} n; \quad \prec\text{TT} na, \quad \prec\text{TT} n\bar{a}, \quad \prec\text{TT} ni; \\ \prec\text{TT} np; \quad \prec\text{TT} an, \quad \prec\text{TT} wn, \quad \prec\text{TTTT} kn. \end{array}$$

Jeg har tillige paavist Muligheden af, at Sproget ved Siden af det egenlige dentale *n*,

tillige har havt et gutturalt *n* eller *ḡ*, hvorvel begge i Skriften udtrykkes ved samme Tegn. Til hine otte Tegn kan med større eller mindre Sandsynlighed endnu henføres: 𐎠𐎡 tn 104, 𐎠𐎢 sn 112, 𐎠𐎣 nu 107, 𐎠𐎤𐎠 nü 108, 𐎠𐎥 rn 116, 𐎠𐎦 nt 115, 𐎠𐎧 nr 121, 𐎠𐎨 nn 122, 𐎠𐎩𐎠𐎩 pn 123), som ene forekomme i sakiske Ord.

64. Til at udtrykke *r*-Lyden har den persiske Kileskrift to Tegn, hvoraf det ene ikkun anvendes, naar *r* umiddelbart forbindes med et følgende *u*. Derimod fattes *l*-Lyden i det persiske, ligesom i det nord-iranske Söstersprog, Zend. Fra denne Mangel her kan man naturligvis ikke slutte sig til, at den ogsaa har fundet Sted i det grundforskjellige sakiske; men selv om, hvad der synes rimeligt, dette Sprog virkelig har havt *l*-Lyden, bliver der desuagtet Spørgsmaal om, hvorvidt den er udtrykt i Skriften ved særegne Tegn. Thi da de haarde og blöde Consonanter ikke adskilles her, ligesom heller ikke i visse Tilfælde de to Sibilanter *s* og *ṣ*, og da *m* og *v* ere stillede til hinanden i lignende Forhold, vilde det være naturligt at udtrykke *l*-Lyden ved samme Tegn som den beslægtede *r*-Lyd, omend ikke i alle, saa dog i enkelte Tilfælde. Den persiske *r*-Lyd er i de forekommende Navne og Ord gjengivet i følgende sakiske Tegn: 𐎠𐎥𐎠 65, 𐎠𐎥𐎡 66, 𐎠𐎥𐎢 67, 𐎠𐎥 68, 𐎠𐎦 69, 𐎠𐎧 70, 𐎠𐎨 71, 𐎠𐎩𐎠 73, 𐎠𐎪 75, samt 𐎠𐎫 , 𐎠𐎬 22, 𐎠𐎭 , 𐎠𐎮 30, 𐎠𐎯 , 𐎠𐎰 40, 𐎠𐎱𐎠𐎱 54, og 𐎠𐎲 80.

65. Den persiske Stavelse *ra* gjengives ved 𐎠𐎥𐎠 i Midten og Enden af Ord, saavel efter en foregaaende Vocal, i Auramazdá, Ariyáramna, tacaram, Gandára, Uvárazmiš, som efter et Stavelsetegn paa *r*, hvorved altsaa *r* er fordoblet, i Gjengivelsen af Harauvatiš, Upadaranma, Tárava, Nabukdracara, Takabara, framátáram, Fúkhra, Zaranka, Mudráya, og efter en forskjellig Consonant, i Tigra, Skudra. Derhos gjengiver dette Tegn 𐎠𐎥𐎠 persisk *râ* i Fráda (med fordoblet *r*) og Aþurá, Tigrá, samt i Arbirá, hvor imidlertid det tilsvarende græske ῥαβήλα og den babylonske Form (i Linie 63) har *l*. Dette Tegn 𐎠𐎥𐎠 har derfor vistnok nærmest udtrykt Stavelsen *ra* uden Hensyn til Vocalens Lydlængde, hvorfor det følgende *n* i Zaranka, Upadaranma er betegnet ved 𐎠𐎦 *an*; dog synes Navnet Arbirá (en assyrisk By) ifølge dets græske og babylonske Form at antyde, at det ogsaa har kunnet betegne *la*. Fordoblingen af *r* finder Sted, hvor det i Persisk følger efter en Consonant eller et kort *a*, med Undtagelse af tacaram; derimod efter et langt *á* bliver *r* ikke fordoblet (Ariyáramna, Gandára, Uvárazmiš, undtagen i Táravá), ligesaa lidt som efter *u* (Aþurá, Auramazdá) og i Arbirá. Ved Fordoblingen eller dens Undladelse synes man saaledes i hvert Tilfælde ikke at have villet betegne en Forskjellighed i *r*-Lyden. Ligesaa lidt som i Navne, findes 𐎠𐎥𐎠 anvendt i Begyndelsen af sakiske Ord, hvor *ra* er udtrykt ved Tegn for trelyds-Stavelser, begyndende med dette Bogstav. Derimod forekommer det meget hyppigt som Bøjnings- og Afledningsaffix, saavel ved Substantiver som Verber, og i det indre eller i Slutningen af Ord, efter en Vocal og Con-

sonant, som: *ka*->𐎠𐎡𐎢-, *anä*->𐎠𐎡𐎢-, *sä*->𐎠𐎡𐎢-, *päu*->𐎠𐎡𐎢-*an*->𐎠𐎡𐎢-, *päp*->𐎠𐎡𐎢-*ka*, *ippák*->𐎠𐎡𐎢-, *isres*->𐎠𐎡𐎢-, og med fordoblet *r*-Lyd i *ker*->𐎠𐎡𐎢-*s*, *tirasker*->𐎠𐎡𐎢-*kit* o. s. v. Dette Tegn skrives >𐎠𐎡𐎢- B β ,⁵⁹, og >𐎠𐎡𐎢- B δ ,³, hvad kun hidrører fra Indhuggerens Lune.

66. Den persiske Stavelse *ri* bliver gjengivet i Cicakhriš ved >𐎠𐎡𐎢<, og ved samme Tegn efter et foregaaende *r* i Ariya, Arakadriš, Khšāparita, Bákhtariš; hvoraf dets Betydning *ri* tilstrækkelig fremgaaer. Tegnet >𐎠𐎡𐎢< gjengiver derhos det persiske *rai* i araika, hvis Zendform er araeka, og samme Stavelse i Haraiva (i Gravindskriften), da ogsaa her den forekommende Accusativ i Zend Haroyúm forudsætter et Æmne Haraeva, som Oppert rigtigheden har formodet (Journ. As. XVII, S. 280). Den Form af dette Navn, som findes i Behistān-Indskriftens Linie 13, begynder med et tydeligt >𐎠𐎡𐎢<, hvorefter der er et noget større Mellemrum end sædvanligt imellem to Kilegrupper, og da følger et temmelig utydeligt >𐎠𐎡𐎢< med Spor af Flertalsendelsen >𐎠𐎡𐎢<. Vi have saaledes her, som sædvanligt i denne Indskrift, Flertalsformen af Folkenavnet til Betegnelse af Landet; derfor kan det utydelige >𐎠𐎡𐎢< kun være et Brudstykke af <𐎠𐎡𐎢 vi, da ellers *v*-Lyden ikke vilde være udtrykt, hvad enten Norris har overseet det manglende < eller Indhuggeren forglemt det, formedelst det foregaaende >𐎠𐎡𐎢<, der endes med samme Vinkel, hvormed det følgende Tegn skulde begynde; saa at Ordet i sit Æmne har været >𐎠𐎡𐎢< <𐎠𐎡𐎢 >𐎠𐎡𐎢<, der gjengiver en persisk Form Hāraiviya, som vel ikke findes i de oldpersiske Kileindskrifter, men som forudsættes af det græske Ἀραίοι, hvad Oppert paa det anførte Sted har paapeget. Grunden til den dobbelte Gjengivelse af *ri* og *rai* ved et og samme Tegn, synes at være, saaledes som jeg før har udtalt, at i saadanne Stavelsetegn er Udlyden saavel Vocalen *i*, som Consonanten *y*, og i denne sidste Egenskab bliver da >𐎠𐎡𐎢<, som Tegn for trelyds Stavelsen *ray*, anvendt til Gjengivelse af persisk *rai*. Af samme Grund bruges derfor ogsaa >𐎠𐎡𐎢< *ri*, *ray* til Gjengivelse af persisk *ra* foran *y* i Dārayavuš, ligesom >𐎠𐎡𐎢< *gi* gjengiver *ga* i Bāgayādiš, og samme Udtale har maaskee >𐎠𐎡𐎢< ogsaa havt i Behistān-Formen af Ægyptens Navn *Muzza*->𐎠𐎡𐎢< *ya*, da det i Gravindskriften afvexler med *Muzerraya* (Mudráya). I Pāigarciš indskydes >𐎠𐎡𐎢< imellem *r* og *c*, som det synes, for at undgaae et vel haardt Consonant-Sammenstød. Fordoblingen af *r* ved dette Tegn >𐎠𐎡𐎢< finder Sted efter et foregaaende kort *a*, (undtagen i 'araika, hvor i det mindste Zend har et kort *a*); efter et langt *á* er *r* ikke fordoblet i Dārayavuš, Hāraiviya (men vel i Haraiva), og intet af de anførte Navne kan antages at indeholde en *l*-Lyd. I det sakiske bruges >𐎠𐎡𐎢< ofte, saavel som Bøjnings- og Aflednings-Affix, som i Ord, baade i Begyndelsen: >𐎠𐎡𐎢< *lū*, >𐎠𐎡𐎢< *ppi*, og i Midten og Slutningen: saavel efter en Vocal, 'a->𐎠𐎡𐎢< *kā* eller 'a->𐎠𐎡𐎢< *kkā*, 'u->𐎠𐎡𐎢< *nra*, *tī*->𐎠𐎡𐎢<, *lā*->𐎠𐎡𐎢<, *ankā*->𐎠𐎡𐎢<, som efter en uensartet Consonant, *sāk*->𐎠𐎡𐎢<, *nān*->𐎠𐎡𐎢<, og efter *r* i *atēr*->𐎠𐎡𐎢< *wā*, *üpēr*->𐎠𐎡𐎢<, *wer*->𐎠𐎡𐎢<.

67. Den persiske Stavelse *ru* gjengives ved >𐎠𐎡𐎢 i paru og Gundruš, der udvise Tegnets Betydning *ru*. Derhos udtrykkes det persiske *rau* i Haraivatiš ved samme Tegn

=𐎠𐎡 i Gravindskriften, medens denne Stavelse ved Behistán gjengives ved to Tegn (𐎠𐎡𐎠𐎡). Dette Navn tjener i høj Grad til at bestyrke den för udtalte Formodning, at Tegn for Stavelser paa *i* eller *u* tillige anvendtes til trelyds Stavelser, som ende sig med Halvconsonanten *y* eller *v*; thi *uv* brugtes i den persiske Skrift til at betegne *v* med en foregaaende Aspiration eller *hv*, som Zend sædvanlig udtrykker med et enkelt Tegn 𐎠, laant af det pehleviske; og at Lyden *hv* virkelig fandtes i hint Navn, fremgaaer af Zendformen Haraqaiti (eller egentlig Harahvaiti, Sanskrit Sarasvati) og det græske Ἁραχωσία. Da dette Navn saaledes paa Persisk har været udtalt Harahvatis, findes her ikke den persiske Tvelyd *rau*; men, da den sakiske Skrift ikke synes at kunne betegne Aandelyden foran en Consonant, har man maattet søge at nærme sig Udtalen af Stavelserne *rahva*, og det i Navnets ene Form ved at gjengive dem ved *rauva*, medens man i den anden benyttede Tegnet =𐎠𐎡, der i Virkeligheden udtrykte Stavelsen *rv*, saavel naar dettes Udlyd var Vocalen *u*, som naar det var den deraf opstaaende Halvconsonant *v* med foregaaende Selvlyd, hvis Lyd derfor var baade *ru* og *rav*, hvorved man gjengav persisk *rahva* ved *ravva*. Samme Udtale har =𐎠𐎡 vistnok ogsaa havt i Gjengivelsen af Fravartís, hvór det svarer til et persisk *ra* foran *v*, baade fordi denne Gjengivelsesmaade er aldeles analog med Gjengivelsen af persisk *ra*, *ga* foran *y* ved sakisk *ri*, *gi* (i Dárayavus, Bágayádis), og fordi dette Tegn =𐎠𐎡 *rv* her bruges foran et følgende *v*, medens Stavelsen *ra* foran *m* i framátáram er udtrykt ved 𐎠𐎡𐎠𐎡 *ra*; og da *v* og *m* udtrykkes ved samme Tegn, er det derfor sandsynligt, at =𐎠𐎡 her er anvendt, ikke forat udtrykke en fra det persiske forskjellig Vocallyd, men kun for at antyde, at det følgende Tegn, som efter Skriftens Natur baade kunde begynde med *m* og *v*, i dette Navn begyndte ene med det sidste (jfr. 73, 84). Naar derimod i Nabukdracara det persiske *dra* i Hovedindskriften ved Behistán gjengives ved 𐎠𐎡𐎠𐎡 =𐎠𐎡 *derru*, medens den i de mindre Indskrifter der udtrykkes ved 𐎠𐎡𐎠𐎡 𐎠𐎡𐎠𐎡 *derra* eller blot 𐎠𐎡𐎠𐎡 *der*, kan dette kun hidrøre fra en Vaklen eller Forskjellighed i Udtalen af dette fremmede og besværlige Navn; og paa en lignende Forskjellighed i Udtalen grunder det sig vistnok ogsaa, at sakisk =𐎠𐎡 *ru* svarer til persisk *ra* i Autiyára, et Landskab i Armenien, der grændsede op til Assyrien, og hvis Navn altsaa var fremmedt for begge Sprog. I disse her anførte Navne findes *r* fordoblet ved =𐎠𐎡𐎠𐎡, *ru*, *rav*, i Gundrus, Nabukdracara, Harauvatis, Fravartís, samt sædvanligst i paru (𐎠𐎡 =𐎠𐎡 *perru*, undtagen i X11,16, hvor det skrives 𐎠𐎡 =𐎠𐎡 *paru*). Paa sidste Tilfælde nær er altsaa *r* her fordoblet, hvor det i Persisk følger umiddelbart efter en Consonant eller et kort *a* (og maaskee efter *u* i Gundrus, jfr. 40); i Autiyára efter et langt *a* er *r* ikke fordoblet. I disse Navne er *r*-Lyden sikker i Harauvatis og Fravartís, da den findes i de tilsvarende græske Former Ἁραχωσία og Φραόουτης, altsaa hvor Fordobling er anvendt, og det samme er sagtens ogsaa Tilfældet i Autiyára, som Rawlinson (Journ. roy. As. S. XIII. 71) har sammenstillet med den nuværende Kurdstamme Tiyári, der beboer Bjergene i Nærheden af det gamle Assyrien;

saa at heller ikke her Fordoblingen eller dens Undladelse i hvert Fald kan have været anvendt til ene at betegne *l*-Lyden. I det egenlige sakiske findes Tegnet $\text{=}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}$ i Begyndelsen af to Ord $\text{=}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}} \text{ }\ddot{\text{y}}\text{=}\ddot{\text{y}}$ og $\text{=}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}} \text{ }\text{=}\ddot{\text{y}}\text{=}\ddot{\text{y}}$, og i Midten eller Enden af *lūpa=* $\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}\text{ri}$, *mu=* $\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}\text{en}$, *š=* $\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}\text{r}$, *pēr=* $\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}$ og i $\text{=}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}\text{kit}$, hvori det foregaaende Tegns Betydning er tvivlsom, men maa have endt paa en Vocal. Endelig synes det at forekomme D6,₂₈ i det noget utydelige Tegn efter $\text{<}\text{=}\ddot{\text{y}}\text{=}$ (jfr. 75), og da snarest med en Betydning *lu*.

68. Den persiske Stavelse *ruš* gjengives i Gundruš (Autiyāra, jfr. 67) ved to Tegn $\text{=}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}$ $\text{=}\text{<}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}$ *rus*, men i Kuruš ved $\ddot{\text{y}}\text{=}$. Det samme Tegn gjengiver persisk *raz* i den ene Form af Uvārazmiš, medens denne Stavelse i den anden er udtrykt ved $\text{=}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}$ $\text{=}\text{<}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}$ *ras*. Tegnet $\ddot{\text{y}}\text{=}$ maa saaledes have udtrykt en trelyds Stavelse, begyndende med *r* og endende paa en Sibilant, og det giver et nyt Exempel paa, at samme Tegn svarer baade til den haarde og til den bløde persiske Sibilant (*s*, *z*), og paa, at et trelyds Stavelsetegn er brugt uden Hensyn til Midtvocalens Beskaffenhed, eftersom denne i det ene Navn er *u* og i det andet *a*. Paa lignende Maade anvendes dette Tegn $\ddot{\text{y}}\text{=}$ i Slutningen af Ordet $\text{=}\ddot{\text{y}}\text{=}$ $\ddot{\text{y}}\text{=}$ i D3 ved Persepolis, hvor det forekommer fem Gange, medens det samme Ord ved Behistān ender sig paa $\text{=}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}\text{<}$ $\text{=}\text{<}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}$ *ris*; her er altsaa $\ddot{\text{y}}\text{=}$ brugt til at betegne Stavelsen *ris*, der ellers udtrykkes ved to Tegn, som i Arakadriš, Bākhtariš. Efter min sædvanlige Omskrivningsmaade udtrykker jeg derfor Lyden af Tegnet $\ddot{\text{y}}\text{=}$ ved *rs* eller *res*. Dette Tegn forekommer iøvrigt ikke sjældent, nemlig i $\ddot{\text{y}}\text{=}$ *kām*, $\ddot{\text{y}}\text{=}$ *wināna*, $\ddot{\text{y}}\text{=}$ *wāna*, og i Verbalafledninger *š* $\ddot{\text{y}}\text{=}$ *ra*, *tī* $\ddot{\text{y}}\text{=}$ *ra*, *tī* $\ddot{\text{y}}\text{=}$ *ka*, *pāp* $\ddot{\text{y}}\text{=}$ *ka*, *put* $\ddot{\text{y}}\text{=}$ *ka*.

69. Den persiske Stavelse *ruš* svarer endelig i Bābiruš til sakisk $\text{=}\ddot{\text{y}}$, et Tegn, som ikke forekommer i noget andet Navn, og som heller ikke kan antages at have udtrykt Stavelsen *rus* (68), eller *lus*, i Overensstemmelse med den græske og semitiske Form af dette Navn, eller overhovedet en trelyds Stavelse, da det fremgaaer af Tegnets øvrige Forekomst, at det maa have endt paa en Vocal. Thi Flertalsformerne baade af dette Navn og af de andre Æmner paa $\text{=}\ddot{\text{y}}$, som *Babi* $\text{=}\ddot{\text{y}}$ $\text{=}\text{<}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}$, *pāp* $\text{=}\ddot{\text{y}}$ $\text{=}\text{<}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}$ og *tavvā* $\text{=}\ddot{\text{y}}$ $\text{=}\text{<}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}$, dannes med $\text{=}\text{<}\ddot{\text{y}}\ddot{\text{y}}$ *p*, der anvendes efter en vocalisk Udlyd, medens *Margus* danner Flertallet ved $\text{=}\text{<}$ *pā* (jfr. 26). At Udlyden i $\text{=}\ddot{\text{y}}$ er et *u*, fremgaaer fremdeles tydeligt af Verbet $\text{=}\text{<}\ddot{\text{y}}\text{<}$ $\text{=}\ddot{\text{y}}$ skrive, eftersom dets Former *ri* $\text{=}\ddot{\text{y}}$ *va*, *ri* $\text{=}\ddot{\text{y}}$ *ra*, *ri* $\text{=}\ddot{\text{y}}$ *s*, *ri* $\text{=}\ddot{\text{y}}$ *k* ere aldeles analoge med de tilsvarende Former af Verber paa *i*, som *alpi*, $\text{=}\text{<}$ $\text{=}\text{<}\ddot{\text{y}}$, *tiri*, $\text{=}\text{<}$ $\text{=}\text{<}\ddot{\text{y}}\text{<}$, *werri*, $\text{=}\ddot{\text{y}}$ $\text{=}\text{<}\ddot{\text{y}}\text{<}$, der danne: *alpiya*, *tiriya*, *werriya*; *tirira*, *werrira*; *alpis*, *tiris*, *werris*; *alpik*, *werrik*; Biformerne til de to første Verber i første Person *alpi* og *tiri* vise derhos, at *ya* tilføjes efter en Udlyd *i*, og paa samme Maade forudsætter *va* i *ri* $\text{=}\ddot{\text{y}}$ *va* en foregaaende Udlyd *u*. Da nu Tegnets Forekomst i Navnet Bābiruš udviser dets *r*- eller *l*-Lyd, og da vi alt have et bestemt Tegn for Stavelsen *ru*, maa dette antages at have betegnet enten Stavelsen *lu*, eller *rū*, *lū* med den formodede med *u* beslægtede Vocallyd. For det første taler vistnok den semitiske (nationale) og den græske Form af hint Navn;

men selv om det sakiske virkelig i Udtalen har bevaret det oprindelige *l*, og Sproget har besiddet denne Lyd, er det alligevel et Spørgsmaal, om Skriften har anseet det for nødvendigt at udtrykke den ved en Række af særskilte Tegn; det vilde tværtimod ingenlunde være urimeligt, efter dens hele strænge Ökonomi, om den ogsaa havde sat disse to beslægtede Lyde *r* og *l* i samme Forhold til hinanden enten som de to Sibilanter *s* og *z*, der ikke synes at være adskilte i trelyds Stavelsetegn (54), eller som *m* og *v*, der ikke adskilles, uden naar den blotte Consonantlyd skal betegnes (84, 89). Men dette Spørgsmaal kan med Hensyn til de to Lyde, *r* og *l*, først afgjøres, naar alle de Tegn, som maatte indeholde disse, ere undersøgte. Jeg omskriver imidlertid Tegnet 𐎠𐎡𐎣 *lü*, men skal dog hertil bemærke, at det efter min Mening kun ved sin Vocallyd har adskilt sig fra 𐎠𐎡𐎣 *ru*, og altsaa ogsaa været *rü*, og at 𐎠𐎡𐎣 tillige har udtrykt Stavelsen *lu*. Tegnet forekommer i Adverbiet 𐎠𐎡𐎣 𐎠𐎡𐎣 𐎠𐎡𐎣 (jfr. 95) efter 𐎠𐎡𐎣 (75); men paa samme Maade synes ogsaa 𐎠𐎡𐎣 *ru* at forekomme i D6,28 (jfr. 67). Dette Tegns 𐎠𐎡𐎣 övrige Brug bidrager intet til Oplysning om dets Begyrdelses-Consonant, men bekræfter dets vocaliske Udlyd. Det findes nemlig, foruden i de ovenanførte Tilfælde, endvidere i 𐎠𐎡𐎣 *paruri*, 𐎠𐎡𐎣 *pames*, 𐎠𐎡𐎣 *ppa*, 𐎠𐎡𐎣 𐎡𐎢𐎣 *gitta*, 𐎠𐎡𐎣 𐎠𐎡𐎣 *wak*, 𐎠𐎡𐎣 𐎠𐎡𐎣 𐎡𐎢𐎣 , og i det mangelfulde 𐎠𐎡𐎣 *..ya* (B α , 48); fremdeles i *pa* 𐎠𐎡𐎣 , og endelig maaskee i 𐎠𐎡𐎣 𐎠𐎡𐎣 𐎡𐎢𐎣 𐎡𐎢𐎣 𐎡𐎢𐎣 B α ,52,53, saaledes som Norris formoder, at Ordet har været skrevet, hvorvel dets Begyndelse i højeste Grad er utydeligt paa begge Steder.

70. Den persiske Stavelse *ra* gjengives ved 𐎠𐎡𐎣 i Arakadriš, Arakha, Rakhá og Ragá, foran en følgende Gutturalstavelse udtrykt ved 𐎠𐎡𐎣 *ka*. Da Tegnet 𐎠𐎡𐎣 saaledes ene svarer til persisk *ra* foran et Gutturalbogstav saavel i Begyndelsen som i Midten af Ord, og vi have et almindeligere Tegn for denne Stavelse, maa dette have udtrykt en trelyds Stavelse, som ender sig paa en Guttural, altsaa nærmest *rak*, saa meget mere som de Navne, hvori det forekommer, alle indeholde et kort *a*. Derfor omskriver jeg 𐎠𐎡𐎣 efter min sædvanlige Maade ved *rk*, eller *rek*, *reg*. 𐎠𐎡𐎣 findes desuden ikkun i fire sakiske Ord, nemlig i Slutningen af *sa* 𐎠𐎡𐎣 efter en Vocal, i *saper* 𐎠𐎡𐎣 *immes* efter et *r*, i de to andre, hvad der bekræfter dette Tegns angivne Betydning, efter *r* og foran et følgende *k*, nemlig *kathalär* 𐎠𐎡𐎣 *kä*, og *ter* 𐎠𐎡𐎣 *ka*. Det sidste, der oversætter det persiske rástám D6,47, synes at være det samme Participium, som skrives *terrika* i samme Indskrifts Linie 15, men *tirikka* i Behistán-Indskriften, af Verbet *tiri* at sige, i hvilket Tilfælde Midtvocalen i 𐎠𐎡𐎣 nærmest har været *i*. Vi have da her et nyt Exempel paa at Tegn for trelyds Stavelser ere anvendte uden Hensyn til Midtvocalens Art; hvorvel saadanne Stavelser, naar Midtlyden ikke var *a*, hyppigst udtryktes ved to Tegn, saaledes som Stavelsen *rik* i *tirikka* og *arikkä*, (der ogsaa skrives *arikhä*), og den beslægtede Stavelse *lük*, forsaavidt den maatte findes i det ovenfor (69) anførte utydelige *palükwesja*. En blot calligraphisk Afændring af 𐎠𐎡𐎣 er 𐎠𐎡𐎣 , der findes f. E. B β , 31, 53

71. Et andet Tegn, begyndende med *r*, er $\Xi\Upsilon$ -. Det gjengiver det persiske *ra* i Paligrabaná, og da det der forekommer foran *b*, maa det, overensstemmende med det foregaaende Tegn i Ragá, have betegnet en trelyds Stavelse, som endes med et Læbebogstav, altsaa nærmest *rab*, og derhos, da Skriften ingen Forskjel gjør paa haarde og bløde Lyde, *rap*, eller i Almindelighed Stavelsen *rp* (*rep*, *reb* efter min Omskrivningsmaade). Dette Tegn $\Xi\Upsilon$ findes kun i hint Navn og i det sakiske Ord $\Xi\Upsilon$ -*paka*, fængslet, bundet; medens Stavelsen *rip*, i *rippi*, og den beslægtede *lup*, i *Babilup*, *päplup*, *luppa*, ere udtrykte ved to Tegn, $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ < eller $\Xi\Upsilon$ og $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$. Af andre trelyds Stavelser end *rs* (68), *rk* og *rp*, findes *rit*, i den ene Form af Khšāparita (*Sattërritta*), ligesom *ram*, i Ariyāramna, *taçaram*, udtrykte som sædvanligt ved to Tegn. Det samme er Tilfældet med hele Rækken af *rn*, idet vi have *ran* i Navnene Upadaranma (*Ukpadërränma*), *Zaranka* (*Šerränka* eller *Šerranka*) og *rän*, *rän*, *run* i de sakiske Ord: *päuränra*, *urinra*, *murän* udtrykte ved Stavelsetegnene $\Xi\Upsilon\Upsilon$ -*ra*, $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ < *ri*, $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ *ru* med følgende Υ *an*, $\Xi\Xi$ *n*, og $\Upsilon\Upsilon$ *vn*. (Jfr. Υ - 116).

72. Den persiske Stavelse *ar* gjengives ved to Tegn $\Upsilon\Xi\Upsilon$ eller $\Xi\Upsilon\Xi$ og $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$. Af det første Tegns to Former forekommer den ene $\Upsilon\Xi\Upsilon$ udelukkende i Behistān-Indskriften, den anden $\Xi\Upsilon\Xi$ kun i eller ved Persepolis; men begge anvendes paa samme Maade og tildels i de samme Ord, saa at der ingen Tvivl kan være om disse to Tegns Identitet, hvorvel det er det eneste Exempel paa, at et og samme Tegn har to saa forskellige Former; thi at man en enkelt Gang finder en lignende Afvexling, som $\Xi\Upsilon\Upsilon$ - for $\Upsilon\Xi\Upsilon$ -, $\Xi\Upsilon\Xi$ for $\Xi\Upsilon\Xi$ -, maa snarere antages at hidrøre fra Indhuggerens Unøjagtighed. Imidlertid, da Indskrifterne i eller ved Persepolis, hvori dette Tegn forekommer, ere yngre eller senere indhugne end den ved Behistān, er det ikke usandsynligt, at man i Mellemtiden har simplificeret dets Form, hvad man uden Skade for Tydeligheden vel kunde gjøre ved dette Tegn, der tilmed ikke forekommer hyppigt. Dette $\Upsilon\Xi\Upsilon$ eller $\Xi\Upsilon\Xi$ gjengiver persisk *ar* i Arbāya, Arbira, ardaštāna, Arminiya, samt persisk *a* foran et følgende *r* i Ariya, Ariyāramna, og persisk *ha* ligeledes foran et *r* i Harauvatiš og (Gravindskriftens) Haraiva, saa at Tegnet fölgelig ogsaa i disse Tilfælde har udtrykt en Stavelse endende med *r*, altsaa *ar* eller *har*. Derimod bliver det persiske *ar* gjengivet ved $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ i Arsāda, Arsāma og Artavardiya, og i de senere Indskrifters Artakhsāpra. Det første af disse to Tegn forekommer kun i Begyndelsen af Ord, og her gjengive saaledes begge det persiske *ar*, medens det første $\Upsilon\Xi\Upsilon$ tillige udtrykker persisk *har*. Dette kan imidlertid ikke antages at være Forskjellen imellem disse to Tegns Betydning; thi dels svarer ogsaa $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ til persisk *har* i Gjengivelsen af Puravāhara, hvis sidste Halvdel skrives $\Upsilon\Xi\Upsilon$ $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$; dels synes Aandelyden ikke at have været betegnet i Begyndelsen af Ord foran *a* med følgende Consonant, og da Stavelsen *hag* i Hagmatāna er gjengivet ved Υ *ak*, *ag*, maatte i Lighed hermed Stavelsen *har* udtrykkes ved samme Tegn som *ar*. Men da i

Begyndelsen af de anførte Navne 𐎠𐎡𐎹 gjengiver det persiske *ar* og *har* foran *b*, *d*, *m*, *r*, medens 𐎠𐎡 udtrykker den samme Stavelse *ar* foran persisk *s* og *t*, altsaa det ene foran bløde, det andet foran haarde Bogstaver, saa synes dette at tyde paa, at disse Tegns Brug i Begyndelsen af Ord var afhængig af det følgende Bogstavs Beskaffenhed, og at de have været benyttede til at udvise dettes haarde eller bløde Lyd, en Forskjel, som Skriften ikke ellers kunde udtrykke, hvorvel den vistnok fandtes i Sproget. Ifølge dette maa 𐎠𐎡𐎹 antages ene at være brugt ogsaa i Begyndelsen af sakiske Ord foran en blød Lyd, og 𐎠𐎡 foran en haard, nemlig i de tre sakiske Ord, hvis Begyndelse disse Tegn danne: 𐎠𐎡𐎹𐎡 𐎠𐎡𐎹𐎢 *arda*, 𐎠𐎡𐎹𐎣 *arsa*, 𐎠𐎡𐎹𐎤 𐎠𐎡𐎹𐎥 (77). Endelig findes 𐎠𐎡𐎹 i Indskriften D10, i Ordet 𐎠𐎡𐎹𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩 med foregaaende Fremhævelsestegn, der tilkjendegiver, at det er et Substantiv. Dets Slutning *na* eller *inna* og Begyndelsens *a* vise hen til en Omskrivning af det tilsvarende *a*pagina; men medens, efter den Maade, hvorpaa den persiske Lyd *p* udtrykkes i det sakiske, man nærmest her skulde have ventet omtrentlig *assaginna*, kunne hine fire Kiletegn kun udtydes *ar-as-inna*, en højst besynderlig Omskrivning, som tyder paa, at hin Indskrift ikke hidrører fra Darius Hystaspes Søn, men fra den næsten et Aarhundrede sildigere Darius Nothos (423-405 f. Chr.), da Indskrifterne fra dennes Søn Artaxerxes den Anden er fuld af lignende Besynderligheder eller Barbarismer.

73. Den foregaaende Undersøgelse har vist, at begge Tegn 𐎠𐎡𐎹 og 𐎠𐎡 gjengive det persiske *ar* i Begyndelsen af Ord, og at deres Brug her beroer paa en orthographisk Bestemmelse. Dette kan imidlertid ikke antages at være den eneste Forskjel imellem disse to Tegn; men det er rimeligt, at deri ogsaa udtrykkes en Lydforskjel. Det første forekommer kun i Begyndelsen af Ord, hvorimod 𐎠𐎡 ogsaa findes i det indre af fire Navne: *Parsa*, *Puraváhara*, *Varkána*, *Kháyarsá*. Det første skrives 𐎠𐎡𐎹𐎢𐎣 X15,13, hvori 𐎠𐎡𐎹 gjengive det persiske *pár*, der hos Darius i dette Navn udtrykkes ved 𐎠𐎡 , og altsaa svarer 𐎠𐎡 nærmest til *r* eller *ar*. I det andet Navn *Puraváhara* gjengiver 𐎠𐎡 Stavelserne *ra* og *hara*, eller rettere *r* og *har*, da Slutningsvocalen her maa være bortfaldet, ligesom i Gjengivelsen af *Nabukudracara*, og Stavelsen *ra* har sit eget bestemte Tegn. I *Varkána* gjengives Stavelsen *var* ved 𐎠𐎡𐎹 , og da det første Tegn ikke udtrykker Lyden *va*, men *vi* (79), har Navnets Begyndelse saaledes været forskjellig fra det persiske. For dette Folk var Navnet fremmedt, og Forandringen skyldes sandsynligvis den ogsaa hos andre Folk forekommende og vel bekendte Tilbøjelighed til at sammenstille fremmede Navne med hjemlige Ord af omtrent samme Lyd; og man har sagtens i den persiske Form *Varkána*, ligesom i *Zendávestas Váhrkána*, troet at gjenkjende Ordet (*varka*), *váhrka* en Ulv. Betydningen *vi* for det sakiske Tegn 𐎠𐎡 tyder nærmest hen paa, at 𐎠𐎡 har udtrykt Consonanten *r*; men mulig er dog ogsaa her en Lyd *ar*, navnlig hvis 𐎠𐎡𐎹 skulde her have udtrykt Stavelsen *vay* eller *vai*. Endelig gjengiver 𐎠𐎡 , med det

foregaaende ä sä , det persiske *šyár* eller *šayár* i *Khšyárša*, og er min Formodning rigtig, at den Vocal, jeg betegner med ä , har lydt omtrent *ia*, vil Brugen her af ä være tildels analog med dets Forekomst i Formen *Párša* hos *Xerxes* 15,13, efter et langt *á*, og det har da nærmest udtrykt *ar* eller *r*. Ligesaa lidt af dette Navn, som af de tre andre, fremgaaer det derfor med Bestemthed, hvilken af disse to Lyde dette Tegn egentlig har udtrykt, medens dog dets Forekomst i *Þuraváhara* efter *u* taler for, at det nærmest skulde sammenstilles med ä r , ä og de andre Tegn, der udtrykke den vocallöse Consonant, og at dets Betydning har været *r*, saaledes som *Norris* har antaget. Men da Tegnene for de vocallöse Consonanter tillige maa antages at have udtrykt disse i deres Forbindelse med en foregaaende *i*-Lyd, (og dette baade naar denne er en Vocal, og naar den er Consonanten *y* med følgende Vocal), vilde derfor ä tillige betegne Stavelsen *ir*, som ogsaa *yar* o. s. v.; og de fire Navne, i hvis indre det forekommer, maa antages nærmest at have lydt *Pa-r-sa*, *Tü-r-wa-yar*, *Vi-r-ka-na*, *iKsü-yar-sa* eller *iKsü-r-sa*. I disse fire Navne forekommer ä kun, ligesom i Begyndelsen af Ord, foran haarde Bogstaver, *s*, *k*, samt *v*, der i det sakiske sammenstilles med disse (77); men herfra kan neppe hentes nogen Antydning om dets Brug, og den tilsyneladende Overensstemmelse, at det ogsaa her kun findes foran haarde Bogstaver, skyldes snarest den tilfældige Omstændighed, at vi ikke have flere Navne, hvori dette Tegn ä er anvendt; thi det er kun saadanne trelyds Stavelser, som *vir*, *tür*, i de to Navne fra *Darius'* Indskrifter, hvori det forekommer, der i Reglen udtrykkes med to Tegn, hvad sædvanligvis ogsaa er Tilfældet med de Stavelser, som det danner i de to andre Navne fra *Xerxes'* Indskrifter; ellers bruges trelyds Stavelsetegn paa *r*, men disse anvendes uden Forskjel foran haarde og bløde Bogstaver (jfr. 74). — Den af Navnene vundne Betydning for Tegnet ä bestyrkes ved dets Brug i sakiske Ord. Her findes dette ä anvendt i det indre, efter ä i *kutkalä-ä* *rekhä* (jfr. 102), i *kä-ä*, efter *i* i *ari-ä*, *pi-ä*, og efter *u* i *üzru-ä*, altsaa efter alle Vocaler, og saaledes anvendt aldeles overensstemmende med Brugen af ä *s*, ä *t*, ä *p* og analoge Tegn. Derhos forekommer det efter en foregaaende Consonant i *awes-ä*; men dette Ord maa jævnføres, som *Norris* rigtig har bemærket, med *wes-ä*, begge afledte af Stammen *wes* ved forskellige Affixer, og formedelst disses større Selvstændighed i den skythiske Sprogace, maa her ä og ä ä snarere betragtes som egne Ord, saa at ä er brugt som Begyndelsestegn, hvorved det ikke kan have været udtalet som den blotte Consonant *r*, men er, ligesom ä , understøttet af en foregaaende Vocallyd. Dette gjelder ogsaa, naar ä forekommer efter en Consonant i Verbalformerne *üt-ä* ä , *käk-ä* ä , da her ä ä er Endelsen. Det samme er vistnok ogsaa Tilfældet, naar ä i Forbindelse med et følgende *ra* ä og *kär* ä bruges ved Navneord som en Art ubestemt Artikel, der ogsaa synes at have været betragtet som et selvstændigt Ord, hvoraf ä udgjör Begyndelsen, enten det anvendes efter en

Vocal, som i *Arminiya-𐎠𐎡𐎢𐎣* (B β ,²²), *Babilii-𐎠𐎡𐎢𐎣* (B γ ,⁵¹), og sagtens ogsaa i *𐎠𐎡𐎢𐎣* 𐎠𐎡𐎢𐎣 *𐎠𐎡𐎢𐎣* *𐎠𐎡𐎢𐎣*, eller efter en Consonant, som i *Mergus-𐎠𐎡𐎢𐎣* (B β ,⁷⁹); hvorvel *r*-Lyden ogsaa udtrykkes i Forbindelse med den foregaaende Stavelse ved et trelyds Stavelsetegn, som i *Perserkär, Perserra* (B β ,^{13, 57}), *'Apërterra* eller *'Apërtërra* (af *Apërti*, B α ,^{56, 7, 50}), eller endogsaa rent bortfalder i *Arminiya-ra* (B γ ,⁵⁸), *Assagertiya-ra* (B β ,^{59, 7, 55}). Endelig bruges *𐎠𐎡𐎢𐎣* som et pronominalt Affix for tredje Person foran Verber, hvor det heller ikke kan have lydt blot som *r*, men maa have været ledsaget af en foregaaende Vocallyd. Naar derimod Genit. plur. af Ordet 𐎠𐎡𐎢 skrives 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 *𐎠𐎡𐎢* *𐎠𐎡𐎢* i den lille Indskrift ved Alvend D5,¹¹ i Stedet for det regelrette og overalt ellers forekommende 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 *𐎠𐎡𐎢* *𐎠𐎡𐎢*, kan dette neppe skyldes andet end en Fejltagelse hos Indhuggeren, fremkaldt ved det tæt forangaaende *𐎠𐎡𐎢* 𐎠𐎡𐎢 *𐎠𐎡𐎢* *𐎠𐎡𐎢*. Paa Grund af dette Tegns hele Forekomst nærer jeg derfor ingen Tvivl om, at dette, i Lighed med *𐎠𐎡𐎢* s, *𐎠𐎡𐎢* k, *𐎠𐎡𐎢* p, har udtrykt saavel den blotte Consonant *r*, hvad Norris antager, som ogsaa denne i Forbindelse med en foregaaende Vocallyd *ä*, eller *är* (α : *är, yar*); dog formoder jeg, at *𐎠𐎡𐎢* deri har afvejet fra de analoge Tegn, at det, brugt som Stavelsetegn, fornemmelig har havt en Udtale af *yar*, eller af det beslægtede *är* (α : omtrent *iar*), og at dette er Grunden til, at *𐎠𐎡𐎢* har kunnet benyttes til at gjengive det persiske *ar*, idet man tillige dertil knyttede den orthographiske Fordel, ved det at kunne bestemt angive den følgende Consonants ellers ved Skriften ikke udtrykte haarde Lyd. Paa Grund heraf omskriver jeg *𐎠𐎡𐎢* ved *r*, og, naar det udtrykker en Stavelse, ved *är*, hellere end ved *är*, som de andre analoge Tegn. Heraf vil fremdeles fremgaae med Bestemthed, at det andet Tegn *𐎠𐎡𐎢* eller *𐎠𐎡𐎢* maa sammenstilles med *𐎠𐎡𐎢* *ak*, *𐎠𐎡𐎢* *as*, *𐎠𐎡𐎢* *at* o. s. v., og at dets Betydning ene har været Stavelsen *ar*, hvorvel det kun er brugt foran bløde Bogstaver. Det forekommer ikke undtagen i Begyndelsen af Ord, hvilket sandsynligvis ikkun hidrører derfra, at man til at udtrykke trelyds Stavelser endende paa *ar* havde forskjellige særegne Tegn af hyppig og almindelig Brug, *𐎠𐎡𐎢*, *𐎠𐎡𐎢*, *𐎠𐎡𐎢*, *𐎠𐎡𐎢*, *𐎠𐎡𐎢*, *𐎠𐎡𐎢*, *𐎠𐎡𐎢*, *𐎠𐎡𐎢*, som anvendes i de ikke faa Navne, der forekomme, indeholdende saadanne Stavelser, som *Karka*, *𐎠𐎡𐎢*, *Garmapada*, *Asagartiya*, *Parṣava*, *Sparda*, *Takabara*, *Bardiya*, *Bákhtariš*, *Dádaršiš*, *Vidarna*, *Nabukudaracara*, *Martiya*, *Fravartiš* o. s. v., hvorved altsaa Brugen af *𐎠𐎡𐎢* maatte indskrænkes særdeles eller udelukkes ganske. Heller ikke kunde *𐎠𐎡𐎢* bruges i det indre til at gjengive persisk *har* (i *𐎠𐎡𐎢*); thi, anvendt efter et foregaaende Stavelsetegn paa *a*, vilde det, i Lighed med de övrige analoge Tegn, kun kunne i Forbindelse med dette udtrykke en eneste Stavelse, og *𐎠𐎡𐎢* *𐎠𐎡𐎢* vilde ikke være at læse *va-ar* eller *vahar*, men *vär*, ligesom *𐎠𐎡𐎢* *𐎠𐎡𐎢* *𐎠𐎡𐎢* löd *máta* i *Gaumáta*; medens derimod *𐎠𐎡𐎢* *𐎠𐎡𐎢* ikke blot udtrykte den ene Stavelse *var*, men ogsaa de to *va-är*, og saaledes stod nærmere ved det persiske *váhara*, navnlig da den i *ä* med *a* forenede *i*-Lyd tildels udfyldte den Hiatus, der fremkom mellem de to ved *h* adskilte *a*-Lyde. Dog synes Gjengivelsen hos Darius af den

persiske Stavelse *pár* i Pársa ved det enkelte Tegn 𐎱𐎠 *pr*, og af *tá* foran *r* i Tárava ved 𐎠𐎡 *tr*, at vise, at 𐎠𐎡𐎠 ikke kunde anvendes i det indre, eftersom de analoge Stavelser *tás* i Vištáspa, *bákh* i Bákhtariš, *má* i Gaumáta ere dannede ved to Tegn (𐎠𐎡𐎠 *ta-as*, 𐎠𐎡𐎠 *ba-ak*, 𐎠𐎡𐎠 *ma-at*), hvoraf det sidste udtrykker en Stavelse begyndende med *a*, og man i Overensstemmelse hermed skulde have ventet at finde *pár* og *tá* gjengivne ved 𐎠𐎡𐎠 𐎠𐎡𐎠 , 𐎠𐎡𐎠 𐎠𐎡𐎠 , hvis 𐎠𐎡𐎠 havde kunnet bruges paa denne Plads. Men da Stavelsen *pár* i Pársa hos Xerxes gjengives ved 𐎠𐎡𐎠 , og *bákh* i Bákhtariš ved 𐎠𐎡𐎠 *ba-k* i Gravindskriften, og *má* i Máciya er udtrykt overensstemmende med *tá* i Tárava (jfr. 85), vise dog disse Navne en Vaklen i at udtrykke trelyds Stavelser med Midtlyd *á*, saa at det vel kunde være muligt, at, hvis vi havde flere Navne, indeholdende i det indre et *ár*, vi ogsaa vilde have fundet 𐎠𐎡𐎠 brugt paa samme Maade og samme Plads, som de ellers analoge Stavelsestegn 𐎠𐎡 *ak* og 𐎠𐎡 *as*.

74. Da Skriften saaledes benyttede de to Tegn 𐎠𐎡 og 𐎠𐎡𐎠 til tillige at angive den haarde eller bløde Lyd af den følgende Consonant, paatrænger sig naturlig det Spørgsmaal, om ikke det samme skulde være Tilfældet med den dobbelte Række af tilsyneladende ensbetydende Tegn for Stavelser, der begynde med *k*, *p*, *t* og endes paa *r*, nemlig 𐎠𐎡 og 𐎠𐎡𐎠 , 𐎠𐎡 og 𐎠𐎡𐎠 , 𐎠𐎡 og 𐎠𐎡𐎠 , især da den Antagelse ligger nær, at, medens ved Sammenstød af de øvrige Consonanter, disses haarde Lyd især fremtraadte, kunde *r* forbindes og forbandtes ligesaa hyppigt med haarde som med bløde Bogstaver, hvorfor det vel kunde været anseet for nødvendigt i Skriften ved et eller andet Middel at angive Lydens virkelige Beskaffenhed. Men et saadant Middel har den dobbelte Række af de anførte Stavelsetegn ikke afgivet, i det mindste at slutte fra deres Forekomst i Navne, hvor de anvendes uden Forskjel, enten det følgende Tegn gjengiver et haardt eller et blødt persisk Bogstav. Saaledes findes 𐎠𐎡𐎠 og 𐎠𐎡 i Asagartiya og Karka foran haarde Bogstaver, men i Garmapada, Páigarciš og Pukhra foran bløde; thi *r* maa formedelst dets Forbindelse med 𐎠𐎡𐎠 betragtes som blødt. Ved de hyppigere forekommende Stavelser begyndende med et Tand- eller Læbebogstav, findes 𐎠𐎡 og 𐎠𐎡𐎠 begge foran et følgende *r* (Nabukudracara, Bákhtariš, Arakadriš, Uvakhšatara, Khšapariša o. s. v.), og de afvekle i Gjengivelsen af Dádarsiš foran *s*. Vel findes 𐎠𐎡 i Navne ene foran bløde Bogstaver, i Bardiya og Gjengivelsen af det persiske Forholdsord *fra* (Fravartiš, Fráda, framátaram); men det andet Tegn 𐎠𐎡𐎠 findes ogsaa foran persisk *d* og *r* i Sparda, Takabara, paru, saa vel som foran haarde Bogstaver i Pársa, Parjava, Gaubaruva (78). Disse Tilfælde, hvori de omhandlede Tegn forekomme anvendte uden Hensyn til det følgende Bogstavs Beskaffenhed i det persiske, ere for hyppige til at man kan antage, at Udtalen i det [sakiske har afveget fra den persiske, saaledes at man her har haft en haard Lyd i Stedet for den bløde, eller omvendt. Da der saaledes ingen stor Sandsynlighed er for, at Forskjellen i Brugen af hine Tegn grunder sig paa en blot orthographisk Bestemmelse, ledes vi tilbage til

den för udtalte Formodning, at denne dobbelte Række afviger ved en forskjellig Vocallyd, ligesom dette ogsaa er Tilfældet med 𐎠𐎡𐎢 og 𐎠𐎡𐎣 ; hvorvel det langt fra er klart, hvorfor man ene ved disse tre trelyds Stavelser, *pr*, *tr*, *kr*, har villet udtrykke hvad man undlod ved alle andre. Jeg formoder da, at den ene Række var bestemt til at anvendes, hvor Vocallyden var et tydeligt og rent *a*, den anden, hvor den var den Lyd, som jeg har betegnet ved *ä*, og at de derhos kunde bruges til at udtrykke de lignende Stavelser, indeholdende en Vocal hørende til samme Klasse som enten *a* eller *ä*, altsaa nærmest *u* eller *ü*; thi *i*-Lyden synes at være fælles for begge disse Vocal-Rækker, eftersom begge Tegnene 𐎠𐎡 og 𐎠𐎢 for trelyds Stavelsen *tr* ere anvendte til at udtrykke Stavelsen *tir* i Entallet af Navnet 'Aperti (𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡 𐎠𐎢). Da jeg nu har udtrykt Vocalen i trelyds Stavelseegn, som nærmest og egenlig vistnok har været *a*, for Tydeligheds Skyld ved *e*, har jeg ved denne Række af Tegn for Stavelserne *pr*, *tr*, *kr* ved *e* og *ë* villet antyde denne formodede Lydforskjel, og jeg har anvendt Tegnet *ë* ved Omskrivningen af de Stavelsetegn, hvis Lyd synes at have været den korteste eller dunkleste, eftersom de ere brugte til at gjengive de persiske Consonanter foran et følgende *r*, som 𐎠𐎢𐎣 *kër* i *Ḫukhra*, 𐎠𐎢𐎣 *tër* i *Arakadriš*, 𐎠𐎢𐎣 *për* i *Fravartiš*, uden at jeg dog paa nogen Maade vil paastaae, at jeg har truffet det ene rigtige i Afgjørelsen af de specielle Tilfælde, eller overhovedet i Bestemmelsen af den Forskjel, som foranledigede eller udfordrede en tilsyneladende Overflödighed af saa godt som ensbetydende Tegn, medens Skriften ellers i alt övrigt er indrettet med den strængeste Ökonomi.

75. Foruden de ovenfor gennemgaaede Tegn, der gjengive Stavelser, som i det sakiske begynde med *r*, findes endnu 𐎠𐎡𐎢 , der kun forekommer i et eneste Navn, *Naditabira*, hvor det gjengiver det persiske *ra*. Da den første Del af dette Navn stemmer mere med det babylonske end med det persiske (57), er det naturligt ogsaa at formode det samme om den sidste. Denne er i det babylonske udtrykt ved 𐎠𐎡𐎢 et Tegn sammensat af 𐎠𐎡 𐎠𐎢 , som er et Monogram for Gud *Bel*, hvis chaldæiske Form er 𐎠𐎡 (Rawlinson i *Journ. roy. As. Soc. XIV. Analysis of the text. S. 88*). Da den sidste Del af den sakiske Form, som svarer til persisk *bira* og babylonsk *bel*, er udtrykt ved 𐎠𐎢 𐎠𐎡 , kunde derfor det sidste Tegn 𐎠𐎡 antages at indeholde et *l*. Imidlertid er i Gjengivelsen af den assyriske *By Arbirá*, hvis tilsvarende Form i Babylonsk og Græsk ogsaa indeholder et *l*, vel Stavelsen *bi*, ligesom i *Naditabira*, gjengivet ved 𐎠𐎢 *bä*, men den følgende Stavelse *rä* (med langt *ä*) er udtrykt ved 𐎠𐎡𐎢 *ra*, hvad, som för bemærket, synes at vise, at de samme Tegn, som udtrykke *r*, ogsaa kunne betegne *l*, og at disse to Bogstaver i Skriften betragtedes i samme Forhold, som ellers de haarde og blöde Bogstaver. Dette forhindrer os fra at tillægge Tegnet 𐎠𐎡 Betydningen ikke blot af *ra*, som er udtrykt ved 𐎠𐎡𐎢 , men ogsaa af *rä*, for hvilken Stavelse vi endnu ikke have fundet noget Tegn. Thi hvis det omtalte Forhold i at udtrykke *r* og *l* saaledes, som det er sandsynligt, virkelig har fundet Sted,

og vi med høj Grad af Sandsynlighed kunne paavise et andet Tegn, som maa antages at have betegnet *l* med følgende *a*-Lyd, maa dette i Stavelsesystemet nærmest have udfyldt Pladsen for Forbindelsen af *r* eller *l* med Vocalen *ä*. Hertil kommer, at Tegnet $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ efter dets Forekomst i sakiske Ord maa have endt med en Consonant, hvad enten denne nu er *r* eller *l*. I *Ba*,¹⁸ forekommer et Adverbium $\langle \text{=}\text{=} \langle \text{=}\text{Y} \text{=} \text{=}\text{Y}$, og det samme Ord findes ogsaa aabenbart i den aldeles analoge Sætning *B*_{7,65}, hvor det imidlertid skrives $\langle \text{=}\text{=} \langle \text{=}\text{Y} \text{=} \text{=}\text{Y} \text{=}\text{Y}$ (jfr. 95), der afviger fra den første Form ved Indskydelsen efter $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ af $\text{=}\text{Y}$ (*rü* eller *lü*), og det er derfor rimeligt, at $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ har endt paa samme Consonant, hvormed $\text{=}\text{Y}$ begynder; thi hvis $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ havde endt paa en Vocal, vilde den ene Form have haft en hel Stavelse, som manglede i den anden; medens derimod i første Tilfælde de to Former kun adskille sig i Udtalen ved Tilføjelsen af en enkelt Vocal, som kan have været indskudt, fordi i Virkeligheden Forbindelsen af $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ og $\text{=}\text{Y}$ ikke vel kunde taales. Da fremdeles *ar* og *r* udtrykkes ved $\text{=}\text{Y}\text{=}$ og $\text{=}\text{Y}\text{Y}$ (73), staaer kun tilbage den Antagelse, at man i det mindste i dette Tilfælde har i Skriften adskilt Lydene *ar* og *al* eller *r* og *l* ved særegne Tegn, ligesom man har særegne Tegn for Consonanterne *m* og *v*, medens ellers de Stavelser, hvori de danne Begyndelsen, udtrykkes med samme Tegn, og ligesom man omvendt har udtrykt trelyds Stavelser, indeholdende Sibilanterne *s* og *z*, ved samme Tegn. Dette $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ findes i det sakiske efter *a* i det Ord, som *D*_{6,28} begynder med $\text{Y}\text{Y} \text{=}$ $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$, men hvoraf Resten er utydelig; endvidere efter *ä* i $\text{Y}\text{Y} \langle \text{=}\text{Y} \text{=} \text{Y} \text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{Y}$ *D*_{6,33}, i *pä* $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ *kä*, *tä* $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ *ni*, efter *ü* (eller *u*), i *lü* $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ *wäk* og *lü* $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ $\text{Y} \text{=}$, og endelig efter *i* baade i det før anførte Ord *vi* $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ $\text{=}\text{Y}$, og sandsynligvis i det mangelfulde $\text{Y} \text{=}\text{Y}\text{Y} \text{=}\text{Y} \text{=}$ $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ *D*_{6,11} (jfr. 15). Da det saaledes findes efter alle Vocaler ligesom $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *k*, $\text{=}\text{Y}\text{Y}$ *s*, $\text{=}\text{Y}\text{Y}$ *r* og de andre analoge Tegn, er det sandsynligst, at $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ maa jävnføres med disse, og at det følgerig har udtrykt Consonanten *l*. Ligesom hine Tegn forekommer $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ ogsaa i Begyndelsen, nemlig af $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$ $\text{=}\text{Y} \text{=}$ $\text{Y} \text{=}$, som oversætter det persiske *viß*, og som jeg troer er beslægtet med det tyrkiske og mongolske *ulus*. Dets Forekomst her viser, at det ogsaa har betegnet en Stavelse, begyndende med en Vocal, altsaa, efter min sædvanlige Omskrivningsmaade, *il* (o: *il*, *yal*, *yul*). Dersom der i det ovenfor anførte Ord, som findes i Gravindskriften *Lin. 27* og *28*, og som i min originale Afskrift begynder med et tydeligt $\text{Y}\text{Y} \text{=}$ $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$, hvorefter der følger et noget utydeligt $\text{=}\text{Y}\text{Y}\text{Y} \text{=}$ Y , disse utydelige Træk virkelig skulde have indeholdt $\text{=}\text{Y}\text{Y}\text{Y} \text{=}$ *ru*, saa vilde denne Forbindelse af *l* med følgende $\text{=}\text{Y}\text{Y}\text{Y} \text{=}$ tjene til at bestyrke den før udtalte Formodning, at Skriften i flere Tilfælde ikke adskilte *r*- og *l*-Lyden, eftersom man snarest maa antage i dette Ord, hvis de utydelige Spor tilhøre et $\text{=}\text{Y}\text{Y}\text{Y} \text{=}$, at dette Tegn har været udtalt som *lu*. — Til Slutning skal jeg blot bemærke, at Stavelsen *lül* (eller *rül*) er i *lül**mák* udtrykt ved to Tegn ($\text{=}\text{Y}\text{Y} \text{=}$ $\langle \text{=}\text{Y} \text{=}$), ligesom Stavelsen *rur* ($\text{=}\text{Y}\text{Y}\text{Y} \text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{Y}$) i *izurur*, og *rir* ($\text{=}\text{Y}\text{Y}\text{Y} \text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{Y}$) i *arir*, saaledes som sædvanligst er Tilfældet med trelyds Stavelser indeholdende disse Vocaler.

76. Foruden disse her gennemgaaede ti Tegn og de tidligere omhandlede syv for trelyds Stavelser *kr, pr, tr, sr*, gives endnu et, 𐎠𐎡 -*wr* (80), saa at Egennavnene og de optagne fremmede Ord frembyde 18 sakiske Tegn, der benyttes til Gjengivelse af persisk *r*. Heraf synes to nærmest at have udtrykt en *l*-Lyd, medens det dog ikke endnu kan ansees for afgjort, hvorvidt overhovedet Skriften har adskilt ved særegne Tegn de ved Bogstaverne *r* og *l* dannede Stavelser. Af disse 18 Tegn udtrykke to nærmest de blotte Consonanter *r* og *l*; fire betegne tvelyds Stavelser, hvoraf *r* (*l*) udgjör Begyndelsen, og et Stavelsen *ar*; tre ere Tegn for trelyds Stavelser begyndende med *r* (*l*), og de övrige otte for trelyds Stavelser begyndende med *k, t, p, s, w*, nemlig:

𐎠𐎡 *r*, 𐎠𐎡 *l*; 𐎠𐎡𐎠 *ra*, 𐎠𐎡𐎡 *ri*, 𐎠𐎡𐎢 *ru*, 𐎠𐎡𐎣 *lü*;
 𐎠𐎡𐎤 *rk*, 𐎠𐎡𐎥 *rp*, 𐎠𐎡𐎦 *rs*.
 𐎠𐎡𐎧 *ar*, 𐎠𐎡𐎨 *kr*, 𐎠𐎡𐎩 *tr*, 𐎠𐎡𐎪 *pr* }
 𐎠𐎡𐎫 *är*, 𐎠𐎡𐎬 *il*, 𐎠𐎡𐎭 *kär*, 𐎠𐎡𐎮 *tör*, 𐎠𐎡𐎯 *pär* } 𐎠𐎡𐎰 *sr*, 𐎠𐎡𐎱 *r*, 𐎠𐎡𐎲 *wr*.

Til denne Række eller til disse Rækker bliver endnu at henføre med større eller mindre Sandsynlighed 𐎠𐎡𐎳 *lä* 102, 𐎠𐎡𐎴 *rt* 111, 𐎠𐎡𐎵 *rn* 116, 𐎠𐎡𐎶 *al* 103, (𐎠𐎡𐎷 *nr* 121), som ene findes anvendte i sakiske Ord.

77. Den persiske Kileskrift har til at udtrykke *m* tre Tegn efter dets Forekomst foran de tre Vocaler *a, i, u*, og til at udtrykke *v* to Tegn, hvoraf det ene anvendes foran *i*, det andet derimod foran *a* og *u*. De ved disse Lyde, *v* og *m*, dannede Stavelser har den sakiske Skrift udtrykt ved samme Tegn, idet den nemlig har stillet disse to Bogstaver i det samme Forhold til hinanden, hvori de andre haarde Lyde staae til de tilsvarende blöde, og navnlig betragtet *v* som det haarde og *m* som det tilsvarende blöde Bogstav. Dette fremgaaer tydeligt af den Omstændighed, som jeg för (72) har antydet, at 𐎠𐎡𐎳 *ar*, som kun findes foran blöde Bogstaver, anvendes i Gjengivelsen af Armina, hvori *m*-Lyden er sikkert ved den tilsvarende græske Form, medens derimod 𐎠𐎡𐎴 bruges i det sakiske Ord 𐎠𐎡𐎵 𐎠𐎡𐎶 𐎠𐎡𐎷 *By₃₁*, hvorfor 𐎠𐎡𐎸 , Tegnet for *va* og *ma*, maa antages her at have begyndt med en haard Lyd, som maa være *v*, da *m* forekommer efter det andet Tegn i Armina. Dog har Skriften i et Tilfælde adskilt disse to Lyde, nemlig ved Betegnelsen af de blotte vocallöse Consonanter *m* og *v* (84). Grunden til, at man saaledes i Skriften har betegnet disse to Bogstaver, eller rettere de Stavelser, hvis Indlyde de ere, med samme Tegn, maa nærmest söges i den assyrisk-babylonske Kileskrift, hvorfra den sakiske har sit Udspring. Her have baade Rawlinson og Hincks gjort opmærksom paa en Vaklen i Brugen af *b*-, *m*- og *v*-Tegnene, og denne Vaklen synes at være benyttet i Overensstemmelse med den stränge Ökonomi, hvormed den sakiske Kileskrift er indrettet. — De Tegn, som i Navne og optagne Ord findes anvendte til Gjengivelse af persisk *v* eller *m*, ere: 𐎠𐎡𐎹 78, 𐎠𐎡𐎺 79, 𐎠𐎡𐎻 80, 𐎠𐎡𐎼 81, 𐎠𐎡𐎽 82, 𐎠𐎡𐎿 83, 𐎠𐎡𐏀 84, 𐎠𐎡𐏁 85,

samt 𐬨 18 og 𐬩 60. Ved den latinske Omskrivning af disse Tegn har jeg i de Tilfælde, hvor man ikke kan afgjøre, hvilken Consonant-Lyd de udtrykke, valgt at gjengive den ved *w*, hvis Udtale altsaa er ubestemt enten *m* eller *v*.

78. Det første af de anførte Tegn 𐬬 gjengiver det persiske *ma* i Maguš, Arśáma, Garmapada, Upadaranma, Cipratakhma, Hagmatána, og derhos det persiske *má* i Máda; med eller uden tilføjet 𐬭 *t* gjengiver det *má* i framátaram, og med tilføjet Stavelsetegn begyndende med *a* gjengiver det (𐬬 𐬭 𐬮 *mák*) *ma* i Maka, Anámaka, og (𐬬 𐬭 𐬮 *mát*) *má* i Gaumáta. Heraf fremgaaer tilstrækkelig for Tegnet 𐬬 dets ene Betydning *ma* uden Hensyn til Vocalens Lydlængde. Paa den anden Side gjengiver 𐬬 det persiske *va* i Parþava, Haraiva, Harauvatiš, Khšaprapávan, og *vá* i Vivána, Þuraváhara, Táravá; hvilket udviser Tegnets anden Betydning *va*, ligeledes uden Hensyn til Lydlængden. Det persiske *w* bruges til at udtrykke Lyden *hw* (67), som i Zend ogsaa har sit eget Tegn 𐬰 . At denne persiske Lyd findes i Begyndelsen af Uvakhšatara og Uvárazmiya, der derfor have været udtalte nærmest Hvakhšatara, Hvárazmiya, fremgaaer af de tilsvarende græske Former *Kvaξάρης* og *Xωράσμοι* og Zendformen *Qáirizäm* (Mihir Yasht 14); men denne Lyd er i begge Ord tilligemed det følgende *a* gjengivet i det sakiske ene ved 𐬬 *wa*, saaledes at den foregaaende Aandelyd er bortkastet eller ladet ubetegnet her, ligesom i Gjengivelsen af Hagmatána (16), Haraiva, Harauvatiš (67), sandsynligvis fordi Skriften ikke vel kunde betegne Aandelyden i disse Tilfælde. Naar derimod 𐬬 ogsaa gjengiver persisk *wa* i Gaubaruva (*Γωβούρης*), hidrører det vel snarest fra at *u* i det persiske er indskudt af euphoniske Grunde. Endelig gjengiver dette Tegn i Forbindelse med et følgende 𐬭 , altsaa 𐬬 𐬭 , det persiske *vahu* i Vahuka og *vau* i Vaumisa, og derhos persisk *vu* i Dárayavuš, uden at man dog af det sidste enestaaende Tilfælde maa, saaledes som jeg før har gjort, uddrage den Slutning, at 𐬬 ogsaa har udtrykt den blotte Consonantlyd *v* eller *w* (jfr. 83). I det sakiske er 𐬬 en hyppig forekommende Locativ-Partikel, der synes at have været udtalt *va* (108), uden at dette dog med Sikkerhed lader sig afgjøre. Dernæst findes det i første Person af Verber efter en *u*-Lyd, ligesom 𐬮 *ya* efter en *i*-Lyd, hvor det derfor maa antages at have haft Udtalen *va*, f. Ex. 𐬮 𐬬 𐬭 𐬮 *rilüva*, ligesom *tiriya*. Desuden forekommer 𐬬 i flere sakiske Ord, baade i Begyndelsen (𐬬 *ra*, 𐬬 *'uri*), og i det indre, saavel efter en foregaaende Vocal og foran følgende Stavelsetegn begyndende med en Consonant (*sata* 𐬬 *ták*, *wettä* 𐬬 *ssa*, *i* 𐬬 *ka*, *alpü* 𐬬), som efter en Consonant (*ter* 𐬬 , *är* 𐬬 𐬭 𐬮), og foran et Stavelsetegn begyndende med *a* i *lü* 𐬬 *ak*, *'a* 𐬬 *ak*, *sa* 𐬬 *ak*, *nä* 𐬬 *an*; men i intet af disse Tilfælde kan Consonantlydens Beskaffenhed med Sikkerhed afgjøres.

79. Den persiske Stavelse *mi* er i Arminiya, Uvarazmiya, Vaumisa gjengivet ved 𐬭 , som ligeledes udtrykker det persiske *vi* i Vidarna, Vivána, Viyakhana, Vindafraná, Vištáspa, vispa, visa; hvoraf 𐬭 Tegnets dobbelte Betydning af *mi* og *vi* tilstrækkelig

fremgaaer. Dette Tegn findes fremdeles i Gjengivelsen af Navnet Varkána, hvor $\langle \Xi = \text{---} \rangle$ svarer til persisk *var*, hvad der i hvert Tilfælde röber en forskjellig Begyndelse af dette Navn, da Stavelsen *var* har sit ejendommelige Tegn $\text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle$ (80). Endelig findes det i Gjengivelsen af de to Navne Vayaspara og Vahyazdáta, hvor det med et fölgende $\text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle$, altsaa $\langle \Xi = \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle$, gjengiver saavel persisk *vayas* som *vahyaz*. Da *z*-Lyden i det sakiske ikke havde noget eget Tegn, men kunde gjengives ogsaa ved de Tegn, som udtrykke det tilsvarende haarde *s* (som i Uvarázmiya), og da fremdeles den sakiske Skrift ikke synes at kunne betegne *h*-Lyden, navnlig foran en Consonant, saa forklarer dette, at Stavelserne *vayas* og *vahyaz* i Skriften kunne udtrykkes ved samme Tegn, ligesom de maaskee ogsaa i Udtalen have antaget samme Lyd. De to sakiske Tegn $\langle \Xi = \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle$ udtrykke ligefrem Lyden *vis* (som i Vištáspa, vispa), hvilken vel er noget forskjellig fra det tilsvarende persiske *vayas*, men adskiller sig dog kun deri fra dette, at *i* er traadt i Stedet for *aya*. Denne Forskjellighed leder imidlertid hen til den oftere udtalte Formodning, som den i høj Grad tjener til at bestyrke, at Tegn for Stavelser paa *i* og *u* tillige udtrykke de tilsvarende Stavelser, hvor *i* og *u* ere gaaede over til Consonanterne *y* og *v*, saa at altsaa Tegnet $\langle \Xi = \text{---} \rangle$ udtrykker saavel Stavelsen *vi*, som den tilsvarende trelyds Stavelse *vay*. Denne Betydning i Forbindelse med den Lyd *is* (o: *äs* eller *yas*, jfr. 74), som $\text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle$ ogsaa betegner, giver for de to Tegn $\langle \Xi = \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle$ en Udtale *vay-äs* eller *vay-yas*, som ikke afviger synderligt fra det persiske *vayas*, og denne Gjengivelse viser sig tilmed aldeles overensstemmende med den Maade, hvorpaa det persiske *ra* og *ga* foran *y* er udtrykt i Dárayavuš og Bágayádiš ved $\text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle \langle \Xi \text{---} \rangle$ *ri* (66) og $\text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle$ *gi* (15). — I det sakiske er $\langle \Xi = \text{---} \rangle$ et pronominalt Affix for første Person i Entallet, sandsynligvis med Udtalen *vi*, da det tilsvarende Pronomen skrives $\text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle$ *u*; og samme Udtale har vistnok ogsaa fundet Sted i det possessive *nika* $\langle \Xi = \text{---} \rangle$, vor, af *niku*, vi, og i Adverbiet *'a* $\langle \Xi = \text{---} \rangle$, der synes beslægtet med Pronominalstammen *ü* i *üpä*, samt muligvis ogsaa i $\langle \Xi \text{---} \rangle \langle \Xi = \text{---} \rangle$, altsaa *zä'win*, da her en *u*-Lyd gaaer foran, hvorvel dette Ord, der oversætter det persiske *vašna*, synes, som Norris bemærker, at være et Laan i en noget forkvaklet Form af det babylonske $\text{---} \langle \Xi = \text{---} \rangle$, der baade kan læses *yāšmi*, *išmi* og *yašvi*, *išvi* (jfr. Rawlinson. Journ. roy. As. Soc. XIV. Analysis. S. 12; han tolker Sibilanten som --- , Hincks [Nr. 37] ogsaa som --- og ---). Derimod er Lyden aldeles ubestemmelig i de övrige Ord, hvori dette Tegn $\langle \Xi = \text{---} \rangle$ forekommer, nemlig i Begyndelsen af $\langle \Xi = \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi = \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi = \text{---} \rangle$ eller $\langle \Xi = \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi = \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi = \text{---} \rangle$, og det utydelige Ord i D6,23, som begynder med $\langle \Xi = \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi = \text{---} \rangle$, samt i det indre af *res* $\langle \Xi = \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi = \text{---} \rangle$ *näna* og $\langle \Xi = \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi = \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi = \text{---} \rangle$.

80. Den persiske Stavelse *mar* gjengives i Marguš, Martiya, Marduniya ved $\text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle$, der ogsaa udtrykker det persiske *var* i Fravartiš, Humavarga, i hvilket sidste Navn, som jeg senere skal nærmere omtale, dette Tegn er aldeles utvivlsomt. Tegnet $\text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle$ har derfor været bestemt til at udtrykke trelyds Stavelsen *mr* eller *vr*, *mer*, *ver* (*wr*, *wer*). Dette Tegn bruges hyppigt som Ablativ-Affix og forekommer desuden i Verbet $\text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle \text{---} \langle \Xi \text{---} \rangle$, at

tage, holde, der ogsaa skrives $\text{V}\underline{\text{E}}\text{Y}\langle -\text{Y}\text{Y}\langle wa'uri$, hvilket synes at antyde, at Vocallyden i zYY - i dette Tilfælde var nærmere *u* end *a*, og at dette Ord saaledes var udtalt omtrent *wurri*. ligesom YYz gjengiver Stavelsen *rus* i Kuruš, og, hvorvel vi i den dobbelte Skrivemaade af $\text{z}\langle -\text{Y}\text{Y}\text{Y}\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{Y}$ og $\text{z}\langle -\text{z}\text{Y}\text{Y}$ have et Exempel paa en ligefrem Bortkastelse af et *u*, er det ikke usandsynligt, at Verbet zYY - $\text{Y}\text{Y}\text{Y}\langle$ har adskilt sig ved Vocallyden fra Pronominet *al*, *enhver*, der skrives med de samme Tegn. Desuden forekommer dette Tegn i zYY - $\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$, *al*- YY -*ris*, *përra*- YY -*pinü* (D6,27). Endelig findes det efter det ofte forekommende Pronomen $\text{z}\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ i D6,47, hvorom jeg henviser til § 108.

81. Den persiske Stavelse *maz* bliver i Auramazda gjengivet ved YY -, ligesom *mas* i Takhmaspáda; hvilket udviser, at Tegnet YY - har udtrykt en trelyds Stavelse *ms* eller *mes*, og at Skriften har udtrykt saavel det persiske haarde *s* som det blöde *z* ved samme Tegn. Dette Tegn YY - findes i Slutningen af den ene Form af Parther-Navnet, hvor det svarer til persisk *va*, der i den anden er gjengivet ved det almindelige Tegn for denne Stavelse, YYz . Jeg har alt gjort opmærksom paa flere Tilfælde, hvor det sakiske ved Landenavne har tilföjet et *s*, som ikke findes udtrykt i det persiske, eller vel snarere bibeholdt den i det persiske ikke betegnede Nominativ-Endelse, og det samme maa antages her, da de dobbelte Flertalsformer *Pertü*- YYz $\text{Y}\text{Y}\text{Y}\text{Y}$ ($B\beta$,3) og *Përtu*- YY $\text{z}\langle$ ($B\beta$,68) vise, at YY - har endt paa en Consonant, hvilken formedelst Tegnets Forekomst i Auramazda, Takhmaspáda maa være en Sibilant. Ligesom de tre foregaaende Tegn udtrykker dette YY - saaledes begge trelyds Stavelserne *ms*, *mes* og *vs*, *ves* (*ws*, *wes*). I det sakiske bruges YY - som et pronominalt Affix for første Person, afvexlende med zzz , men muligvis hörende til Flertallet og svarende til det tyrkiske zz vor. Dernæst forekommer YY - som Afledselse, i $\text{Y}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ YY - Kongedömmet, af $\text{Y}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ Konge, *Sáksapavana*- YY - Satrapdömmet, i hvilket Tilfælde dets Udtale har været *mas*, eftersom der undertiden foran denne Endelse er indskudt $\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ (84), saaledes *tikä*- YY og *tikä*- $\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ YY - Lögn, *reskä*- YY og *reskä*- $\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ YY - Grund, saa og *saperrek*- $\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ YY - Kamp, *'isä*- $\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ YY - Næse, *tit*- YY - Tunge. Derhos bruges $\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ YY - til at danne Ordinalier af Talord, der ere udtrykte ved Taltegn, som: YYz $\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ YY - anden ($B\beta$,28,44, γ ,36), $\text{Y}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ $\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ YY - tredie ($B\beta$,32), og sandsynligvis ogsaa efter Tallet 9 i $B\alpha$,7 til at udtrykke den niende, hvor imidlertid kun Tallet selv og det første Tegn zzz $\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ ere nogenlunde synlige, men det övrige forsvundet. Tegnet YY - udgjör fremdeles en egen Ordstamme, hvoraf der findes flere Afledninger, uden at man dog kan afgjøre, om dens Begyndelses-Consonant har været *m* eller *v*, nemlig YY -*nä*, YY -*sa*- YY -*raga*, YY -*ässin*, *'a*- YY -*är*, og maaskee YY -*ri* $B\gamma$,33 (hvor imidlertid YY - er höjst utydeligt, saa at det endog forekom Norris först at være YYz), og ligeledes i det utydelige $\text{Y}\text{Y}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ $\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{z}$ YY - YYY i D6,35,37. — Endelig forekommer YY - i det höjst utydelige *palük*- YY YY ($B\alpha$,52,53), hvoraf dog de to sidste Tegn ere temmelig tydelige paa det andet Sted; og da YY - her synes at forekomme foran *zä*, leder det hen til den Formodning, at, ligesom i $\text{z}\text{z}\text{z}\text{z}\text{Y}\text{Y}\text{Y}$ (54) Begyn-

delses-Consonanten baade var *s* og *ʒ*, saaledes kunde ogsaa Slutnings-Consonanten i dette Tegn være saavel *s* som *ʒ*, og i Overensstemmelse hermed ogsaa i de øvrige Tegn for analoge trelyds Stavelser, saa at vi fölgelig ikke kunne vente at finde disse adskille i Skriften ved særegne Tegn efter Sibilantens Beskaffenhed i deres Begyndelse eller Slutning. Forresten ere de til *ws*-Rækken hørende Stavelser *mis*, *vis* i *Vaumisa*, *vispa*, *Vištáspa*, *visa* gjengivne ved to Tegn, som sædvanligt er Tilfældet, hvor Midtlyden ikke er *a*; ligesom selve Stavelsen *was* i Verbalformen *wettü* 𐭪𐭥𐭩 𐭪𐭥𐭩 *sa*; (om *vus* i *Dárayavus* jfr. 83).

82. Det persiske *ma* gjengives i *Hakhámaniš* og det deraf afledte *Hakhámanišiya*, samt i *Imaniš* ved 𐭪 , og da det her forekommer foran *n*, slutter Norris, at dette Tegn 𐭪 har udtrykt Stavelsen *man* eller *van*, hvilken Antagelse stemmer med den Maade, hvorpaa Stavelsen *kha* foran *n* i *Viyakhana* er udtrykt ved 𐭪𐭩𐭩𐭩 *kn*. Men paa Grund af dette Tegns 𐭪 øvrige Forekomst kan denne Antagelse neppe være rigtig. Det findes nemlig i Gjengivelsen af det optagne persiske Ord *patiyávahaiy*, hvor 𐭪 𐭪𐭥𐭩 𐭩 gjengiver *vahaiy*, og 𐭪 fölgelig svarer til *va*, medens der ikke findes noget *n* i dette Ord, ligesaa lidt som i *Dáduhya* eller rettere *Dáduhaya*, hvis Gjengivelse endes efter *du* paa 𐭪 𐭪𐭥𐭩 𐭩 , hvoraf altsaa 𐭪 nærmest svarer til persisk *h* eller *ha*. Da Tegnets *v*- og *m*-Lyd fremgaaer af dets Anvendelse i de først anførte Navne og Ord, og da fremdeles Stavelsen *va*, *ma* har sit bestemte Tegn 𐭪𐭥𐭩 , ligesaavel som *vi*, *mi* 𐭪𐭥𐭩 og Stavelsen *mu* 𐭪𐭥𐭩 , ledes vi hen til Stavelsen *vā*, *mā* som den, der har været udtrykt ved 𐭪 . Denne Lyd passer ikke blot ind i de tre Navne *Hakhámaniš*, *Hakhámanišiya*, *Imaniš* og Ordet *patiyávahaiy*, hvor Forandringen af Vocalyden *a* til *ā* er analog med Gjengivelsen af *pa* (ligeledes med kort *a*) i *Patigrabanā*, *Garmapada* og i selve det sidst anførte Ord ved 𐭪𐭥𐭩 *pā*, men giver os ogsaa i *Dádduvāya*, med omtrentlig Udtale *Dádduviaya*, en Form der ikke er meget langt fra *Dáduhaya*, og hvori det persiske *ha* er gjengivet ved *ā* (*ia*) ligesom i *ḫuraváhara* (*Türvaär* 73) og *aham* (*'āim* 84), idet Gabet er udfyldt ved den med det foregaaende *u* beslægtede Consonant *v*. I det sakiske findes 𐭪 i Ordet 𐭪 𐭪𐭥𐭩 , der bruges efter Slutningen af en Tale, naar *Darius* anfører sine egne Ord, medens derimod 𐭪𐭥𐭩 𐭪𐭥𐭩 *wara* anvendes overalt, hvor *Darius* indfører en anden talende; begge Ord eller begge Former have intet tilsvarende i det persiske, men ere enten en første og tredje Person (jfr. *Bβ*,⁶² med *Bγ*,²²) eller participiale Dannelser hørende til disse Personer, og aabenbart beslægtede, hvorvel de tillige indeholde en forskjellig Vocalyd. Tegnet 𐭪 forekommer fremdeles i de participiale Former *tiri* 𐭪 kaldende sig, *ūtti* 𐭪 *ra* villende gjøre; dets Udtale i dette Tilfælde har været *mā*, forsaavidt som vi synes at have samme Dannelse i *ternam* *Bα*,³⁹, hvor *m*-Lyden bestemt er betegnet, og som derfor kun vilde adskille sig fra de foregaaende ved Fraværelsen af Slutningsvocalen *ā*. En lignende Form synes 𐭪𐭥𐭩 𐭪𐭥𐭩 𐭪𐭥𐭩 *D3*,²⁴ at være, ligesom ogsaa *'aterri* 𐭪 (*Følgesvende*), og *yašuta* 𐭪 *D6*,⁴⁴, der over-

sætter den persiske Præsensform *jadyámiy*, og paa lignende Maade forekommer det muligvis endvidere i *ta>𐎠𐎡𐎢 >liip* *By,93*, der betyder Hjælper, hjælpende, (skjønt det synes beslægtet med det sammesteds Lin. 92 forekommende *taüip*), og i det dunkle *äwitusatu > >𐎠𐎡* *B α ,37*, der svarer til de persiske Ord: *ayastá uváipsiyam akuntá*. Ligesom disse her anførte Tilfælde tildels bestyrke den Betydning af *wä*, jeg har formodet for Tegnet \triangleright , snarere end den af Norris foreslaaede, *van; man*, og i hvert Fald ikke modbevise den, saaledes synes dette ogsaa at være Tilfældet med Ordet $\triangleright > >𐎠𐎡 > >𐎠𐎡 <$, der *B α ,14* oversætter det persiske *fraharvam*, da dets aldeles tydelige Begyndelse $\triangleright > >𐎠𐎡 wä-är$ eller *wär*, ifølge min Læsning, synes at være en Form af det Ord, som oversætter det persiske *haruva, vispa*, og som skrives fuldstændigt $\triangleright >𐎠𐎡 <$ og ikke indeholder nogen *n*-Lyd. Derimod synes andre sakiske Ord at tale for, at \triangleright har betegnet en Stavelse, som endte paa *n*. Det ene af disse er $< > >𐎠𐎡$, Familie, Æt, for saavidt som det synes beslægtet med *nüwân* eller *nüwânkä*, der indeholder et *n*, som, hvis det hørte til den fælles Ordstamme, maatte søges i \triangleright ; men det er imidlertid uvist, hvad der i *nüwân* og *nüwânkä* udgjör Endelsen, og altsaa ogsaa hvad Stammen egentlig er. Dernæst forekommer i den originale Indskrift *D3,13* et Ord *reswinäna* og i sammes Linie 18 *res>na*, og, hvis \triangleright betegnede *wan*, vilde det ogsaa efter den almindelige Analogi kunne bruges til at udtrykke *win*, saa at det sidste Ord kunde være at læse *reswinna*, hvorved Forskjellen imellem disse to Former blev ubetydelig. Men hvorvel de sandsynligvis tilhøre samme Ordstamme, synes de dog, efter deres Forbindelse med *Auramazda* paa det første Sted og med Pronominet *jeg* paa det andet, at være forskjellige Former. Det tredje Ord er et Verbum, hvoraf en Form er det ovenfor anførte $>𐎠𐎡 > >𐎠𐎡 <$, som ender Indskriften *D3,24*, og som synes at fremvise en Ordstamme eller Rod $>𐎠𐎡 > >𐎠𐎡 <$ (*nüwa* 108). Til denne Rod synes at høre $>𐎠𐎡 > >𐎠𐎡 <$ i *D6,47*, der for en Del svarer til det persiske *padaya*, og fölgelig er en anden Person i Entallet. Da her den almindelige Endelse er *nti*, sædvanlig skrevet $>𐎠𐎡 > >𐎠𐎡 <$ (saaledes som i de andre Verber i samme Indskrifts Slutning), men hvoraf *n* ogsaa kan forbindes med den foregaaende Stavelse i et trelyds Stavelsetegn, som i $>𐎠𐎡 > >𐎠𐎡 > >𐎠𐎡 <$ *By,74*, maatte dette *n* i det omhandlede Ord søges i \triangleright . Men da dog overvejende Grunde tale for, at \triangleright ikke ender sig paa *n*, staaer her neppe anden Udvej aaben til Forklaring af dette Ord, end Antagelsen enten af en forskjellig grammatikalsk Form, eller ogsaa at Indhuggeren har glemt et $>𐎠𐎡 >$, og denne Antagelse er muligvis den retteste, da dog Indhuggeren kort foran i samme Linie efter $>𐎠𐎡 <$, der svarer til det persiske *hauv*, aabenbart har glemt Oversættelsen af det fölgende *taiy gastá*. Denne Form $>𐎠𐎡 > >𐎠𐎡 <$ troer Norris at gjenfinde i *By.67-68*, hvor det ligeledes svarer til en anden Person Ent. i det persiske; men her er ikkun $>𐎠𐎡 >$ sikkert, som begynder Lin. 68, og i Slutningen af den foregaaende Linie $>𐎠𐎡 <$, hvorefter det övrige af Linien er forsvundet. De to andre Former af samme Rod bidrage intet til Oplysning om Betydningen af \triangleright , nemlig det noget

mangelfulde $\lhd \lhd \lhd \lhd \lhd \lhd \lhd$ $\lhd \lhd \lhd \lhd \lhd \lhd \lhd$ $\lhd \lhd \lhd \lhd \lhd \lhd \lhd$ By_{7,71}, der er en tredje Person, og $\lhd \lhd \lhd \lhd \lhd \lhd \lhd$ $\lhd \lhd \lhd \lhd \lhd \lhd \lhd$ i D6_{31,32}, der efter Sammenhængen i dette højst mutilerede Sted synes snarere at være en første Person, end en anden, hvortil man har villet udfylde i den tilsvarende persiske Text det mangelfulde mani...; og disse kunne derfor ikke afgive noget Bevis for, at \lhd har endt paa *n*, ligesaa lidt som de tre sidste Steder, hvori det forekommer, nemlig *unü* \lhd *ni* hjemme (jfr. 108), \lhd *na...* Skat (D6₁₄) og Slutningen (\lhd *na*) af det Ord, der D6₂₃ oversætter på *adara* *raya*, hvorvel *n* i alle tre følger lige efter \lhd . Hertil kommer, at den Plads i Stavelserækken, som var bestemt for trelyds Stavelsen *wn*, maa antages at være udfyldt ved Tegnet $\lhd \lhd \lhd \lhd$ (60) *un*, *wan*, og sagtens ogsaa *man* i Analogi med de andre Tegn, som ere fælles for Lydene *m* og *v*; og om man end vilde antage, at $\lhd \lhd \lhd \lhd$ kun kunde udtrykke den ene af disse to Stavelser eller *van*, men at man gjerne kunde have haft et særegt Tegn for *man*, saa kan dog \lhd ikke være et saadant, da dets Forekomst i Gjengivelsen af *Dáduhaya*, *patiyávahaiy* og i det sakiske Ord *ta* $\lhd \lhd \lhd \lhd$ \lhd *lūp* tydelig viser, at det er anvendt, hvor Lyden bestemt var *v*. I övrigt er, hvad her ogsaa kan bemærkes, af de til *wn*-Rækken hørende Stavelser *wan* i *nāwān*, *nāwānkā* og *vīn* i *Vindaperna* udtrykte ved to Tegn.

83. Den persiske Stavelse *mu* er i *Mudráya* gjengivet ved Tegnet $\lhd \lhd \lhd \lhd$. Hvorvel det naturligeste vilde have været, at, da den sidste Del af det sakiske Navn mere stemmer med den babylonske end med den persiske Form, ogsaa den første Del gjorde det samme, saa kan dog $\lhd \lhd \lhd \lhd$ ikke have udtrykt Stavelsen *mi*, hvormed det babylonske Navn begynder, eftersom denne har sit bestemte sakiske Tegn $\lhd \lhd \lhd \lhd$ (79). Derimod stemmer Betydningen *mu* for Tegnet $\lhd \lhd \lhd \lhd$ med den tilsvarende Stavelse i det persiske Navn, og bestyrkes ved Tegnets Forekomst i *Humavarga**), da det her gjengiver persisk *ma* foran *v*, hvortil udfordres Tegnet for *mu*, saaledes som persisk *ra* foran *v* i *Fravartiš* gjengives ved *ru* (67), og *ga*, *ra* foran *y* i *Bágayádiš*, *Dárayavuš* ved *gi*, *ri* (15, 66). Dette Tegn $\lhd \lhd \lhd \lhd$ forekommer kun i hine to Navne og desuden i det sakiske Ord $\lhd \lhd \lhd \lhd$ *rūn* Jord, samt sandsynligvis i det ovenfor (60) omhandlede Ord *zūn* $\lhd \lhd \lhd \lhd$ eller *zūnku* $\lhd \lhd \lhd \lhd$ og $\lhd \lhd \lhd \lhd$ $\lhd \lhd \lhd \lhd$ D3_s, hvori det sagtens ogsaa har udtrykt Stavelsen *mu*. Hvorvidt dette Tegn, ligesom de andre af samme Art, tillige har kunnet udtrykke Stavelsen *vu*, lader sig, formedelst dets indskrænkede Forekomst, ikke paavise; tværtimod synes Gjengivelsen af det persiske *vu* i *Dárayavuš* ved *vā'u* forsaavidt at tale derimod, som Modificationen i Vocalyden kan antages at vise, at Forbindelsen *vu* var usædvanlig eller fremmed for Sproget.

*) Af dette Navn, der ene findes i Gravindskriften, har den persiske Text ikkun bevaret Begyndelsen *Humavā...*, og i den sakiske var kun fuldkommen tydelig $\lhd \lhd \lhd \lhd$ *var*; men det tilsvarende babylonske Navn, der er fuldstændig bevaret, viser, at Tegnet efter $\lhd \lhd \lhd \lhd$, der i min Afskrift er et tydeligt $\lhd \lhd \lhd \lhd$ *t*, maa være $\lhd \lhd \lhd \lhd$ *ga*, *ka*, og bringer til Vished den forlængst af Lassen foreslaaede Udfyldning af *Humavā...* til *Humavargā*, Herodots *Αὐβργαίω*.

84. Den persiske Consonant *m* gjengives ved 𐭠𐭡 i Slutningen af de optagne Ord: tacaram, framátáram, ariyánám, zanánám, dahyunám, šíyátim, fremdeles i det indre af Ariyáramna foran et følgende *n*, ligesom dette Tegn 𐭠𐭡 er indskudt foran *ma* i den ene Form af Arsáma, medens det er udeladt i den anden. Derhos findes dette Tegn i Gjengivelsen af Kanpada, hvis første Stavelse udtrykkes ved 𐭠𐭡𐭠𐭡 , medens Nasalen ikke er betegnet i det persiske, ligesaa lidt som i Kanbujiya, hvor imidlertid Stavelsen *kan*, der vistnok har været udtalt *kam*, i det sakiske er gjengivet ved Tegnet for Stavelsen *kn* 𐭠𐭡𐭠𐭡 (19). Dette Tegn 𐭠𐭡 er i disse Navne anvendt aldeles paa samme Maade, som de øvrige Consonanttegn, og dets Betydning er derfor utvivlsomt, hvad ogsaa af alle er antaget, Consonantlyden *m*. Det forekommer ogsaa i Begyndelsen af Navnet Imaniś, hvor det nærmest svarer til det persiske *i*, men foran et *m*, og altsaa tydeligt har udtrykt Stavelsen *im*. Gjengivelsen af dette Navn bestyrker derfor den ved de øvrige analoge Tegn udtalte Formodning om deres dobbelte Betegnelse. Betydningen *im* leder igjennem *yam* til *iam* eller *äm*, og med denne Betydning findes 𐭠𐭡 i 𐭠𐭡 = 𐭠𐭡 By⁷⁹, der, som Norris fuldkommen rigtigt bemærker, kun er en Omskrivning af det tilsvarende persiske *aham*, hvori Aandelyden altsaa er udtrykt ved en *i*-Lyd paa samme Maade, som i Gjengivelsen af Īuraváhara (73) og Dáduhaya (82) ved Anvendelsen af Tegnene 𐭠𐭡 *är* og 𐭠𐭡 *wä*. I alle hine Navne og Ord gjengiver 𐭠𐭡 det persiske *m*, som i de to Ord Imaniś og Arsáma ved 𐭠𐭡 er fordoblet i det sakiske. Derimod findes det ikke i noget Navn svarende til persisk *v*. Men da vi nu fremdeles i Tárava have *rava* gjengivet ved ra𐭠𐭡𐭡va , hvori 𐭠𐭡𐭡 er indskudt foran *va*, ligesom der i Arsáma er indskudt 𐭠𐭡 foran *ma*, medens begge Stavelser *va* og *ma* ere udtrykte ved samme Tegn 𐭠𐭡 , og der intet tilsvarende til 𐭠𐭡𐭡 eller 𐭠𐭡 findes i det persiske, saa synes det heraf at fremgaae, at disse to Tegn havde en analog Betydning, idet det ene 𐭠𐭡 udtrykte Consonanten *m*, det andet 𐭠𐭡𐭡 *v*, og at de derfor begge brugtes foran Tegn, som paa en Gang udtrykte Stavelser begyndende med *m* eller *v*, naar man med Bestemthed vilde angive det følgende Tegns virkelige Consonantlyd; og heraf følger endvidere, at 𐭠𐭡𐭡 ikke kan betegne Consonanten *m*, ligesaa lidt som 𐭠𐭡 kan udtrykke Lyden *v*. Da nu fremdeles det persiske *ma*, *ra* i Humavarga, Fravartiś foran *v* er gjengivet ved det sakiske 𐭠𐭡 , 𐭠𐭡𐭡 , *mu*, *ru*, aabenbart formedelst disses Bibetegnelse af Stavelserne *mav*, *rav*, hvorved samme Fordobling af *v* fremkommer, som i Tárava frembragtes ved Indskydelsen af 𐭠𐭡𐭡 , medens paa den anden Side det persiske *ra* i framátáram foran et *m* er gjengivet ligefrem ved det tilsvarende sakiske Stavelsetegn 𐭠𐭡𐭠𐭡 *ra*, saa viser dette, at man ogsaa har benyttet Tegnene for Stavelser paa *u* til at angive det følgende Tegns Consonantlyd *v*. Nödvendigheden af denne Adskillelse og af Dannelsen af et eget Tegn for Consonanten *m* maatte föles stærkt ifölge den Ökonomi, hvormed den sakiske Skrift var indrettet, da man ikke havde en egen Række af Tegn for trelyds Stavelser med Udlyd *v*, men maatte udtrykke disse ved

de Tegn, som vel nærmest og almindeligst vare bestemte for de tilsvarende Stavelser, der endte paa Vocalen *u*, og da man dog aabenbart ikke, uden at udsætte sig for altfor store Misforstaaelser, kunde anvende denne Række af Tegn til at udtrykke trelyds Stavelser med Udlyd *m*. Man kom derved til at mangle egne Tegn for disse Stavelser, og afhjalp paa den allersimpleste Maade denne Mangel ved Dannelsen af et eget Tegn $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ med den bestemte Betydning af *m*, som derfor ikke blot kunde bruges til at angive det følgende fælles *w*-Tegns virkelige Lyd af *m*, men ogsaa til at danne de trelyds Stavelser, hvis Udlyd denne Consonant var, som *ram*, *kam* i Ariyáramna, Kámpada. Det andet ovenfor anførte Tegn $\text{≡}\text{Y}\text{Y}\text{≡}$, der tillige udtrykker Vocalen *u*, skal jeg siden afhandle (89). Tegnet $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ forekommer i det sakiske foran Afledsaffixet $\text{Y}\text{≡}$ og viser, at dette $\text{Y}\text{≡}$ har været udtalt *mas*, saameget mere som $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ ogsaa kan udelades her; saaledes skrives *tíkāmes* eller *tíkā≡Y≡mes*, *reskāmes* og *reskū≡Y≡mes*, men ene *'isi≡Y≡mes*; Ordinalaffixet $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{Y}\text{≡}$ har vel snarest været udtalt som *āmmes* eller *īmmes*, og samme Udtale har vel ogsaa været knyttet til $\text{Y}\text{≡}$ $\text{Y}\text{≡}$ $\text{Y}\text{≡}$ $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{Y}\text{≡}$, altsaa *saperrek-īmmes*, formedelst det ellers opstaaende Sammenstød af tre Consonanter. Endelig findes $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ i Slutningen af *tāni≡Y≡* (D6,6,46) og sandsynligvis af $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ (D6,16), hvorvel jeg har nedskrevet det sidste Tegn som et utydeligt og mangelfuldt $\text{Y}\text{≡}\text{Y}\text{≡}$, og der foran dette, hvis det virkelig er $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$, er glemt et $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$, som vilde høre til en regelret Omskrivning af det tilsvarende persiske dátam, som dette Ord dog synes at være. Da $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ ikke kan antages at have betegnet *v*, saa kan jeg ikke tiltræde Norris's Rettelse af det i Gravindskriftens Linie 27 forekommende $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{Y}\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ til $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ $\text{Y}\text{≡}\text{Y}\text{≡}$, hvorved der fremkommer et Ord, som med Udeladelse af $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ vilde have lydt *përra(m)vätim* og vel kunde være en Omskrivning af det persiske parávadim. Men foruden det, at $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ ikke kan betyde *v*, taler derimod desuden den Omstændighed, at dette Ord ikke indtager den Plads, som svarer til det persiske parávadim, men synes snarere at være en Oversættelse af det mangelfulde *Yu*...; hvorhos de anførte Tegn i min Afskrift ere, uden nogensomhelst Bemærkning, gjengivne som aldeles tydelige og bestemt adskilte, saa at jeg for min Del ikke kan andet end antage, at de virkelig ere indhugne saaledes som jeg har afskrevet dem.

85. Der forekommer endnu et Navn, som begynder med *m*, nemlig Máciya (jfr. 22), det næstsidste i Gravindskriftens Landefortegnelse. Det tilsvarende sakiske Navn er desværre noget utydeligt (D6,25); det bestaaer, foruden Flertalsendelsen $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ *ap*, af tre Tegn, hvoraf kun det sidste $\text{≡}\text{Y}\text{≡}$ *ya* var tydeligt, og den sidste Del af det andet $\text{Y}\text{Y}\text{≡}$, men da dette svarer til persisk *ci*, kan der ingen Tvivl være om, at det har været $\text{≡}\text{Y}\text{Y}\text{≡}$ *zi*. Det første Tegn afskrev jeg som et utydeligt $\text{Y}\text{≡}\text{Y}\text{≡}$; men et saadant forekommer ikke paa noget andet Sted; det har vistnok været $\text{Y}\text{≡}\text{Y}\text{≡}$, hvormed dette Navn begynder i en lille Indskrift over Nakhshi Rustam, som Tasker først har afskrevet, og som efter Norris's

velvillige Meddelelse er: $\text{𐎠𐎡𐎣} \text{𐎠𐎡𐎣} \text{𐎠𐎡𐎣} \text{𐎠𐎡𐎣} \text{𐎠𐎡𐎣}$, hvilket Tegn ogsaa findes i den større Indskrift der, Linie 48. Da den sidste Del af Folkenavnet -ziya stemmer nøje med det persiske -ciya , er det at vente, at det første Tegn 𐎠𐎡𐎣 gjengiver Stavelsen mā . Men da denne Stavelse har sit bestemte Tegn 𐎠𐎡𐎣 , maa 𐎠𐎡𐎣 antages at have udtrykt en trelyds Stavelse, og saaledes at udvise, i Overensstemmelse med den sakiske Form af Tárava (40), at en persisk Stavelse, endende paa et langt á, kunde gjengives ved et sakisk trelyds Stavelsetegn, hvorved den efter á følgende Consonant tillige blev fordoblet, hvorvel denne Gjengivelsesmaade er indskrænket til disse to Navne og for en Del til Navnet Pársa. Norris tyder derfor Tegnet 𐎠𐎡𐎣 som vach , mach (o: vac , mac eller va , ma) i fuldkommen Overensstemmelse med den almindelige Brug, da den følgende Stavelse i dette Navn begynder med c eller z , og det aabenbart hermed identiske Tegn 𐎠𐎡𐎣 i anden Spalte ved Behistán ligeledes paa de to Steder forekommer foran z , nemlig i en Verbalstamme, hvis Former 𐎠𐎡𐎣ziya ($\text{B}\beta_{55}$) eller 𐎠𐎡𐎣zi ($\text{B}\beta_{65}$) oversætte det persiske frájanam . Men dette Tegn findes ogsaa foran t (𐎠𐎡𐎣 101) i Verbalformen 𐎠𐎡𐎣tāwassa ($\text{B}\beta_{66}$), der sandsynligvis, som Norris mener, er en Form af den samme Stamme, hvoraf der D6_{48} er dannet 𐎠𐎡𐎣tānti . Hertil kommer, hvad jeg før (81) har antydnet, at Skriften overhovedet i trelyds Stavelser ikke har adskilt de to Consonantlyd s og z ved særegne Tegn, og derfor vilde have udtrykt Stavelsen maz i Máciya ved samme Tegn (𐎠𐎡𐎣) som mas i Takhmaspáda. Da Tegnet 𐎠𐎡𐎣 maa have udtrykt en trelyds Stavelse begyndende med m , veed jeg intet sandsynligere end den Antagelse, at det har været bestemt til at betegne Stavelsen wt (mat , vat eller met , vet), saavel fordi det forekommer foran 𐎠𐎡𐎣tā , som fordi den blandede Natur af Bogstavet z (48) vel vilde kunne tillade, at dens Fordobling udtryktes ved et foregaaende t . — Af andre Stavelser henhørende til wt -Rækken findes māt i Ordene Gaumáta, framátáram og wit i det sakiske wilkānā ifølge den almindelige Brug udtrykte ved to Tegn.

86. Til w -Rækken maa endnu henføres de to Tegn 𐎠𐎡𐎣 (18) og 𐎠𐎡𐎣 (60), som jeg har gennemgaaet ved Bogstaverne k og n . Hvorvel det neppe kan betvivles, at de, efter hele Skriftens System, egenlig vare bestemte til at udfylde de Pladser, som tilkom trelyds Stavelserne wk og wn , saa synes det dog fornemmelig eller udelukkende at være den i v liggende og dermed beslægtede Vocallyd u , som i begge Tegn var den fremtrædende, hvorfor man udtrykte Stavelserne vak og mak ved de to Tegn 𐎠𐎡𐎣 𐎠𐎡𐎣 i Gjengivelsen af Uvakhátara og Maka. Med disse to frembyde derfor Egennavnene 11 Tegn henhørende til w -Rækken, hvoraf de to betegne Consonanterne m og v , og et maaskee ene Stavelsen mu ; sex Tegn ere fælles for v og m , idet de udtrykke Stavelser begyndende med disse Bogstaver, og i de to sidste Tegn, skjönt ligeledes bestemte for trelyds Stavelser, er Vocallyden u som Indlyd den mest fremtrædende. Disse 11 Tegn ere nemlig (78-85, 18, 60):

$\text{𐎠𐎡} = m$, $\text{𐎠𐎢} = v$; $\text{𐎠𐎣} = wa$, $\text{𐎠𐎤} = wä$, $\text{𐎠𐎥} = wi$; $\text{𐎠𐎦} = wu$ (*mu*).

$\text{𐎠𐎧} = wr$, $\text{𐎠𐎨} = ws$, $\text{𐎠𐎩} = wt$; $\text{𐎠𐎪} = wk$ (*uk*), $\text{𐎠𐎫} = wn$ (*un*).

Hertil maa fremdeles henføres den hele Række af Tegn, der udtrykke Stavelser, som endes paa *u* (og vel ogsaa paa *ü*), da disse tillige kunne bruges til at betegne trelyds Stavelser med Consonanten *v* til Udlyd. Og til denne *w*-Række troer jeg fremdeles kan henføres Tegnet 𐎠𐎣𐎠 (*wp* 114), som ene bruges i et hyppigt forekommende sakisk Ord, og maaskee ogsaa 𐎠𐎣 (*wü* 118).

87. De tilbagestaaende Bogstaver af det persiske Alfabet ere *y* og *h*, samt de tre Vocaler *a*, *i* og *u*, hver udtrykt ved et særeget Tegn; hvorved dog maa bemærkes, at Tegnet for Vocalen *a*, 𐎠𐎡 , vel i Begyndelsen af Ord bruges paa samme Maade som de to andre Vocaltegn 𐎠𐎢 *i* og 𐎠𐎣 *u*, men at det i Slutningen nærmest er den semitiske Consonant *š*, og derfor ogsaa maa sammenstilles med de persiske Consonanter *y* og *v*. Det er nemlig en gjennemgaaende Ejendommelighed ved den persiske Skrift, hvorfra der kun findes faa og enkeltstaaende Undtagelser, at der føjes til *i* og *u*, naar de ere Udlyde, de tilsvarende Halvvocaler *y* og *v*. Saaledes skrives *bavátiy* (*baváti*), *patiy* (*pati*), *hawv* (*hau*) o. s. v.; og paa samme Maade tilføjes 𐎠𐎡 , naar Udlyden er *a*, som er indeholdt i det foregaaende Stavelsetegn, som *hada* 𐎠𐎡𐎠𐎡 , *haca* 𐎠𐎡𐎠𐎡 o. s. v., der vistnok ere blevne udtalte *hada*, *haca*, ligesom i Zend. Denne dobbelte Charakter hos Tegnet 𐎠𐎡 har ledet til, at det i Midten altid og undertiden i Slutningen af Ord er benyttet til Betegnelsen af det lange *á*, medens man derimod har ladet langt *i* og *ú* ubetegnet, og kun en enkelt Gang ved Tilføjelsen af Consonanttegnet *v* udtrykt det lange *ú* i *parúnám*, idet man skrev dette *paruvnám* (D6,6). I den sakiske Stavelseskrift kunne Vocalerne, udtrykte ved særegne Tegn, kun forekomme, naar de udgjøre selvstændige Stavelser, eller naar de danne Begyndelsen af Ord, ledsagede af en følgende Consonant. Men ogsaa her er dog de særegne Vocaltegnets Forekomst meget indskrænket derved, at Skriften besidder en Række af Tegn for Stavelser, som begynde med *a* og endes paa en Consonant, og at den kunde bruge den hele Række af Consonanttegn til at udtrykke de lignende Stavelser, der begynde med *á* eller *i*, og de trelyds Stavelser, der begynde med *y*. Jeg har derhos paa flere Steder gjort opmærksom paa Brugen af Tegnene for Stavelser paa Vocalen *i* til at udtrykke trelyds Stavelser, hvis Slutningsbogstav er Consonanten *y*, ligesom ogsaa, at trelyds Stavelser, begyndende med *h*, udtrykkes ved samme Tegn som Stavelser, der begynde med *a*. De sakiske Tegn, som foruden hine bruges til at udtrykke Vocalerne eller trelyds Stavelser, indeholdende *y* og *h*, ere, forsaavidt de forekomme i Egennavne og persiske Ord, følgende: 𐎠𐎣𐎠 88, 𐎠𐎣𐎡 , 𐎠𐎣𐎢 89, 𐎠𐎣𐎣 90, 𐎠𐎣𐎤 91, 𐎠𐎣𐎥 92, 𐎠𐎣𐎦 93, 𐎠𐎣𐎧 94, 𐎠𐎣𐎨 95 (og 𐎠𐎣𐎩 96), som jeg her skal afhandle i den anførte Orden.

88. Til Gjengivelse af det persiske *u* anvendes i Upadaranma Tegnet 𐎧𐎡 *vk*, og om dette enestaaende Tilfælde henviser jeg til hvad jeg ovenfor (18) har bemærket. Derimod gjengives det persiske *u* i Ufrátu og i det mangelfulde U.áma ved 𐎧𐎡𐎠 , men i Utána ved 𐎧𐎡𐎠𐎠 , og i det indre af flere Navne samt i Forbindelse med en Aandelyd ved 𐎠 , tre Tegn, som derfor, hvad ogsaa almindelig er antaget, maae have staaet hverandre meget nær i Lydbetydning. Det sidst anførte 𐎠 gjengiver persisk *hu* i Humavargá og med Tilføjelse af 𐎧𐎡 (18) i Vahuka, derhos persisk *u* efter et kort *a* udtrykt i det foregaaende Stavelsetegn i Yauna, Vaumisa, khauda, Autiyára, og paa samme Maade efter et persisk langt *á* i Vispáuz.... Fremdeles svarer 𐎠 i den ene Form af Harauvatiš til persisk *u*, eller rettere, da dette her kun er en ejendommelig Betegnelse af Aandelyden *h*, til persisk *h* foran et følgende *v*; hvorhos dette 𐎠 gjengiver det persiske *au* i Auramazdá. Dette Tegns Lydbetydning antog jeg, og andre med mig, tidligere at være den blotte Vocal *u*; dog har Hincks (On the inscriptions at Van, særskilt Aftryk S. 62) tillige opstillet en Betydning *au*, som jeg nu troer mest nærmer sig det rette. Da nemlig dette Tegn i de nysanførte Navne, med Undtagelse af de to første, gjengiver enten ligefrem persisk *au* eller persisk *u* efter en foregaaende *a*-Lyd, og da Skriften ikke ved egen Betegnelse adskiller Vocalen *u* fra Consonanten *v*, ledes man naturlig hen til at sammenstille dette 𐎠 paa den ene Side med 𐎧𐎡 *ak*, 𐎧𐎡𐎠 *ar* og de øvrige analoge Tegn for Stavelser bestaaende af en Consonant med et foregaaende *a*, og paa den anden Side med 𐎧𐎡𐎠 *ku*, 𐎧𐎡𐎠 *pu* og de lignende Tegn for Stavelser bestaaende af en Consonant med følgende *u*, og derfor at betragte dette Tegn 𐎠 som Udtryk for den analoge Stavelse, dannet af *a* med følgende *v* eller *u*, saa at dets Betydning vilde være *av* eller *au*. Hertil kommer, at af de to persiske Navne, hvori 𐎠 svarer til *hu*, kan det ene ogsaa læses Haumavargá, saa at 𐎠 her egenlig svarede til *hau*, og da det persiske *h* i Begyndelsen af Navne ikke er udtrykt ved noget Tegn, er Gjengivelsen af *hau* i Haumavargá ved Tegnet for *au* aldeles analog med den Maade, hvorpaa man har gjengivet det persiske *hag* i Hagma-tána ved 𐎧𐎡 *ak*, *ag* (18). I det indre af Navne er det persiske *h* i Īuraváhará, aham gjengivet ved en *i*-Lyd i det tilsvarende Stavelsetegn, i Dáduhaya ligesaa med Tilføjelse af et *v* efter det foregaaende *u* (82), og i Omskrivningen af patiyávahaiy er *h* ligefrem udtrykt ved *y* (93). Analogt hermed er i Gjengivelsen af Vahuka, hvilket Navns fire sakiske Tegn 𐎧𐎡𐎠𐎠 𐎧𐎡𐎠 𐎧𐎡 vilde være at tyde *Va-au-uk-ka* eller *Va-av-ukka* med den sandsynlige Udtale af *Vávuka*, *h* erstattet ved *v* foran *u*, ligesom *h* i det persiske er udtrykt ved *u* foran *v* i Harauvatiš for Harahvatiš; og dette sidste Navns dobbelte Gjengivelse *Ar-rav-vatis* og *Ar-ra-av-vatis* adskiller sig saaledes kun derved, at man i den ene Form har anvendt Tegnet for trelyds Stavelsen *rv* (eller *ru*), og i den anden Form udtrykt denne Stavelse ved to Tegn, hvilket ingenlunde er noget usædvanligt. Denne Betydning af *au* og *av* for Tegnet 𐎠 passer endelig, som jeg senere skal vise, med Betydningen af

det analogt anvendte Tegn $\underset{Y}{Y}$ (93). Tegnets \langle Brug i Gjengivelsen af *Darayavauš* viser derfor enten, at Navnet paa Sakisk virkelig har lydt *Dariyavaus* eller *Daraiyavaus*, eller at man har været nødt til at benytte denne Omskrivning, fordi Tegnet $\underset{Y}{Y}$ ved Siden af sin Betydning *mu* ikke kunde udtrykke *v*-Lyden, saaledes som de andre Stavelsetegn i den for *v* og *m* fælles Række. Hvorvel dette Tegn \langle saaledes efter min Formening har udtrykt Stavelsen *au* eller *av*, foretrækker jeg dog for Tydeligheds Skyld, naar det forbindes med andre Tegn, at omskrive det med 'u, hvor Aspirationstegnet udtrykker *a*-Lyden, der enten har været udtalt som i *Auramazdá*, eller er sammensmeltet med Udlyden *a* i det foregaaende Stavelsetegn. Dette Tegn \langle bliver aldrig forvexlet med de to andre Tegn $\underset{Y}{Y}$ og $\underset{Y}{Y}\langle$ i Gjengivelsen af Navne; tværtimod har man benyttet de to Tegn \langle og $\underset{Y}{Y}$ i et fra det persiske laant og hyppigt forekommende Ord, *dahyu*; thi idet man, som sædvanligt, har optaget dette Ord i den Form, det havde i Nominativ Singularis, hvor det lyder *dahyáuš*, har man udtrykt Slutningen *yáuš* ved $\underset{Y}{Y}\underset{Y}{Y}$ $\underset{Y}{Y}$ $\underset{Y}{Y}\langle$ *yaus*, naar det svarer til den persiske Nominativ, men ved $\underset{Y}{Y}\underset{Y}{Y}\langle$ $\underset{Y}{Y}$ *ya'us*, hvor det gjengiver *dahyáum*, *dahyáva*, *dahyúšuvá*; og kun et Sted ($B\alpha$,₅₀) er *dahyáva* udtrykt ved den Form, som ellers svarer til *dahyáuš*, og det rimeligvis ved en simpel Fejltagelse af Indhuggeren. I det sakiske forekommer \langle ikke ofte, nemlig kun i Begyndelsen af et Verbum \langle $\underset{Y}{Y}\langle$ 'uri, og efter et foregaaende *a* i *zúwin* (jfr. 79), samt i et Verbum $\underset{Y}{Y}\langle$ $\underset{Y}{Y}\langle$ *wa'uri*, der hyppigere skrives $\underset{Y}{Y}\langle$ $\underset{Y}{Y}\langle$ *werri* (maaskee med Udtalen *wurri*, jfr. 80), hvilke intet bidrage til Oplysning om Tegnets Betydning. Endelig findes der $B\alpha$,₁₆ en Form $\underset{Y}{Y}\langle$ $\underset{Y}{Y}$ $\underset{Y}{Y}\langle$ $\underset{Y}{Y}$, der oversætter det persiske *khšapavá raucapativá*, enten Nat eller Dag; men det er ikke tydeligt, om Kiletegnene efter $\underset{Y}{Y}$ udgjøre det ene Tegn \langle $\underset{Y}{Y}$ *si* (44) eller de to \langle $\underset{Y}{Y}$ 'uves.

89. Det andet af de i det foregaaende Stykke nævnte Tegn, $\underset{Y}{Y}$, gjengiver det persiske *u* i Begyndelsen af de to Navne *Ufrátu* og *U.áma*, og da det derhos forekommer i Gjengivelsen af *Tárava* tilføjet foran det følgende *v* paa samme Maade, som $\underset{Y}{Y}\underset{Y}{Y}$ *m* foran et *m* (84), troer jeg, at vi maae betragte dette Tegn $\underset{Y}{Y}$ som Udtryk for Vocalen *u* og Consonanten *v*, tvende beslægtede Lyde, som Skriften ikke adskilte ved særegne Tegn, saa at derfor dette Tegn $\underset{Y}{Y}$ med Betydning *u*, *v* i Stavelse-Systemet vil have indtaget samme Plads i *v*-Rækken, som de andre Consonanttegn i deres tilsvarende Stavelse-Rækker. Det tredje af de før nævnte Tegn, $\underset{Y}{Y}\langle$, som ogsaa gjengiver persisk *u* i *Utána*, og saaledes omtrent maa have udtrykt denne Lyd, afvexler flere Gange ligefrem med $\underset{Y}{Y}$; saaledes bliver det hyppig forekommende $\underset{Y}{Y}\langle$ *ttesta* skrevet $\underset{Y}{Y}$ *ttesta* X16,₇; Flertallets Ejeform, der oversætter *dahyunám*, endes hyppigst paa $\underset{Y}{Y}$ *spána*, men ogsaa paa $\underset{Y}{Y}\langle$ *spána*, og begge Former forekomme afvexlende i de forskjellige Indskrifter af X17. Fremdeles skrives det gerundiale Flertalsaffix efter 'úttiniven uden Forskjel $\underset{Y}{Y}$ $\underset{Y}{Y}$ ($B\beta$,_{25, 29, 33}) og $\underset{Y}{Y}\langle$ $\underset{Y}{Y}$ ($B\beta$,_{41, 45}), ikke at tale om, at den første Persons Pronomen $\underset{Y}{Y}$ hos Artaxerxes-

er $\text{>}\text{Y}\text{<}$. Endelig forekommer der en Gang ($\beta\beta_{,53}$) Formen $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{t}$ (vi gjorde), medens den ellers ($\beta\alpha_{,70,74,75}$, $\beta_{,51}$) skrives $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{t}$, hvor der, foruden Afvexlingen af de to Tegn, tillige findes en Forandring i den foregaaende Vocal; og denne dobbelte Skrivemaade turde give os en Vejledning til at bestemme Betydningen af Tegnet $\text{>}\text{Y}\text{<}$. Thi da i den første Form Tegnet $\text{>}\text{Y}\text{<}$ ti ogsaa kan udtrykke Stavelsen *tay*, er det naturligt at formode denne Lydbetydning her, da den anden Form indeholder et bestemt *a*; saa at Udtalen af den første Form omtrent havde været *üttay-ut*. Da nu $\text{>}\text{Y}\text{<}$ maa have udtrykt omtrent samme Lyd som $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{u}$, eftersom de forvexles indbyrdes, ligger den Antagelse nær, at det har betegnet Vocallyden *ü* med omtrentlig Udtale *iu*, saa at de to omhandlede Former, der da omtrent vilde have lydt *üttay-ut* og *ütta-iut*, ikke afvige meget i Udtalen, men derimod tjene saavel til at bestyrke Formodningen om Lyden af *ü*, som til at vise, at det netop er $\text{>}\text{Y}\text{<}$, der har udtrykt *ü*, da det findes efter *a*, medens $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$ ogsaa forekommer i *läki-utta*, der er analogt med *ütta-ut* (eller *üttay-ut*). Da Vocallyden *ü* eller *iu* i Udtalen nærmer sig meget til Stavelsen *yu*, saa er ogsaa $\text{>}\text{Y}\text{<}$ anvendt til at gjengive den i Omskrivningen af dahyunám X15,7; desværre er Gjengivelsen af Yutiya mangelfuld netop i Begyndelsen (jfr. 91). — Tegnet $\text{>}\text{Y}\text{<}$ danner Begyndelsen af flere ofte brugte Ord, nemlig Stedordene $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{p}\text{ä}$ og $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{p}\text{ärr}$ i, Verbalstammen $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{t}$, endvidere $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{wanis}$, $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{tlä}$, $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$, $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$, $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{kit}$ og det tvivlsomme $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$ ($\text{D6}_{,35,36}$). I det indre findes $\text{>}\text{Y}\text{<}$ ikkun i *'a-üttap* og *ta-üttap* samt i det sammensatte $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{säkr}$ i. Derimod findes $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$ i Begyndelsen af Ord (foruden de ovenfor nævnte Tilfælde, hvor det afvexler med $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{ü}$), ikkun i Stedordet $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{U}$, jeg, og Verbalformen $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{ut}$, vi ere. I det indre findes det i *ta-üttap* $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{lip}$, anvendt vistnok, ligesom i Gjengivelsen af Tárava, som Consonanten *v*, forat betegne *v*-Lyden af det følgende $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{v}\text{ä}$, $\text{m}\text{ä}$ 82); endvidere i den ene Form af Verbet *pä-üttara*, medens det er udeladt i den anden. Endelig findes det i tre Ord i D6, nemlig i de to sakiske $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{s}\text{äl}$ (L. 33) og $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{nan}$ (L. 28), og da jeg formoder, at $\text{>}\text{Y}\text{<}$ og $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$ have endt med en *u*-Lyd (107, 110), synes $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$ at være brugt for nøjere at betegne denne. Det tredje Ord er Gjengivelsen af et Navn, hvoraf den persiske Text kun har bevaret *Pu...ä*; men da den sakiske Slutning er tydelig *tiyáp*, er det utvivlsomt blevet rigtig restitueret til *Putiyá* (jfr. 22, Note). Til det tydelige persiske *Pu* svarer i min Afskrift et utydeligt $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$. Tegnet $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$ kan imidlertid ikke have staaet her, og Norris formoder, at det har været $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{p}\text{ä}$, især da de to Tegn $\text{>}\text{Y}\text{<}$ og $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$ ligne hinanden saa meget, at de lettelig kunne forvexles paa beskadigede Steder, hvilket ogsaa er Tilfældet i Norris Lithographi $\beta\alpha_{,40}$, der har $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$ istedetfor Aftrykrets utydelige $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$ (jfr. 103). Men da jeg ved Afskrivningen troede at bemærke Spor af en Tværkile over $\text{>}\text{Y}\text{<}$, saa at Tegnet forekom mig ogsaa at have en Form $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$, er det ikke usandsynligt, at Sporene have tilhørt $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}\text{pu}$, og at $\text{>}\text{Y}\text{<}\text{>}\text{Y}\text{<}$ (der vel er noget utydeligt, men dog neppe kan have været et andet Tegn), i dette Navn,

ligesom i de to andre Tilfælde, har været tilføjjet for nøjere at fremhæve *u*-Lyden i det foregaaende Tegn.

90. Jeg har alt paavist, at persisk *a* og *ha*, naar de forekomme i Begyndelsen af Ord som Del af en Stavelse, udtrykkes ved Tegnene for *a* med en følgende Consonant eller Vocal, som *ar* ved 𐎠𐎡𐎢 og 𐎠𐎡𐎢 i Ardastána, Arbáya, Arbirá, Arminiya, Artavardiya, Arsádá, Arsáma, *hag* ved 𐎠𐎡𐎢 *ak* i Hagmatána (jfr. ogsaa 𐎠𐎡𐎢 103), *au* ved 𐎠𐎡𐎢 i Auramazdá. Naar *a* og *ha* i Persisk udgjøre en egen Stavelse, blive de enten gjengivne paa samme Maade, hvorved den følgende Consonant i Sakisk bliver fordoblet, som *a* og *ha* ved 𐎠𐎡𐎢 *ar* i Ariya, Harauvatis (*Arriya*, *Arra'uwatis*), *a* ved 𐎠𐎡𐎢 *as* i Asagartiya (*Assagertiya*), eller ogsaa ved et eget Tegn 𐎠𐎡𐎢 , der svarer til *a* i Adukaniš, Anámaka, aham (84), til *ha* i Hakhámániš, Hakhámánišiya, og til *a* eller *ha* foran *r* og *s* i araika, Arakadriš, Háraiviya (Ba, 13, jfr. 66), Aprina, Apriyatiya (𐎠𐎡𐎢 *sina* eller 𐎠𐎡𐎢 *ssina*, 𐎠𐎡𐎢 *ssiyatiyas*, jfr. 44). Da Retskrivningen af de forekommende Navne er fast og bestemt, er Grunden til denne dobbelte Betegnelsesmaade ikke klar; den kan imidlertid ikke have ligget i en forskjellig Lydlængde, som man kunde troe af Gjengivelsen af *Haraiva* ved 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 og af *Háraiviya* ved 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 ; thi 𐎠𐎡𐎢 , der i den sidste Form svarer til persisk langt *á*, udtrykker det persiske korte *a* i Hakhámániš, araika, Anámaka. Da persisk *a* og *ha* i tvelyds og trelyds Stavelser udtrykkes ved samme Tegn, maa Betydningen af 𐎠𐎡𐎢 antages at være *a*, saavel kort som langt. Det bruges i Gjengivelsen af persiske Navne overensstemmende med Tegnene for Stavelser bestaaende af en Consonant med følgende *a*; saaledes er 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 i Autiyára, 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 i Hakhámániš analogt med 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 *ka'u* i Tigrakhauda, 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 *sák* i Saka o. s. v. Skriften synes saaledes at have sammenstillet 𐎠𐎡𐎢 med 𐎠𐎡𐎢 *ka*, 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 *ta* o. s. v., og at have betragtet det som Udtryk for en Stavelse bestaaende af en Consonant *š* med følgende *a*, vistnok mere paa Grund af dens semitiske Oprindelse, end fordi en saadan svag Aandelyd fandtes i Sproget. For ved Omskrivningen at antyde denne Tegnets Plads i Stavelsesystemet, og tillige for at adskille de ved dette dannede Stavelser (som *as* i 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 *sina*) fra de lignende udtrykte ved et enkelt Tegn (som *as* i 𐎠𐎡𐎢 *sura*), gjengiver jeg 𐎠𐎡𐎢 ved 'a, ligesom 𐎠𐎡𐎢 ved 'u. I Navnene forekommer dette Tegn 𐎠𐎡𐎢 kun i Begyndelsen, og det samme er Tilfældet i de egentlig sakiske Ord, hvori det findes, dels foran et Consonanttegn i 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 *ä*, 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 *ä* (ogsaa skrevet 'a $\text{šä$ ka og a $\text{ššä$ ka 105), og i det ellers tvivlsomme 𐎠𐎡𐎢 *iru*. (D6, 27), dels udgjørende en egen Stavelse i 𐎠𐎡𐎢 *tiwa*, 𐎠𐎡𐎢 *tä*, 𐎠𐎡𐎢 *tërrüwa*, 𐎠𐎡𐎢 *nära*, 𐎠𐎡𐎢 *rika*, o. s. v., og foran 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 *ü* i 𐎠𐎡𐎢 *üttap*, der er analogt med *taüp* (jfr. ogsaa 𐎠𐎡𐎢 𐎠𐎡𐎢 103). I det indre af Ord findes 𐎠𐎡𐎢 ikke, eftersom et *a* efter et foregaaende *i* eller *u*, ligesom i Persisk, udtrykkes i Skriften ved Tegnene for *ya* og *va* (som i *tiriya*, *riliüwa* o. s. v.), og det turde overhovedet fremgaae af Omskrivningen af Puraváhara (73), Dáduhaya (82) og aham (84), hvori *ha* tilnærmelsesvis er udtrykt ved *ä*, samt af patiyávahaiy, hvori *ha* bestemt er udtrykt ved

ya (91), at 𐎶𐎵 ikke kunde bruges til i det indre at gjengive persisk *ha*, eller maaskee snarere, at Aandedyden ganske manglede i Sakisk.

91. Tegnet 𐎶𐎵 gjengiver persisk *ya* i Dárayavuš, Viyakhana, yanaiy (X16,22), og hyppigt i Slutningen, som af Arbáya, Dáduhaya, Nisáya, Mudráya, navnlig efter *i* i Apriyátiya, Asagartiya, Martiya, Putiya, Yutiya, Bardiya, Marduniya, Uvárazmiya, Ariya, Kušiya, Hakhámanišiya, Máciya, Kanbujiya, samt i de i det sakiske forekommende lignende Afledninger 'Araiviya, Viärkaniya. Derhos gjengiver Tegnet 𐎶𐎵 persisk *yá* i Autiyára, Apriyátiya, Ariyáramna, šiyátis, Bágayádís, dahyáuš, saa at dets Betydning utvivlsomt er Stavelsen *ya* uden Hensyn til Vocalens Lydlængde. I det sakiske forekommer det i Verbernes Bøjning i den første Person Singularis efter *i*, som *tiri* 𐎶𐎵 , *werri* 𐎶𐎵 , *alpi* 𐎶𐎵 , o. s. v., hvad der bekræfter Tegnets Betydning, da 𐎶𐎵 *va* findes paa lignende Maade efter en *u*-Lyd. Derhos forekommer det i Begyndelsen af Verbet 𐎶𐎵 *šutawä*, og i det indre af *anšiš* 𐎶𐎵 *an* (B α ,47) forbundet med Stavelsetegnet 𐎶𐎵 *an*. Endelig forekommer 𐎶𐎵 i patiyávahaiy brugt for tilnærmelsesvis at gjengive persisk *ha* (jfr. 91, 93).

92. Det persiske Navn Yauna gjengives i Gravindskriften ved 𐎶𐎵 𐎶𐎵 𐎶𐎵 *Ya'una*, men i Behistán ved 𐎶𐎵 𐎶𐎵 𐎶𐎵 𐎶𐎵 med Tilføjelse foran *Ya'u* af Tegnet 𐎶𐎵 ; vel er dette noget utydeligt her, men de tilbageblevne Spor ere dog saa bestemte, at der efter dem ikke kan have staaet noget andet Tegn. En lignende Forbindelse forekommer i det sakiske Navn 𐎶𐎵𐎶𐎵 𐎶𐎵 𐎶𐎵 𐎶𐎵 (B β ,33); det tilsvarende babylonske er aldeles forsvundet, og af det persiske er ikkun Begyndelsen og Slutningen *U..áma* bevaret. Dette Tegns 𐎶𐎵 Forekomst i Behistán-Formen af Yauna, medens det mangler i Gravindskriftens, viser, at det maa have betegnet en med den følgende Stavelses Consonant eller *y* beslægtet Lyd, og det naturligste er derfor den Antagelse, at Tegnet 𐎶𐎵 har udtrykt *i* og *y*, ligesom 𐎶𐎵 *u* og *v*, saa at man skrev *Iya'una*, ligesom man gjengav Táravá ved *Terravva*, hvorved dog maa mærkes, at i dette Navn brugtes 𐎶𐎵𐎶𐎵 aabenbart for at antyde Consonantens Beskaffenhed af *v* i det følgende Tegn 𐎶𐎵 (*va* og *ma*), medens vi neppe have Grund til at antage en dobbelt Art af *y*-Lyde eller overhovedet to Lyde, som Skriften havde sat til hinanden i samme Forhold, som de haarde og bløde Consonanter, og som *v* og *m*. Betydningen af *i*, *y* for 𐎶𐎵 bestyrkes ved dets Forekomst i det andet ovenfor anførte Navn 𐎶𐎵𐎶𐎵 𐎶𐎵 𐎶𐎵 𐎶𐎵 ; thi det fremgaer af det sakiske 𐎶𐎵 *ya*, at det sidste af de Tegn, der ere forsvundne i det persiske foran det tilbageblevne *áma*, har været 𐎶𐎵 *y*, og da det sakiske 𐎶𐎵 maa have betegnet en med *y* beslægtet Lyd, og den persiske Skrift ikke udtrykker Consonantfordobling, kan der neppe imellem Slutningen *yáma* og Begyndelsen 𐎶𐎵 *u* have staaet andet end et 𐎶𐎵 *h*, som ogsaa vil udfylde hele den tiloversblevne Plads, saa at den persiske Form af dette armeniske Navn har været *Uhyáma* (hvad ogsaa Norris antager Side 140). I dette gjengives da *hya* ved 𐎶𐎵 𐎶𐎵 𐎶𐎵 *iya* eller *yya*, og Fordoblingen af *y* ved 𐎶𐎵 (*i*, *y*) er brugt til at udtrykke den per-

siske Aandelyd foran *y*, som man har ladet ubetegnet i Vahyazdáta (79), men som man ikke kunde gjengive paa anden Maade-efter *u*; en Gjengivelsesmaade af Aandelyden, som er overensstemmende med hvad der finder Sted ved Anvendelsen af Tegnet 𐎢𐎠 (93), og tildels ogsaa i Omskrivningen af de før nævnte Ord, Dáduhaya, Þuraváhara, aham, hvor Aandelyden er gjengivet ved den *i*-Lyd, der ligger i de i disse Ord anvendte Tegn (91). Som Vocalen *i* forekommer dette Tegn i de sakiske Ord 𐎠𐎢𐎠 *taka*, 𐎠𐎢𐎠 *waka*, samt vel ogsaa i det mangelfulde Ord $\text{B}\alpha_{29}$, hvoraf kun det første 𐎠𐎢 er nogenlunde tydeligt. Gjengivelsen af det persiske Yutiyá er desværre mangelfuld, og der er kun tilbage 𐎠𐎢𐎠 ... 𐎠𐎢 *yas*, saa at det er uvist, om 𐎠𐎢 her er et selvstændigt Tegn eller kun Begyndelsen af 𐎠𐎢𐎠 *ya*; det sidste er dog vel det sandsynligste, og efter den aabne Plads at slutte, kan dette Navn neppe have begyndt med andet end 𐎠𐎢𐎠 𐎠 , hvad der svarer til persisk Yautiyá, saaledes som de tilsvarende Tegn der ogsaa kunne læses. Til Slutning skal jeg endnu bemærke, at Forekomsten af 𐎠𐎢 i Gravindskriftens Linie 35, medens det samme Ord i Linie 35 og 36 skrives rigtigt med 𐎠𐎢𐎠 , vistnok ene skyldes en Unøjagtighed hos mig ved Afskrivningen.

93. Tegnet 𐎢𐎠 gjengiver det persiske *i* i Þáigarcís efter *þá*, der er udtrykt ved 𐎢𐎠𐎢𐎠 3a. Det forekommer dernæst to Gange i Gjengivelsen af det *i* den persiske Text mangelfulde Navn Aina.; men Sammenligningen med den bevarede babylonske og sakiske Form gjør det højst sandsynligt, at det persiske har været *Ainaira*, og da den sakiske Form ender med 𐎠𐎢𐎠 𐎠𐎢𐎠 , svarer her 𐎢𐎠 til *i* efter et kort *a* udtrykt i 𐎠𐎢 *na*. Det første Tegn i dette Navn foran 𐎢𐎠 er højst utydeligt, men det synes dog, som Norris antager, at have været 𐎢𐎠 , saa at persisk *ai* er gjengivet ved 𐎢𐎠 𐎢𐎠 , hvori Tegnet 𐎢𐎠 svarer til *i* efter et *a*, ligesom den analoge Stavelse *au* i Autiyára gjengives ved 𐎢𐎠 𐎠 . Fremdeles svarer 𐎢𐎠 til *i* efter et kort *a* i Omskrivningen af de to persiske Ord patiyávahaiy ($\text{B}\alpha_{40,41}$) og yanaiy ($\text{X}16_{92}$), da her Slutnings-*y* kun er en orthographisk Tilsætning. I alle disse Ord svarer saaledes 𐎢𐎠 til persisk *i* efter langt eller kort *a*, og det forekommer derfor brugt aldeles analogt med 𐎠 (88). Derfor jævnfører jeg 𐎢𐎠 med 𐎠 og 𐎢𐎠 og omskriver det, i Lighed med disse, ved *'i*, idet jeg antager, at Tegnet 𐎢𐎠 har udtrykt Lydforbindelsen 𐎠 ai eller *ay*. Norris tillægger dette Tegn Betydningen af *hi*, og en saadan passer virkelig ogsaa ind i enkelte af de Former, hvorved det persiske dahyu omskrives, idet 𐎢𐎠 i da 𐎢𐎠 *yaus* (*dahyáús*) og da 𐎢𐎠 *ya'us* (der svarer til *dahyáum*, *dahyáva*, *dahyúsuva*) gjengiver persisk *h*, og i da 𐎢𐎠 *ünam* (o: *dahyunám*), i da 𐎢𐎠 *uspána*, da 𐎢𐎠 *üspána* og -da 𐎢𐎠 *üs* (der svare til *dahyunám*, *-dahyum*) tildels eller ganske persisk *hy*. Men ligesom en Betydning *hi* ikke passer ind i de før nævnte Ord, saaledes bliver denne Stavelse, der forekommer i Hinduš, ikke gjengivet der ved 𐎢𐎠 , men ved 𐎠𐎢 (94). Hertil kommer, hvad jeg før har bemærket om Aandelyden, at den neppe har været tilstede i det sakiske, og at derfor *h* (udtrykt i det persiske ved *u*) foran *v* er bortfaldet i Uvárazmiš, Uvakhšatara, og

h foran *y* i Vahyazdata, medens Stavelsen *ha* er gjengivet ved *ä* eller *ya* (92). Da man i Harauvatis har søgt at erstatte den persiske Aandelyd ved $\langle au$ eller $\prime u$ foran *v*, var det ganske naturligt, at man foran *y* og *ü* (iu) anvendte Tegnet 𐎠 med Betydning *ai* eller $\prime i$ til at gjengive det persiske *ah*; thi 𐎠 forekommer kun efter *a*. Som Tegn for en Stavelse begyndende med *a* er det desuden brugt i den senere Artaxerxes-Indskrift, der omskriver det persiske ahyaya ved $\text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠}$, hvori 𐎠 paa første Sted svarer til *ah*, og derfor maa have lydt som *ai* eller *ay* foran det følgende *y* (jfr. 95). Tegnet 𐎠 forekommer fremdeles i det sakiske Ord $ta\text{𐎠}ä$, $ta\text{𐎠}ppä$ (jfr. 95) efter *a*, og i Begyndelsen af $\text{𐎠}ni$ og $\text{𐎠}sü$ foran en Consonant; det forbindes ogsaa med en følgende Vocal i $\text{𐎠}ak$, i Gjengivelsen af dahyu ($da\text{𐎠}uspäna$ og $da\text{𐎠}üspäna$) og maaskee $B\alpha_{67-68}$, hvor imidlertid Tegnet $\text{𐎠}ap$ og de følgende ere højst utydelige. Derimod har det neppe staaet $B\alpha_{23}$, hvor Lithographien har et utydeligt 𐎠 fulgt af et tydeligt 𐎠 ; thi, som Norris senere har meddelt mig, er Papiraftrykket paa dette Sted meget beskadiget, og Rawlinson har efter sine haandskrevne Optegnelser læst her $\text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠}$.

94. Det persiske *Hindus* gjenfindes i det sakiske ikkun i Gravindskriften Lin. 19. Det første Tegn foran $\text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠}$ *n* forekom mig som et noget utydeligt 𐎠 , hvorhos jeg dog mærkede mig som muligvis forekommende 𐎠 eller 𐎠 . Da jeg i enkelte af mine Afskrifter har forvexlet 𐎠 og 𐎠 , som jeg ansaae for identiske (med Betydningen af *sa*, jfr. 52), antager Norris, at 𐎠 har været det første Tegn i dette Navn, og billiger derhos min og de Sauleys tidligere Formening, at dette Navn paa Sakisk har bevaret det oprindelige *s*, der i Zend og Persisk er gaaet over til *h*. Men da dette sakiske Folk hos Babylonierne hentede sin Benævnelse for det nordligere Gandara, er det ikke sandsynligt, at det ved umiddelbar Forbindelse skulde have kjendt det sydligere Indusland. Af de Former, som jeg nedskrev for Begyndelsestegnet, ligner 𐎠 nærmest $\text{𐎠}ks$, hvilket ikke kan have staaet her, og 𐎠 adskiller sig fra 𐎠 ikkun derved, at den överste Tværkile har foran sig en mindre, hvilket meget vel kan hidröre fra Klippens Beskadigelse eller Öjets Blendelse af Julimaanedens stærke Sollys, saa meget mere som et Tegn 𐎠 ellers ikke forekommer. Ligesom jeg ved Afskrivningen ansaae 𐎠 for den sandsynligste Form, saaledes antager jeg det samme endnu; men, hvorvel det gjengiver persisk *hi*, kan dette dog ikke være Tegnets nøjagtige Lydbetydning, da *h* i hvert Fald manglede en egen Betegnelse. Da *h* ofte gjengives ved *y* eller en *i*-Lyd (jfr. 90, 93), troer jeg i Lighed hermed, at 𐎠 har betegnet Stavelsen *yi*, og at Navnet *Hindus* er udtrykt ved *Yindus* (jfr. 115). Dette Tegn 𐎠 , der ved Behistan altid skrives 𐎠 (jfr. 7), udgjör Stedordet *denne*; derhos findes det i Begyndelsen af tre Ord $\text{𐎠}sä$, $\text{𐎠}simmes$ og $\text{𐎠}sü$, og i det indre af $il\text{𐎠}sü$, i alle fire foran et følgende *s*.

95. Tegnet 𐎠 forekommer ikke i noget Navn i Darius' eller Xerxes' Indskrifter; den eneste Vejledning til Bestemmelsen af dets Betydning afgiver den senere Artaxerxes-

Indskrift, der omskriver det persiske Pronomen *ahyáyá* ved $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$. Da de tre første Tegn *ai-ya-ai* gjengive Begyndelsen *ahyá*, bliver $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ tilbage til at udtrykke Slutningen *yá*, dog saaledes, at *y* tildels er betegnet eller antydet ved det foregaaende $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$, og $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ maa derfor antages omtrent at have haft en Lyd af *ya*. Men denne Stavelse (*ya* eller *yá*) har sit bestemte Tegn $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ (91), der ogsaa er brugt som det andet Tegn i denne Omskrivning svarende til persisk *yá*. Da det persiske *yu* gjengives ved $\text{Y}\text{Y}\text{Y}\text{Y}$ *ü (iu)* efter $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ i den ene Form af *dahyu* (93), ledes vi ligefrem hen til den anden diphthongagtige Vocal *ä (ia)* som Betydning for Tegnet $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$, eftersom ogsaa her $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ gaaer foran, og *ai-ya-ai-ä (ayyáyia)* er en temmelig nøjagtig Omskrivning af *ahyáyá*, i Mangel af egne Tegn til at gjengive det persiske *h*. Tegnet $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ synes at afvexle med $\text{Y}\text{Y}\text{Y}\text{Y}$ *hä, gü* (100) i de to Skrivemaader af samme Ord, *ta'i-ä-ä X12,12* og *ta'i-ä-ä B7,69*. Men da Ordstammen er *ta'i-ä-ä*, er vistnok *g* i *Behistán*-Formen *ta'igüta* indskudt blot for at forebygge et Vocalsammenstöd, medens Vocallyden *ä* i Flertalsformen *ta'i-ä-ä* af samme Stamme sagtens er, med Udeladelse af Tegnet $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$, udtrykt i det tilføjede $\text{Y}\text{Y}\text{Y}\text{Y}$ (97), saa at Udtalen heraf har været omtrent *ta'ia-ä-ä*, eftersom dette *ä* er bibeholdt i det adverbiale *ta'i-ä-ä* *hä* (Bl,3). Betydningen *ä (ia)* for Tegnet $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ passer ogsaa i dets övrige Forekomst, nemlig i Verbet $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ *witu*, Locativ-Affixet $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ *wa*, Substantiverne $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ $\text{Y}\text{Y}\text{Y}\text{Y}$ X15,11 (jfr. 108) og $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ *ppi* Bl,6. Derhos forekommer det i Slutningen af Adverbiet *wil-ä-ä* B α ,18 eller *willü-ä-ä* B γ ,65 (thi de tilbageblevne Spor paa sidste Sted $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ lade sig ikke henføre til noget andet Tegn), medens det tilsvarende Adjectiv skrives blot *willü* B γ ,87 eller *willük* B γ ,75. Endelig findes dette $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ to Gange i $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ *witusatuwä-ä-ä* B α ,35, som det synes, i Begyndelsen af et Ord og i Slutningen af et andet.

96. Efter at have gennemgaaet alle i persiske Navne og Ord forekommende Lydtegn, skal jeg endnu her omhandle et Tegn, der alene forekommer i sakiske Ord, fordi jeg troer, at det bör henføres til *i-* eller *y-*Klassen, hvis Tegn-Række det fuldstændiggjør. Dette Tegn er $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$, der forekommer i $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$, et Verbum i den første Person (jeg sendte), og da denne Person altid endes paa en Vocal, er det naturligt at antage det samme om det Tegn, som slutter denne Verbalform, der enten alene eller i Forbindelse med $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ *tippä* oversætter det persiske *fráisayam*. Saaledes *U tessuwepwesmi ta-ä-ä-ä-ä* $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ *o*: adam *káram fráisayam* (B β ,55) og *U tessuwep Babilüppä ta-ä-ä-ä-ä* $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ *o*: adam *káram fráisayam Bábirim* (B γ ,39); men *U tessuwep... tippä ta-ä-ä-ä-ä* $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ *o*: adam *káram fráisayam* (B β ,13,61, γ ,6) og *üpërri U tippä Arminiyap-ikkä ta-ä-ä-ä-ä* $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ *o*: avam adam *fráisayam Arminam* (B β ,38). Disse to Ord *tippä* og *ta-ä-ä-ä-ä* antager jeg for beslægtede ifølge denne deres Forekomst; og da i $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ Tegnet $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ *pä* indeholder Casus-Betegnelsen, og det foregaaende $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ synes at være et Aflednings-Affix, er $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$ *ti* eller, som det ogsaa kan læses, *tay* Ordstammen. Dennes *i-* eller *y-*Lyd vilde da være at søge i Verbalformens $\begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \text{Y} \\ \text{Y} \end{smallmatrix}$, som derfor maa have udtrykt en Stavelse, der endes paa

en Vocal og begynder med *i* eller *y*. Af saadanne Stavelser have vi Tegn for *ya* $\Xi\text{--}\Upsilon$ og *yi* $\text{--}\Xi$, og derhos have vi Tegn for de diphthongagtige *ä* $\Xi\text{--}\Upsilon$ og *ü* $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$, der begge anvendes ogsaa i Forbindelse med en foregaaende *i*-Lyd til Gjengivelse af det persiske *ya* og *yu*; saa at der kun staaer tilbage at finde et Tegn, som kunde forholde sig til $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ *ü* paa samme Maade som $\Xi\text{--}\Upsilon$ *ya* til $\Xi\text{--}\Upsilon$ *ä*, og altsaa udtrykke *yu*, hvilket Tegn derfor $\text{--}\Xi\text{--}\Upsilon$ maatte være. Hin Verbalform vilde da være at læse *tayu*, og paa Grund af Affixernes selvstændige Character er der intet til Hinder for at læse $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Upsilon$ *tay-äppä*, hvorved Slægtskabet traadte endnu tydeligere frem. Betydningen *yu* passer til de to andre Ord, hvori $\text{--}\Xi\text{--}\Upsilon$ forekommer. Det persiske I *martiya*, en Mand, oversættes *ru* $\text{--}\Xi\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Upsilon$ *kär*; hvoraf *kär* er Talordet *en*. Vel er det saa, at naar dette Talord forbindes med et Folkenavn, indskydes der foran det en *r*-Lyd, som enten ender det foregaaende Stavelsetegn (*Per-ser-kär*, en Perser) eller betegnes ved $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ (som *Arminiya-rkär*, en Armenier, *Babilü-rkär*, en Babylonier); og af denne Brug slutter Norris, at Tegnet $\text{--}\Xi\text{--}\Upsilon$ (som han først har tillagt Betydningen *kpar*, fordi det i sin ydre Form er sammensat af $\text{--}\Xi$ *ak* og $\text{--}\Upsilon$ *pr*, eller *ven*, *men*, fordi hint Ord med en Udtale *rumen* vilde ligne det Mordvinske *lomen*, en Mand), i Virkeligheden har betegnet en Stavelse, som endte sig paa *r*, hvilket i dette Tilfælde ene kunde være enten *nr* eller *rr* (*lr*), hvis tilsvarende Tegn vi ikke kjende. Men en saadan Betydning vilde give en aldeles usædvanlig Endelse for den för nævnte Verbalform, hvori heller ingen af Begyndelses-Consonanterne vilde passe efter det öjensynlige Slægtskab med *tippä*; og ligesom Forekomsten af *käpsü-kär* (By,²¹) ved Siden af *kepsü-är* (Ba,¹⁷) udviser, at Brugen af *kär* ikke altid udkræver Tilføjelsen af et foregaaende *r*, saaledes forekommer Ordet *ru* $\text{--}\Xi\text{--}\Upsilon$ uden följende Talord *kär* i et Tilfælde, hvor Tilføjelsen af *r* i Analogi med Folkenavnene ikke udkræves, nemlig *ru* $\text{--}\Xi\text{--}\Upsilon$ *üperri akka... ärsa-är* (den Mand, som var den överste, By,³²). Da dette Ord derfor intet udviser i denne dets dobbelte Forekomst med Hensyn til Slutningstegnets Lyd, modbeviser det altsaa heller ikke en Betydning *yu*, der vilde bringe Ordet til at være *ruyu*, og som derhos tildels bestyrkes ved hvad der synes at være en anden Form af dette Ord, nemlig *ru* $\text{--}\Xi\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ *säkri*, en Sönneson; thi *säkri* alene betyder en Sön og forbindes i en Art Sammensætning med et foregaaende Egennavn, uden Tilføjelse af Genitiv-Endelsen *na* (som *Kures-säkri*), medens den förste Del *ruyuü* (efter min Udtydning) synes at være en ved $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ *ü* udvidet Form af *ruyu*, fremkaldt ved Sammensætningen. En lignende Udvidelse finder Sted ved Stedordet $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Upsilon$ *üpa*, der gjengiver det persiske *ava*, hin, idet nemlig det deraf afledte *avaða* oversættes ved $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Xi\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Upsilon$, en Form, som adskiller sig ved Indskydelsen af $\text{--}\Xi\text{--}\Upsilon$ fra $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Upsilon$, og som endog synes ligefrem at oversætte *ava* (By,³⁷); hvorhos det persiske *avahyarádiy* (af denne Grund) gjengives afvekslende ved $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Xi\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Upsilon$ *n-reskämes* og $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Upsilon$ *n-reskümmes*. Netop denne Afveksling udviser, at de to Former, $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Xi\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Upsilon$ og $\text{--}\Upsilon\text{--}\Upsilon$ $\text{--}\Upsilon$, ikke

kunne have afveget synderligt fra hinanden i Udtalen, hvilket ej heller bliver Tilfældet ved Antagelsen af *yu* som det omhandlede Tegns Betydning, da de saa have lydt omtrent *üyüpü* og *üpä*, hvoraf det første ikkun adskiller sig fra det sidste ved en Udvidelse eller Gjengtagelse af *ü*-Lyden.

97. Af de ti Tegn, som jeg har behandlet i dette Afsnit (89-96), begynde de tre med *a*, som Skriften har betragtet som en Consonant, ligesom det semitiske *א*, saa at de tre Stavelsetegn $\text{𐤀} = 'a$ (90), $\text{𐤁} 'i, ai, ay$ (93) og $\text{𐤂} 'u, au, av$ (89), ere i Rækkefølgen at sammenstille paa den ene Side med Tegnene for Stavelser dannede af en Consonant med følgende Vocal, og paa den anden med Tegnene for Stavelser bestaaende af *a* med følgende Consonant, f. Ex. med $\text{𐤃} ka, \text{𐤄} ki, \text{𐤅} ku$, og med $\text{𐤆} ak, \text{𐤇} ap$. Fire Tegn tilhøre *i*-Rækken, nemlig $\text{𐤈} i$ eller *y* (92), og de tre med *a*-Rækken analoge Stavelsetegn $\text{𐤉} ya$ (91), $\text{𐤊} yi$ (94) og $\text{𐤋} yu$ (96). Dernæst findes to Tegn, som udtrykke de for det sakiske ejendommelige Vocallyde, nemlig $\text{𐤌} ä$ (95) og $\text{𐤍} ü$ (96), med en tvetydlig Udtale omtrent som *ia* og *iü*, og disse, formoder jeg, have i Stavelse-systemet indtaget samme Plads i *i*-Rækken, som i de övrige Bogstavårer var anvist Forbindelsen af Consonanterne med disse Vocallyde, saa at altsaa $\text{𐤌} ä$ betragtedes som en Lydforbindelse analog med $\text{𐤎} pä, \text{𐤏} sä$, og $\text{𐤍} ü$ med $\text{𐤐} kü$. Det tiende Tegn endelig, 𐤑 , udtrykker *u* eller *v*, og hertil slutte sig Tegnene for Stavelserne, der begynde med *v* (*va, vü, vi*), hvorvel disse Tegn ogsaa udtrykke de tilsvarende Stavelser, der begynde med *m*. Ordnes nu alle herhen hørende Tegn efter deres indbyrdes Lydforhold, have vi følgende tre Rækker:

$\text{𐤀} = 'a, \text{𐤁} 'i (ai), \text{𐤂} 'u (au),$
 $\text{𐤈} = i, \text{𐤉} ya, \text{𐤊} yi, \text{𐤋} yu, \text{𐤌} ä (yä), \text{𐤍} ü (yü),$
 $\text{𐤑} u, \text{𐤒} va, \text{𐤓} vi, \text{𐤔} (mu), \text{𐤕} vü.$

Dersom alle Rækker havde haft samme Udstrækning og Omfang, vilde der endnu fattes fire Tegn, nemlig (efter den sædvanlige Omskrivning) for *a, 'ä, 'ü* i første og for *vü* eller *mü* i sidste Række. Men hvorvel Skriften betragtede *a* som en Consonant *א*, har det dog i Udtalen neppe lydt anderledes end Vocalen *a*, saa at den Stavelse, der i Systemet svarer til *ya* og *va*, nærmest maatte have været *aa* eller langt *á*; men da Skriften ellers ikke udtrykker Lydlængden ved særskilte Tegn, er det ikke sandsynligt, at der skulde have været et eget Tegn, der svarede til *i* og *u*, da dettes Lyd maatte blive et *a*, som kun ved Lydlængden adskilte sig fra hvad der udtryktes ved Tegnet 𐤀 , ligesom dette ogsaa bruges uden Forskjel til Gjengivelse af persisk langt og kort *a*. Heller ikke er det sandsynligt, at der skulde have været Tegn for Forbindelsen af *a* med Vocalerne *ä* og *ü*; thi en saadan Forbindelse vilde have medført en omtrentlig Udtale af *aia, aiü*, hvad der nærmest udgjör tvende Stavelser, der ogsaa, hvor de forekomme, ere udtrykte ved to Tegn, saavel i Begyndelsen af $\text{𐤖} \text{𐤗} \text{𐤘} \text{𐤙} 'aüttap, \text{𐤚} \text{𐤛} 'iak$ (3: *aia*k), som

i det indre af $\Xi\text{-}\Upsilon\ \Upsilon\ \text{-}\Upsilon\text{<}\ \text{-}\text{>}\ \text{>}\text{>}\text{-}$ *da'iünam*, $\Xi\text{-}\Upsilon\ \Upsilon\ \text{>}\text{>}\text{-}$ *ta'ü*. Derimod er det ikke usandsynligt, at der har været et Tegn, om end ikke for Stavelser *vü*, saa dog for *mü*, der vilde udfylde den tredie Række. Om trelyds Stavelser, som ende sig paa Halv-vocalerne *y* eller *v*, har jeg oftere udtalt den Formodning, at de ere blevne udtrykte ved de Tegn, der udtrykke Forbindelsen af den tilsvarende Consonant med følgende *i* eller *u*. Fremdeles have vi for Stavelser, der ende paa en Consonant og begynde med en Vocal eller Halv-vocal, følgende 20 Tegn, som, ligeledes ordnede efter deres indbyrdes Forhold i tre Rækker, ere:

$\text{-}\text{>}\text{>}\text{-}$ ak, $\text{>}\text{>}\text{>}\text{-}$ ap, $\text{>}\text{>}\text{>}\text{-}$ at, $\text{>}\text{>}\text{-}$ as, $\text{-}\text{>}\text{>}\text{-}$ an, $\text{-}\text{>}\text{>}\text{>}\text{-}$ ar,
 $\text{-}\text{>}\text{>}\text{>}\text{-}$ ik, $\text{>}\text{-}\text{>}\text{>}\text{>}\text{-}$ ip, $\text{>}\text{>}\text{-}$ t, $\text{-}\text{>}\text{>}\text{-}$ is, $\text{>}\text{>}\text{-}$ iś, $\text{>}\text{>}\text{>}\text{-}$ in, $\text{-}\text{>}\text{>}\text{>}\text{-}$ ir, $\text{<}\text{-}\text{>}\text{-}$ il, $\text{>}\text{>}\text{-}$ im,
 $\text{>}\text{>}\text{-}$ vk, $\text{-}\text{>}\text{-}$ vt, $\text{>}\text{-}$ vs, $\text{>}\text{>}\text{-}$ vn, $\text{>}\text{>}\text{-}$ vr.

Den anden Rækkes Tegn udtrykke tillige de blotte Consonanter *k*, *p*, *s*, *ś*, *n*, *r*, *l*, og skjönt Tegnet $\text{>}\text{>}\text{-}$, saavidt man kan paavise, ene bruges for Consonanten *t*, er det dog sandsynligt, at det i Overensstemmelse med de øvrige ogsaa har kunnet betegne Stavelser *it*. Den Del af disse Stavelser, som jeg har betegnet med *i*, maa, som jeg har bemærket ved de tilsvarende Tegn, antages at være ikke blot Vocalen *i*, men ogsaa Consonanten *y* forbundet med en følgende Vocal, hvorved der fremkomme trelyds Stavelser, hvis Midt-vocal sædvanligst var *a*, der ganske naturligt ledede til, at disse Tegn tillige kunde bruges som Udtryk for Stavelser, der begynde med Vocalen *ä*. Saaledes formoder jeg, at $\text{-}\text{>}\text{>}\text{>}\text{-}$ har betegnet *k*, *ik*, *yk* (sædvanligst *yak*) og *äk*, og overensstemmende hermed de øvrige Tegn af samme Række. I Lighed hermed maatte Tegnene i den tredie Række egenlig udtrykke i den første Del af Stavelser saavel Vocalen *u*, som Consonanten *v* forbundet med en følgende Vocal, og derhos paa Grund af den Forbindelse, hvori Skriften har sat *v* og *m*, trelyds Stavelser begyndende med Consonanten *m*; saa at f. Ex. $\text{>}\text{>}\text{>}\text{-}$ vilde være Udtryk for Stavelserne *uk*, *vk* og *mk* (*vak* og *mak*). Dog synes det, som om man i det mindste i ældre Tid har indskrænket Brugen af $\text{>}\text{>}\text{>}\text{-}$ ene til Stavelser *uk* og maaskee af $\text{>}\text{>}\text{>}\text{-}$ til *un* alene eller til *un* og *van*, medens man ved de tre andre Tegn $\text{-}\text{>}\text{>}\text{-}$, $\text{>}\text{-}$ og $\text{>}\text{>}\text{-}$ fastholdt Consonantlyden *v* og *m* med følgende Vocal. Men at disse desuagtet betragtedes som indeholdende en Begyndelseslyd *u*, antydes ved Brugen af $\text{>}\text{>}\text{-}$ *vr* i den senere Artaxerxes-Indskrift, hvor det i Auramazda, der her skrives $\text{-}\text{>}\text{>}\text{-}$ $\text{>}\text{-}$ $\text{>}\text{>}\text{-}$, gjengiver det persiske *aura*, som i de ældre udtryktes $\text{<}\ \text{-}\text{>}\text{>}\text{-}$ *'ura* eller *aura*. Dersom hine tre Rækker havde haft samme Udstrækning eller Omfang, vil der fattes syv Tegn for Stavelserne *aś*, *al*, *am* og *vp*, *vś*, *vl*, *vm*. Men jeg har alt gjort opmærksom paa, at Tegnet $\text{>}\text{-}$ maatte antages at have udtrykt Stavelser *wś* ved Siden af *ws* (81), ligesom at Tegnet $\text{-}\text{>}\text{-}$ *vt* (85) netop er anvendt i et Tilfælde, hvor hele Skriftens Analogi nærmest udkrævede Brugen af et Tegn for *vś* eller *mś*, hvis et saadant havde, hvilket derfor er mindre sandsynligt. Det er desuden ikke rimeligt, at Skriften har besiddet egne Tegn for

Stavelserne *am* og *vm*, ligesaa lidt som for andre trelyds Stavelser med Udlyd *m*, da tværtimod $\text{=}\Psi\text{=}$ synes at have været et enestaaende Nødtegn, fremkaldt ved den Forbindelse, hvori de to Bogstaver *v* og *m* vare satte til hinanden (jfr. 84). Herved blive højst fire Stavelser, *al*, *aʒ*, *vl*, *vp*, tilbage (hvorfra maaskee endog *vl* maa fradrages), hvis Tegn vi ikke kjende fra Egennavnene, men som kunde have været udtrykte ved særegne Tegn, ligesom den før nævnte Stavelse *mü* eller *vü*.

98. I de persiske Egennavne eller Ord findes anvendte, efter hvad der er omhandlet i det foregaaende, 78 sakiske Lydtegn, hvoraf de 33 ere ordnede i den foregaaende Paragraf tilligemed det ene (79de) rent sakiske Tegn $\text{=}\Psi\text{=}$ *yu*. I disse Tegn har jeg troet at finde, foruden *m* og Halvvocalerne *y* og *v*, otte Consonanter *r*, *l*, *n*, *s*, *ʒ*, *k*, *t*, *p*, og det er heller ikke sandsynligt, at Skriften har besiddet flere. Disse blive som vocalløse Consonanter udtrykte ved de samme Tegn som de tilsvarende Stavelser, der begynde med *i* eller *y*. Jeg har derhos søgt at paavise fem Vocallyde *a*, *i*, *u*, *ä*, *ü*. Af Stavelser, som begynde med disse otte Consonanter og som ende enten paa en af de fem Vocallyde eller paa en Consonant, findes i Navnene udtrykte ved egne Tegn følgende 45, ordnede efter deres indbyrdes Forhold:

ka, ki, ku, — kü,	— — — ks, — kn, kr, kër, —
pa, pi, pu, pä, —	— — pt, — — — pr, për, —
ta, ti, tu, — tü,	tk, tp, — ts, — — tr, tër, —
sa, si, su, sä, —	— sp, — — — sr, — —
ʒa, ʒi, ʒu, ʒä, —	— (sp), — — — (sr), — —
na, ni, — nä, —	— np, — — — — —
ra, ri, ru, — —	rk, rp, — rs, — — — —
— — — — lü,	— — — — — — —

Dersom alle disse Rækker havde været fuldstændig udfyldte med særegne Tegn, vilde Skriften have desiddet af den første Art, der indeholder Stavelser, som dannes af en Consonant med følgende Vocal, $8 \times 5 = 40$ Tegn, hvoraf 27 ere kjendte; men da det er sandsynligt, at Skriften ikke her har adskilt de to Bogstaver *r* og *l*, vil Antallet af Tegn blive indskrænket til $7 \times 5 = 35$, og der vilde saaledes være 8 Tegn, som vi endnu ikke kjende. Dersom Skriften fremdeles havde udtrykt ved særegne Tegn alle trelyds Stavelser, saa at enhver Forbindelse af denne Art, hvori de 8 Consonanter kunne forekomme, enten i Begyndelsen eller Slutningen, havde havt sit eget Tegn, og hver Række besiddet to Tegn for Forbindelsen med et Slutnings-*r*, vilde Antallet af Tegn for trelyds Stavelser have udgjort $8 \times 9 = 72$, hvoraf vi ikkun kjende 18. Men ligesom jeg alt har paavist (54, 81) Sandsynligheden af, at trelyds Stavelser indeholdende *ʒ* og *s* ere udtrykte ved fælles Tegn, saaledes tør man ogsaa antage, at *r* og *l* i denne Art af Stavelser ikke ere

blevne adskilte, og at den dobbelte Betegnelse for Stavelser paa *r* ikke har strakt sig videre end til de tre Forbindelser med *k*, *p* og *t*. Herved indskrænkes Antallet af Tegn for trelyds Stavelser betydeligt, da Skriften i disse kun vilde have udtrykt 6 Consonanter, *k*, *p*, *t*, *s*, *n*, *r*, og saaledes ikkun besiddet 36 Tegn, foruden de tre dobbelte *r*-Tegn, i alt 39. Hele Antallet af Tegn, som den sakiske Skrift saaledes kan antages at have besiddet, vilde være:

a) for Vocaler og Stavelser begyndende					
med disse eller med en Halvocal (97)	38 (39),	deraf kjendte	34,	ubekjendte	4 (5).
b) Stavelser endende paa en Vocal . . .	35	—	—	27	— 8
c) trelyds Stavelser	39	—	—	18	— 21
	<hr/>			<hr/>	
	112 (113)	—	—	79	— 33 (34).

De 33 (eller 34) Stavelser, der sandsynligvis have haft en egen Betegnelse, men hvis Tegn vi endnu ikke kjende, ere:

aʒ, al; wü, wp, (vl);
 kä, tä, rä; nu; pü, sü, ʒü, nü;
 kk, kp, kt; pk, pp, ps, pn; tt, tn; sk, st, ss, sn;
 nk, nt, ns, nn, nr; rt, rn, rr.

99. Foruden de 79 Lydtegn, som ere undersøgte i de foregaaende Afsnit, findes endnu følgende 29 eller 30 Tegn, som her meddeles ordnede efter deres ydre Form, med Tilføjelse af de §§, hvori de ville blive omhandlede. Disse 29 eller 30 Tegn ere:

→ 103. →<<<< 119. →>>>> 122. →> 102. →>>> 104.
 →>>>< 122. →>>> 121. →>>>< 122. →>>>>< 117. →>>>> 121.
 →>>>> 105. →>>>> 123. →>>>> 115. →>>>> 101. →>>>> 113.
 →>>>> 121. →>>>> 111. →>>>> 118. →>>>> 114. →>>>> 120.
 > 107. > 116. >>> 108. >>> 109. >>> 110.
 >>>> 106. >>>> 112. <>>> 100. <>>> 123, og maaskee <<<<<< 123.

Ved enkelte af disse Tegn er det imidlertid tvivlsomt, hvorvidt de udgjøre selvstændige Tegn, eller hvorvidt den her anførte Form er den nøjagtige og virkelige. Disse Tegn skal jeg gennemgaae i de følgende Paragrapher, idet jeg naturligen begynder med saadanne, hvis Lydbetydning med større Bestemthed fremgaaer eller antydes af deres Forekomst.

100. Tegnet <>>> forekommer i to Ord, som skrives enten 'ari<>>> og ärsä<>>> eller 'ari->>> <>>> og ärsä->>> <>>>, altsaa uden eller med >>> *k*; men ligesom Tilføjelsen af *k* i den ene Form udviser, at disse Ord have indeholdt en saadan Lyd,

saaledes antyder Udeladelsen af *k*-Tegnet 𐎧𐎠 i den anden, at denne maa søges i 𐎧𐎠 , som derfor maa have betegnet en Stavelse, der begyndte med *k*, eller en af de fire, *kä*, *kk*, *kt*, *kp*, hvis Betegnelse ikke kjendes. Da nu fremdeles Flertalsformen af det sidstnævnte Ord skrives *ärsü* 𐎧𐎠 𐎧𐎠𐎠 og er dannet ved Endelsen 𐎧𐎠𐎠 p , der i alle velkendte Ord kun bruges, hvor Ordstammen ender paa en Vocal, maa 𐎧𐎠 ogsaa antages at have betegnet en saadan Stavelse, hvorom ogsaa alle Fortolkere have været enige; men denne kan fölgelig ikke have været nogen anden end Stavelsen *kä*, og denne Betydning bestyrkes derved, at dette Tegn 𐎧𐎠 undertiden ligefrem afvexler med 𐎧𐎠 ka , hvad der alene vilde vise, at disse to Tegn udtrykke omtrent samme Lyd. Dette finder Sted i den ofte forekommende Endelse, der i Behistán næsten altid er 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *kkä* eller *ikkä*, men som undertiden der er skrevet 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *kka* eller *ikka*, (som 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *Persep-ikka*, *Arminiyap-ikka* $\text{B}\beta$,²², *üperri-ikka* $\text{B}\alpha$,^{58,65}), hvad altid er Tilfældet i Persepolis-Indskrifter. Foruden i de anførte Tilfælde forekommer 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *kä* i Begyndelsen af et Casus-Affix 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *käk* ($\text{B}\gamma$,⁷), samt af Talordet 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *kär*, og af 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *nkäk* eller 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *nkäkka* (Himmel), der öjensynlig, som de Saulcy alt har bemærket (Journ. Asiat. XIV. S. 159), er beslægtet med det tyrkiske *كوكى*, der har samme Betydning og derved tillige stadfæster Gutturallyden i Tegnet 𐎧𐎠 . Desuden forekommer dette Tegn i det indre af *pun* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 , *an* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 ($\text{B}\gamma$,⁶⁸), *päl* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 , *wil* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 , *täl* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *emes* ell. *täl* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *emes*, *res* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 ell. *räs* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 (𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠), *kutkalärrek* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 , der intet bidrage til Oplysning om Tegnets Betydning, uden for saavidt som det sidste tildels bekræfter dets Begynden med en *k*-Lyd, da den foregaaende Stavelse er udtrykt ved 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *rk* og ikke ved 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *ra*. Endelig findes det i 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 afvexlende med 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *ä*, og derfor snarest som Udtryk for den blöde Lyd *gä* (*ta'igäta*, jfr. 95), samt i 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *tua*, hvor det maaskee begynder et Ord, og i 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *tinti* $\text{B}\gamma$,^{76,89}.

101. Tegnet 𐎧𐎠 𐎧𐎠 er heller ikke vanskeligt at tyde, eftersom det ligefrem afvexler med 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *ta*. Saaledes oversættes det persiske Imperativ paraidiy ved *wi* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 ($\text{B}\beta$,²³) og ved *wi* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 ($\text{B}\beta$,³⁹), medens dettes Flertal paraitä gjengives ved *wi* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 , og Dentalen i dette Ord udvises derhos af en anden Form *wilkänä*, der ligeledes svarer til persisk paraidiy. Samme Afvexling udviser det pronominale Affix, der bruges til at oversætte det persiske *ciy*, (eftersom *avašciy* gjengives ved *üpä* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 X15,20 og *üpä* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 X17,24 , samt *aniyašciy* ved *ta'igü* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 $\text{B}\gamma$,⁶⁹ og *ta'ü* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 X15,12), ligesom ogsaa det Ord, der betyder Fader, hvoraf vi have to Former *at* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *ta* min Fader, og *at* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *ri* hans Fader. Denne Afvexling af 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 med 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 viser tilstrækkeligt, at det sidste Tegn 𐎧𐎠 𐎧𐎠 paa ingen Maade kan have haft den Betydning af *phi*, hvortil jeg tidligere kom gjennem en Række af temmelig dristige Slutninger, eller af *pu*, *pi*, som Hincks og de Saulcy foresloge, men at det maa have indeholdt en Dental, hvilket endvidere fremgaaer af de beslægtede Former *türesra* ($\text{B}\gamma$,⁸³) og *tü* 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 𐎧𐎠 *nra* ($\text{B}\gamma$,⁶⁴), der begge oversætte det persiske *daraujana*, Lögner,

og Ordstammens *t* viser sig desuden i *tilkames*, Lögn. Ligesom fremdeles Tegnets $\text{=}\text{Y}\text{=}$ Forekomst i *wi* $\text{=}\text{Y}\text{=}$ efter en Vocal og i *at* $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *ri* efter en Consonant udviser, at Dentalen maa have været Begyndelsesbogstavet i den Stavelse, hvis Udtryk det er (thi for Consonanten *t* have vi alt et sikkert Tegn), saaledes fremgaaer det af dets Brug i $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *lni* foran to Consonanter, at det maa have endt paa en Vocal. Til omtrent samme Resultat er Norris kommen, idet han tyder Tegnet $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *ta*, henførende dets Consonant til den Cerebral-Lyd, som han formoder, Sproget har besiddet. Men Egennavnene afgive, som jeg før har paavist, ingen Grund til at antage, at Skriften har besiddet en egen Række af Tegn for Stavelser, indeholdende en saadan Cerebral *t*-Lyd, og det er derfor ikke rimeligt, at $\text{=}\text{Y}\text{=}$ skulde være et saadant Tegn, især da vi endnu have Stavelserne *tä* ledig. Ligesom denne Betydning *tä* for $\text{=}\text{Y}\text{=}$ tilvejebringer netop i hine Ord den indbyrdes Overensstemmelse, som Tegnets Afvexling med $\text{=}\text{Y}\text{=}$ antyder, nemlig *wita* og *witä*, *üpata* og *üpätä*, *ta'igata* og *ta'itätä*, *attata* og *attäri*, *titänra* jævnført med *titresra*, *tilkames*, saaledes vilde den bestyrkes ved Tegnets Forekomst i $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{Y}\text{=}$ ($B\alpha_{52}$), dersom dette Ord kan antages at være en Omskrivning af det tilsvarende persiske *gápavá* (jfr. 39, 50); thi Afvexlingen af Vocallydene *a* og *ä* findes ogsaa i andre Tilfælde, som i Casusendelsen *ikka* og *ikkä*, og i Gjengivelsen af den persiske Stavelse *pa* ved $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *pa* og $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *pä*. Hertil kommer, at det tydelige $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ i $B\gamma_{19}$ imellem to Lacuner synes ved Tilføjelsen af en lodret Kile foran det første at maatte udfyldes til $\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *vadžis*, og at være en Gjengivelse af det ifølge dets Plads tilsvarende persiske Navn *Uvädäida*, hvori $\text{Y}\text{=}$ gjengav *uvá* som i *Uvärazmiš*, $\text{=}\text{Y}\text{=}$ svarede til *dai*, ligesom jeg ovenfor formodede om $\text{=}\text{Y}\text{=}$ i *Arbirá*, *Naditabira* (*Arbaira*, *Naditabaira* 26), hvorvel det vistnok er aldeles usædvanligt, men dog ikke uforklarligt, at $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *zi* anvendtes til Gjengivelsen af *daya*. De øvrige Ord, hvori $\text{=}\text{Y}\text{=}$ forekommer: $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *tänim*, $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *'atä*, $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *punkätä*, $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ *wettä*, og *nütäkätuva* (100), bidrage intet til Oplysning om Tegnets Betydning.

102. Jeg har alt ovenfor (34) vist, med hvor liden Grund jeg tidligere tillagde Tegnet $\text{=}\text{Y}\text{=}$ en Betydning *thu*, som de Saulcy, Hincks og Norris have billiget, idet de dog rettede den til *tu*, og den sidste har stølet saa meget paa min Restituering af dette Tegn i Gravindskriftens Navne *Katpaduka* og *Hinduš*, at han ikke blot anfører disse til Bevis for Betydningen *tu*, men endog ved en lille Uagtsomhed giver Side 27 $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ som svarende til det persiske *Ufrátu*, idet han har overseet, at paa det eneste Sted, hvor dette Navn forekommer ($B\alpha_{72}$), ere kun de to første Tegn $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$ nogenlunde synlige, medens Resten er aldeles forsvunden. Da dette Tegn derfor ikke findes i noget Navn, der ligefrem er overført fra det persiske, er man med Hensyn til Bestemmelsen af dets Betydning ene henvist til dets Brug i sakiske Ord. Da Tegnet $\text{=}\text{Y}\text{=}$ her forekommer baade efter en Vocal i $\text{=}\text{Y}\text{=}$ $\text{=}\text{Y}\text{=}$, og efter en Consonant i *appet* $\text{=}\text{Y}\text{=}$, og

imellem to Consonanter i *tēr-ḫa*, samt derhos findes i Slutningen af de to Verbalformer *pä-ḫ* og *üt-ḫ*, der som første Personer i Singularis maae antages at have endt paa en Vocal, ligesom de övrige Former, vi kjende af denne Art, saa fremgaaer det heraf med tilstrækkelig Bestemthed, at Tegnet *ḫ* har udtrykt en Stavelse bestaaende af en Consonant med følgende Vocal. Da fremdeles dette Tegn *ḫ* i *tēr-ḫak* (D3,17) og *'a-ḫat* (Bl. 4; ved en Unøjagtighed skrevet $\text{ḫ} \text{ḫ} \text{ḫ}$ S. 166 hos Norris) forbindes med Tegn for Stavelser begyndende med *a*, kan Slutningsvocalen i *ḫ* ikke have været nogen anden end *a* eller *ä*; men af saadanne Stavelser haves nu tilbage ikkun *rä* eller *lä* ifölge det Forhold, hvori Skriften *tör* antages at have sat de to Bogstaver *r* og *l*. Dette Tegn *ḫ* forekommer i $\text{ḫ} \text{ḫ} \text{ḫ}$, en af de tre Former, der oversætte det persiske *Uvaja*, som jeg skal omhandle i næste Paragraph. Det persiske *adá* (han skabte) oversættes sædvanligst ved $\text{ḫ} \text{ḫ} \text{ḫ}$ *pästa*, men i Gravindskriften paa de to første Steder ved *dästa* (46) og paa de to sidste ved $\text{ḫ} \text{ḫ} \text{ḫ}$ *päprästa* eller *päplästa*, hvilken Form saaledes adskiller sig fra den første ved Indskydelsen af $\text{ḫ} \text{ḫ} \text{ḫ}$ *prä*, *plä* imellem de to Stavelser *pä-sta*, hvoraf hin bestaaer. En Sammenligning med *üttestä* (ḫ: *üttasta*) af *ütta* og *werrista* af *werri* giver os for hin Form en Ordstamme *päplä*. Da vi derhos have Formen *pätip*, Oprörere, af en Stamme *päti*, og ved Siden heraf Verbalformerne *päptis*, *päptip*, *päptippa* nærmest af en Stamme *päpti*, der synes dannet af den første *päti* ved Indskydelse af *p* eller ved en Forstavelse *pä* (altsaa af *pä-päti*), hvorved Roden *päti* er sammentrukket til *pti*, saa kan det samme have været Tilfældet med *päplä*, hvis Rod da vilde have været *prä*, *plä* eller *pälä*. Herved ledes vi rigtignok til det semitiske $\text{ḫ} \text{ḫ}$; men da dog det sakiske har optaget flere persiske Ord i de akhæmenidiske Indskrifter, er det ingenlunde usandsynligt, at det i en endnu tidligere Tid ogsaa har gjort lignende Laan hos det babylonske; og ligesom man der vistnok har hentet Udtrykket $\text{ḫ} \text{ḫ} \text{ḫ}$ *nNáb* Gud, og fra det persiske Ordet $\text{ḫ} \text{ḫ} \text{ḫ}$ *dästa* skabte, kan man meget vel ved Siden heraf have laant et babylonsk Udtryk for dette Begreb, hvorvel man behandlede det i Overensstemmelse med det sakiske Sprogs Ejendommelighed, og dannede deraf først *päplä-s-ta* i Analogi med *üttes-ta*, *päptis*, og dernæst ved en eller anden For drejelse ogsaa *pä-sta*. Hvis denne Identification er rigtig, vilde den tillige afgive et Bevis for, at Tegnet *ḫ* indeholdt et *l*, uden dog derved at afgjøre, at det ene og alene indeholdt dette Bogstav, da, hvis Skriften overhovedet ingen Forskjel gjorde i Betegnelsen af *l* og *r*, ethvert Tegn, hvis Consonantlyd kunde bevises at være *l*, tillige vilde udtrykke den tilsvarende Stavelse, der indeholdt *r*, og omvendt, og saaledes maatte, i dette Tilfælde, da Skriften har Tegn for Consonanten *l*, $\text{ḫ} \text{ḫ} \text{ḫ}$ i Gjengivelsen af *Arbirá* antages at have udtrykt Stavelsen *la*, hvis *l* findes i den tilsvarende græske og babylonske Form. De övrige Ord, hvori dette Tegn *ḫ* forekommer: *ḫri*, *ḫki-utta*, *kutka-ḫrrekkü* og *ḫa-ḫnta* (D6,38), give ingen videre Oplysning; derimod bekræftes tildels Tegnets

Betydning *lä* eller *rä* deraf, at det i den ydre Form meget ligner det babylonske 𐎶𐎵 eller 𐎶𐎶 , som tydes *la* baade af Rawlinson (Nr. 118) og Hincks (54).

103. Tegnet 𐎶𐎶 forekommer i to af de tre Ordformer, der oversætte det persiske Uvaja og Uvajiya, Landet Susiana og dets Beboere. Den hyppigst forekommende Ordstamme af dette Navn, 𐎶𐎶𐎶𐎶 𐎶𐎶 𐎶𐎶 𐎶𐎶 'Apërti, viser, at det ikke kan være nogen blot Omskrivning af det persiske, ligesaa lidt som det stemmer med det tilsvarende babylonske, som Rawlinson læser Nuva eller Nuvaki og Eluta (snarere Elumat), eller det hebraiske עִלְמָט , men at vi her have et aldeles forskjelligt og ejendommeligt Navn. I Stedet for 𐎶𐎶𐎶𐎶 𐎶𐎶 𐎶𐎶 𐎶𐎶 'Apërti findes to Gange i B β ,7 𐎶𐎶 𐎶𐎶 , der adskiller sig fra den første Form derved, at 𐎶𐎶 indtager Pladsen for Tegnet 𐎶𐎶 . Efter Skriftens almindelige Brug maatte man nærmest antage, at 𐎶𐎶 udtrykte en Stavelse begyndende med *a* og endende med den Consonant, hvormed den følgende begyndte, altsaa *ap*, hvorved de to Former 'apërti og 'appërti kun i orthographisk Henseende vilde afvige fra hinanden. Dette har ledet Norris, der tydede 𐎶𐎶 *far*, til at tillægge dette Tegn Betydningen *af*, som han tillige troede at finde i Omskrivningen af det persiske patiyávahaiy (B α ,10), der i hans Lithographi begynder med et utydeligt 𐎶𐎶 foran 𐎶𐎶 *ti*; men da de tilbageblevne Spor i Virkeligheden snarere antyde 𐎶𐎶 *pä* (26), saaledes som han velvillig har underrettet mig om, bortfalder denne Bestyrkelse for den af ham opstillede Betydning *af*. Mod *af* eller *ap*, som Betydning for Tegnet 𐎶𐎶 , taler fremdeles den Omstændighed, at Skriften ikke kan antages at have haft nogen særskilt Betegnelse af Lyden *f*, og at der for Stavelsen *ap* haves et andet sikkert Tegn 𐎶𐎶 (28). Hertil kommer den tredje Form, der svarer til det persiske Uvaja, i Gravindskriften Lin. 17, 𐎶𐎶𐎶𐎶 𐎶𐎶 𐎶𐎶 . Hvorvel det første Tegn var utydeligt, saa at kun den sidste Kile var aldeles sikker, forekom det mig dog ved Afskrivningen at være 𐎶𐎶 , der nu ogsaa bestyrkes af den ene Behistán-Form. Den tredje Form har Slutningen *-përti* tilfælles med de to andre, hvorfra det adskiller sig ved i Stedet for 𐎶𐎶 'a eller 𐎶𐎶 at have to Tegn, nemlig det samme 𐎶𐎶 , som indtager Tegnets 𐎶𐎶 Plads i den ene Form, fulgt af 𐎶𐎶 , som, efter hvad jeg ovenfor har udviklet, maa antages at have haft en Betydning *lä*, *rä*. Da Slutningen (*-përti*) er fælles for alle tre Former, kan Begyndelsen ikke antages at have været saa forskjellig som en Betydning *ap*, *af* for Tegnet 𐎶𐎶 vilde gjøre den, idet den vilde give os Formerne 'Apërti, Appërti, Apläpërti. Da Navnet tilhører et semitisk Land, leder *l* i den sidste Form Tanken hen til den arabiske Artikel *al*, og dersom nu 𐎶𐎶 udtrykte Stavelsen *al*, hvorfor vi endnu ikke have fundet noget Tegn, vilde de tre Former have været 'Apërti, Alpërti, Alläpërti, af hvilke den sidste adskilte sig fra den første ved Tilføjelsen af Artiklen *al*, hvorefter Ordets Begyndelses-*a*, efter Skriftens Indretning, ikke kunde udtrykkes anderledes end ved Tegnet for den Stavelse, som begyndte med samme Consonant, hvormed den foregaaende endte, medens i den anden Form Artiklen *al* vel nærmest maatte antages

at have fortrængt den følgende *a*-Lyd. Da Landet Susiana, ligemeget af hvilken Grund, dog benævnes forskjelligt af de nærmeste Naboer, Perser og Babylonier, kan det ikke forundre i det sakiske at træffe et nyt Navn, og det endog optaget i en semitisk Form, saa meget mere som det fremgaaer af de Indskrifter fra en før-akhæmenidisk Tid, som ere fundne her, at dette sakiske Folk har spillet en Rolle i Landets tidlige Historie; og det vilde ikke være unaturligt, om man havde overført en eller anden Localbenævnelse som Navn paa det hele Land. Et andet Spor af en saadan semitisk Artikel *al* kunde muligvis findes i det Navn, hvis persiske Form er *Upadranma* eller, som det ogsaa kan læses, *Upadarama*, som ligeledes tilhører det semitiske Susiana, og paa Sakisk gjengives $\Rightarrow \Rightarrow \Rightarrow \Upsilon \leftarrow \rightarrow \Rightarrow \Upsilon \Upsilon \rightarrow \Upsilon \Upsilon \Upsilon$ *Ukpatërrânma* eller *Ugbadërrânma*. Jeg har ovenfor (18) bemærket, at den første Del af dette Navn sandsynligvis var det semitiske $\Upsilon \Upsilon$, og der- som den ved $\Upsilon \leftarrow \rightarrow \Rightarrow \Upsilon \Upsilon$ udtrykte Fordobling af *r*, som den oldpersiske Skrifts Natur ikke tillod at betegne, tør antages at antyde Tilstedeværelsen af en semitisk Artikel, vilde *Ugbad-ër-rânma* i sin ydre Form være dannet overensstemmende f. Ex. med det arabiske *عبد المالک*, hvorvel jeg ikke forstaaer at forklare det sidste Led *rânma*. Skrivemaaden $\rightarrow \rightarrow \Rightarrow \Upsilon \Upsilon \Upsilon \rightarrow \Upsilon \Upsilon$ tjener saaledes til gjensides at bestyrke Betydningen af de to Begyndelsestegn $\rightarrow \rightarrow$ og $\rightarrow \Rightarrow \Upsilon$. Det første $\rightarrow \rightarrow$ forekommer fremdeles i Gjengivelsen af *Hañdita*, hvori det svarer til persisk *hañ* $\leftarrow \leftarrow \Rightarrow \Upsilon$; men Tegnet $\Rightarrow \Upsilon$ er yderst tvivlsomt, da det kun forekommer i dette ene, armeniske eller babylonske, Navn i B III,78, og i samme Linie i Navnet paa den babylonske By *Dubá* $\Rightarrow \Upsilon$, og da Klippen paa begge Steder er beskadiget, hvorhos de tilsvarende babylonske Navne uheldigvis begge ere forsvundne. Rawlinson undersøgte Klippen med største Nøjagtighed, og fandt, at Trækkene, saa vidt han kunde spore dem, ikke vilde lade sig henføre til noget andet Tegn end $\rightarrow \Upsilon$, en Identification han vilde have anset for umulig, da et saadant Tegn ikke tilhører det persiske Alfabet, hvis han ikke tilsyneladende havde fundet samme Tegn paa begge Steder, hvorhos han dog udtrykkelig bemærker, at fuldstændig Vished ikke var at opnaae formedelst den stedfindende Beskadigelse. Af det persiske Tegn var kun fuldkommen synlig den lodrette Kile og foran den Spor af tre Tværkiler, hvilket i hans Lithographi giver det omhandlede Tegn et Udseende af $\Rightarrow \Upsilon$ snarere end af $\rightarrow \Upsilon$ eller det sakiske Tegn for Stavelsen *na*. Det er imidlertid højst usandsynligt, at her virkelig har staaet et aldeles nyt Tegn, som ikke forekommer noget andet Sted, og da det persiske Alfabet af Tegn, der bestaaer af en lodret Kile med foranliggende Tværkiler ikkun har tvende $\Rightarrow \Upsilon$, *b*, *ba* med to og $\Rightarrow \Upsilon$ *r*, *ra* med tre saadanne, og da det sidste hyppigt forekommende Tegn ikkun adskiller sig fra det tilsyneladende $\Rightarrow \Upsilon$ derved, at den midterste Tværkile her synes at have været noget længere end sædvanligt, saa maa jeg fuldkommen tiltræde Opperts Mening (*Journal As. XVIII, S. 75*), at det i Virkeligheden er Tegnet $\Rightarrow \Upsilon$, som her har staaet; hvorhos det vel er muligt, at det ved en oprindelig Ujævnhed i Klippen har faaet en noget afvigende

Form, omendskjönt denne meget vel ogsaa kan hidrøre fra en senere Beskadigelse, der paa begge Steder har gjort Tegnet utydeligt. Dette giver de persiske Navne en Udtale af Hardita og Dubára. I det første gjengives da *har* ved Tegnet \rightarrow , som, i Overensstemmelse med Gjengivelsen af *hag* i Hagmatána ved \rightarrow ak, nærmest maatte antages at have udtrykt Stavelsen *ar*; men denne har sit bestemte Tegn \rightarrow , hvorimod den Antagelse ligger nær, at det hjemlige Navn har indeholdt et *l*, som den persiske Skrift har maattet udtrykke ved *r*, medens det sakiske har kunnet bibeholde det, saaledes som det er Tilfældet i Gjengivelsen af det persiske Naditabira (75). Dette leder os igjen til Stavelsen *al* som Betydning for Tegnet \rightarrow , og til *Aldita* som den sakiske Form af det omhandlede Navn. I Gjengivelsen af det andet nysnævnte Navn Dubára er kun det første Tegn fuldkommen sikkert \rightarrow *tu*, *du*, det andet er et noget utydeligt \rightarrow *pa*, *ba*, hvorpaa følger et ligeledes utydeligt \rightarrow og umiddelbart derefter et stort Hul. Da Tegnet \rightarrow har en sikker Betydning *an*, medens Navnet ikke kan antages at have indeholdt en *n*-Lyd, kan det utydelige \rightarrow formodes at være det omhandlede \rightarrow fulgt af et Tegn, som begyndte med en lodret Kile \downarrow , hvilket, forsaavidt som det ellers var et af de forekommende Tegn, der kunde have indeholdt en *r*- eller *l*-Lyd, maatte være \downarrow , \downarrow , \downarrow eller \downarrow , hvis Betydning ikke kjendes med Sikkerhed. Men det er ligesaa muligt og endogsaa sandsynligere, at Hullet efter den nogenlunde synlige lodrette Kile har strakt sig foran denne, og borttaget hvad der vilde gjøre det utydelige \rightarrow til \rightarrow eller \rightarrow *ra*. Betydningen *al* for Tegnet \rightarrow støttes endelig af det babylonske, hvori det samme Tegn \rightarrow forekommer, udtydet *khal* baade af Rawlinson (Nr. 164 tvivlende) og af Hincks (Nr. 153). Thi da det sakiske ikke kjendte Strubelyden *kh*, har det benyttet nogle af de Tegn, der begyndte med denne Lyd, til ellers analoge Stavelser; saaledes er det babylonske \rightarrow *khu* blevet til det i ydre Form lignende sakiske \rightarrow *ü*, \rightarrow *kha* til \rightarrow 'a, og i Overensstemmelse hermed vilde ganske naturlig det babylonske \rightarrow *khal*, hvis Form man bevarede, blive til sakisk *al*. Da dette Tegn \rightarrow højst sandsynlig ikke har været i Gjengivelsen af Dubára, forekommer det kun i Begyndelsen af Ord, ligesom det i Betydning analoge \rightarrow *ar*, nemlig i de to ovenfor anførte Navne, og i fire andre sakiske Ord \rightarrow *alpi*, at dræbe, \rightarrow *alpüwa*, en Fornærmer, \rightarrow *alsü*, en By, og \rightarrow *alwerris*, en Fæstning, hvori Betydningen *al* for \rightarrow passer, hvorvel de i øvrigt intet bidrage til dens Bestyrkelse.

104. Tegnet \rightarrow forekommer kun et eneste Sted, nemlig By, hvor den persiske Imperativ apagaudaya er oversat ved \rightarrow *tër-ti*, medens den persiske Conjunctiv apagaudayáhy er oversat ved \rightarrow *tértinti* i samme Linie og \rightarrow *tértinta* i den følgende. Da vi have samme Ord for os, maa Tegnet \rightarrow have udtrykt den Stavelse, som i de andre Former blev skrevet med to Tegn \rightarrow *tin*, og denne Betydning har ogsaa Norris med Rette, skjönt tvivlende, tillagt dette

Tegn. Da imidlertid Skriften i Betegnelsen af trelyds Stavelser intet Hensyn tager til Midt-vocalens Beskaffenhed, men udtrykker alle ellers analoge Stavelser med samme Tegn, saaledes som $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ = *rs* betyder *ras* i Uvázmiš, *ris* i *afwerris*, og *rus* i *Kurus*, maa Tegnet $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ ligesaa overhovedet have udtrykt trelyds Stavelsen *tn*, hvorfor det ogsaa kunde benyttes til Stavelsen *tin*, som ellers efter den almindeligere Brug udtryktes ved to Tegn, og denne Betydning bestyrkes ved det lignende babylonske Tegn $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$, som Hincks (Nr. 146) udtyder *dan*. Denne enestaaende Forekomst af Tegnet $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ giver os tillige et Vink om, at vi ogsaa i andre endnu ubekjendte Tegn kunne vente at finde Udtryk for andre trelyds Stavelser, om de endog ellers ere skrevne med tvende Tegn.

105. Et andet saadant Tegn, troer jeg, er $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$, som kun forekommer i Ordet $\Upsilon\Upsilon\Upsilon\Upsilon\Upsilon\Upsilon\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ = Υ -*záka*, der X11,17, 13,7, 15,8 oversætter det persiske vazarkáyá, hvortil derimod i D5,17 svarer $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ = Υ $\Upsilon\Upsilon$ - $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ = Υ 'a33ákka og i X16,13 $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ = $\Upsilon\Upsilon$ = Υ 'a3áka. Da Slutningen af Ordet -*záka* er fælles for de to Former og kun i orthographisk Henseende adskiller sig fra den tredies -*zákka*, og da fremdeles det samme er Tilfældet med Begyndelsen af de to sidstnævnte Former, er der al Grund til ligeledes at formode det om Begyndelsen af den første Form, og til saaledes at antage, at Tegnet $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ har udtrykt den Lyd, som i de to andre Former betegnedes ved blot $\Upsilon\Upsilon$ = 'a eller ved $\Upsilon\Upsilon$ = Υ 'a3. Herved ledes vi hen til en Betydning a3, for hvilken Stavelse vi intet andet Tegn have fundet; ifølge hvilket de tre Skrivemaader af dette Ord ere at læse: a33áka, 'a33ákka, 'a3áka. I mit tidligere Forsøg tillagde jeg Tegnet Betydningen *vu*, da jeg troede, at Ordet var beslægtet med det tilsvarende persiske vazarka. De Saulcy (Journ. As. XIV, S. 154) var mest tilbøjelig til at ansee det for bestaaende af to selvstændige Tegn, $\Upsilon\Upsilon$ $\Upsilon\Upsilon$ *waza*, efter hans Udtydning, og hertil slutter sig ogsaa Norris (S. 193), hvorved han dog er blevet nødt til at læse de to Tegn *vuš* (v: vuš), omendskjönt $\Upsilon\Upsilon$ ikke kan have Betydning af en vocallös Consonant (š), men maa være et Stavelsetegn (šá), og en Lydform af *vušžžáka* er altfor forskjellig fra de to andre 'a33áka eller 'a3áka. I mine Afskrifter af X13 og X15 har jeg bestemt mærket det som et eneste Tegn, og det samme er Tilfældet i Richs Afskrift af X13, ligesom vi begge stemme overens i Tegnets Form $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$. Derimod synes det som om Tegnets Form i Indskriften X11 (ved Alvend) er $\Upsilon\Upsilon\Upsilon\Upsilon$, idet mindste findes det saaledes afskrevet i Coste og Flandins store Værk, hvis det ikke skulde være en Unøjagtighed hos disse. (Jfr. Journ. Asiat. 1848. XI, S. 253).

106. Tegnet $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ tillægger Norris en Betydning *cho* (v: šo), paa Grund af dets ydre Lighed med $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$, hos ham *chi* (v: ši). Dette Tegn forekommer i fire Ord, hvoraf det ene synes at give os en Antydning af dets Betydning. Det persiske ašiyavam oversættes nemlig Bβ,49 ved $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ = *kitta*, medens den tilsvarende tredie Person ašiyava gjengives ved *lūppa* Bα,78. Da begge Former begynde med samme Stavelse *lū*, er det rimeligt, at de ere afledte af samme Verbalstamme, som, da baade *kitta* og *pa* udtrykke Verbal-

endelser, maatte være $lū\text{𐎢𐎠𐎥}$ og $lūp$, og det p , som den sidste Form indeholder, maa da søges i Tegnet 𐎢𐎠𐎥 . Da Endelsen *kitta* eller *kit* synes at udfordre en foregaaende Vocallyd, der bliver tilføjet, hvor den mangler i Roden (saaledes $\text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \leftarrow \text{sen-ri}$, men $\text{𐎢𐎠𐎥} \leftarrow \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥}$ *sennikit* 𐎢𐎠𐎥 : *senn-i-kit*), saa maa Vocallyden søges i 𐎢𐎠𐎥 , der derfor maa have udtrykt en Stavelse bestaaende af p med en følgende Vocal, altsaa $pū$, den eneste Stavelse af denne Art, hvis Tegn ikke kjendes. Herved tilvejebringes en Overensstemmelse imellem de to anførte Former, der vilde lyde omtrent *lūppa* og *lūpukitta*. I $B\alpha_{79}$ oversættes fremdeles det persiske Bābirum *ašiyavam* ved $\text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥}$. De to første bevarede Tegn ere højst utydelige, og et derimellem mangler; men der kan ikke være nogen Tvivl om, at Norris rigtig har udfyldt Ordet til *Babilū*. De fire sidste Tegn ere noget utydelige; Hullet foran dem har Norris udfyldt med Casusendelsen $\rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \leftarrow \text{𐎢𐎠𐎥}$ *ikkä*; men dette tillader Pladsen aabenbart ikke, heller ikke findes denne Endelse i den foregaaende Linie ($B\alpha_{78}$), hvor *Babilū lūppa* oversætter det persiske Bābirum *ašiyava*. I den persiske Text forekommer en Sætning ($B1_{91-92}$): *ašiy Bābirum yašā ...āyam*; det mangelfulde Verbum supplerer Rawlinson til *nizāyam*, Oppert til *parāyam*, men Meningen er klar: da jeg drog henimod Babylon. Den sakiske Oversættelse er endnu mere mangelfuld ($B\alpha_{72}$) $\text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥}$. Heraf er fuldkommen tydelig ikkun 𐎢𐎠𐎥 n og de fire sidste Tegn $\text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥}$ *pukitta*. Af de øvrige Tegn har Norris sikkerlig læst rigtig de tre første foran n og vel ogsaa de to derpaa følgende (*Babilū-n-palū*), og Hullet efter det utydelige *palū* udfylder han i Forbindelse med den synlige lodrette Kile til Locativendelsen 𐎢𐎠𐎥 *wa*; hvorved han kommer til at betragte *pukitta* som et eget Ord. Dersom man derimod turde (hvad jeg anseer som det sandsynligste) udfylde den synlige Kile 𐎢𐎠𐎥 til 𐎢𐎠𐎥 *lū*, og restituere i Lin. 79 det samme Tegn, som med et passende og sædvanligt Mellemrum mellem Kiletegnene vilde udfylde Hullet der, og man da forbinder dette restituerede *lū* med det tydelige *pukitta*, saa vilde vi derved have et Ord $\text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥}$ *lūpukitta*, som ikkun adskilte sig fra det ovenfor nævnte $\text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥} \rightarrow \text{𐎢𐎠𐎥}$ *lūpukitta* derved, at 𐎢𐎠𐎥 var anvendt i Stedet for 𐎢𐎠𐎥 ; og da Betydningen af Tegnet 𐎢𐎠𐎥 er sikker *pu* (25), vilde det bestyrke det andet Tegns 𐎢𐎠𐎥 formodede Betydning *pū*. De andre tre Ord, hvori 𐎢𐎠𐎥 forekommer, give ingen videre Oplysning, nemlig *sapū* og *pūtes*, der oversætte persisk *amátá* og *abicariš*, samt *alpūwa*, der efter dets Forekomst ($B\gamma_{82}$) maa være et Navneord, med omtrentlig Betydning af Fjende, Fornærmer.

107. Tegnet 𐎢𐎠𐎥 tillagde jeg i mit tidligere Forsøg Betydningen *po*, formedelst dets Forekomst i det relative Pronomen 𐎢𐎠𐎥 𐎢𐎠𐎥 . Heri fulgtes jeg af Hincks, der har tolket Tegnet *pu*, ligesom ogsaa Norris finder min Formening sandsynlig og omskriver det ved *po*. Men dersom 𐎢𐎠𐎥 (106) er *pū*, have vi Tegn for alle Stavelser, bestaaende af p med en følgende Vocal, og Tegnet 𐎢𐎠𐎥 kan følgelig ikke henføres hertil. Det fore-

Udvej, i Stedet for det korte $\Upsilon_{=}$, at anvende et andet Tegn af større Udstrækning, men med omtrent samme Lyd. Dersom dette forholder sig saaledes, maatte de to Tegn $\Upsilon_{=}$ og $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ antages at adskille sig paa samme Maade, som $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ *pu* og $\Upsilon_{=}\Upsilon_{=}$ *pü* (jfr. 106), og da der kun med Begyndelses-Consonanten *n* haves to Stavelser med beslægtet Udlyd *nu* og *nü* ledige, maatte disse to henføres til de tvende Tegn $\Upsilon_{=}$ og $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$; og altsaa, hvis $\Upsilon_{=}$ udtrykte *nu*, maatte $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ have betegnet *nü*. Denne Betydning synes at vinde Bestyrkelse ved en Form $\Upsilon_{=}\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$, der fulgt af to utydelige og mangelfulde Tegn $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ findes *B γ ,5* midt i et stort Hul. Thi da $\Upsilon_{=}\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ er det første personlige Pronomen og $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ et Locativ-Affix, synes $\Upsilon_{=}\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ at svare til det persiske *upá mám*, hos mig, og at være en Locativform af dette første Pronomen. Efter den formodede Betydning *nü* for $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ maa Ordet læses *U-nü-va*, og det er da dannet aldeles overensstemmende med Genitiven *U-nä-na*, kun med den naturlige Forskjel, at Vocalen *ü* er anvendt foran *v*, ligesom man gjengav det persiske *fra* i *framátáram* foran *m* ved *përra*, men foran *v* i *Fravartiš* ved *përru*. Paa denne Maade vilde denne Ordform *Unüva* saavel i høj Grad bestyrke den formodede Betydning af Tegnet $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$, som ogsaa tjene til at vise, at Locativ-Affixet, der er udtrykt ved $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ *va*, *ma*, har været udtalt *va*. Fremdeles passer en Lyd *nü* overalt, hvor dette Tegn anvendes, nemlig i det Verbum, hvis Former, $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ *nüwära*, $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ *nüväri*, $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ *nüväta*, $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ *nüväti*, jeg har omtalt § 82; dernæst i $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ *nütü-kätüwa*, der muligvis er to Ord, men Meningen er temmelig sikker: jeg hudflettede (*B β ,55,65*), og i $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ *përrawerpinü*, som svarer til det mangelfulde persiske *yu...* (jfr. 84). Endvidere oversættes det persiske *višapatiy* ved $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ (*B β ,11*) og sandsynligvis ligesaa *B γ ,3*, skjönt der det begyndende $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ er forsvundet og det øvrige noget utydeligt. Endelig findes det sandsynligvis *X15,11*, i hvad der under Afskrivningen forekom mig at være enten $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ eller $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$, Former, som ellers intetsteds findes, men hvoraf navnlig den sidste kun ubetydelig afviger fra $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ hos Darius, saa at det vel kan være en blot calligraphisk Afændring deraf, ligesom man finder ved Siden af det almindelige $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ Formen $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ *B β ,31*. Det eneste skulde være, at derved bliver det persiske *duvarpi*, Portal, oversat ved et Ord $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ *änü*, som efter den Udtale, jeg troer, at de sakiske Vocaler *ä* og *ü* have havt, omtrentlig vilde have lydt *ianiu*, hvis Lighed med det aldeles fremmede latinske *janua* kunde synes for stor til at min Gissning om Betydningen af Tegnet $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ eller om dets Forekomst her kan være sandsynlig.

109. Tegnet $\Upsilon_{=}$ forekommer oftere. Jeg udtjede det tidligere som *thi*, fordi jeg troede at gjenfinde i $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}$ det persiske *Martiya*, som det gjengiver, og i det mangelfulde $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ i *D6,47* en Omskrivning af det tilsvarende persiske *paši*. Norris tolker det *s*, da den sidste Halvdel af Navnet *Artaxerxes* bliver skrevet $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ *sassa* i den mindre og $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ $\Upsilon_{=}\Upsilon_{-}$ i den større af de to senere Indskrifter fra Susa (*A20,21*), og saaledes

𐎠, der meget ligner det hos Darius og Xerxes forekommende 𐎠, ligefrem synes at afvexle med 𐎠 *as*, uden dog ganske at være identisk dermed, da dette Tegn 𐎠 i Navnet Vištáspa er skrevet 𐎠 A21,^a. En lignende Afvexling vilde vi fremdeles have i Ordet 𐎠𐎠𐎠𐎠 𐎠 $\alpha, 11$, hvilket jeg i Gravindskriftens Lin. 23 har afskrevet 𐎠𐎠𐎠𐎠 𐎠, hvis min Afskrift er fuldkommen paalidelig her, hvad jeg ikke kan troe, da de to Tegn ellers ikke afvexle med hinanden. Det er overhovedet misligt at bygge paa Artaxerxes' Indskrifter, og det er ikke usandsynligt, at saavel 𐎠 som 𐎠 ikkun ere simple Varianter af Tegnet 𐎠 *as* (jfr. 115), ligesom det ellers sædvanlige 𐎠𐎠 *k* her skrives 𐎠𐎠. I de ældre Indskrifter maa 𐎠 være et fra 𐎠 forskjelligt selvstændigt Tegn, hvorfor det ikke kan have Betydningen *as* (𐎠), ligesaa lidt som *s*, *š*, *aš*, der udtrykkes ved egne Tegn, 𐎠𐎠 47, 𐎠𐎠 50, 𐎠𐎠𐎠 105. Tegnet 𐎠 synes kun at forekomme i Slutningen af Ordstammer, af hvilke 𐎠𐎠 𐎠 danner Flertallet ved 𐎠 *pü* (B $\alpha, 48$), men 𐎠𐎠 𐎠𐎠 𐎠 ved 𐎠𐎠𐎠 *p* (B $\alpha, 11$). Da den sidstnævnte Flertalsendelse kun synes at forbindes med en foregaaende Vocal, saa maatte denne søges i 𐎠, som derfor vilde have betegnet en Stavelse, der endte med en Vocal, altsaa en af de tre: *wü*, *sü*, *šü*, de eneste nu ledige Stavelser, for hvilke Skriften med Sandsynlighed maa antages at have havt særegne Tegn. Af disse tre Stavelser gjetter jeg paa *sü*, fordi jeg formoder, at det anførte 𐎠𐎠 𐎠 *ilyisü* er beslægtet med det tyrkiske *ulus*, og fordi denne Stavelse ogsaa til Nöd kan passe ind i Susa-Formen af Artaxerxes' Navn (*Ärteksasüsa* i A21), hvis Tegnet her alligevel skulde være 𐎠 og ikke 𐎠 som i *Ärteksásassa* A20. Tegnet 𐎠 forekommer fremdeles efter en Vocal: 𐎠𐎠 𐎠𐎠 𐎠 *kërrasü* (B $\alpha, 68$ af uvis Betydning), 𐎠𐎠 𐎠 *niwäsü*, Slægt, Familie, 𐎠𐎠 𐎠 *'isü* (α : *aisü*) Flod, og 𐎠𐎠 𐎠 *yisü* (B1,⁵ af uvis Betydning); og efter en Consonant: 𐎠𐎠 𐎠 *alsü*, By, samt efter ubekjendte Tegn: 𐎠𐎠 𐎠 Menneske, 𐎠𐎠 𐎠𐎠𐎠 𐎠 Maaned, 𐎠𐎠𐎠 𐎠𐎠𐎠 𐎠 (af uvis Betydning), og i det mangelfulde 𐎠𐎠 𐎠 Vej (D6,⁴⁷). Endelig forekommer det B $\alpha, 67$ i 𐎠𐎠 𐎠𐎠𐎠 𐎠 𐎠, hvor det sidste 𐎠 na muligvis er et Casusaffix.

110. Tegnet 𐎠 forekommer ikke i nogen anden Forbindelse end som et eget Ord med Betydning Konge og i det deraf afledte 𐎠𐎠 𐎠 Kongedömmе, Regjering. Man kunde derfor vel antage, at dette Tegn ikke udtrykte en blot Stavelse, men i og for sig selv var et Tegn for et fuldstændigt Ord, maaskee bestaaende af flere Stavelser, og en saadan Formodning synes at bestyrkes derved, at i den lille Artaxerxes-Indskrift fra Susa, der blot indeholder: Jeg Artaxerxes, den store Konge, Kongernes Konge, Sön af Kong Darius, hvori Ordet Konge saaledes forekommer fire Gange, ere de to Nominativer skrevne 𐎠𐎠, men Genitiven i Singularis 𐎠𐎠 𐎠 𐎠, som om, da 𐎠 er den rette Endelse, Ordstammen var 𐎠𐎠 𐎠, endende sig paa *as*, og 𐎠𐎠 fölgelig for sig udtrykte en Stavelse eller et Ord endende paa *a*. Men da paa fjerde Sted i denne lille Indskrift Flertallets Genitiv er skrevet 𐎠𐎠 𐎠 𐎠𐎠 𐎠𐎠 𐎠 med en fejlagtig Indskydelse af Fremhævelses-

tegnet Υ foran Flertalsmærket, og da fremdeles, foruden mindre Afvigelser i Formen af $\text{—}\Upsilon\text{—}$ og $\text{—}\Upsilon\text{—}$, det almindelige og hyppig forekommende $\text{—}\Upsilon\text{—}$ *ak* i Ordet *Sön* skrives $\text{—}\Upsilon\text{—}$, vilde det ikke være usandsynligt, om Indhuggeren ved $\Upsilon\text{—}$ efter $\Upsilon\text{—}$ aldeles ikke havde ment den Betydning *as*, som Tegnet har hos Darius og Xerxes, men en ganske anden. En endnu besynderligere Form har dette Ord i den større Artaxerxes-Indskrift, hvor det skrives $\Upsilon\text{—}\Upsilon\text{—}$, $\Upsilon\text{—}\Upsilon\text{—}$, $\Upsilon\text{—}\Upsilon\text{—}$ eller $\Upsilon\text{—}\Upsilon\text{—}$; men hvorvel der saaledes undertiden er et bestemt Mellemrum imellem Kilerne, er det dog vel muligt, at den hele Samling af Kiler var ment at skulle være et enkelt Tegn, der ligesom den anden Indskrifts $\Upsilon\text{—}\Upsilon\text{—}$ kun var en forskjellig Form af det ældre $\Upsilon\text{—}$. See vi bort fra disse i hvert Tilfælde besynderlige Former, og holde vi os til de ældre Indskrifters Brug, forekommer det mig, at der ikke foreligger nogen bestemt Grund til at antage, at det skulde være et eget Ordtegn, som tilmed vilde blive det eneste, vi kjendte, uden forsaavidt som det Ord, der udtrykkes ved $\Upsilon\text{—}$, var et enstavelses Ord, bestaaende af en i Sproget ikke hyppigt forekommende Stavelse. Da jeg i mit tidligere Forsøg læste Xerxes' Navn som *Khsarasa* og formodede, at dette udgjorde den sidste Halvdel af Herodots *Cyaxares*, og at hele dette Navn betød Kong Xares, hentede jeg derfra Betydningen *ku* for dette Tegn; en Gising, som de Saulcy fandt saa forførende, at han antog den uden Betænkning og søgte yderligere at begrunde den ved Jævnførelse med Zendsprogets *kavi*, en Konge. Urigtigheden heraf er nu let at vise; thi Navnet Xerxes maa læses iKsäärsa, og den hjemlige Form for *Cyaxares* er Behistans *Uvakhšatara* (3: *Hvakhšatara*), hvortil kommer, at vi fra Medien og Baktrien ikke tør hente nogen Bestyrkelse for de sakiske Tegns Betydning, og at vi i Tegnene $\Upsilon\text{—}$ og $\text{—}\Upsilon\text{—}$ have Stavelserne *ku* og *kü* udtrykte. Norris har tænkt (S. 67) paa *sar* formedelst det hebraiske $\text{—}\Upsilon\text{—}$, eller *sak*, fordi det kunde antages at have udgjort en Del af Navnene *Arsakes* og *Valarsakes*, hvis hjemlige Betydning kunde have været *ars-sak*, den store Konge, og *Vil-ars-sak*, den meget store Konge (af Ordene $\text{—}\Upsilon\text{—}$ $\Upsilon\text{—}$ *ärsa*, stor, og $\text{—}\Upsilon\text{—}$ $\text{—}\Upsilon\text{—}$ *wil*, meget, jfr. 95), eller ogsaa *khan* (S. 181), men har dog foretrukket at bibeholde den foreslaaede Betydning *ku* og at omskrive det ved *ko*, hvori *o* nærmest betegner hans Tvivl om Betydningens Rigtighed. Af de tre andre foreslaaede Stavelser har *sar* sit ejendommelige Tegn $\text{—}\Upsilon\text{—}$ (54), og Stavelsen *khan* maatte, da Skriften ikke adskilte de beaandede Bogstaver fra de ubeaandede, blive udtrykt ved Lydtegnet $\text{—}\Upsilon\text{—}$ *kn* (19). Hvad endelig den tredie Stavelse *sak* angaaer, taler herimod den Form, som Ordet $\Upsilon\text{—}$ har i Flertallet, nemlig $\Upsilon\text{—}\Upsilon\text{—}$ $\Upsilon\text{—}\Upsilon\text{—}$, da $\Upsilon\text{—}\Upsilon\text{—}$ antyder, at Tegnet har endt paa en Vocal, og fölgelig betegnet enten *wü* eller *zü*. Da nu det med det persiske *khsäyapiya*, Konge, beslægtede Ord *khsäpra*, Rige, oversættes ved $\text{—}\Upsilon\text{—}$ $\text{—}\Upsilon\text{—}$ eller $\text{—}\Upsilon\text{—}$ $\text{—}\Upsilon\text{—}$ eller $\text{—}\Upsilon\text{—}$ $\text{—}\Upsilon\text{—}$ $\Upsilon\text{—}$ $\text{—}\Upsilon\text{—}$ *zänmu* eller *zänkumu*, og det ikke er usandsynligt, at de to sakiske Ord ligeledes have været indbyrdes beslægtede, ledes man hen til Stavelsen *zü* som Lydbetydning for Tegnet $\Upsilon\text{—}$ og som det Ord, der i og for sig selv paa Sakisk betød Konge, hvis almindelige Former

ere i Entallet 𐎢𐎡𐎠 *zü* og i Flertallet 𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 *züp*, Konger, og i Genitiv 𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 *züp-inna* (eller sjeldnere 𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 *züp-ärra*). Desuden findes en anden Form for Entallet i Gravindskriftens Linie 28, hvor det persiske *Mám khšáyapiyam akunauš* er oversat ved U 𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 *üttas*, og saaledes den persiske Accusativ ved 𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 *zü-u-na-n*, der er dannet paa en usædvanlig Maade, men som dog ikke er blottet for al Analogi, og jeg skal blot her bemærke, at denne Form 𐎢𐎡𐎠 *u* synes at vise (jfr. 89), at det foregaaende 𐎢𐎡𐎠 har endt paa en saadan Lyd, hvilket ogsaa er Tilfældet, hvis 𐎢𐎡𐎠 har udtrykt Stavelsen *zü*. Ifølge denne Antagelse er det meget muligt, at i Lighed med hin Form *zünan*, de besynderlige Former i Artaxerxes-Indskrifterne ogsaa indeholde et Tegn for en *u*-Lyd, enten en Variant til 𐎢𐎡𐎠 *u* eller maaskee til 𐎢𐎡𐎠 *un*, fremkaldt ved Genitivendelsens *na*.

111. Tegnet 𐎢𐎡𐎠 , som Norris tillægger Betydning af *ro* formedelst dets ydre Lighed med 𐎢𐎡𐎠 *ru*, findes kun i Slutningen af det to Gange forekommende Ord üt=𐎢𐎡𐎠 i Oversættelsen af de persiske Sætninger: *fráišayam Uvajam*, jeg sendte til Uvaja, og blot *fráišayam*, jeg sendte (til ham): Üt=𐎢𐎡𐎠 'Apërtep-ikkä 𐎠𐎢𐎡𐎠 ($B\alpha$,₆₃) og üt=𐎢𐎡𐎠 *üpërri-kkü* 𐎠𐎢𐎡𐎠 ($B\beta$,₈₁). Da det sidste Verbum forekommer alene, anvendt til at oversætte det persiske *fráišayam* med Object, nemlig ($B\beta$,₇₃) *tessuwep* 𐎠𐎢𐎡𐎠 *o: káram fráišayam*, og oftere med Betydning: bringe tilbage, hidbringe ($B\alpha$,_{46,51,64}, $B\beta$,_{55,65}), saa er den i de to første Exempler brugte Oversættelse aldeles analog med Udtrykkene U *tessuwep tippä tayu* *o: adam káram fráišayam*, og *üpërri U tippä tayu* *o: avam adam fráišayam* (jfr. 96), og ligesom her *tippä* baade i Betydning og Lyd forholder sig til *tayu*, paa samme Maade maa vistnok det hist brugte üt=𐎢𐎡𐎠 forholde sig til det følgende Verbum 𐎠𐎢𐎡𐎠 , hvad Betydningen angaaer, hvorimod der ikke kan være nogen Overensstemmelse i Lyden imellem disse to Ord, da 𐎠𐎢𐎡𐎠 , skjönt et ubekendt Tegn, ikke kan have udtrykt nogen-somhelst *üt* lignende Stavelse. Derimod ledes vi hen til et tredje Verbum, da det persiske *avam adam fráišayam Arminam*, jeg sendte ham til Armenien, oversættes $B\beta$,₂₂ ved: *üpërri U Arminiyap-ikka är üllä*, hvor saaledes *üllä* er brugt som ensbetydende med de to andre Verber 𐎠𐎢𐎡𐎠 og *tayu*. Da dette *üllä* (𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠) har Stavelsen *üt* tilfælles med 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 , og da Begyndelsesbogstavet af 𐎠𐎢𐎡𐎠 sikkerlig hörer med til Verbets Rodstamme, er det sandsynligt, at dette ligeledes har begyndt den Stavelse, som Tegnet 𐎢𐎡𐎠 udtrykker, altsaa en af de tre trelyds Stavelser *rt*, *rn* og *rr*. Af disse vilde jeg foretrække den første *rt* eller *lt*, og fölgelig læse Ordet 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 *ütret* eller *ütlet*, baade fordi *t* synes at forekomme som Afledsendelse i 𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 𐎠𐎢𐎡𐎠 *senrit* (112), og fordi Tegnet 𐎢𐎡𐎠 har nogen Lighed med det babylonske 𐎢𐎡𐎠 , som Hincks ogsaa tilægger den overførte Betydning *rat* (Nr. 65 a), ved Siden af *miš* og *lak*, der ogsaa ere opstillede af Rawlinson (Nr. 132), samt af *shid* og *mu*.

112. Tegnet 𐎠 forekommer som Bestanddel af et Verbum med Betydning at være, hvoraf vi have flere Former, nemlig 'arikkü 𐎠ri , de vare tro (B β ,13), *Vistáspa Pertüves* 𐎠rir , *Vistáspa* var i Parthien (B β ,69), og *ketsü-ärri inna* 𐎠rik (men her er det sidste Tegn 𐎠 utydeligt og tvivlsomt) der var ingen Mand (B α ,36). Disse Former synes at være analoge med det hyppigt forekommende *nânri*, han sagde, hvis tilsvarende første Person er *nânki*, jeg sagde (B β ,61), af en Verbalrod *nân*, hvortil i hint Tilfælde et Affix *ri* er föjet. Det samme Affix indeholdes *vistnok* ogsaa i de først anførte Exempler, hvad der vil give 𐎠 som Rod. Heraf forekommer fremdeles en Coniunctiv-Form 𐎠nikit (B β ,1,7); og da her Affixet er *kit*, der, som det synes, altid fordrer en foregaaende Vocal, turde det derfor fremgaae af Indskydelsen af *ni*, medens de andre Former af Verbet 𐎠 ikke betegne nogen *n*-Lyd, at dette Bogstav udgjorde Slutningen af Roden og af det omhandlede Tegns Lyd. Af Stavelser, som endes paa *n*, haves endnu kun ledige: *rn* (*ln*), *nn*, *pn* og *sn*. Norris har alt gjettet paa *sn*, fordi det Verbum (at være) muligvis kunde have været beslægtet med det oftere forekommende *sinni* (at komme). Jeg gjetter ligeledes paa trelyds Stavelsen *sn*, fordi dette Tegn 𐎠 kan være det samme som det babylonske \lll *san* (Rawlinson Nr. 152, Hincks 123, 248), hvorfra det adskiller sig derved, at de tre Vinkler \lll ere blevne drejede om og opløste til to Kiler 𐎠 af forskellig Störrelse. Denne Betydning *sn* vil give de ovenfor nævnte Former en omtrentlig Udtale af *senri*, *senrir*, *senrik*, *sennikit*; den er naturligvis højst problematisk, og dersom det sidst anførte *sennikit* ikke havde været, vilde en anden Flertalsform af samme Verbum, $\text{𐎠} \lll$ $\text{𐎠} \lll$ (*-pöp*) B γ ,72, have kunnet lede til den Antagelse, at dette Tegn havde udtrykt en trelyds Stavelse paa *p*, hvoraf vi ikke kjende Tegnene for *wp*, *kp*, *pp*. Men da dog Formen *sennikit* taler for, at 𐎠 har udtrykt en Stavelse paa *-n*, maa Flertalsformen *senpöp* jævnføres med Formerne *werröp-ta* og *werpöp-ta*, der ere dannede af *werrit-ta* med, som det synes, samme dobbelte Affix som *senpöp*. Det omhandlede Tegn danner endvidere Begyndelsen af Ordet $\text{𐎠} \lll$ $\text{𐎠} \lll$ 𐎠 *senrit*, som er noget utydeligt selv og forekommer i en utydelig Sætning (B α ,66), *Tigra senrit werris* (B α ,66), hvori *senrit werris* synes nærmest at svare til det persiske *aištata*, han stod, holdt Stand, og da Verbet *werrit* ellers betyder at holde, tage, saa maa *senrit* (hvis dette er den virkelige Form) betragtes som afledt af den omtalte Rod, med en omtrentlig Betydning af Væren, Forbliven eller lignende.

113. Det persiske Ord *dipi*, en Indskrift, er ved Behistán overalt omskrevet ved $\text{𐎠} \lll$ $\text{𐎠} \lll$ 𐎠 *Deppi* (o: *Dippi* 38). Det forekommer to Gange i Xerxes' Indskrift ved Van (X 16), men paa begge Steder er den sakiske Text højst mangelfuld i den af Schultz tagne Afskrift; paa det første er kun bevaret i Linie 22 $\text{𐎠} \lll$ $\text{𐎠} \lll$ og paa det andet i Linie 24 $\text{𐎠} \lll$. Det er højst rimeligt, at vi her ligeledes have en blot Omskrivning af det persiske *dipi*, hvis første Tegn har været netop $\text{𐎠} \lll$ $\text{𐎠} \lll$, hvoraf den ene lodrette Kile er be-

været samt de to Tværkiler, som ende Tegnet, hvorvel disse synes efter Afskriften at være forbundne med det følgende Tegn; men dette Ordets andet Tegn, hvad enten det er 𐎢𐎣 eller 𐎢𐎣𐎠 , kan ikke være en Afændring af 𐎢𐎣 *pi*, som slutter Ordet hos Darius, eller betragtes som et med dette synonymt Tegn. Da imidlertid flere Navne, som oftere bemærket, ere optagne i det sakiske med Bibeholdelse af den persiske Nominativendelse, eller med Tilføjelse af et *s*, og da fremdeles den persiske Accusativ *šiyátim*, der i D6 og X 11, 16, 17 ligefrem er omskrevet *siyatim*, derimod i D5 og X 13, 15 fremtræder i en Nominativ-Form *siyatis*, er der intet i Vejen for at antage, at Accusativen *dipim* af Xerxes ligeledes er optaget i Nominativ-Formen *dipiš*, og at følgende Tegnet, hvis ydre Form forbliver noget tvivlsom 𐎢𐎣 eller 𐎢𐎣𐎠 , har udtrykt trelyds Stavelsen *ps*, for hvilken vi ikke kjende noget andet Tegn. Og ligesom i samme Ord Tegnet 𐎢𐎣𐎠 *tp* er anvendt til at betegne Stavelsen *tip*, *dip* overensstemmende med Skriftens Natur, saaledes vilde Tegnet 𐎢𐎣 eller 𐎢𐎣𐎠 med Betydning *ps* være brugt til den analoge Stavelse *pis*. Tegnet selv forekommer ellers ikke, hvorimod Stavelsen *pis* i Navnene *Cišpiš*, *Kápišakaniš* og i de sakiske Verbalformer, *alpis*, *rippis* o. s. v., er udtrykt ved to Tegn 𐎢𐎣 𐎢𐎣𐎠 , som er den sædvanligste Maade at udtrykke saadanne Stavelser paa, medens det dog ikke er uden Exempler, at de afvejlende med denne Brug tillige ere udtrykte ved Tegnene for de tilsvarende trelyds Stavelser (jfr. 𐎢𐎣𐎠 *ts* 36, 𐎢𐎣𐎠 *rs* 68, 𐎢𐎣𐎠 *tn* 104).

114. Tegnet 𐎢𐎣𐎠 findes kun i et eneste, men hyppig forekommende Ord, der altid skrives 𐎢𐎣𐎠 𐎢𐎣𐎠 𐎢𐎣𐎠 *tessu-*, og som oversætter det persiske *kára* Hær, Folk. Dette er i det persiske altid brugt i Singularis, hvorimod det utvivlsomt fremgaaer af flere Steder, at det sakiske Udtryk er anvendt som et Flertalsord, saaledes: *Tessu* 𐎢𐎣𐎠 *werpáp-ta* 𐎠 : haruva *kára* (B β ,_{56,66}), *Tessu* 𐎢𐎣𐎠 *üpipä* 𐎠 : hauv *kára* (B γ ,₂₃), *Tessu* 𐎢𐎣𐎠 *üpipä itaka* 𐎠 : ayastá avam *káram* (B γ ,₇₄), *Tessu* 𐎢𐎣𐎠 *Madapä... üpipä päptip* 𐎠 : *kára Mada... hami-priya abava* (B β ,₁₁), *Tessu* 𐎢𐎣𐎠 *apnu päptip... üpipä alpis* 𐎠 : *kára hya hami-priya... avam jadiy* (B β ,_{23,39,62,81}, γ ,₄₁). Efter denne dets Brug har Ordet vistnok ogsaa været en Flertalsform, hvis Endelse derfor maa söges i Slutningstegnet 𐎢𐎣𐎠 . Men af de to Flertalsendelser, vi kjende, kan *pä* ikke have været anvendt her, eftersom denne vilde give os som Udtryk for Tegnet 𐎢𐎣𐎠 enten to Stavelser, eller en Stavelse begyndende med to Consonanter; men for intet af disse Tilfælde findes der ellers særegne Tegn. Det maa derfor have været Flertalsendelsen *p*, og følgende maa, hvis det anførte Ord virkelig er en Flertalsform, 𐎢𐎣𐎠 betragtes som betegnende en trelyds Stavelse, der ender sig paa dette Bogstav; af hvilke endnu ere ledige de tre *wp*, *kp* og *pp*. Af disse gjetter jeg paa *wp*, fordi et *u* gaaer foran, og 𐎢𐎣𐎠 saaledes kan sammenstilles med 𐎢𐎣𐎠 *vk* og 𐎢𐎣𐎠 *vn*, og muligvis, ligesom disse to Tegn, nærmest have været brugt til at udtrykke Stavelsen *up*. Dette vilde give det anførte Ord en omtrentlig Udtale af *Tessuwep* eller *Tessúp*. Norris har tillagt det en vilkaarlig Betydning *nos*, nærmest fordi dets ydre Form 𐎢𐎣𐎠 er sammensat

eller Indskriftens Indhold, er det ikke usandsynligt, at det tilsvarende sakiske Ord, hvis to første kjendte Tegn ere *lil-*, er, som Norris mener, beslægtet med Verbet $\text{𐎠𐎢𐎡𐎠} \approx \text{𐎠} \text{rilü}$ eller *lilü*, ifølge den fælles Betegnelse, som de to Bogstaver *r* og *l* maa antages at have havt. Da Tegnet 𐎠 følger efter $\text{𐎠} \text{𐎠} \text{ l}$, kan det antages at have udtrykt en Stavelse begyndende med *l* eller *r*, som da efter min Opfattelse maatte have været enten *rr* (*lr*, *rl*, *ll*) eller *rn* (*ln*). Men denne Antagelse beroer naturligvis kun paa en ren Gising, ligesom ogsaa Valget af Stavelsen *rn*, *ln*, som Betydning for 𐎠 , fordi dette i det førstnævnte Ord, der da vil have endt paa *renni*, gaar foran en Stavelse, der begynder med *n*, hvorvel Stavelsen *ran* i Upadaranma og Zaranka er udtrykt ved to Tegn, ligesom de analoge Stavelser *rin*, *run* i de sakiske Ord *'urinra*, *murän* (jfr. 71). Det andet Ord $\text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠}$ vilde da være *lüllen* eller *rüllen*. Norris tillægger 𐎠 Betydning *ne*; dets ydre Form er det omvendte af $\text{𐎠} \text{𐎠} \text{ na}$.

117. Tegnet $\text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠}$ forekommer kun paa to Steder, men som begge ere aldeles sikre og tydelige, saa at der ikke kan være Tvivl om dets ydre Form. Den persiske Sætning (B2,77): *avaiy Hagmatänaiy antar didäm frähajam*, dem i Hagmatäna indenfor Fæstningen jeg hængte, er oversat (B3,58) ved: *üpipä -Agmatana -Alwerris-wa wer=𐎠𐎠=𐎠sü appinä sara -𐎠𐎠=𐎠𐎠nuka appin -𐎠𐎠-ra*. Den tilsvarende babylonske Sætning er forsvunden, men den sakiske er aabenbar udførligere end den persiske; thi *-wa* gjengiver her den persiske Præposition *antar*, som paa de to andre Steder, hvor den forekommer (B1,21, 4,32) er oversat ved *'atiwa* (Bα,17, γ,60), og de to sidste Ord *appin -𐎠𐎠-ra* betyde sikkerlig: dem jeg hængte (α: frähajam), saa at vi have Ordene *wer=𐎠𐎠=𐎠sü appinä sara -𐎠𐎠=𐎠𐎠nuka*, uden noget tilsvarende i den persiske Text. Af disse Ord kan *appinä*, som Norris oversætter ved „constituted, appointed“, ikke være andet end en Form af den demonstrative Pronominal-Stamme *ap*, med Betydning: deres, ligesom paa de øvrige Steder, hvor det forekommer, og derfor maa det foregaaende Ord være et Substantiv; men det findes kun paa dette Sted, som ogsaa det følgende *sara*. Det derpaa følgende Ord, der begynder med $\text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠}$, antyder ved sin Slutning *ka* at være et Gerundium eller Participium. Det andet Sted, hvor $\text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠}$ findes, er i den originale Indskrift D3, Linie 23. Efter de sikre Ord: „Og Kong Darius siger: Auramazda beskyttede mig med alle Guder som ogsaa denne Borg“, følger: *kutta sarak izkät yi-kka -𐎠𐎠=𐎠𐎠nuka*, sikkerlig ligeledes som Object for det foregaaende Verbum: beskyttede; og her have vi det omhandlede Tegn ligesom hist fulgt af *nuka*. Af de foregaaende Ord er *kutta* Conjunctionen: og, og *izkät* Sted, Plads, (jfr. 50) her fulgt af en Dativform af Pronominet *yi*, denne, dette; og endelig er $\text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠}$ *sarek* efter min Mening en Art Biord med Betydning: fremdeles, derhos, tilligemed; saa at Meningen af dette Sted vel kunde være, som Norris har foreslaact: „beskyt mig som ogsaa denne Borg, og derhos det paa dette Sted indesluttede“; det sidste Ord som Betydning for $\text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠} \text{𐎠}$, som ogsaa vilde passe

Consonant har været *s*; thi dels haves kun to saadanne ledige Stavelser, *ns* og *ss*, dels forekommer 𐎗 i 𐎗𐎗 *alsü* efter et *l* og forbindes saaledes ogsaa med andre Consonanter. Det førstnævnte Tegn forekommer ene i Ordet Maaned, der skrives 𐎗𐎗𐎗𐎗𐎗𐎗 𐎗 , af hvilke tre Tegn 𐎗𐎗 utvivlsomt er Fremhævelsestegnet, der ligeledes anvendes foran alle Maaneders Navne, saa at Lydtegnene i Ordet Maaned ere de to 𐎗𐎗𐎗𐎗 𐎗 . Det sidste er *sü*; det første er öjensynlig det samme som det babylonske Ordtegn for Maaned, 𐎗𐎗𐎗 , der, ligesom det sakiske Tegn, indeholder Tallet 30 og i de assyriske Indskrifter sædvanlig skrives 𐎗𐎗 ; men hvorvel der i den hele store Række af assyriske og babylonske Indskrifter næsten ikke er noget Document, som savner en Maanedes Angivelse, har dog Rawlinson (Journ. Roy. As. Soc. XIV. Analysis of the Babylonian text. S. 59) aldrig fundet Ordet Maaned skrevet med Lydtegn, og det er derfor kun en ren Gisning fra hans Side, naar han sammenligner det babylonske Ord med det hebraiske שׁוּר en Maaned. Da det tilsvarende sakiske Ord bestaaer af to Tegn, kan det lignende 𐎗𐎗𐎗𐎗 ikke være et Ordtegn, men maa ligesom de övrige betragtes som et Stavelsetegn, og, mærkelig nok, ender det sakiske Ord paa *sü*, ligesom det hebraiske paa *שׁ*. Dette kan være blot tilfældigt, saaledes som det vistnok er, naar det sakiske 𐎗𐎗𐎗 𐎗 *-sü* derved stemmer med det hebraiske שׁוּר , שׁוּר ; men det er ogsaa muligt, at det ikke er det. Medens den babylonske Oversættelse har bibeholdt den nationale Betegnelse af Maanederne, har det sakiske derimod optaget de persiske Benævnelser, hvad der antyder, at dette Folk ikke tidligere har kjendt Aarets Inndeling i tolv Maaneder, men først lært at kjende den ved dets Sammenstöd med Babylonerne eller Perserne; hvorfor det vel kunde have optaget et babylonsk Ord for det nye Begreb, som den senere sakisk-akhæmenidiske Oversættelse beholdt som det for Folket forstaaeligste, medens den tillige foretrak ligefrem der at overføre de persiske Maanednavne. Dette er meget vel tænkeligt; det er derhos muligt, at Babylonerne havde for dette Begreb samme Ord, som det hebraiske שׁוּר , og det er muligt, at det sakiske 𐎗𐎗𐎗𐎗 𐎗 kun er en Omskrivning heraf. Da ifølge disse Muligheder 𐎗 *sü* svarer til *שׁ*, maatte det første Tegn 𐎗𐎗𐎗 svare til וּר , og saaledes antages at udtrykke den Stavelse i Skriftsystemet, som laa denne nærmest, hvilket da ene kunde være trelyds Stavelsen *kt*, for hvilken vi ikke have fundet noget Tegn, og altsaa give omtrentlig *ketsü* (*kadsü*, *kudsü*) som Omskrivning af det sakiske Ord. I övrigt er Stavelsen *kat* i Katpatuka gjengivet ved to Tegn, ligesom de analoge Stavelser *hit*, *kut* i sakiske Ord (jfr. 21).

120. Tegnet 𐎗𐎗𐎗 er ikkun anvendt i det ene Ord 𐎗𐎗𐎗 𐎗 , som oftere forekommer og oversætter det persiske Flertal *martiyá*, Mænd $\text{B}\alpha_{42,43}$, β_{57} , samt med Tilføjelse af *arra* Entallet *martiya* $\alpha_{17,36}$ o. s. v., afvejlende med *ruyu-kär*. Tegnets Betydning er aldeles uvis. Urigtig er min tidligere Formodning om, at dette sakiske Ord var beslægtet med det tilsvarende persiske, og at Tegnet derfor udtrykte en Stavelse *wo*, eller *vu*, *ma*, som foresloges af de Saulcy og Grotefend. Norrgis gjælder paa *yo*, fordi et Folk paa Zyriansk

hedder *yöz*, og til mulig Bestyrkelse henleder han Opmærksomheden paa det skythiske Ord *οἰόρ*, en Mand, hos Herodot (IV. 110), som imidlertid vel snarere var sarmatisk, da Navnet *Οἰόρπαια*, Manddrabere, tilhørte de Amazoner, der efter det hos Herodot (IV. 110) meddelte Sagn vare Sauromaternes Stammödre. Efter min Opfattelse af Skriftens System kjende vi Tegnene for alle de Stavelser, der begynde med *y*, hvorfor jeg ikke kan tiltræde Norris's Forslag; og da Ordet paa Grund af sin Betydning, Mand, Menneske, maa antages at have tilhørt det nationale Sprogstof, tör vi ikke, formedelst den fælles *s*-Lyd i Slutningen jävnføre det med *שׂן*, *שׂן*; tilmed da, som jeg troer, alle Tegn for Stavelser, der begynde med *a*, ere kjendte. Man kunde ogsaa tænke paa det tyrkiske *kishi* en Mand, der efter Klaproths Asia polyglotta (XXXII) findes i alle til samme Stamme hørende Sprog, og derved ledes hen til den Gisning, at $\Xi\langle\Upsilon$ betegnede en Stavelse begyndende med *k*, som da maatte være enten *kk*, *kt*, hvis disse ikke udtryktes ved $\Upsilon\Xi\langle\Upsilon$ (117) og $\Upsilon\langle\langle\langle\Upsilon$ (119), eller *kp*, hvormed jeg foreløbig skal omskrive Tegnet; thi denne Betydning kan være rigtig, ligesom ogsaa Jävnførelsen med det tyrkiske *kishi*, da dette Ord i Aarhundreders Löb meget vel kan have tabt den *p*-Lyd, som efter den gjorte Gisning vilde være i det sakiske $\Xi\langle\Upsilon$ $\Upsilon\Xi$ *kepsü* (*kapsü*, *kipsü*, *kupsü*).

121. Tegnet $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ forekommer aldeles tydeligt i *wer* $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ *sü* B β ,58, hvortil intet tilsvarende findes i den persiske Text (jfr. 117), og, som det synes, i Slutningen af den ene af de tre smaa Indskrifter over Nakhshi Rustam, som Tasker har afskrevet. Jeg har ingen Formodning om dette Tegns Betydning. — Tegnet $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ findes B α ,67. Meningen af den persiske Sætning: *utá abis náviyá aha*, er ikke sikker, og den sakiske Översættelse er for en Del forsvunden eller utydelig; men fuldkommen tydelig er Tegnet $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ og dettes Naboer $\Upsilon\Upsilon$ $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ $\Upsilon\Xi$ *z-sü*, som ikke give nogen Oplysning. Da $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ forekommer imellem *z* og *s*, kan man gjætte paa den ledige Stavelse *zs* eller *ss* som Tegnets Betydning. Det er imidlertid kun en ren Gisning.

122. Tegnet $\Upsilon\Upsilon$ forekommer fire Gange paa fuldkommen tydelige Steder i to (eller tre) Ord, nemlig $\Upsilon\Upsilon$ $\Upsilon\Xi\Upsilon$ *-ra* B β ,58, der oversætter det persiske *fráhajam*, jeg hængte, og $\Upsilon\Upsilon$ $\Upsilon\Upsilon\Upsilon\langle$ *-ri*, der B β ,55,65 gjengiver det persiske *gaušá*, Ören, samt B γ ,68 svarer til det persiske *hašiyam* af *uvis* Betydning. Da Tegnet $\Upsilon\Upsilon$ i disse to eller tre Ord findes foran et fölgende *r*, saa kan det have udtrykt en trelyds Stavelse endende paa denne Consonant, og da enten *rr* eller *nr*. Det forekommer maaskee desuden i Gravindskriften L. 36, hvor jeg ved Afskrivningen ikke med Sikkerhed kunde afgjøre om $\Upsilon\Upsilon$ udgjorde et eller to Tegn. Er det samme Tegn som Behistans $\Upsilon\Upsilon$, forekommer det ogsaa her foran *r*, da $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ *ru* fölger derefter. — Fuldkommen sikre ere ogsaa de to Tegn $\Upsilon\Xi\langle$ og $\Upsilon\Upsilon\langle$, der begge ere anvendte i et kun en eneste Gang forekommende Ord $\Upsilon\Xi\langle$ $\Upsilon\Upsilon\langle$ i den originale Indskrift D3,23; dette Ord er sandsynligvis en Verbalform, men dets Betydning er *uvis*, og da kun det midterste Tegn $\Upsilon\Upsilon$

nä er kjendt, kan man ingen Slutning deraf drage med Hensyn til de to andre Tegns Betydning, uden det skulde være den, at det første Tegn $\rightarrow\Xi\leftarrow$ kan have udtrykt en trelyds Stavelse paa *n* (altsaa *nn* eller *pn*), da det følgende Tegn $\rightarrow\Upsilon$ *nä* begynder med denne Consonant. — Tegnet $\rightarrow\Upsilon\leftarrow$ findes ogsaa kun i et eneste Ord $\rightarrow\Upsilon\leftarrow\leftarrow\rightarrow$ *nika*, der forekommer to Gange i Gravindskriften. Paa det første Sted i Slutningen af Lin. 42 svarer det i Forbindelse med det følgende Affix *ikkawer* til det mangelfulde persiske $\leftarrow\leftarrow\leftarrow\Upsilon\Upsilon\Upsilon\backslash\Upsilon\Xi\Xi\rightarrow$, saaledes som min Afskrift har, hvori de to sidste Tegn ere mærkede som utydelige. Det sakiske Ablativ-Affix *ikkawer* viser Rigtigheden af Rawlinsons Formodning, at *hadá* er en Fejl for *hacá* ($\Upsilon\Upsilon$ i Stedet for $\Upsilon\Upsilon\rightarrow$); og da det hörer til en Sætning, hvis øvrige Bestanddele ere: *mám Auramazdá pátuv hacá utámai y víþam uta imám dahyáum, mig beskytte Auramazda imod og min Slægt og dette Folk, saa maa det utydelige og mangelfulde $\Upsilon\Xi\Xi\rightarrow$ have betydet noget Ondt, og Rawlinson og Oppert formode derfor, at det første Tegn har været $\Upsilon\Xi$, og at dette mangelfulde Ord har svaret til sanskrit *çarāna*, Skade, Fordærvelse. Da Darius i en anden Indskrift paa Persepolis (D3,16.17) beder: *utá imám dahyáum Auramazdá pátuv hacá daraugá, og Auramazda monne beskytte dette Land imod Lögn; og da det i min Afskrift aldeles utydelige $\Upsilon\Xi$ vel kan have været $\Upsilon\Upsilon$ da, saa er jeg tilbøjelig til at troe, at det mangelfulde Ord har været her, ligesom paa det andet Sted, *daraugá*, Lögn, og at fölgelig det tilsvarende $\rightarrow\Upsilon\leftarrow\leftarrow\rightarrow$ har haft samme Betydning i D6,42. Det andet Sted, hvor dette Ord forekommer, er i samme Indskrifts Linie 47. Her oversættes det persiske *þadaya*, forlad, ved $\rightarrow\Upsilon\leftarrow\leftarrow\rightarrow$ *nüväti*, ved to Ord, som vise, at det sakiske her i hvert Fald ikke giver nogen ordret Oversættelse; og da det sidste Verbum ifølge dets øvrige Forekomst har Betydning af at mene, troe, vilde det ikke være meget upassende her at finde det persiske Udtryk: „forlad ikke den sande Vej“ gjengivet ved „ansee ej for falsk den paabudne Vej“ (jfr. 108), en Udtryksmaade, der vistnok er analog med Sætningen: *apnu kepsü-ärra 'arikka nüawära* i Slutningen af den originale Indskrift D3. Dersom Ordet $\rightarrow\Upsilon\leftarrow\leftarrow\rightarrow$ *nika* virkelig har haft Betydning af Lögn, falsk, vil det være sandsynligt, at det har været beslægtet med de i Behistan-Indskriften forekommende Ord: *tikhämes* eller *tikhämnes*, Lögn, *titresra* og *titänra*, Lögner, og dette leder igjen til den Antagelse, at Tegnet $\rightarrow\Upsilon\leftarrow\leftarrow\rightarrow$ her har udtrykt Stavelsen *tit*, og at dets Betydning fölgelig har været den trelyds Stavelse *tt*, hvortil intet andet Tegn kjendes. Dette vilde give os i Gravindskriftens $\rightarrow\Upsilon\leftarrow\leftarrow\rightarrow$ $\leftarrow\rightarrow$ *tetnika* \circ : *titnika*, et Ord, som nærmest var beslægtet med det anførte *titänra*. Tegnets Form er sammensat af $\rightarrow\Upsilon$ og $\rightarrow\Upsilon\leftarrow$, der hvert for sig er et selvstændigt Tegn, og derfor have de Saulcy og Norris ikke villet erkjende dets Selvstændighed. Men da jeg i min originale Afskrift udtrykkelig har mærket det som et enkelt Tegn, kan jeg ikke tvivle om, at det virkelig er det, saa meget mere som dets Form er aldeles analog med $\rightarrow\Upsilon$ *pu*, $\rightarrow\Upsilon$ *lü*, $\rightarrow\Upsilon\Upsilon$ *sr*, $\rightarrow\Upsilon\Xi$ *tü*, og med Gravindskriftens $\rightarrow\Upsilon\leftarrow$**

kü, der alle ere enkelte Tegn, hvorvel de to sidste ligeledes kunne opløses i selvstændige Bestanddele $\text{≧} \text{sä}$ og $\text{≧} \text{su}$ eller $\text{<} \text{pā}$.

123. Tegnet $\text{≧} \text{≧} \text{≧}$ forekommer tydelig og bestemt paa et eneste Sted $\text{B}_{\gamma,31}$ i et Ord $\text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧}$, som er fremhævet ved Tegnet ≧ , og derfor maa være et Navneord, men hvortil uheldigvis det persiske ikke har noget tilsvarende. Tegnets Betydning er mig aldeles ukjendt. — Ligesaa er Tegnet $\text{≧} \text{≧} \text{≧}$ ukjendt med Hensyn til Betydning, og noget tvivlsomt med Hensyn til dets Form; det findes kun i Ordet $\text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧}$, der forekommer to Gange i $\text{B}_{\alpha,67,68}$ og oversætter det persiske *aniyam* — *aniyam*, den ene — den anden. Paa første Sted er imidlertid hele Ordet temmelig utydeligt, men paa det andet er største Delen af det omhandlede Tegn i Lithographien angivet som fuldkommen tydelig, nemlig $\text{≧} \text{≧} \text{≧}$, medens dog de øvrige Træk af dette Tegn og hele det foregaaende er tydeligere end paa første Sted. Dette Tegn har i sin Form nogen Lighed med $\text{≧} \text{≧} \text{≧}$ *kü*. — Endnu usikkere er $\text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧}$, der ene forekommer i et Ord, som Norris har restitueret $\text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧}$, og som svarer til det persiske *avástáyam*. Men af de tre Steder, $\text{B}_{\alpha,46,49,52}$, hvor dette Ord er eller sandsynligvis har været anvendt, er paa første Sted kun nogle aldeles usikre Spor tilbage af hele Ordet; paa det andet er ikkun bevaret $\text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧}$ næsten fuldkommen tydelig, og paa det tredie endelig findes $\text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧}$ temmelig tydelig bevaret. Tegnets ydre Form viser en Sammensætning af $\text{≧} \text{≧} \text{pt}$ og $\text{≧} \text{≧} \text{sp}$; og det er meget muligt, at det virkelig forholder sig saaledes. Det kan ogsaa være, at dette Verbum er beslægtet med *punkätä* ($\text{B}_{\beta,47}$), Ende, Slutning, Ophör (med en Grund-Betydning: bringe til at staae fast, stille, og dernæst saavel: at fæste, styrke, som: at standse), og at Tegnet $\text{≧} \text{≧} \text{≧} \text{≧}$, eller med en lignende Form, har udtrykt treløds Stavelsen *pn*.

124. Efter hvad ovenfor (99) er udtalt, vilde det hele Antal af Lydtegn i den sakiske Skrift beløbe sig til 112, eller til 113, hvis Stavelsen *wl* skulde have havt en egen Betegnelse, hvilket dog turde være mindre sandsynligt. De akhæmenidiske Indskrifter give os, afseet fra blotte kalligraphiske Afændringer, 107 sikre Tegn og sandsynligvis endnu et eller to Tegn, hvis Form imidlertid er usikker. Den følgende Tavle giver en Oversigt over disse Tegn ordnede efter deres Betydningers Slægtskab, eller over det System, der efter min Mening har ligget til Grund for Skriftens Indrettelse. Den indeholder 101 Tegn, hvoraf otte forekomme to Gange paa Grund af deres Bibetydning (jfr. 97), som derfor er trykt med en mindre Skrift. Den ved den foregaaende Undersøgelse for hvert Tegn vundne Betydning er tilføjet i *fed Skrift*, naar den kan antages for aldeles sikker, forsaavidt som den giver os et omtrentligt Begreb om hele Tegnets Lyd, hvorimod der ved den *almindelige Skrift* betegnes den Betydning, som Tegnet med større eller mindre Sandsynlighed kan antages at have havt, og ved *Cursiv* den Betydning, som ene beroer paa Gisning.

	i, y 92.	u, v 89.	m 84.	r 73.	l 75.	n 58.	s 47.	ʒ 50.	t 35.	p 27.	k 17.
	'a 90.										
	ya 91.	va, ma 78.	ra, la 65.	na 56.	sa 43.	ʒa 53.	ta 32.	pa 24.	ka 13.		
	ä 95.	vä, mä 88.	rä, lä 102.	nä 61.	sä 52.	ʒä 48.	tä 101.	pä 26.	kä 100.		
	'i, ai 93.										
	yi 94.	vi, mi 79.	ri, li 66.	ni 57.	si 44.	ʒi 49.	ti 33.	pi 25.	ki 15.		
	'u, au 88.										
	yu 96.	vu, mu 83.	ru, lu 67.	nu 107.	su 45.	ʒu 51.	tu 34.	pu 25.	ku 14.		
	ü 89.	wü 118.	rü, lü 69.	nü 108.	sü 109.	ʒü 110.	tü 39.	pü 106.	kü 14.		
	ar 73.										
	ir 97.	vr, mr 80.	(rr)	(nr)	sr, ʒr 54.	tr 40.	pr 30.	kr 22.			
	al 103.										
	il	(vl?)					tär 40.	pär 30.	kär 22.		
	an 58.										
	in	vn (wn) 60.	rn 116.	(nn)	sn 112.	tn 104.	(pn)	kn 19.			
	as 46.										
	is	vs, ms 81.	rs 68.	(ns)	ss 121.	ts 36.	ps 113.	ks 20.			
	aʒ 105.		wʒ.								
	iʒ	wʒ.									
	at 35.										
	it	wt 85.	rt 111.	(nt)	(st)	tt 122.	pt 29.	kt 119.			
	ap 28.										
	ip	wp 114.	rp 71.	np 62.	sp 55.	tp 38.	(pp)	kp 120.			
	ak 16.										
	ik 97.	vk (wk) 118.	rk 70.	(nk)	(sk)	tk 37.	(pk)	kk 117.			

Foruden disse her anførte 101 Tegn findes endnu, med ukjendt Betydning, 6 med sikker og 2 med usikker Form, nemlig: $\text{—}\text{Y}\text{—}$ (nr) 121, $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{<}$ 122, $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{<}$ (nn) 122, $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}$ 121, $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{=}$ 115, $\text{<}\text{—}\text{Y}\text{<}\text{Y}$ 123, samt muligvis $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{>}$ 123 og $\text{—}\text{<}\text{<}\text{<}\text{<}$ (pn) 123. Paa den anden Side er der efter min Formodning 10 (eller 11) trelyds Stavelser, hvis Tegn ikke kjendes, nemlig: rr, nr, nn, ns, nt, nk, st, sk, pn, pk, (og maaskee wl).

126. De to Artaxerxes-Indskrifter fra Susa (A. 20-21), navnlig den større (A. 21), afvige i flere Henseender fra de ældre. Disse adskille ikke de enkelte Ord fra hinanden, skjönt de fremhæve Egennavne og andre vigtigere Hovedord ved særegne ikke-phonetiske Tegn; derimod anvende Artaxerxes-Indskifterne en lille Tværkile — som Skilletegn imellem de enkelte Ord, ligesom den persiske Skrift altid har benyttet en skraaliggende Kile < i dette Öjemed. Dette synes saaledes at være et Fremskridt, som den sakiske Skrift har gjort i Aarhundredet fra Darius og Xerxes til Artaxerxes den anden. Derimod har Skriftens Ydre i den større Indskrift tabt sin gamle Fasthed og Bestemthed, og fremviser en stor Vaklen i Skrivemaaden endog af samme Tegn; saaledes skrives snart $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{na}$, snart $\text{—}\text{Y}\text{—}$; Y og $\text{Y}\text{—}$ sa. Ikke faa Tegn fremtræde i en noget forskjellig Form, dels derved at tre smaa Tværkiler ere blevne til fire, som $\text{Y}\text{—}$, $\text{—}\text{Y}\text{—}$, $\text{—}\text{Y}\text{—}$ for $\text{Y}\text{—}$ as, $\text{—}\text{Y}\text{—}$ k, $\text{—}\text{Y}\text{—}$ yi, samt $\text{—}\text{Y}\text{—}$ for $\text{—}\text{Y}\text{—}$ ki; og i Lighed hermed har den mindre Indskrift $\text{—}\text{Y}\text{—}$ i Stedet for det ældre $\text{—}\text{Y}\text{—}$, som den større skriver $\text{—}\text{Y}\text{—}$; dels derved, at det lille Vinkel-Tegn er blevet alløst af en Tværkile (— , $\text{—}\text{Y}\text{—}$, for $\text{—}\text{<}$ kër, $\text{—}\text{Y}\text{—}$ s), og det større ved en noget skraaliggende Kile (som < , $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{<}$, $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{<}$, $\text{Y}\text{—}$, $\text{Y}\text{—}$ for < 'u, $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{<}$ ri, $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{<}$ ü, $\text{<}\text{—}\text{Y}\text{—}$ wi, $\text{<}\text{—}$ ni); alseet fra enkelte aabenbare Skjödesheder, hvorved $\text{—}\text{Y}\text{—}$ er blevet til $\text{—}\text{Y}\text{—}$ to Gange (Linie 3 og 5), $\text{—}\text{Y}\text{—}$ til $\text{—}\text{Y}\text{—}$ i Linie 2. Vi træffe derhos Tegn, der enten ere aldeles nye og ejendommelige for denne Indskrift, eller ogsaa i meget høj Grad forandrede fra den ældre Brug. Dette er Tilfældet med $\text{—}\text{Y}\text{—}$ (i Slutn. af Linie 4), hvis det ikke er en Skjödeshed for $\text{—}\text{Y}\text{—}\text{Y}\text{—}$ ta, skjönt dette oftere forekommer med Formen $\text{—}\text{Y}\text{—}$. Ordet 'Akamänsiya skrives 'Akamä $\text{—}\text{Y}\text{—}$ $\text{Y}\text{—}$ (Linie 3), hvori vi i Stedet for nisiya finde de to Tegn, som efter den ældre Brug have Betydning apzä, der paa ingen Maade kan passe ind i Navnet. I Slutningen af Lin. 3 forekommer efter et tydeligt Ap-paniyäkka (Persisk apanayäka, Tipoldefader) et Ord, $\text{—}\text{Y}\text{—}$ $\text{—}\text{Y}\text{—}$, der aabenbart skal gjengive det persiske enklitiske Pronomen ma (for maiy), og derfor kunde antages at skulle være de ældre Indskrifter $\text{—}\text{Y}\text{—}$ $\text{—}\text{Y}\text{—}$ Unäna, idet det første Tegn $\text{—}\text{Y}\text{—}$, der er ejendommeligt for denne Indskrift, og hvori den ene Tværkile maa være Skilletegnet, kunde være en Modification af $\text{—}\text{Y}\text{—}$, der indeholder samme Antal af Kiler, hvorvel i forskjellig Stilling. Men Tegnet findes strax efter i Linie 4 i Ordet niyäk $\text{—}\text{Y}\text{—}$ (Persisk nayäka, Bedstefader), hvor det maa gjengive det persiske ka, som to Gange i Linie 3 er udtrykt ved det sædvanlige Tegn $\text{—}\text{Y}\text{—}$; og dette Ord fremviser derhos den Unøjagtighed, at Skilletegnet —

er sluppet ind imellem de to første Stavelser *ni-ya*. — At Skriften kunde have forandret sig i Löbet af et Aarhundrede, vilde aldeles ikke have været noget usædvanligt; men da Indskriftens Sprogform aabenbart viser, at Indhuggeren har været fremmed for og ukyndig i det persiske saavel som i det sakiske Sprog, er det mere rimeligt, at den samme Grund har fremkaldt Uoverensstemmelserne i Skriften.

127. Foruden det ovenfor (59) anførte Tegn $\rightarrow\Upsilon$, der ved Siden af sin Lydbetydning *an* tillige brugtes til at udhæve eller fremhæve Ordene: Auramazda, Gud, Himmel, Dag, Maaned og Maanedernes Navne, gives der tvende andre, der anvendes i lignende Öjemed, nemlig Υ og \rightarrow , hvoraf det første öjensynlig har været bestemt til at fremhæve Ord af større Betydning eller Vigtighed end det sidste, medens de dog undertiden ligefrem ere brugte i Fleng. Tegnet Υ findes uden Undtagelse foran alle Egennavne paa Mænd. Det anvendes dernæst i Reglen foran Navnene paa Lande og deres Beboere, medens \rightarrow bruges foran Navne paa Landskaber og Byer, men dog med nogen Afvexling. Saaledes findes Υ foran alle Navnene i Folke- eller Lande-Fortegnelserne i $B\alpha_{10,14}$, $\beta_{2,3}$, $D6_{17,23}$, og paa de mange Steder, hvor ellers saadanne Navne forekomme; ligesaa ved Folkenavne i Entallet, som Υ *Mada* α_{37} en Meder, Υ *Perserra* γ_{57} en Perser, Υ *Arminiya-ra* γ_{58} en Armenier, Υ *Mërgus-ërri* β_{79} en Marger, Υ *Babilürkär* γ_{51} en Babylonier, Υ *Assagertiya-ra* γ_{55} en Sagarter, men undtagelsesvis \rightarrow *assagertiya-ra* β_{59} . Derimod ved Landskaber: \rightarrow *nissaya* $B\alpha_{44}$, \rightarrow *kampeddes* β_{19} , \rightarrow *a'utiyarus* β_{45} , \rightarrow *genduwa* γ_{28} ; ved Byer, Fæstninger, som: \rightarrow *pätigrebbana* β_{75} , \rightarrow *käppissakanis* γ_{24} , \rightarrow *tigra* β_{29} , \rightarrow *marus* β_{15} , \rightarrow *gündërrus* β_{50} , \rightarrow *uiyama* β_{33} . Undtagelser fra den almindelige Regel danner det mangelfulde Landskabsnavn Υ *I...tiyas* γ_{1} samt de to Bynavne Υ *Terravva* γ_{1} og Υ *Ärsada* γ_{31} , og undertiden Byen Babylon, *Babilü*, der afvexlende fremhæves ved begge Tegn, skjönt hyppigst ved \rightarrow . Paa den anden Side blive enkelte Landenavne undertiden fremhævede ved Tegnet \rightarrow , saaledes Υ *Perses-ikka-wer* fra Persien $D6_{14}$, men \rightarrow *perses-ikkawer* $D6_{37}$; Υ *Madapä-ikkä* til Medien $\beta_{16,21,48}$, men \rightarrow *madapä-ikkä* γ_{7} , og med Udeladelse af begge Tegn *madapä-ikkä* β_{37} ; \rightarrow *apërtep-ikkä* til Susiana $B\alpha_{63}$; Υ *Perses-ikkä* i Persien α_{25} , β_{5} , men \rightarrow *perses-ikka* α_{1} ; Υ *Madapä-ikkä* i Medien $\alpha_{25,44}$, $\beta_{12,20,50,67}$, men \rightarrow *madapä-ikkä* α_{9} , β_{16} ; Υ *Arminiyap-ikkä* i Armenien $\beta_{33,48}$, men \rightarrow *arminiyap-ikkä* β_{29} ; \rightarrow *parsa yi wa* i dette Persien $X15_{13}$. Hvor Locativ-Endelsen er udeladt, synes Tegnet \rightarrow fornemmelig at være brugt ikke blot ved Bynavne (\rightarrow *agmatana* $\beta_{56,57}$), men ogsaa ved Landenavnene, saaledes \rightarrow *assurân* β_{41} , \rightarrow *pertüves* $\beta_{69,71,75}$, \rightarrow *bâksis* $\beta_{51,55}$, \rightarrow *arra'uwatis* γ_{34} i Assyrien, Parthien, Baktrien, Arachosien; men der findes ogsaa i analoge Sætninger Υ *Pertüves* β_{78} , Υ *Arra'uwatis* γ_{31} , og ligeledes Υ *Babilü* γ_{39} , men \rightarrow *babilü* γ_{47} . Ligesom Egennavne paa Lande og Byer, saaledes fremhæves ved samme Tegn de tilsvarende Begrebsord, nemlig *Da'iyaus* Folk, Land altid ved Υ , med Undtagelse af α_{44} , hvor det betegner et Landskab, og afvexlende i Xerxes' Indskrifter;

derimod — *patin* et Landskab (β_{45}, γ_{28}), og de hyppigt forekommende, — *üwanis*, — *alsü*, — *alwerris*, By, Fort, Fæstning, hvoraf dog det sidste en enkelt Gang (D5,11, i hvilken Indskrift det forekommer 5 Gange), fremhæves ved Υ . Ved — fremhæves fremdeles Ordet Bjerg, — *kër-as*, og Bjerges Navne, — arakkadërris α_{27} , — perraga γ_{14} ; desuden Floden Tigris, — tigra α_{66} , (men derimod Euphrat ved Υ , Υ *Up* . . α_{72}), og Ordet Flod, — 'isü α_{67} , men det savner Fremhævelsestegnet α_{77} . Af andre Navneord fremhæves ved Tegnet Υ : *Šü* Konge (ikkun β_{11} ved —), *Šümes* Kongedømme, *Sáksapavanames* Satrapskab, *Šálmus* D6,33, *Lubaruri* en Undersaat, *Árva* γ_{33} , *Tessuwep* Hær, *Kepsü*, *Ruyu*, Mand, *Tálnip* Ryttere, *Pätip* Oprørere, *Niwäsü* Slægt, *Kertes* Hæder; men ved — : *ilyisü* Familie, *pät* Slag $\beta_{7,18}$ (men uden noget Tegn γ_{60}), *murün* Jord, *taššüram* Borg, *pälkü* Tid, *deppi* Indskrift, *senrit*, *šünkumu* og *šünmu* Rige, *änü* Portal, *šip* Dör. Afvexlende findes Tegnet Υ eller udelades det ved: Υ *Sákri* Søn α_{39} , men *sákri* $\alpha_{2,2}$, Υ *Ütret* Sendebud α_{63} , men *ütret* β_{81} . Fremdeles skrives Υ *Ársa-är* Hövding, naar Darius taler om sine egne Hövdinger ($\beta_{14,61}$), men uden Fremhævelsestegn *är* *sa-är*, naar Talen er om en fjendlig eller oprørske Hövding (som $\beta_{8,17}$ (γ_{21}) $\gamma_{30,33}$). Uden noget Fremhævelsestegn skrives Navneord som: *karpi* Haand, *titmes* Tunge, *yisimmes* Næse, — Υ *ri* Ören, *ünup* Hövdinger, *përramatar* Hövding, *tänim* Lov, *saperrek-üm*es Slag, *pütes* Tjeneste, *as* Plads, *tükimmes* Lögn, *titresra* Lögn, o. s. v. Ligesaa savner Ordet *ter* Søn ethvert Fremhævelsestegn, som ogsaa udelades foran det følgende Egennavn paa Faderen: *ter kures-na*, Søn af Cyrus, $\beta_{7,50,58,93}$, $b_{2,2}$, $h_{3,3}$, *ter nebbunäta-na* Nabunits Søn, $Bd_{4,4}$, $i_{3,3}$ (α_{61} , $\gamma_{38,52}$). — Af Stedord udhæves ved Υ altid *U* jeg, *Ni* du, i deres forskjellige Former, samt *Niku* vi, *Nikavi* vor, og undtagelsesvis enkelte af de øvrige Stedord, som: Υ *Akkapü* α_{38} (men *akkapü* β_{15}), *Akkari* α_{39} , Υ *Ap-är* α_{28} . Af Gjæringsord bliver kun et eneste fremhævet ved —, nemlig *šnšnä*, han give, D6,45, hvad der muligvis ikkun er en Unøjagtighed af Indhuggeren. Ved Omskrivningen kan man, efter Norris's Exempel, udtrykke Tilstedeværelsen af det større Fremhævelsestegn Υ ved at anvende et stort Begyndelsesbogstav i det fremhævede Ord, og det mindre Tegn ved en lille Stjerne. — Endnu maa bemærkes, at den senere Artaxerxes-Indskrift (A21), der anvendte Fremhævelsestegnet — som Skilletegn imellem alle Ord, har udtrykt det større Υ ved to Tværkiler \gg , saa at man der finder tre Tværkiler i noget afvexlende Stilling ($\gg\gg$, $\gg\text{---}$, $\gg\text{---}$) foran Egennavne og Ordet Konge, samt de to Gudenavne Annayita og Missa, hvorimod Ormazds Navn er fremhævet der, som i de ældre Indskrifter, ved $\gg\Upsilon$, der i Forbindelse med Skilletegnet har Skikkelse af $\gg\Upsilon$ eller $\text{---}\gg\Upsilon$.

128. Af Taltegn forekomme i Behistän-Indskriften følgende: Υ 1 (β_{77}), $\Upsilon\Upsilon$ 2 ($\beta_{28,44}$) og Υ (α_{75}), $\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ 3 (β_{32}), $\Upsilon\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ 7 (γ_{28}), $\Upsilon\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ 8 ($\alpha_{7,7}$, β_{27}), Υ 9 ($\alpha_{7,7}$, β_{35} , γ_{49}); \ll 10 (α_{41}), $\ll\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ 13 (γ_{26}), $\ll\Upsilon\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ 15 (β_{43}), $\ll\Upsilon\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ 18 (β_{31}), $\ll\Upsilon$ 19 (γ_{48}), $\ll\ll\Upsilon\Upsilon$ 22 (β_{72} , γ_{13}), $\ll\ll\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ 23 (β_{53}), $\ll\ll\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ 25 (β_{53}), $\ll\ll\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ 26 (α_{70}), $\ll\ll\Upsilon\Upsilon\Upsilon$ 27 (β_{18}). Bestanddelene af disse

Taltegn, Kilen ∇ i forskjellig Størrelse for Enere og Vinklen \angle for Tiere, ere de samme som i den babylonske og persiske Kileskrift; men i Anvendelsen og Sammenstillingen af disse to Bestanddele stemmer den sakiske Skrift mest eller næsten ganske med den babylonske. Den persiske Skrift udtrykker nemlig En ved ∇ og danner Taltegnene for de övrige Enere ved Anvendelsen af det tilsvarende Antal af mindre Kiler i to Rækker, saaledes at ved de ulige Tal det overskydende betegnes ved den større Kile efter den dobbelte Række; saaledes: ∇ 2, $\nabla\nabla$ 4, $\nabla\nabla\nabla$ 6, $\nabla\nabla\nabla\nabla$ 8, og ∇ 1, $\nabla\nabla$ 3, $\nabla\nabla\nabla$ 5, $\nabla\nabla\nabla\nabla$ 7, $\nabla\nabla\nabla\nabla\nabla$ 9. Den sakiske Skrift derimod, ligesom den babylonske, taaler ikkun tre Kiler i en Række og stiller derfor Kiletegnene efter Tallets Størrelse i indtil tre Rækker, og saaledes have vi overensstemmende i begge Skriftarter Taltegnene ∇ 1, $\nabla\nabla$ 2, $\nabla\nabla\nabla$ 3, $\nabla\nabla\nabla$ 5, $\nabla\nabla\nabla$ 6, $\nabla\nabla\nabla$ 7, $\nabla\nabla\nabla$ 8; dog udtrykkes 9 i det sakiske ved en Sammentrækning ∇ , i det babylonske derimod fuldstændig ved $\nabla\nabla\nabla$. Af Enere fattes i det sakiske kun Tegnet for 4, da Tallet 14 er forsvundet fra α_{27} , hvor det har forekommet, men det har sandsynligvis, i Lighed med 7, været udtrykt ved det babylonske Tegn $\nabla\nabla$. Uoverensstemmende med det babylonske er Taltegnet ∇ 2 (α_{75}), der ogsaa paa de to andre Steder er udtrykt ved $\nabla\nabla$, og dette skyldes sandsynligvis en Unøjagtighed af Indhuggeren, der her har anvendt det persiske Taltegn i Stedet for det sakiske. Ligeledes synes det at hidrøre fra en Unøjagtighed, naar 19 er udtrykt ved $\angle\nabla$ γ_{49} , og saaledes 9, i Stedet for ved tre over hinanden staaende Kiler (som α_{7} , β_{35} , γ_{49}), kun er udtrykt ved to saadanne. Af Tiere forekomme ene \angle 10 og $\angle\angle$ 20, der er dannet ved Sammenstilling ligesom i det babylonske, medens det persiske, som ved Enerne, udtrykker 20 ved ζ . Höjere Tal findes ikke hverken i den persiske eller i den sakiske Skrift.

Til denne Undersøgelse af den sakiske Kileskrift slutter sig naturlig en Undersøgelse af selve Sproget, og en saadan agter jeg at gjøre til Gjenstand for en følgende Afhandling.
